จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓

เล่ม ๒

959.3054
จ131
ก.2 ล.2

รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
จัดพิมพ์ทูลเกล้า ฯ ถวายสนองพระมหากรุณาธิคุณ
ในมหามงคลเฉลิมพระเกียรติวันพระบรมราชสมภพ ครบ ๒๐๐ ปี
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
พุทธศักราช ๒๕๓๐

หอสมุดแห่งชาติ
หอสมุดแห่งชาติทักษิณคดีเขต สงขลา

หอสมุดแห่งชาติ
9 มค. 2532
กรมศิลปากร

จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓
เล่ม ๒

รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
จัดพิมพ์ทูลเกล้า ฯ ถวายสนองพระมหากรุณาธิคุณ
ในมหามงคลเฉลิมพระเกียรติวันพระบรมราชสมภพ ครบ ๒๐๐ ปี
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
พุทธศักราช ๒๕๓๐

จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๒

รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
จัดพิมพ์ทูลเกล้า ฯ ถวายสนองพระมหากรุณาธิคุณ ในมหามงคลเฉลิมพระเกียรติวันพระบรมราชสมภพ ครบ ๒๐๐ ปี
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช ๒๕๓๐

เลขหมู่หนังสือ ๙๕๙.๓๐๕๔
ISBN 974-7912-01-5
พิมพ์ครั้งแรก จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม
พุทธศักราช ๒๕๓๐

024989

เลขห้อง สจ 3

959.3054
จ 131
ล. 2 ฉ. 2

เลขทะเบียน ๔๓๒,๖๘๕

ผู้อำนวยการโครงการพิมพ์
ร้อยเอกหญิงประนอม ปัญญางาม
ผู้อำนวยการกองหอสมุดแห่งชาติ

บรรณาธิการฝ่ายจัดพิมพ์
นายทรงวิทย์ แก้วศรี
ประธานคณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือหอสมุดแห่งชาติ

บรรณาธิการฝ่ายวิชาการ
นางสาวก่องแก้ว วีระประจักษ์

คณะทำงาน

นางสาวนิยะดา ทาสุคนธ์
นางสาวศิรินันท์ บุญศิริ
นายเกษียร มะปะโม
นายสมาน วงศ์ไพรกรณ์
นายเทียมสิทธิ์ หลวงสุภา
นางสาวพรวิมล เกษมสำราญ
นางสาวมนทิรา วงศ์ชะอุ่ม
นายประภาส สุระเสน
นายเทิม มีเต็ม
นายสุวัฒน์ โกพลรัตน์
นายบุญเหลือ บุราณสาร
นางวิภา เฉลิมวัฒน์
นายประเสริฐ วงศ์ไทยเจริญ
นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ

ผู้ออกแบบปก
นางสาวศุภรางค์ ดวงแก้ว

ผู้ถ่ายภาพ
นางสาวจันทร์ฉาย พงศ์ชัยศรีกุล

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลสหประชาพาณิชย์
๒๙๙/๑-๒-๓ ถนนลาดหญ้า เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐ โทร. ๔๓๗-๓๙๗๓, ๔๓๗-๓๙๙๕
นายบุญเห็น เล่าสกุล ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๓๐

คำปรารภ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าแผ่นดินพระองค์ที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงมีพระบรมราชคุณูปการแก่ประเทศและประชาชนเป็นล้นพ้นสุดที่จะพรรณนาได้ เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัตินั้น บ้านเมืองเริ่มเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการสัมพันธไมตรีกับประเทศในยุโรปและอเมริกา แต่ด้วยพระปรีชาญาณอันสุขุมลึกซึ้ง ได้ทรงผ่อนปรนมิให้กระทบกระเทือนทั้งผลประโยชน์ของประเทศและสัมพันธไมตรีระหว่างกัน นโยบายหลักนี้เป็นแนวทางที่พระเจ้าแผ่นดินในรัชกาลต่อมาทรงยึดถือและเจริญรอยตาม เป็นผลให้ชาติไทยคงความเป็นเอกราชอยู่ได้ตราบจนปัจจุบัน ในส่วนความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมืองและประชาชนนั้น ได้เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าการเศรษฐกิจของประเทศในรัชสมัยมั่งคั่งมั่นคงยิ่งกว่ายุคใด ๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ ทรงทำนุบำรุงการพาณิชย์ ได้มีการติดต่อค้าขายกับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะกับประเทศจีนอย่างกว้างขวาง มีเรือสำเภาที่เป็นเรือสินค้าหลายร้อยลำส่งออกไปทั้งมลายู สิงคโปร์ และที่อื่น ๆ รายได้หลั่งไหลเข้ามาเป็นงบประมาณบำรุงแผ่นดินเต็มที่ ข้าราชการได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดเงินเดือนเป็นครั้งแรก ทรงเพิ่มพูนรายได้ประเทศด้วยการปรับปรุงระบบการเก็บภาษีอากร ทั้งภาษีอากรเก่าและใหม่ สามารถเกื้อกูลการพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองได้ทั้งการบูรณะปฏิสังขรณ์พระอารามที่สร้างมาแล้วแต่ต้นรัชกาลที่ ๑ และร่วงโรยไปตามกาลเวลา พระอารามใหม่ที่มีลักษณะศิลปกรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีอยู่มากกว่า ๓๐ พระอาราม ล้วนงดงามวิจิตรเป็นศรีสง่าแก่พระนคร ทรงสร้างพระคัมภีร์ไตรปิฎกอันเป็นหัวใจของการศึกษาพระธรรมบท กำหนดให้พระเปรียญนักธรรมสอบเพื่อส่งเสริมให้มีพระเถระที่ทรงคุณวุฒิสูงประดับเป็นอาภรณ์แห่งพระบวรพุทธศาสนา ปรากฏว่า การพระศาสนารุ่งโรจน์แพร่ขยายไปสู่ดินแดนพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาด้วย ทรงเล็งเห็นว่าการศึกษาเป็นความเจริญของบ้านเมืองและประชาชน โปรดเกล้าฯ ให้จารึกความรู้นานาชนิดไว้ภายในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ทั้งวิชาวรรณคดี ตำรายา โหราศาสตร์ การช่าง ฯลฯ เพื่อให้

ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาอย่างกว้างขวาง จนกล่าวกันว่าวัดโพธิ์คือมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย ในส่วนการธำรงรักษาความมั่นคงของประเทศนั้น ทรงยึดหลักการรักษาศักดิ์ศรีของประเทศเป็นสำคัญ ไม่ยอมให้ชาติใดดูหมิ่นหยามเหยียด อันเป็นการเริ่มรุกรานอธิปไตยของไทย ดังนั้น พระองค์จึงทรงทุ่มเทป้องกันข้าศึกที่แผ่อิทธิพลเข้ามาทำลายความสงบสุขภายในหัวเมืองในพระราชอาณาเขตด้วยการส่งกองทัพไปปราบปรามทำให้ข้าศึกระย่อหยุดยั้งลง การศึกแม้จะยืดเยื้อเนิ่นนาน แต่ด้วยเหตุที่เศรษฐกิจในรัชสมัยได้จัดระเบียบไว้อย่างเรียบร้อย จึงมิได้กระทบกระเทือนสถานภาพการเงินของประเทศ ทรงทำลายฝิ่นซึ่งเป็นยาเสพย์ติดร้ายแรงในสมัยนั้นให้หมดไปจากประเทศ เพื่อป้องกันพสกนิกรให้รอดพ้นจากความหายนะอันเป็นปรากฏการณ์ครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของชาติ น้ำพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยแผ่นดินล้นพ้น สุดที่จะคณานับได้ ทรงพระราชทานเสรีภาพให้หมู่พระบรมราชวงศ์ มุขอำมาตย์ ข้าราชการ เลือกสรรอัญเชิญผู้ที่เหมาะสมสืบราชสันตติวงศ์ ทรงจัดสรรพระราชทรัพย์พระราชทานไว้ทำนุบำรุงพระอารามที่ยังค้างอยู่ให้สำเร็จ และพระราชทรัพย์ส่วนที่สำคัญที่สุดแก่ประเทศไทย คือ ส่วนที่พระราชทานไว้แก่แผ่นดินซึ่งเก็บรักษาไว้ในถุงแดงเป็นจำนวนหลายหมื่นชั่ง ได้นำมาเป็นค่าชดใช้เลกเปลี่ยนอธิปไตยของชาติในกรณีพิพาทดินแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ใน ร.ศ. ๑๑๒ อันเป็นวิกฤติการณ์ที่คับขันล่อแหลมในสมัยนั้นอย่างยิ่งยวด จึงอาจจะกล่าวได้ว่า ถ้ามิใช่พระมหากรุณาธิคุณที่พระราชทานพระราชทรัพย์ไว้แล้ว ชาวไทยทั้งมวลจะภาคภูมิใจในความเป็นชาติเอกราชอย่างสง่าผ่าเผยเช่นปัจจุบันนี้ได้

พระราชกรณียกิจตลอดเวลา ๒๗ ปี แห่งการครองราชย์ ทรงสร้างสรรค์คุณประโยชน์อเนกอนันต์อันเป็นรากฐานแห่งความเจริญวัฒนาทั้งสิ้น ดังนั้น รัฐบาลจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติ ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมกันดำเนินการเฉลิมพระเกียรติ ประกาศพระเกียรติคุณให้แผ่ไพศาลเพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ ตลอดจนสร้างสิ่งอนุสรณ์อันเป็นคุณประโยชน์ในมหามงคลสมัยที่วันพระบรมราชสมภพครบรอบ ๒๐๐ ปี ในวันที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ นี้

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานอัญเชิญพระราชวิญญาณแห่งพระองค์ทรงอภิรักษ์ชาติไทย และองค์พระผู้ทรงราโชศวรรยาสืบเนื่องในมหาจักรีบรมราชวงศ์ให้สถิตเสถียรสถาพรสืบกาลนาน ขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณทรงอภิบาลบันดาลดลให้พระบรมราชวงศ์และพสกนิกรแห่งราชอาณาจักรไทย สุขสวัสดิ์พิพัฒน์มงคลโดยทั่วกัน.

พลเอก

(เปรม ติณสูลานนท์)
นายกรัฐมนตรี

คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติ ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประกอบด้วย

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. ประธานองคมนตรี (นายสัญญา ธรรมศักดิ์)
๒. ประธานวุฒิสภา (ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน)
๓. ประธานสภาผู้แทนราษฎร (นายชวน หลีกภัย)
๔. ประธานศาลฎีกา (นายจำรัส เขมะจารุ)
๕. หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช

คณะกรรมการ

๑. นายกรัฐมนตรี (พลเอก เปรม ติณสูลานนท์)
ประธานกรรมการ
๒. รองนายกรัฐมนตรี (นายพิชัย รัตตกุล)
รองประธาน
๓. รองนายกรัฐมนตรี (พลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ)
รองประธาน
๔. รองนายกรัฐมนตรี (นายพงส์ สารสิน)
รองประธาน
๕. รองนายกรัฐมนตรี (พลเรือเอก สนธิ บุณยะชัย)
รองประธาน
๖. รองนายกรัฐมนตรี (พลเอก เทียนชัย ศิริสัมพันธ์)
รองประธาน

๗. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา)
กรรมการ

๘. เลขาธิการคณะรัฐมนตรี (นายอนันต์ อนันตกูล)
กรรมการ

๙. เลขาธิการนายกรัฐมนตรี (นาวาตรี ประสงค์ สุ่นศิริ)
กรรมการ

๑๐. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (พลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์)
กรรมการ

๑๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายมารุต บุนนาค)
กรรมการ

๑๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายมนตรี พงษ์พานิช)
กรรมการ

๑๓. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (นายสุธี สิงห์เสน่ห์)
กรรมการ

๑๔. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายเฉลิง ธำรงนาวาสวัสดิ์)
กรรมการ

๑๕. ปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายพิศาล มูลศาสตร์สาทร)
กรรมการ

๑๖. ปลัดกระทรวงคมนาคม (หม่อมหลวง เชิงชาญ กำภู)
กรรมการ

๑๗. ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (พันเอก อาทร ชนเห็นชอบ)
กรรมการ

๑๘. ผู้บัญชาการทหารสูงสุด (พลเรือเอก สุภา คชเสนี)
กรรมการ

๑๙. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (นายบดี จุณณานนท์)
กรรมการ

๒๐. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (พลตรี จำลอง ศรีเมือง)
กรรมการ

๒๑. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ (นายจำนง กุมาลยวิสัย)
กรรมการ

๒๒. อธิบดีกรมตำรวจ (พลตำรวจเอก ณรงค์ มหานนท์)
กรรมการ

๒๓. เลขาธิการพระราชวัง (นายพูนเพิ่ม ไกรฤกษ์)
กรรมการ
๒๔. ราชเลขาธิการ (หม่อมหลวง ทวีสันต์ ลดาวัลย์)
กรรมการ
๒๕. ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (นายธรรมนูญ ประจวบเหมาะ)
กรรมการ
๒๖. นายเศวต ธนประดิษฐ์
กรรมการ
๒๗. หม่อมราชวงศ์ แสงสูรย์ ลดาวัลย์
กรรมการ
๒๘. นายภาวาส บุนนาค
กรรมการ
๒๙. นายอำนวย วีรวรรณ
กรรมการ
๓๐. ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (นายแพทย์สมภพ สุสังกรกาญจน์)
กรรมการ
๓๑. ประธานสมาคมธนาคารไทย (นายชาตรี โสภณพานิช)
กรรมการ
๓๒. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นายสมาน แสงมลิ)
กรรมการและเลขานุการ
๓๓. อธิบดีกรมศิลปากร (นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์)
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๔. ผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ (นางประกอบ ลาภเกษร)
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๕. หัวหน้างานประวัติศาสตร์ กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์
(นางสายไหม จบกลศึก)
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ.

คณะอนุกรรมการสร้างสิ่งอนุสรณ์

๑. รองนายกรัฐมนตรี (นายพิชัย รัตตกุล)
ประธานอนุกรรมการ

๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายมารุต บุนนาค)
รองประธานอนุกรรมการ

๓. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา)
รองประธานอนุกรรมการ

๔. ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุธี อากาศฤกษ์)
อนุกรรมการ

๕. ปลัดกระทรวงกลาโหม (พลอากาศเอก สรรเสริญ วานิชย์)
อนุกรรมการ

๖. ปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายพิศาล มูลศาสตร์สาทร)
อนุกรรมการ

๗. ปลัดกระทรวงพาณิชย์ (นายวิจารณ์ นิวาตวงศ์)
อนุกรรมการ

๘. ปลัดกระทรวงคมนาคม (หม่อมหลวง เชิงชาญ กำภู)
อนุกรรมการ

๙. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นายสมาน แสงมลิ)
อนุกรรมการ

๑๐. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายเฉลิง ธำรงนาวาสวัสดิ์)
อนุกรรมการ

๑๑. ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (พันเอก อาทร ชนเห็นชอบ)
อนุกรรมการ

๑๒. ปลัดกระทรวงการคลัง (นายพนัส สิมะเสถียร)
อนุกรรมการ
๑๓. ผู้บัญชาการทหารสูงสุด (พลเรือเอก สุภา คชเสนี)
อนุกรรมการ
๑๔. เลขาธิการนายกรัฐมนตรี (นาวาตรี ประสงค์ สุ่นศิริ)
อนุกรรมการ
๑๕. เลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (นายประวิทย์ รุยาพร)
อนุกรรมการ
๑๖. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ (นายบดี จุณณานนท์)
อนุกรรมการ
๑๗. อธิบดีกรมธนารักษ์ (นายไกรศรี จาติกวนิช)
อนุกรรมการ
๑๘. อธิบดีกรมชลประทาน (นายสุหะ ถนอมสิงห์)
อนุกรรมการ
๑๙. อธิบดีกรมโยธาธิการ (นายพจน์ กันธมาลา)
อนุกรรมการ
๒๐. อธิบดีกรมศิลปากร (นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์)
อนุกรรมการ
๒๑. อธิบดีกรมการศาสนา (นายมงคล ศรีไพรวรรณ)
อนุกรรมการ
๒๒. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ (นายจำนง กุมาลย์วิสัย)
อนุกรรมการ
๒๓. ผู้ว่าการการสื่อสารแห่งประเทศไทย (นายสุธร ลิมปิษเฐียร)
อนุกรรมการ
๒๔. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (พลตรี จำลอง ศรีเมือง)
อนุกรรมการ
๒๕. ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (นายธรรมนูญ ประจวบเหมาะ)
อนุกรรมการ
๒๖. อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอนก วีรเวชชพิสัย)
อนุกรรมการ
๒๗. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ
อนุกรรมการ

๒๘. นายภาวาส บุนนาค
อนุกรรมการ
๒๙. นายเศวต ธนประดิษฐ์
อนุกรรมการ
๓๐. หม่อมราชวงศ์ แสงสูรย์ ลดาวัลย์
อนุกรรมการ
๓๑. นายสมภพ จันทรประภา
อนุกรรมการ
๓๒. ประธานสมาคมธนาคารไทย (นายชาตรี โสภณพานิช)
อนุกรรมการ
๓๓. ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (นายแพทย์ สมภพ สุสังกรกาญจน์)
อนุกรรมการ
๓๔. รองอธิบดีกรมศิลปากร (นายสุวิชญ์ รัศมิภูติ)
อนุกรรมการและเลขานุการ
๓๕. ผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ (นางประกอบ ลาภเกษร)
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๖. หัวหน้างานประวัติศาสตร์ กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์
(นางสายไหม จบกลศึก)
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๗. ผู้แทนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ.

คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์
และเผยแพร่พระเกียรติคุณ

๑. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา)
ประธานอนุกรรมการ
๒. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก มานะ รัตนโกเศศ)
รองประธานอนุกรรมการ
๓. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
อนุกรรมการ
๔. ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์
อนุกรรมการ
๕. ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ
อนุกรรมการ
๖. อธิบดีกรมศิลปากร (นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์)
อนุกรรมการ
๗. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ (นายจำนง กุมาลย์วิสัย)
อนุกรรมการ
๘. ผู้แทนสำนักงบประมาณ
อนุกรรมการ
๙. ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (นายธรรมนูญ ประจวบเหมาะ)
อนุกรรมการ
๑๐. พลอากาศโท ประกอบ บุรพรัตน์
อนุกรรมการ

๑๑. ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (นายแพทย์ สมภพ สุสังกรกาญจน์)
อนุกรรมการ
๑๒. ประธานสมาคมธนาคารไทย (นายชาตรี โสภณพานิช)
อนุกรรมการ
๑๓. นายกสมาคมอุตสาหกรรมไทย (นายชุมสาย หัสดิน)
อนุกรรมการ
๑๔. นายกสมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย(พันเอก ชำนาญ รัตนวรางค์)
อนุกรรมการ
๑๕. นายกสมาคมนักหนังสือพิมพ์ (นายไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร์)
อนุกรรมการ
๑๖. รองอธิบดีกรมศิลปากร (นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ)
อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๗. รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘. เลขานุการกรมศิลปากร (นายมงคล บุญวงศ์)
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙. หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ กระทรวงศึกษาธิการ
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ.

คำนำ

ในมหามงคลสมัย วันพระบรมราชสมภพพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ครบ ๒๐๐ ปี ในวันอังคารที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ รัฐบาลและประชาชนชาวไทยได้น้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ที่ประเทศและประชาชนทั้งหลายได้รับความร่มเย็นผาสุก สืบมาจากพระบารมีคุณ ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานา ล้วนทำนุบำรุงแผ่นดินไว้ นับตั้งแต่การเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การพระศาสนา การศึกษา ตลอดทั้งถาวรวัตถุ อันเป็นสิ่งที่เชิดชูศิลปวัฒนธรรมของชาติ คณะกรรมการเฉลิมพระเกียรติ ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดย ฯ พณ ฯ นายกรัฐมนตรี (พลเอก เปรม ติณสูลานนท์) เป็นประธาน เห็นควรจัดพิมพ์หนังสือชุด จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ โดยคัดถ่ายถอดจากต้นฉบับเอกสารโบราณประเภทหนังสือสมุดไทย และกระดาษเพลา ซึ่งเก็บรักษาอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ รวมเป็นหนังสือ ๕ เล่ม

หนังสือชุดนี้จะเป็นหลักฐานแสดงถึงพระปรีชาญาณอันลึกซึ้ง ของพระมหากษัตริย์ในพระบรมจักรีวงศ์ ว่าทรงตรากตรำทำนุบำรุงรักษาบ้านเมืองไว้ด้วยพระวิริยานุภาพอย่างยิ่ง และพระราชกรณียกิจเหล่านั้น ประดุจรากฐานแห่งความเจริญรุ่งเรืองของประเทศตลอดมาถึงปัจจุบันนี้ทั้งสิ้น

(นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์)
อธิบดีกรมศิลปากร

หอสมุดแห่งชาติ
สิงหาคม ๒๕๓๐

สารบาญ

	หน้า
คำปรารภ	(๑)
คำนำ	(๑๑)
สารบาญ	(๑๒)
บทนำ	๑
บัญชีชื่อปีนใหญ่	๑๓
บัญชีเลกไพร่หลวงฝ่ายทหารและพลเรือน	๒๑
คำแปลพระราชสารกรุงปักกิ่ง จ.ศ. ๑๑๘๗	๒๒
การชำระคดีเลกหมู่ไพร่หลวงกองละว้า	๒๓
สำเนาหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีไทย-พม่า จ.ศ. ๑๑๘๗	๒๔
พระราชโอวาทานุสาสน์	๒๖
สำเนาพระราชสารถึงพระเจ้ากรุงปักกิ่ง จ.ศ. ๑๑๘๗	๒๘
บัญชีผ้าพระกฐินและไตรปี จ.ศ. ๑๑๘๗	๒๙
การสักเลกใน จ.ศ. ๑๑๘๗	๓๘
ร่างสารตราถึงพระยาอุทัยธานีสั่งให้รักษาด่านโดยเคร่งครัด	๔๐
คำแปลพระราชสารกรุงปักกิ่ง จ.ศ. ๑๑๘๘	๔๒
คำแปลอักษรสารเจ้าเมืองมังคล่า จ.ศ. ๑๑๘๘	๔๒
สำเนาหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างไทยกับอังกฤษ จ.ศ. ๑๑๘๘ (สำเนาที่ ๑)	๔๖
สำเนาหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างไทยกับอังกฤษ จ.ศ. ๑๑๘๘ (สำเนาที่ ๒)	๕๓
สำเนาพระราชโองการให้รวมพระราชสารส่งให้ท่านข้างในเก็บรักษา	๖๐
สำเนาพระราชโองการกำหนดให้ตีทุ่มโมงบอกเวลา	๖๑
บัญชีเงินจ้างกวาดตีบุกประจำเดือน ๙ ถึงเดือนยี่ จ.ศ. ๑๑๘๘	๖๓
หนังสือเกณฑ์เลกเมืองสมุยทำเรือ จ.ศ. ๑๑๘๘	๖๔
หนังสือเกณฑ์เลกเมืองสงขลา จ.ศ. ๑๑๘๘ ฉบับที่ ๑	๖๔
สำเนาหนังสือเจ้าเวียงจันทน์ จ.ศ. ๑๑๘๘	๖๕
ระยะทางเสด็จพระราชดำเนินกรีฑาทัพ จ.ศ. ๑๑๘๘	๗๗

หนังสือเกณฑ์เลกเมืองสงขลา จ.ศ. ๑๑๘๘ ฉบับที่ ๒ ๘๕
คำให้การ จ.ศ. ๑๑๘๘ ๘๖
บัญชีเรือพระที่นั่งและเรือกระบวน ๘๖
บัญชีพระแสงปืนต้นจำหน่ายและคง ๙๑
สำเนาพระราชสารไทย-เวียดนาม จ.ศ. ๑๑๘๖-๑๑๘๘ ๑๐๖
บัญชีชื่อข้าราชการหัวเมืองต่าง ๆ ที่ได้เลื่อนตำแหน่ง จ.ศ. ๑๑๘๗-๑๑๙๙ ๑๑๐
บัญชีสิ่งของพระราชทานงานศพเจ้าเมืองต่าง ๆ จ.ศ. ๑๑๘๗-๑๒๒๐ ๑๑๓
บัญชีกองส่วย ๑๑๘
ดรรชนีชื่อเรื่องคัดจากต้นฉบับเอกสารโบราณ ๑๓๔
บรรณานุกรมต้นฉบับเอกสารโบราณ ๑๓๖

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชลัญจกรในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
บนใบรองปกคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับหลวง

ปกหน้าและปกหลังคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับเทพชุมนุมและฉบับอักษรรามัญ
ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระวิหารวัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร ศิลปกรรมในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ซุ้มประตูและหมู่พระเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร
ศิลปกรรมในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

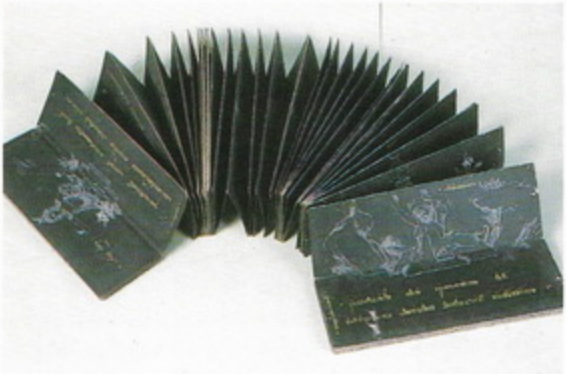

หนังสือสมุดไทยดำ อักษรไทย ภาษาไทย เส้นดินสอ เรื่อง ไตรลงภาพฤาษีดัดตน
ตำราเรียนหมอนวด ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

หนังสือสมุดไทยดำ อักษรไทย ภาษาไทย เส้นหรดาล
เรื่อง กระบวนพยุหยาตราทางสถลมารค และชลมารค
วรรณกรรมประเภทลิลิต ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

หนังสือสมุดไทยดำ อักษรไทยภาษาไทยเส้นหรดาล
เรื่อง สรรพสิทธิคำฉันท์ วรรณกรรมประเภทฉันท์
ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

หนังสือสมุดไทยดำ อักษรไทย ภาษาไทยเส้นดินสอ
เรื่อง อิศรญาณสุภาษิต
วรรณกรรมประเภทกลอนสุภาษิตและคำสอน
ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตัวอย่างหนังสือสมุดไทยที่ใช้บันทึกจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓

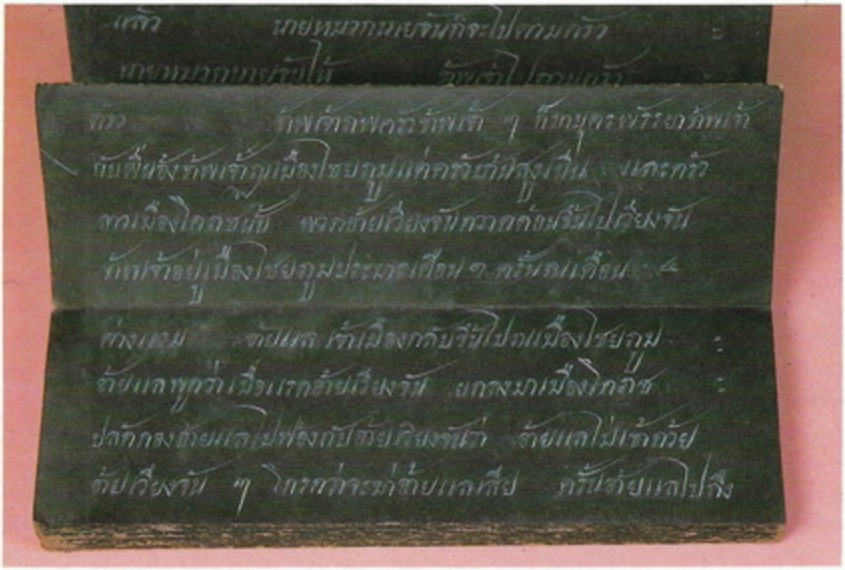

หนังสือสมุดไทยดำ อักษรไทย ภาษาไทย เส้นดินสอ
เรื่อง ราชการทัพเวียงจันทน์ จ.ศ. ๑๑๘๙ (พุทธศักราช ๒๓๗๐)

หนังสือสมุดไทยดำอักษรไทย ภาษาไทย เส้นดินสอ
เรื่อง หนังสือบอกสืบราชการศึก จ.ศ. ๑๑๘๙
(พุทธศักราช ๒๓๗๐)

หนังสือสมุดไทยดำอักษรไทย ภาษาไทย เส้นหรดาล
เรื่อง บัญชีชื่อปีนใหญ่ จ.ศ. ๑๑๘๗
(พุทธศักราช ๒๓๖๘)

หนังสือสมุดไทยดำ อักษรไทย ภาษาไทย เส้นหรดาล
เรื่อง บัญชีรายชื่อต้นไม้ ๙ อย่างที่ต้องเสียอากร จ.ศ. ๑๑๙๒ (พุทธศักราช ๒๓๗๓)

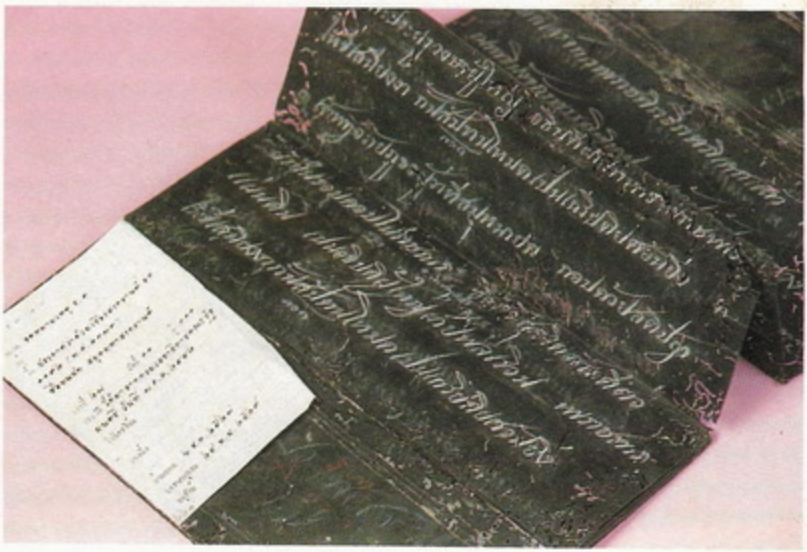

หนังสือสมุดไทยดำ อักษรไทย ภาษาไทย เส้นดินสอ
เรื่อง ประกาศว่าด้วยเรื่องสงกรานต์ จ.ศ. ๑๑๙๒ (พุทธศักราช ๒๓๗๓)

บทนำ

หนังสือจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งบันทึกประวัติการของชาติไว้ในเอกสารโบราณ มีอายุมากกว่า ๑๐๐ ปีขึ้นไป รูปอักษรและอักขรวิธีที่ใช้ในเอกสารโบราณเหล่านั้น ย่อมแตกต่างไปจากปัจจุบันมาก แม้ว่าจะบันทึกไว้เป็นอักษรไทย ภาษาไทย ดังนั้น การพิมพ์เผยแพร่ครั้งนี้จึงใช้วิธีคัดถ่ายถอดอักษรจากต้นฉบับให้เป็นอักษรไทยปัจจุบันโดยรักษารูปแบบอักขรวิธีเดิมไว้ เพื่อเน้นให้หนังสือจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ นี้ เป็น**เอกสารชั้นต้น เพื่อประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นหลักฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์** แทนต้นฉบับซึ่งชำรุด และเส้นอักษรลบเลือนมากแล้ว การคัดลอกต้นฉบับ จำเป็นต้องอนุโลมให้สะดวกในการพิมพ์จึงขอเปลี่ยนแปลงรูปอักษรบางตัว ดังนี้

๑. รูปอักษรที่เขียนเป็นตัวเชื่อม แยกออกเป็นอักษรเดี่ยว เนื่องจากเครื่องพิมพ์ไม่มีแบบอักษรตัวเชื่อม ได้แก่อักษรต่อไปนี้

ศ , ศ	เขียนใหม่ใช้	ชา
พ	"	พร
พญ	"	พญา
ปี , ปี	"	ปี
ปี , ปี , ปี	"	ปี
รักษ	"	รักษา
ฏ , ฏ , ฏ	"	ฏฐา
ญ , ญ	"	ญา
ห , ห	"	หญ
ศ	"	ศก
ฏิ , ฏิ , ฏิ	"	ฏิกา, ฏีกา
ษ	"	ษา

๒. รูปอักษรที่ใช้อักษรขอมประกอบเขียนเป็นตัวเชิง เปลี่ยนไปใช้ตัวเต็มของรูปอักษรไทย ทั้งนี้รวมถึงรูปอักษรอื่น ๆ ที่ใช้อักษรขอม ขอเปลี่ยนมาใช้อักษรไทยด้วย ได้แก่อักษรต่อไปนี้

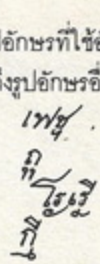

เขียนไม่ใช้	เพชญ
"	ฤๅ
"	โรงเรียน
"	ก็มี

๓. การคัดลอกต้นฉบับ ถ้าอักษรใดมีสระกล้ำเพื่อให้อ่านออกเสียงซ้ำพยัญชนะ แต่แยกสระ จะคงรูปไว้เพื่อให้เห็นความวิจิตรของภาษาไทยในอดีต เช่น ในี้ ต้องอ่านว่า ในนี้ แต่ต้องคงรูปไว้อย่างเดิมดังนี้ ในี้ เป็นต้น

๔. อักขรวิธีที่ปรากฏใช้ในเอกสารโบราณ มีรูปแบบที่แปลกไปจากปัจจุบัน ซึ่งจะขอเสนอไว้ให้เห็นแนวทางของอักขรวิธีของไทยโบราณ เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการอ่าน ดังต่อไปนี้

๔.๑ การสะกดคำที่ต้องการใช้กับตัวสะกดในแม่ กก กด กน กม และสระออ เพื่อต้องการให้ออกเสียงสั้น นิยมใช้เครื่องหมายพินทุ " ๎ " กำกับไว้บนพยัญชนะตัวต้น และบางครั้งจะอยู่ระหว่างพยัญชนะต้นและตัวสะกด เครื่องหมายพินทุ " ๎ " ในที่นี้จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายบังคับ หรือเครื่องหมายบอกให้สะกดคำ เสียงสั้น ดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

ศ๎ก	อ่านว่า	ศก	
น๎ก	"	นก	
ม๎นตรี	"	มนตรี	
อ๎อรไทย	"	อรทัย	
ฮ่อง ห๎อ	"	ห้องหอ	เป็นต้น

ในระหว่างพุทธศักราช ๒๓๐๐-๒๔๕๐ เครื่องหมายพินทุ " ๎ " ซึ่งใช้ในตำแหน่งบังคับให้เป็นเสียงสั้นนั้น กลับนำเครื่องหมายฝนทอง " ๎ "และเครื่องหมายนิคหิต " ๎ "มาใช้แทนในตำแหน่งดังกล่าวนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต่น	อ่านว่า	ตน	
ตำบ่ล	"	ตำบล	
ส๎ม	"	สม	
ร๎จ่นา	"	รจนา	
อ๎งกาน	"	โองการ	เป็นต้น

การใช้เครื่องหมายฝนทอง " ๎ " และเครื่องหมายนิคหิต " ๋ " ตามที่กล่าวนี้ ยังคงมีใช้ควบคู่ไปกับเครื่องหมายพินหนู " ๊ " ฉะนั้นในบางครั้งจะได้พบว่ามีการใช้เครื่องหมายทั้ง ๓ รูป คือ เครื่องหมายพินหนู " ๊ " เครื่องหมายฝนทอง " ๎ " และเครื่องหมายนิคหิต " ๋ " ไปพร้อมๆ กันทั้ง ๆ ที่เป็นคำซึ่งเขียนขึ้นในเอกสารสมัยเดียวกัน

อนึ่ง รูปแบบเครื่องหมายพินหนู " ๊ " และเครื่องหมายฝนทอง " ๎ " บางครั้งผู้เขียนประดิษฐ์ให้สวยงาม โดยเขียนให้มีหัวเป็นปมเล็ก ๆ เหมือนลูกน้ำ อย่างนี้ " ๊ " และ " ๎ " เมื่อเขียนประกอบรูปคำในภาษาแล้วมีรูปดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

ตำบ๎ล	อ่านว่า	ตำบล	
ต้นไม่	"	ต้นไม้	
สุกร๊ม	"	สุกรม	เป็นต้น

๔.๒ การสะกดคำที่ต้องการใช้เป็นตัวควบกล้ำ ซึ่งต้องออกเสียง อะ ครึ่งเสียง หรือการสะกดคำที่ใช้รูปสระอะลดรูป ซึ่งต้องการให้ออกเสียงอะ แต่ไม่เขียนรูปสระอะ คำเหล่านี้นิยมใช้เครื่องหมายฝนทอง " ๎ " กำกับไว้บนพยัญชนะตัวที่ต้องการให้ออกเสียงอะครึ่งเสียงนั้น ดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

ฉ่บัง๎	อ่านว่า	ฉบัง	
โต่นด	"	โตนด	
แถ่ลง	"	แถลง	
แส่ยง	"	แสยง	เป็นต้น

การสะกดคำเช่นนี้ บางครั้งแม้จะมีเครื่องหมายฝนทอง " ๎ " กำกับอยู่บนพยัญชนะนั้น แต่ก็ยังคงเขียนรูปสระอะไว้ด้วย ดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

ส่ะน้าน	อ่านว่า	สนาน	
ฉ่ะบัง๎	"	ฉบับ	เป็นต้น

การสะกดคำเช่นนี้ บางครั้งเครื่องหมายฝนทอง " ๎ " ก็หายไป คงใช้รูปสระอะเพียงอย่างเดียว แม้จะเป็นคำที่ต้องการออกเสียงสระอะเพียงครึ่งเสียงก็ตาม ดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

ราชะศรี	อ่านว่า	ราชสีห์	
กันละยา	"	กัลยา	เป็นต้น

๔.๓ การสะกดคำที่ต้องการให้อ่านซ้ำ ๒ ครั้ง จะใส่เลข ๒ ไว้ข้างหลังคำนั้น แทนตำแหน่งของเครื่องหมายไม้ยมกในปัจจุบัน แต่นับจากพุทธศักราช ๒๓๐๐ เป็นต้นมา เริ่มมีเครื่องหมายไม้ยมกใช้ และได้นำมาใช้แทนเลข ๒ ในตำแหน่งคำที่ต้องการให้อ่านซ้ำนั้น

๔.๔ พยัญชนะที่สะกดกับสระไอ ไม้ม้วน บางครั้งมีพยัญชนะ ย ตามหลังด้วยดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

ใฟย อ่านว่า ไฟ
ส่ใบย " สไบ เป็นต้น

๔.๕ พยัญชนะที่สะกดกับสระไอ ไม้มลาย บางครั้งมีพยัญชนะ ร หรือ ย ตามหลังด้วย ดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

ไมรตีร อ่านว่า ไมตรี
ไปย " ไป
อรไทย " อรทัย เป็นต้น

๔.๖ พยัญชนะที่สะกดกับสระอี หรือสระอื่นที่ต้องการเสียงอี บางครั้งมีพยัญชนะ ย หรือ ว ตามหลังด้วย ดังตัวอย่างคำต่อไปนี้

ริฏธีว อ่านว่า ฤทธี
ทีว " ที่
ในี้ย " ในนี้ เป็นต้น

๔.๗ พยัญชนะ ย ที่ต้องการใช้เป็นพยัญชนะต้น ไม่นิยมเขียนรูปพยัญชนะ ย ตัวเดียว จะต้องมีพยัญชนะ อ หรือพยัญชนะ ห นำหน้าด้วยเสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อยุด อ่านว่า หยุด
หย่อมไม้ หรือ อย่อมไม้ " หย่อมไม้
อย่ท่อ หรือ อย่อท่อ " ย่อท้อ
เอยน " เย็น เป็นต้น

แต่ในขณะเดียวกันก็ใช้พยัญชนะ ย เป็นพยัญชนะต้นได้เช่นเดียวกับพยัญชนะอื่น ๆ โดยไม่ต้องมีพยัญชนะ อ หรือพยัญชนะ ห นำหน้า ดังตัวอย่างคำว่า ยามหนาว เยือกเย็น เป็นต้น

๔.๘ พยัญชนะ ญ และพยัญชนะ ว ที่ต้องการใช้เป็นพยัญชนะต้น นิยมใช้พยัญชนะ ห นำหน้าเสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หญ้าน อ่านว่า ย่าน
หว้าน " ว่าน เป็นต้น

๔.๙ การใช้รูปสระในตำแหน่งของสระอิ นิยมใช้รูปสระอี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เดีน	อ่านว่า	เดิน	
เงีน	"	เงิน	เป็นต้น

๔.๑๐ การใช้รูปสระในตำแหน่งของสระอี นิยมใช้รูปสระอี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ริฏธีว	อ่านว่า	ฤทธี	เป็นต้น

๔.๑๑ ส่วนการใช้รูปสระเอือ กลับนิยมใช้สระอีแทนตำแหน่งรูปสระอื ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เดอีน	อ่านว่า	เดือน	เป็นต้น

นอกจากนั้น การเขียนหนังสือของคนไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังนิยมใช้เครื่องหมาย หรือรูปสัญลักษณ์ ประกอบกับสังขยาที่แสดงจำนวนหลายรูปแบบ บางครั้งซับซ้อนมาก บางครั้งมีรูปแบบเครื่องหมายเหมือนกัน แต่ลักษณนามที่ใช้เรียกจำนวนหน่วยนับแตกต่างกัน หรือต่างมาตรากัน การคัดลอกเพื่ออนุโลมให้สะดวกในการพิมพ์ จึงเปลี่ยนแปลงเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ดังกล่าวเหล่านั้น ให้เป็นคำที่อ่านได้เข้าใจทันที และถ้าจำเป็นต้องเพิ่มเติมคำเพื่อให้ข้อความไม่ขาดตอน คำที่เติมนั้นจะใส่ไว้ในวงเล็บ ดังตัวอย่างเปรียบเทียบต่อไปนี้

๑. เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ปีกกา ใช้ประกอบรายการสิ่งของและนามบุคคล เป็นต้น

ตัวอย่างที่ ๑	รูปแบบ	คำอ่าน
พนักงานพระราชมาณูจัดเข้าประโคม	ปี ๑ จา กลอง ๑ ๒ กลองฉณ กลอง ๑๐๐ ๑๐๒ แตร งอน ๑๒ ฝรั่ง ๓๖ ๔๘ สังข ๒ ๕๐ ๑๕๒	พนักงานพระราชมาณู จัดเข้าประโคม กลองฉณ จาปี ๑ จากลอง ๑ (รวม) ๒ กลอง ๑๐๐ (รวม) ๑๐๒ คน แตรงอน ๑๒ แตรฝรั่ง ๓๖ (รวม) ๔๘ สังข ๒ (รวม) ๕๐ คน (รวมเป็น) ๑๕๒ คน

ตัวอย่างที่ ๒	รูปแบบ	คำอ่าน
	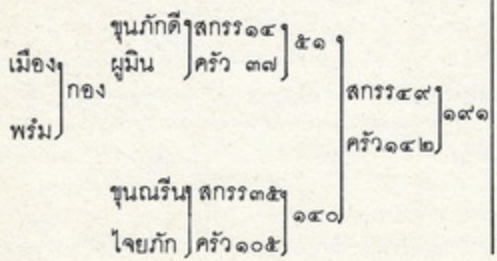	เมืองพรม กองขุนภักดีผูมิน สกรร ๑๔ ครัว ๓๗ (รวม) ๕๑ คน กองขุนณรีนไจยภัก สกรร๓๕ ครัว ๑๐๕ (รวม) ๑๔๐ คน (รวม) สกรร ๔๙ คน ครัว ๑๔๒ คน (รวมเป็น) ๑๙๑ คน

๒. เครื่องหมายประกอบตัวเลขบอกวันปักษ์ ขึ้น แรม และเดือน จะมีเครื่องหมายประกอบตัวเลขอยู่กลางระหว่างคำ "วัน" และ "ค่ำ" มีรูปแบบดังนี้ "วัน...ฯ...ค่ำ"

๒.๑ ตัวเลขใช้แทนวันมี ๗ ตัว

๑	หมายถึง	วันอาทิตย์
๒	"	วันจันทร์
๓	"	วันอังคาร
๔	"	วันพุธ
๕	"	วันพฤหัสบดี
๖	"	วันศุกร์
๗	"	วันเสาร์

๒.๒ ตัวเลขใช้แทนเดือน มี ๑๒ ตัว คือ

๑	หมายถึง	เดือนอ้าย
๒	"	เดือนยี่
๓	"	เดือน ๓
๔	"	เดือน ๔
๕	"	เดือน ๕
๖	"	เดือน ๖
๗	"	เดือน ๗
๘	"	เดือน ๘
๙	"	เดือน ๙
๑๐	"	เดือน ๑๐
๑๑	"	เดือน ๑๑
๑๒	"	เดือน ๑๒

๒.๓ ตัวเลขบอกปักษ์ข้างขึ้น และข้างแรม มี ๑๕ ตัว เลขที่อยู่เหนือเครื่องหมาย ใช้แทนปักษ์ข้างขึ้น เลขที่อยู่ใต้เครื่องหมายใช้แทนปักษ์ข้างแรม

ตัวอย่าง	รูปแบบ	คำอ่าน
	วัน ๓ $\overset{๒}{}$ ฯ ๓ ค่ำ	วันอังคาร ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๓
	วัน ๖ ฯ $\underset{๑๐}{๘}$ ค่ำ	วันศุกร์ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๘

๓. เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ ประกอบมาตราโบราณของไทยแบบต่าง ๆ มีดังนี้

๓.๑ มาตราวัดระยะ มีอัตราเทียบ ดังนี้

๔ กระเบียด	=	๑ นิ้ว
๑๒ นิ้ว	=	๑ คืบ
๒ คืบ	=	๑ ศอก
๔ ศอก	=	๑ วา
๒๐ วา	=	๑ เส้น
๔๐๐ เส้น	=	๑ โยชน์

รูปแบบเครื่องหมาย

๑. โยชน์ ๒. เส้น ๓. วา

เส้น วา ศอก

วา ศอก คืบ

ศอก คืบ นิ้ว

ตัวอย่างที่ ๑	รูปแบบ	คำอ่าน
	ถนนยาว $\begin{matrix}๑๒๕\\๑๓\\๐\end{matrix}$	ถนนยาว ๑๒๕ เส้น ๑๓ วา

ตัวอย่างที่ ๒	รูปแบบ	คำอ่าน
	เรือยาว $\begin{matrix}๕\\๒\\๑\\๐\end{matrix}$	เรือยาว ๕ วา ๒ ศอก ๑ คืบ

๓.๒ มาตราเนื้อที่ มีอัตราเทียบดังนี้

๑๐๐ ตารางวา = ๑ งาน
๔ งาน = ๑ ไร่

รูปแบบเครื่องหมาย

ไร่
งาน
วา

ตัวอย่าง **รูปแบบ** **คำอ่าน**

นา ๑๐ ๒ ๒๐ — นา ๑๐ ไร่ ๒ งาน ๒๐ ตารางวา

๓.๓ มาตราหน้าไม้ มีอัตราเทียบดังนี้

๔ กระเบียด = ๑ นิ้ว
๑๒ นิ้ว = ๑ คืบ
๒ คืบ = ๑ ศอก
๔ ศอก = ๑ วา
๑๖ วา = ๑ ยก

รูปแบบเครื่องหมาย

ยก
วา
ศอก
คืบ
นิ้ว
กระเบียด

ตัวอย่าง **รูปแบบ** **คำอ่าน**

ไม้ ๕ ๑๐ ๐ ๑ ๕ ๐ — ไม้ ๕ ยก ๑๐ วา ๑ คืบ ๕ นิ้ว

๓.๔ มาตราวัดรอบของกลม ใช้อัตราเทียบดังนี้

๑ กำ = วัดโดยรอบของกลมยาว ๒๐ เซนติเมตร เช่น เสากลม ต้นหนึ่งวัดโดยรอบความกลมของเสาได้ยาว ๒๐ เซนติเมตร เรียกว่า เสานั้นมีขนาดใหญ่ ๑ กำ

อัตราเทียบ กำ มี ๓ ชนิด คือ

๑. กำสลึง = ๔ นิ้ว ๑ กระเบียด

๒. กำเฟื้อง = ๔ นิ้ว ครึ่งกระเบียด

๓. กำสองไพ = ๔ นิ้ว ๒ หุน

๓.๕. มาตราวัดระดับน้ำฝน มีอัตราเทียบดังนี้

๑๐ สตางค์	=	๑ ทศางค์
๑๐ ทศางค์	=	๑ นิ้ว
๑๒ นิ้ว	=	๑ คืบ
๒ คืบ	=	๑ ศอก

รูปแบบเครื่องหมาย

ศอก
คืบ
นิ้ว
ทศางค์
สตางค์

ตัวอย่าง	รูปแบบ	คำอ่าน
ระดับน้ำ วัน ๑ ๙ ค่ำ วัดได้	๐ ๑ ๘ ๐ ๐	ระดับน้ำ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๙ วัดได้ ๑ คืบ ๘ นิ้ว

๓.๖ มาตราเงินไทยโบราณ มีอัตราเทียบดังนี้

๘๐๐ เบี้ย	=	๑ เฟื้อง	(๑๒ สตางค์ครึ่ง)
๒ เฟื้อง	=	๑ สลึง	(๒๕ สตางค์)
๔ สลึง	=	๑ บาท	(๑๐๐ สตางค์)
๔ บาท	=	๑ ตำลึง	
๒๐ ตำลึง	=	๑ ชั่ง	

รูปแบบเครื่องหมาย

ตัวอย่างที่ ๑	รูปแบบ	คำอ่าน
	เงิน ๘ ชั่ง ๑๒ ตำลึง ๓ บาท ๒ ๑ ๑๘๐	เงิน ๘ ชั่ง ๑๒ ตำลึง ๓ บาท ๑ สลึง ๒ เฟื้อง ๑๘๐ เบี้ย

ตัวอย่างที่ ๒	รูปแบบ	คำอ่าน
	เงิน ๕ ๑ ๒	เงิน ๑ ชั่ง ๕ ตำลึง ๒ สลึง

๓.๗ มาตราชั่งน้ำหนักทอง มีอัตราเทียบดังนี้

๘ กล่ำ	=	๑ เฟื้อง
๒ เฟื้อง	=	๑ สลึง
๔ สลึง	=	๑ บาท
๔ บาท	=	๑ ตำลึง
๒๐ ตำลึง	=	๑ ชั่ง

รูปแบบเครื่องหมาย

ทองคำเป็นแร่ธรรมชาติ ขุดพบในภูมิภาคต่างๆ มีทั้งทองคำบริสุทธิ์ และทองคำที่มีส่วนผสมของแร่ธาตุใกล้เคียง เช่น ดิน และหิน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ทองคำมีคุณภาพแตกต่างกัน ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดอัตราเปรียบเทียบคุณภาพของเนื้อทองคำไว้ โดยเริ่มต้นจากทองคำเนื้อสี่ เนื้อห้า เนื้อหก เนื้อเจ็ด เนื้อแปด และเนื้อเก้า ทองเนื้อสี่จัดเป็นทองคำคุณภาพต่ำที่สุด มีส่วนผสมของแร่ธาตุชนิดอื่น ๆ อยู่ด้วย ส่วนผสมเหล่านี้มีจำนวนมากน้อยต่างกันตามลำดับเนื้อทอง

ทองเนื้อหกนั้นนิยมเรียกว่า ทองลูกบวบ ส่วนทองเนื้อเก้าเป็นทองคำที่มีคุณภาพดีที่สุด เป็นทองคำบริสุทธิ์ไม่มีแร่ธาตุอื่น ๆ เจือปน มีชื่อเรียกต่าง ๆ ว่า ทองธรรมชาติ ทองชมพูนุท ทองเนื้อแท้ ทองนพคุณ ทองเนื้อกษัตริย์ และทองชมพูนุทเนื้อเก้า

คุณภาพของเนื้อทองคำตั้งแต่เนื้อสี่จนถึงเนื้อแปด มีอัตราส่วนแต่ละเนื้อเท่ากัน เทียบเท่ากับน้ำหนัก ๔ ขา กำหนดอัตราเทียบ ๑ ขา=๑ สลึง เช่น ทองเนื้อ $\frac{๗}{๓}$ น้ำ อ่านว่า ทองเนื้อเจ็ดน้ำ ๓ ขา เป็นต้น

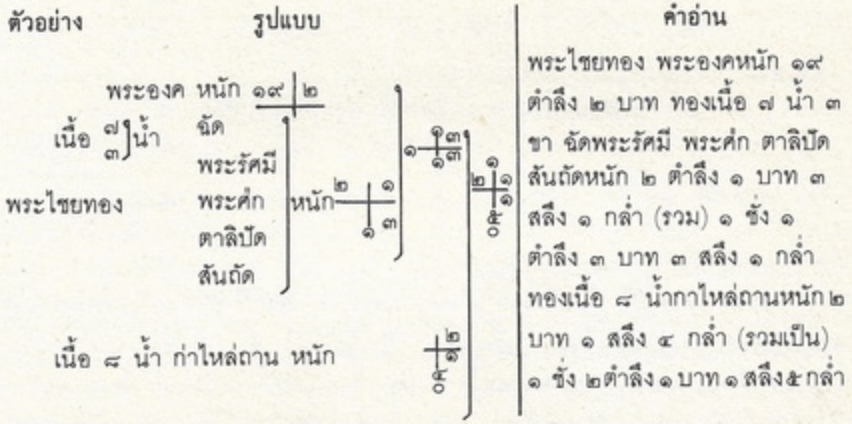

๓.๘ มาตราเงิน มีอัตราเทียบดังนี้

๓ เมล็ดผักกาด	=	๑ เมล็ดงา
๒ เมล็ดงา	=	๑ เมล็ดข้าวเปลือก
๔ เมล็ดข้าวเปลือก	=	๑ กล่อม
๒ กล่อม	=	๑ กล่ำ
๒ กล่ำ	=	๑ ไพ
๔ ไพ	=	๑ เฟื้อง
๒ เฟื้อง	=	๑ สลึง
๔ สลึง	=	๑ บาท
๔ บาท	=	๑ ตำลึง
๒๐ ตำลึง	=	๑ ชั่ง
๒๐ ชั่ง	=	๑ ดุล
๒๐ ดุล	=	๑ ภารา

๓.๙ มาตราชั่งน้ำหนักสิ่งของ มีอัตราเทียบดังนี้

๒๐ ตำลึง	=	๑ ชั่ง
๕๐ ชั่ง	=	๑ หาบ
๓ หาบ	=	๑ ภารา

รูปแบบเครื่องหมาย

ภารา	หาบ
ตำลึง	ชั่ง

ตัวอย่าง

รูปแบบ	คำอ่าน
กระวาน ๑๕	กระวาน ๑๕ หาบ

ส่วนการลำดับเรื่องนั้น ได้พยายามจัดตามลำดับ วัน เดือน ปี ที่ปรากฏในเรื่องเหล่านั้น ตามแบบจันทรคติ โดยเริ่มต้นจากวันขึ้น ๑ ค่ำ เป็นต้นไป ถึง ขึ้น ๑๕ ค่ำ และต่อด้วยวันแรม ๑ ค่ำ ถึง แรม ๑๕ ค่ำ การลำดับเดือนเริ่มจากเดือน ๕ เป็นต้นไป จนถึงเดือน ๑๒ แล้วต่อด้วยเดือนอ้าย ถึงเดือน ๔ เป็นเดือนสุดท้ายของปี ส่วนการจัดลำดับปีจะเริ่มต้นจากปีแรกที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นต้นไป ทั้งนี้ เพื่อให้ขั้นตอนของเหตุการณ์สืบเนื่องกันไปโดยลำดับ.

ก่องแก้ว วีระประจักษ์
เรียบเรียง

บัญชีชื่อปืนใหญ่

๏ วัน พุธ เดือน ๑ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีกาสัพศก พญาสิเสวราช ทำบาญชียปืนใหญ่ทูลเกล้าฯ ถวาย

ปืนใหญ่ ฝารังเปิดหมวกอยางใหญ่ ๑๑ อยางนอย ๑๑ อยางไทร ๑๘ (รวม) ๔๐ กระสุน (ลูก) โตด ๓๑ (ลูก) ปราย ๑๐ (รวม) ๔๑ จาร ๑๐๓ ฉัดไชย ๒๗ (รวม) ๑๓๐ มีชือ ๗๑ ไมมีชือ ๑๔๑ (รวม) ๒๑๑ บอกในนี้

ขอมดำดิน ลำกลองยาว ๔ ศอก ๒ นิ้ว ท้ายเมดยาว ๑๐ นิว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดินหนัก ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

จินสาวไส้ ลำกล้องยาว ๔ ศอก ๒ นิ้ว ท้ายเมดยาว ๑๐ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๕ คืบ ๑ นิ้ว กระสุน ๔ นิ้ว ดินหนัก ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ไทยใหญ่เล่นหน้า ลำกล้อง ๔ ศอก ๒ นิ้ว ทายเมด ๑๐ นิว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดินหนัก ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ชะอารำกฤช ลำกล้องยาว ๔ ศอก ๒ นิ้ว ทายเมดยาว ๑๐ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดินหนัก ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

มุหงิดทลวงพัน ลำกลองยาว ๔ ศอก ๒ นิ้ว ทายเมดยาว ๑๐ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดินหนัก ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ฝรังเปิดหมวกอยางน้อย มักะสันแหกค่าย ลำกลองยาว ๔ ศอก ๒ นิ้ว ทายเมดยาว ๑๐ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิว ดินหนัก ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ฝาหรั่งรายปืนแม่น ลำกลองยาว ๔ ศอก ๒ นิ้ว ทายเมดยาว ๑๐ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิว ดินหนัก ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

แมนแทงทวน ลำกล้องยาว ๔ ศอก ๒ นิ้ว ทายเมดยาว ๑๐ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิว ดินหนัก ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ยวนง่าง้าว ลำกลองยาว ๔ ศอก ๒ นิ้ว ทายเมดยาว ๑๐ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิว ดินหนัก ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ลาวตีคลี ยาว ๔ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดินหนัก ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

หรงพะลีอารัก ยาว ๔ ศอก ๑ นิ้ว กระสุน ๔ นิว ดินไปวงหน้า ๑ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ยักษินีใจหาญ ยาว ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดินหนัก ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

มหากาลพิฆาฏ ยาว ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดินหนัก ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

พรหมมาทปราบมาร ยาว ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดินหนัก ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

จักระวาฬหล่อล่ม ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดินหนัก ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ลมประไลกัล ลำกลองยาว ๔ ศอก ๖ นิ้ว ทายเมดยาว ๘ นิว (รวม) ๕ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดินหนัก ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

อยางไทร คนธรรม์แผลงฤทธ์ ลำกลองยาว ๕ ศอก ๖ นิ้ว ทายเมดยาว ๘ นิว (รวม) ๕ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดินหนัก ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

พรอาทิตแสงกล้า ลำกลองยาว ๔ ศอก ๖ นิ้ว ท้ายเมด ยาว ๘ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดินหนัก ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

มหาจักกรษ ลำกล้องยาว๔ ศอก ๖ศอก ทายเมด ยาว ๘ นิว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๖ นิ้ว ดินหนัก ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

บรรพตบดสัตว ๑ อสุระผัดฝ่าพล ๑ นิละนนแทงเขน ๑ สุรเสนแสนหาร ๑ สุรการ-แสนแกล้ว ๑ พลายแกวแกวงดาบ ๑

ฝารังเปิดหมวกอยางใหญ ไมยราพฝากรถ ๑ องคดโจมพัน ๑ ปลองตันหักคอเสือ ๑ ผีเสื่อสูบเลือด ๑ ปีสาจเชอิดฉกิกิน ๑ (ห้าอย่างนี้) ยาว ๔ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๕ นิว ดิน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง พระอินควางจักแก้ว ๑ พระเพลิงแผวธาตรี ๑ ธรนิไหว ๑ ไฟมหากาล ๑ มารกระบิล ๑ สีนนราย ๑ (หกอย่างนี้) ยาว ๔ ศอก คืบ กระสุน ๕ ดิน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง (รวม) ๑๑ พอก

สายอสุนี ยาว ๖ ศอกคืบ ๖ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๒ ชั่ง

อินทรีกลืนช้าง ยาว ๖ ศอก คืบ ๖ นิว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๒ ชั่ง

พาลีล้างกองกูญ ลำกล้อง ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว ทายเมด ๑ คืบ (รวม) ๕ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดินหนัก ๔ ชั่ง

รามสูรคว่างขวาน ลำกลอง ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว ทายเมด ๑ คืบ (รวม) ๕ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๗ นิว ดินหนัก ๔ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ยมบาลจับสัตว ลำกลองยาว ๔ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว ทายเมด ยาว ๑ คืบ ๑๐ นิ้ว (รวม) ๕ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๗ นิว ดินหนัก ๔ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

นิลพัดแปลงกาย ลำกลองยาว ๔ ศอก ๑ คืบ ๖ นิว ทายเมด ยาว ๑ คืบ ๑ นิ้ว (รวม) ๕ ศอก ๗ นิ้ว กระสุน ๗ นิว ดินหนัก ๔ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ลอยชายเข้าวัง ลำกลองยาว ๔ ศอก ๑๐ นิ้ว ทายเมด ยาว ๑ คืบ ๑ นิ้ว (รวม) ๕ ศอก ๗ นิ้ว กระสุน ๗ นิ้ว ครึ่ง ดินหนัก ๔ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

กำลังเพชหึง ลำกลองยาว ๔ ศอก ๘ นิ้ว ทายเมดยาว ๑ คืบ ๔ นิ้ว (รวม) ๕ ศอก กระสุน ๗ นิ้ว ครึ่ง ดินหนัก ๔ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

ตรึงบาดาล ลำกลองยาว ๕ ศอก ๘ นิ้ว ทายเมดยาว ๑ ศอก ๑ นิ้ว (รวม) ๖ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว กระสุน ๗ นิว ดินหนัก ๔ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

มารประไลยลำกลองยาว ๘ ศอก ๑ คืบ ๓ นิ้ว ทายเมดยาว ๑ ศอก (รวม) ๑๐ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว กระสุน ๘ นิ้ว ดินหนัก ๗ ชั่ง

ไตรภพภ่าย ลำกล้อง ๔ ศอก ๑ นิ้ว ทายเมด ๑ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว (รวม) ๕ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๗ นิว ดินหนัก ๔ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

กระสุนโดด ณ รายสังหาร ลำกลอง ๗ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว ทายเมด ๑ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว (รวม) ๘ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว กระสุน ๑๓ นิว ดินหนัก ๓๗ ชั่ง

ชมภูภานแผลงฤท ลำกลองยาว ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิว ท้ายเมดยาว ๑ คืบ (รวม) ๕ ศอก ๖ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดินหนัก ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

อินชิตสาษษร ลำกลองยาว ๔ ศอก ๖ นิว ท้ายเมดยาว ๑ ศอก (รวม) ๕ ศอก ๖ นิ้ว กระสุน ๖ นิ้ว ดิน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

พญาขรถอนรัง ลำกลองยาว ๔ ศอก ๑ คืบ ๗ นิ้ว ท้ายเมดยาว ๑ ศอก (รวม) ๕ ศอก ๗ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดิน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

กำลังอวะตาล ลำกล้องยาว ๔ ศอก ๒ นิ้ว ท้ายเมดยาว ๑ ศอก (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดิน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

พญาสารหักค่าย ลำกลอง ยาว ๔ ศอก ท้ายเมดยาว ๑ ศอก (รวม) ๕ ศอก กระสุน ๖ นิ้ว ดีน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

หลอไหม เสือร้ายเผ่นทยาน ลำกลองยาว ๕ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว ทายเมดยาว ๑ ศอก ๒ นิ้ว (รวม) ๖ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว

ราชสีห์ผลานสัตว ลำกลองยาว ๔ ศอก ๘ นิ้ว ทายเมดยาว ๑ คืบ (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดิน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

พรภายพัดล้างทวีป ลำกลองยาว ๔ ศอก ๘ นิ้ว ทายเมดยาว ๑ คืบ (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

กระสุนโดด สุครีพหักฉัตร ลำกลอง ๔ ศอก ๑ คืบ ๘ นิว ทายเมด ๑ คืบ (รวม) ๔ ศอก ๒ คืบ ๘ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดิน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง

หณุมารตัดเสียรไมยราพ ลำกลองยาว ๓ ศอก ๑ คืบ ๑๐ นิ้ว ทายเมดยาว ๑ คืบ (รวม) ๔ ศอก ๒ คืบ ๑๐ นิ้ว กระสุน ๖ นิว ดิน ๒ ชัง ๑๐ ตำลึง

พรอินศวรปราบจักรวาฬ ลำกลอง ๖ ศอก ๙ นิ้ว ทายเมด ๑ คืบ ๕ นิ้ว (รวม) ๗ ศอก ๒ นิ้ว กระสุน ๙ นิ้ว หนัก ๕๒ หาบ ๒๑ ชั่ง ดิน ๘ ชั่ง

พรกาลผลานโลกย ลำกลอง ๖ ศอก ๙ นิ้ว ทายเมด ๑ คืบ ๕ นิ้ว (รวม) ๗ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๙ นิว (หนัก) ๕๖ หาบ ๑๐ ชั่ง (ดินหนัก) ๘ ชั่ง

ไมกศัก ยกซืออังวะนาศออกเสีย ๑ ปรปกเปนจุน ยกซือชัลพิฆาฏอังวะออกเสีย ๑ ยาว ๔ กระสุน ๑๒ นิ้ว ดิน ๖ ชั่ง ซิอเดมิไพรีจาฤก (ทั้ง) ๒ อยูวังหน้า

พรพิรุณแสนหา ยาว ๔ ศอก คืบ ๓ นิ้ว กระสุน ๑๙ นิ้ว ดนิ ๒๐ ชั่ง ๑ พิลกพรสุธาหงาย ยาว ๖ ศอก คืบ ๓ นิ้ว กระสุน ๑๙ นิ้ว ดนิ ๒๐ ชั่ง ๑ (รวม) ๒

อสุรกายจับฟาด ลำกลอง ๔ ศอก ๓ นิ้ว ครึ่ง ทายเมด ๑๑ นิ้ว (รวม) ๕ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว ครึ่ง ฤก ๑ วา ๑ คืบ ๒ นิ้ว ปากบิง ๑ คืบ ๒ นิ้ว ขนารตก ๖ นิ้ว (รวม) ๑ คืบ ๘ นิ้ว กระสุน ๙ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง นัก ๑๔ หาบ ๓๔ ชั่ง

◎ ทลายค่าย กวาดพรสุธา ลำกลอง ๔ ศอก ๓ นิ้ว ทายเมด ๑๑ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว ครึ่ง ฤก ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว ครึ่ง ปากบิง ๘ คืบ ๒ นิ้ว ขนวรตก ๖ นิ้ว กระสุน ๙ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง นัก ๑๔ หาบ ๓๔ ชั่ง

ฟ้าฟาดสาย ลำกลอง ๑ ศอก ๑ คืบ ๓ นิ้ว ครึ่ง ทายสัง ๑ ศอก ๑๑ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๒ นิ้ว ครึ่ง ฤก ๑ ศอก ๒ นิ้ว ปากบิง ๘ คืบ ๒ ขนวนตก ๖ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กสุน ๙ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง นัก ๑๘ หาบ ๑๓ ชั่ง

นาคะราชปราบพิด ลำกลองยาว ๔ ศอก ๓ นิ้ว ครึ่ง ทายสัง ๑๑ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๒ นิ้ว ครึ่ง ฤก ปากบิง ๘ คืบ ๔ นิ้ว ขนวร ๖ คืบ ๒ นิ้ว กสุน ๙ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง หนัก ๑๘ หาบ ๓๑ ชั่ง

พรอาทิตเจตดวง ลำกลอง ยาว ๔ ศอก ๓ นิ้ว ครึ่ง ทายสัง ๑๑ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว ครึ่ง ฤก ๑ ศอก ๒ นิ้ว ปากบิ้ง ๘ นิ้ว ขนวรตก ๒ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๙ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง หนัก ๑๕ หาบ ๒๗ ชั่ง

ราหูทลวงคว่างจักร ลำกลองยาว ๓ ศอก ๙ นิ้ว ทายสังยาว ๑๑ นิ้ว (รวม) ๓ ศอก ๑ คืบ ๙ นิ้ว ฤก ๑ ศอก ๓ นิ้ว ปากบิ้ง ๖ คืบ ๖ นิ้ว ขนวรตก ๕ คืบ ๖ นิ้ว (รวม) กระสุน ๑๐ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง หนัก ๑๓ หาบ ๓๕ ชั่ง

หลักเมืองมาร ลำกลองยาว ๓ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว ทายเมด ๑๑ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๓ นิ้ว ฤก ๑ คืบ ๖ นิ้ว ปากบิง ๙ คืบ ๒ นิ้ว ขนวรตก ๕ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๑๑ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง หนัก ๑๙ หาบ ๔๐ ชั่ง

บาดาลถล่ม ลำกลองยาว ๓ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว ทายสัง ๑๑ นิ้ว ฤก ๑ คืบ ๒ นิ้ว ปากบิง ๙ คืบ ๒ นิ้ว ขนวรตก ๕ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๑๐ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง หนัก ๑๙ หาบ ๔๐ ชั่ง

ล่มไกรลาศ ลำกลองยาว ๓ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว ทายเมด ๑๑ นิ้ว (รวม) ๔ ศอก ๓ นิ้ว กระสุน ๑๐ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง หนัก ๑๙ หาบ ๔๐ ชั่ง

ทลายค่ายลูกปราย มัจุราชสังหาร ลำกลองยาว ๓ ศอก ๙ นิ้ว ทายสังยาว ๑๑ นิ้ว (รวม) ๓ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว กระสุน ๑๐ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง หนัก ๑๓ หาบ ๑๔ ชั่ง

อวตานผลานราพ ลำกลองยาว ๓ ศอก ๙ นิ้ว ทายเมด ยาว ๙ นิ้ว (รวม) ๓ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว กระสุน ๑๐ นิ้ว ดิน ๕ ชั่ง หนัก ๑๓ หาบ ๓๔ ชั่ง

ปราบพรนคร ลำกลองยาว ๓ ศอก ๙ นิ้ว ทายสัง ยาว ๙ นิ้ว (รวม) ๓ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว กระสุน ๑๐ นิ่ว ดิน ๕ ชั่ง หนัก ๑๓ หาบ ๓๔ ชั่ง

ถอนพรสุเมรุ์ ลำกลองยาว ๕ ศอก ๑ นิ้ว ทายสังยาว ๑๐ คืบ ๖ นิว (รวม) ๕ วา ๑๑ คืบ ๖ นิ้ว กระสุน ๑๒ นิ่ว ดิ่น ๖ ชั่ง หนัก ๓๓ หาบ ๓๗ ชั่ง

พญาตานี ยาว ๓ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๑๑ นิ้ว ดิน ๑๕ ชั่ง ๑

มหาฤกษ ยาว ๔ ศอก กระสุน ๕ นิ่ว ดิ่น ๒ ชั่ง ๑

มหาไชย ยาว ๔ ศอก กระสุน ๕ นิว กึง ดิน ๒ ชั่ง ๑

มหาจัก ยาว ๔ ศอก แปดนิ่ว กระสุน ๕ นิ่ว ๒ ชั่ง ๕ ตำลึง ๑

มหาปราบ ยาว ๓ ศอก ยาว ๓ ศอก ๑๐ นิ่ว กระสุน ๕ นิ่ว ๒ ชั่ง ๕ ตำลึง ๑

แถวมลายู ๑ คูเมืองซวา ๑ ยาว หาศอกคืบ กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง อยางไทร นครถวาย ๒.

มังกรไจกล้า ๑ เหราไจร้าย ๑ ยาว ๔ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๕ นิ่ว ดิน ๒ ชั่ง อย่างยวน ๒

ปราบอังวะ ๑ ชนหงษา ๑ ยาว ๓ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว กระสุน ๔ นิว อยางไทร ดิน บอกละ ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง ๒

นะรายณปราบยุก ยาว ๓ ศอก ๑๐ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว กึง ดิน ๒ ชั่ง ๕ ตำลึง ๙

รักษาพรสาษหนา ยาว ๓ ศอก ๑๐ นิ้ว กระสุน ๔ นิ่ว ดิ่น ๑ ชั่ง แล้ว ๔๕ ยัง ๕๕ (รวม) ๑๐๐

บ้านเมืองดี่ ครูบาทิยาย ยาวสามศอกคืบ กระสุน ๕ นิว ดิ่น ๑ ชั่ง ๑

กายสิทธ ยาว สามศอกคืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

อิทธิยา ยาว สามศอกคืบ กระสุน ๓ นิ้ว ครึ่ง ดิน ๑ ชั่ง ๑

ช้าละวัน ยาวสามศอกคืบ กระสุน ๓ นิ้ว ครึ่ง ดิน ๑ ชั่ง ๑

ปรตูตวันออก พันธุรัด ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

สัตะบาป ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ่ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

ราพร้าย ๓ คืบ ๑๐ นิ้ว กระสุน ๔ นิ่ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

พรายน้ำ ๓ คืบ ๑๐ นิ้ว กระสุน ๔ นิ่ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

ลำภุกัน ๓ คืบ ๑๐ นิ้ว กระสุน ๔ นิ่ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

อันทพาล ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ่ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

มารจำแลง ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ่ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

แสงอาทิตย ๓ ศอก ๙ คืบ นิ้ว กระสุน ๔ นิ่ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

พิศนาคะราช ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ่ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

ปิสาจสิง ๓ ศอก ๙ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
สมิงพราย ๓ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ทลายคีรี ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ปัตะพีพัง ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
กำลังพระกาล ๑๐ วา ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
สารขับมัน ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ขนันคึก ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ตวันออก ๔๕ โรง มฤตยู ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ราหูจร ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ศรณราย ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ส่ายณรงค์ ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ธงณเรศ ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
เดชอารักษ์ ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
อักขมูชี ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ยักคินีใจกาจ ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ราชฤทธ ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
กฤชแปดคด ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
กรดแปดคม ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ลมประไลย ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ไฟลางโลกย ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
โชกชะนะ ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
สุระยุทธ ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ประทุศทมิน ๓ ศอก ๓ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
มีหวงทาย อรินพินาศ ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้วดิน ๑ ชั่ง ๑
อากาษคำรน ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ฝนแสนห่า ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
เมฆขลาพ่อแก้ว ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
แผ้วแผ่นภพ ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
กระหลบกลางหาว ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ดาวพันดวง ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
แสนทลวงเล่นคลี ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
กระบี่บุกบาป ๓ ศอก ๑ คืบ กระสูน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

พิราพคอนช้าง ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
เสี้ยวกางกินเลือด ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
แขกเชือดคอสัตว ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
พนัศบ่อดี ๓ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ศรีพรหมรักษ ๓ คืบ ๑ นิ้ว กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ยักษกุมาร ๓ คืบ ๑ นิ้ว กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
องการปู่จ้าว ๓ คืบ ๑ นิ้ว กระสุน ๔ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
มิชื่อ ๔๘ อยู่พญานครไมมีชื่อ ๒ (รวม) ๕๐
ชนิดหนึง อิเหนาฉายกฤช ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง น่า
ปราจิตรเจนสนาม ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง น่า
พระรามรณยุท ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ดิน ๑ ชั่ง น่า
อนิรุทเรืองเดช ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง น่า
ไชยเชษฐะกญฉกรรจ์ ๓ คืบ ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง นา
หย้าหรันรานณรงค์ ๓ ศอก ๔ นิ้ว ๑ สุวรรณหงษเหี้ยมหาร ๓ ศอก ๔ นิ้ว ๑ วังหน้ายังไม
(รวม) ๒ กระบอก
ชนิดหนึง ศุกสารปลอมศึก ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง น่า
ธรนีกปราบเมือง ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง น่า
เรืองพรนคร ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง น่า
ขจรกรุง ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง
ฟุ้งพรยศ ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง
ปรากฏพระเกริยดิ์ ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง
เจียดเงินทอง ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง
ฉลองพรคุณ ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ ดิน ๑ ชั่ง นายังไมฝัง
ชนิดหนึง บุญพูนเพิม ยาว ๒ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
เฉลิมพรเดช ยาว ๒ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ประเทศสรรเสริญ ๒ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
เจริญราษฎร ๒ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
พรพระสยม ๒ คืบ ๕ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
พรหมประสิท ๒ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
วิษณุประสาด ๒ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง
เทวราชรังสัญ ๒ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
ขวันเมืองมิ่ง ๒ คืบ ๕ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

ยิ่งศรราม ๒ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
สงครามคุ้มพล ๒ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
มงคลสาตรา ๒ คืบ ๕ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑
มหาอาวุท ๒ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๑ ชั่ง ๑

อย่างไทร ณ ครจาฤก วัน พฤหัสบดี ขึ้น ๕ ค่ำ เดือนอ้าย แกวมลายู ยาว ๕ คืบ ๑ นิ้ว กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง ๑ คู่เมืองขวา ยาว ๕ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๕ นิ้ว ดิน ๒ ชั่ง ๑๐ ตำลึง ๑ (รวม) ๒

จารงบานเมืองดี ไม่มีชือ ยาว ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๒ นิ่ว กึ่ง (รวม) ๑๙ พระราชทานชือแลว ยาว ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๓ นิ่วกึง ๒ ๔ นิว ๒ (รวม) ๔ (รวม) ๒๓ จาฤกชือแล้ว ถึงวันอังคาร แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๓ ๓ ศอก ๑ คืบ กระสุน ๔ นิ่ว ๔๘ ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิว ๑๓ (รวม) ๖๑ กระบอก

พรพุทธิเจาหลวง พญาณครยีม ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๔ นิ่ว ๒ ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิว ๒ (รวม) ๔ จ่จาฤกตอไป อยูวังหน้า ๓ ศอก ๔ นิ้ว กระสุน ๕ นิว ๒ (รวม) ๖ อยูโรงปืน ๓ ศอก ๑ นิ้ว ๑๓ (รวม) ๑๙ (รวม) ๘๐ มีชือ ๖๕ ไมมี ๓๘ (รวม) ๑๐๓ ฉัดไชไมมีชือ ๑ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว ๒๗ (รวม) มีชือ ๖๕ ไม่มี ๖๕ (รวม) ๑๓๐

ทรงแทรกชือ ฝารังเปิดหมวกอยางน้อยพลีอารักครำแลว ๑ ยางไทร บรรพตบดสัตว ๑ อสุรผัดผ่าพล ๑ นิลนนแทงเขน ๑ (รวม) ครำแลว ๓ สุรเสนแสนหาร ๑ สุรกานแสนแกล้ว ๑ พลายแกวแกว่งดาบ ๑ ยังคาง (รวม) ๓ (รวม) ๖ ฝารังเปิดหมวก อยางไญไวยราพฟากรถ ครำแล้ว ๑ หลายค่าย โมกศัก จาฤกแล้ว ๑ กระบอก ปรปักเปนจุนอยูวังหน้ายัง ๑ กระบอก (รวม) ๒ กระบอก มังกรใจกล้า ๑ กระบอก เหราใจราย ๑ กระบอก อยางยวน ครำแล้ว ๒ กระบอก (รวม) แล้ว ๘ ยัง ๔ (รวม) ๑๒ กระบอก

ริมประตูต้นสนยง ๒ บอก ๑ เจียดเงินทองลงรงแล้วยังไม่ได้ครำยูริม ๒ นารายปราบยุก แล้ว ๓ ปรากฏพรเกียดแล้ว ๔ มหาปราบแล้ว ๕ มหาจักรแล้ว ๖ ฟุ้งพรยศแล้ว ๗ นรายปราบยุก ๘ ขจรกรุงแล้ว

บัญชีเลกไพร่หลวงฝ่ายทหารและพลเรือน

จำนวรเลขไพร่หลวง ทหารพลเรือน ในพระราชวังบวรฯ คงจ่ายดาน กอง ประจำการ จำนวรเดือน ๑ ปีรกา สัปตศก รวม ประจำการ ไพร่หลวงจาย ปตูชัยกลาง ๑๐ นอก ๑๘ (รวม) ๖๖ ปอมชั้นนอก ๔ ปอม (รวม) ๘ เรือพระธินั่ง ๑๕ เรือตั้ง.. (รวม) ๒๗...๑ ตูไม้เสา ๓..๒....๑๕ (รวม ๑๒๔)

ไพร่หลวงในหมู่ รักษาพระองคขายขวา ตั้งปตูสถารมลเทียร ๒ ปตูพรหมภัก ๒ ปตูไพรชล ๒ ปตูจักมหิมมา ๒ ปตูสถลสิวาไล ๒ ปตูค่าง ๔ ปตูน่า ๔ ตั้งพระธินั่ง ๒...

พันทนาย...๒ พันโรง ๒ (รวม) ๔ ทหารปืนใหญ่เฝ้าเรือใต ๑ ทหารปืนใหญเฝ้าโรงวิชิน ๑ โรงปืนทอง ๑ โรงใหญ่ซ้าย ๑ โรงใหญ่ขวา ๑ คลังไว้เครื่องปืน ๑ (รวม) ๖

อาษาจามเฝ้าเรือกันบท ๒ ลำ ๑ เรือปิกนิก ๓ ลำ ๒ (รวม) ๓

กองทเล เฝ้าเรือกันบท ๒ ลำ ๑

กรมเรือกอไฟ เฝ้าเรือไฟ ๗ เรือไบ ๒...๙ ๑๘ ลำ (รวม) ๒๕

คังจ่ายด่าน จ่ายกอง จ่ายไพรหลวง จาย ๒๑๒ ลด ๘๐ จ่ายไพรหลวงในหมู่ ๓๓๔ (รวม) ๖๒๖...๒๕ (รวม) ๖๕๑

กรมขึนฝ่ายทหารไพรหลวงจาย ๑๐๘ ในหมู ๒๕๑ ทหารลาว ๔ (รวม) ๓๖๓ขึนฝ่ายพลเรือน ไพรหลวงจาย ๑๐๔ ในหมู ๘๓ พลเรือนลาว ๗๖ (รวม) ๒๖๓ ไพรหลวงจาย ๒๑๒ ในหมู ๓๓๔ ลาว ๘๐ (รวม) ๖๒๖ คน

ติกลองฉณ ประจำพระสพ หองหลวงราชมญู รักษาพระองค์ขาย ๕ ขวา ๕ ทหารปืนใหญ่ ๑๐ พันทนายขาย ๕ ขวา ๕ (รวม) ๓๐

พระสงฆ์สวดพระอภิธรรม กองพระฉณรณชิต ล้อมวังขาย ๒ ขวา ๒ (รวม) ๕

เติมนำมัน งตตะเกียงในทองพระโรง กองพระยาภักดีผู้ธร รักษาพระองค์ขาย ๑ ขวา ๑ (รวม) ๒

เฝ้าไม้เครื่องพระเมร หลวงวิสุทสมบัต ไพรหลวงพลเรือน ๘ หลวงสำแดงชรผลาน ไพร่หลวงทหาร ๘ (รวม) ๑๖

ทหาร ๓๐ พลเรือน ๒๔ (รวม) ๕๔ ทหาร ๓๓๓ พลเรือน ๒๓๙ (รวม) ๕๗๒ (รวมทหารพลเรือน) ๖๒๖ คน

คำแปลพระราชสารกรุงปักกิ่ง จ.ศ. ๑๑๘๗

พระราชสาร สมเด็จพระเจ้าเต้ากวง จำเริญพระราชไม้ตรีมาถึงสมเด็จพระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุทยา ด้วย ณ มรสุม ปีระกาสัพศก สมเด็จพระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุทยาได้ราชาภิเศกใหม่ คิดถึงทางพระราชไม้ตรี แต่งให้-พระสวัสดิสุนธรอภัยราชทูต หลวงบวรเสน่หาอุปทูต หลวงพจนาพิมล ตรทูต ขุนพจนาพิจิตร ท่องสื่อใหญ่ ขุนพินิจวาจา ปั้นสื่อ จำทูลพระราชสารคุมเครื่องมงคลราชบรรณาการออกไปจิ้มก้องเหมือนหย่างแต่ก่อนนั้น พระเจ้าเต้ากวงมีความยินดียิ่งนัก ทูตานุทูต อุตสาหะออกมาคลื่นลมกล้าระยะทางไกลกันดาร สำเภาเสียทูตานุทูตได้ความลำบาก มีพระไทยสงสาร จึงให้ทูตานุทูตยั้งอยู่เมืองกวางตุ้ง เหมือนหนึ่งทูตานุทูตได้จำทูลพระราชสารคุมเครื่องมงคลราชบรรณาการ ขึ้นไปถึงกรุงปักกิ่ง ขอบพระไทยสมเด็จพระเจ้ากรุงพรมหานครศรีอยุทธยาอยู่แล้ว บัดนี้ได้ตอบแทนของ ข้างหน้า ๘๐ มวัน แพรกีมต่วน ๘ มวัน แพรมังต่วน ๔ มวัน แพรมังลันต่วน ๔ มวัน แพรมังแส ๔ มวัน แพรมังลันแส ๔ มวัน แพรโล่ต่วน ๘ มวัน แพรแส ๑๒ มวัน แพรต่วน ๑๘ มวัน แพรฝังศรี ๑๘ มวัน (รวม) ๑๑๐ มวัน ข้างไนย ๓๐ มวัน แพรมังต่วน ๒ มวัน แพรมังลันต่วน ๒ มวัน แพรมังแส ๒ มวัน แพรมังลันแส ๒ มวัน แลโลต่วน ๔ มวัน แพรต่วน ๖ มวัน แพรแส ๖ มวัน แพรฝังศรี ๖ มวัน (รวม) ๑๑๐ มวัน มอบส่งให้ ราชทูต, อุปทูต, ตรีทูต, คุ้มเข้ามา พรราชสารมา ณ วันเดือนยี่ขึ้นสองค่ำ เต้ากวงศักราช ๕ ปีระกา สัพศก ฯ

สมเด็จพระเจ้าเต้ากวงผู้ใหญ่ จำเริญทางพระราชไมตรี ด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงพรมหานครศรีอยุทธยา เปนทางพระราชไม้ตรี ได้ครองให้สืบ ๆ กันมา ด้วยพรราชโอรสรับครองราชสมบัติแทนที่ ตามราชประเพณีพรมหากระษัตรสืบมานั้นชอบนักหนา และขุนนางผู้ใหญ่น้อย ราษฎรแลหัวเมืองซึ่งขึ้นกับกรุงพระมหานครศรีอยุทธยา พร้อมกันเชิญเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแทนที่พรมหากระษัตร แล้วสมเดจพรเจ้ากรุงพรมหานครศรีอยุทธยาพระองค์ใหม่ กระตัญญูรู้พระคุณสมเด็จพรเจ้ากรุงพรมหานครศรีอยุทธยาพรองค์ก่อนชอบนักหนา สมควรที่รับครองราชสมบัตรหองให้สมเดจพรเจ้ากรุงพรนครศรีอยุทธยา เปนสมเดจพรมหากระษัตราธิราช ครองกรุงพรมหานครศรีอยุทธยา ให้ตั้งพรไทยรักษากฎหมายหย่างทำเนียมแล้ว จัดขุนนางซึ่งสัจซื่อกระตัญญูที่มีสติปัญาช่วยรักษาไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน จได้อยู่เยนเปนศุกพร้อมมูลกัน สมเด็จพรเจ้ากรุงพรมหานครศรีอยุทธยาพรองค์ใหม่ทรงพรเจริญในราชสมบัตร สืบวงษกระษัตรยืนยาวไป กรุงพรมหานครศรีอยุทธยากับกรุงปักกิ่ง จได้จำเริญทางพรราชไม้ตรีสืบ ๆ ไป ฯ หอง ฯ เต้ากวงศักราช ๕ ปีเดือนยี่ขึ้นสองค่ำ ปีระกา สัพศก

วันจันทร์ขึ้น ๑๕ค่ำเดือน๗ ปีจ๋ออัฐศก พญาพิพัทโกษา พญาโชดึกราชเสฏิ นั่งพรอมกัน ณ ห้อพรมันเทียนราชธรรม พรสุนธอนวานิจ, พรจำเรินวานิจ, พรสมบัตวานิจ แปรรออกเปนไทย

การชำระคดีเลกหมู่ไพร่หลวงกองละว้า

หนังสือ เจาพญาอัคมหาเสนาฯ มาเถิงพญาราชบูริย พญาการบูริย พญาสูพันบูริย พญาศริพิพัทจางวางพรคลังสินคา กราบทูลพรกรัรุณาวาเจาเมืองกรมการแลราษฎรไท จีน สมคับหมูไพรหลวงก(อง)ล่วาสวยติบุกไพรหญิง ชาย ไหกูนี่ญืมสิ่นแลวชวยทายขอไวเปนทาษแล ใจกไปอยูตางกอง มวด เปนอันมาก ครั้นเจ้าหมูนายมวดจเอาตัวมาคักไวคังกอง มวด ตามเติ่มกี (หา)ไดไม่ จันมูล่วามีนอยตัวจ่เกนราชกานไมทันทวงทีวจึงทรังพรกรัรุณาตรัษเหนือเกลาฯสังวา เลกมูไพ(ร)หลวงก็ไดมีพระราชบำยัดหามหมิไหเจาเมือง กรมการ ราษฎร(ไพร)มีชือสมคับไหกูนี่ ยืมสินชายตัวเปนทาษ มีแจงยูในพรราชบำยัดเกา ไม แตกอนนันแลว เจาเมืองกรมการและราษฎร ไทจีนหาทำตามพรราชกำนฎไม่บังอาทหลวงพระราชบำยัดไหกูนีญืมสินชวยทายเอาเลกไพรหลวง ไวยดังนี โทษเจาเมืองกรมการแลราษฎรไท จีน ผิดยูจึงโปร(ฎ)เกลาฯ ไหขุนสวัดภักดีเจาจำนวนพร คลังสินคา ถือตราออกมาพรอมด้วยพญามหาณุภาพขาหล้วงพญาราชบูริย พญาการบูริย พญาสูพันบูริย กรมการชำระหมูไพรหลวงกองล่วา ซึงทุกข่ยากแลโจดไปยูกับเจาเมืองกรมกานแล ราษฎรไท จีน นันไหพญามหาณุภาพขาหล้วงพญาราชบูริย พญาการบูริยพญาสูพันบูริ กรมการ ชำร่เอาตัวอาย อิ มิชือเลกหมูกองล่วาทังชาย หญิง ส่งคืนไหกับนายกอง นายมวด ๆ จไดคัก ไวคังมวดคังก่องตามเดิม ยาไหเลกก่องล่วากระจัด(กระ)จาย จากกอง มวดได มีราชการมาประการ ได่ จะได้กะเกนราชการได้โดยสดวก และรายชืออายอีมีชือซึงโจดไปทุกข่ยากนัน มิแจงยูในหางว้าว ซึงเทพนึกปิตราออกมานับแลว อ่นึง หลวงพิไชยศิริยคันเกนเปนไทไมสันทัดชัดเจนไปกองล่วา จบังคับบัญชาวากล้าวขุนหมืนไพรล่วาหาปร่กติเรยีบรอยไม่ โปรฎเกลาฯ ไหย่กหลวงพิไชยศิริย ออกเสียจากที่ว แลหลวงปราบไนกองล่วาเปนชาติภูมล่วาแลวไดคุมเลกกองล่วาไปทับไดราชการ มีคว้ามชอบยูไหตังหลวงปราบวาทิวหลวงพิไชยศิริย นายสวรมหาดเลกขาหลวงเดิมเปนหลวง ศริบำรุงผูชวยราชการ ออกมาควบคุมเลกไนก่องล่วาทำราชกานฉล่องพรเดจ์พรคุนสีพ(ไป)ไดปิตรา ตังเจาพนักงานออกมาดวยฉบับหนึงแจงยูแล้ว อนึงถาไพรหล้วงก่องล่หว้าจ่วิวิาษเกยิวข่องกันเปน แดดคว้ามมโนษาเรเบดเสท ก็ไหหลวงพิไชยศิริย หลวงศริบำรุง ชำร่วากล้าวกันไหเสทไนก่องล่ วา ตามซึงมีทองตร้าซึงมีมาแตกอน ถาเปนความมหันณุโทดข้อไหญแลความโจรผู้ร้าย ผูมา ฟองรองต่อเจาเมืองกรมการก็ไหเจ้าเมืองกรมการ หมายไปเอาต่อหลวงพิไชยศิริย หลวงศรี-บำรุงผูชวย แล้วไหหลวงพิไชยศิริย หลวงศรีบำรุงผูชวยส่งตัวผูดองพีภาตมายังเจาเมืองกรม การ และไหหลวงพิไชยศิริย หลวงศริบำรุงผูชวย ไปนังพังพิดแลชอบด้วยหามอยาไหเจาเมือง กรมการ แชวงนายบาน นายอำเภ้อ ไปเกาะกุมไพรในก่องล่วา ชายญิงมาวากล้าวแตตาม อำเภ้อใจ ไหไพรหลวงไนก่องล่วาไดคว้ามเดอิษรอนไดเปนอันขาดทิวเดยิว หนังสือมาณวันพุธ แรม ๑๐ ค่ำ เดือนยี่ ปีร่กาสัพศ์ก

สำเนาหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี
ไทย-พม่า จ.ศ. ๑๑๘๗

อังกฤษฝ่ายหนึ่ง พม่าฝ่ายหนึ่ง ได้ทำหนังสือสัญญาว่าไม่รบพุ่งกันต่อไปแล้ว จะเป็นไมตรีกันสืบไปทำหนังสือสัญญากันนั้นในเดือนแฝบรุวารี ๒๔ วันศักราชฝรั่ง ๑๘๒๖ ปี คิดเป็นศักราชไท ๑๑๘๗ ปีรกาสัพศก เจ้าเมืองมังกลา พร้อมกันกับที่ปฤกษาได้ปิดตราแล้ว ฝ่ายเจ้าเมืองอังวะก็ได้ปิดตราเหมือนกัน เหตุดังนี้ เจ้าเมืองมังกล่า พร้อมกันกับที่ปฤกษา จึงประกาษไว้ให้คนทั้งปวงรู้ และเมื่อทำหนังสือสัญานั้น ทำที่บ้านยันดาโป แขวงเมืองอังวะเดือนแฝบวารีย ๒๔ วัน ศักราชฝรั่ง ๑๘๒๖ ปีศักราชพมา ๑๑๘๗ ปี คิดเป็นเดือน ๓ ปีรกาสัพศก มีขุนนางอังกฤษชื่อ วาซบัละคำแบนละแม่ทัพอังกฤษฝ่ายบกแหนรี ๑ ชื่อแฮนริภูศรีซัด แม่ทัพฝ่ายฉเล ๑ ต่อมาคำแบนละโรบัดซัด ๑ สามนาย ผู้ว่าราชการข้างพลเรือน

ฝ่ายแมงยีมหามังกล่าเกียนเซน ๑ วุนญี่ศรีพญายักไข ๒ นาย พม่าชื่อ แมงญีมหามังกล่า ซูฮซูอัด แคว้นวุน ว่าที่กรมวัง ว่าที่กรมท่า ๑ ปฤกษาพร้อมกันทั้ง ๒ ฝ่าย ลงหนังสือสัญาไมตรี ๑๑ ข้อ

ข้อ ๑ พม่ากับอังกฤษจะไม้ตรีกันไปให้ญืนยาวไม่รู้สิ้นไม่รู้สุด

ข้อ ๒ ว่าฝ่ายเจ้าอังวะจะละเมืองอะลัมละเมืองราชา ละเมืองชินเทียเสียไม่ไปรบกวนเหมือนแต่ก่อน กับเมืองมะนิประ เจ้าเมืองชื่อ คำเบียสิงหะจะ กลับมาเปนเจ้าเมืองดั่งเก่าเจ้าอังวะก็ญอม

ข้อ ๓ อังกฤษกับพม่าจัดแจงแบ่งเขตแดนกันหมิให้เกี่ยวค่องต่อไปค่างหน้า อังกฤษจะเอาเมืองยักไค เมืองรำเร เมืองเจตบา เมืองสันตะเว ๔ เมืองอยู่ใกล้ทเล เปนของอังกฤษ พม่าก็ญอมให้ กำหนฎแบ่งกันที่ภูเขาโยมะต้องเปนเขตแดน ถ้าสืบไปข้างหน้าจะเกี่ยวค่องกันด้วยที่ต่อเขตแดนให้จัดขุนนางมียศศักเสมอกันทั้ง ๒ ฝ่ายไปจัดแจงดูแล หมิให้วิวาษเกี่ยวค่องกันต่อไป

ข้อ ๔ เจ้าอังวะยกเมืองเย เมืองทวาย เมืองตนาว แลบ้านเลกบ้านน้อยที่ขึ้นแก่เมือง ๔ เมือง ให้เปนของอังกฤษ กำหนฎเอาแม่น้ำษาละแวนเปนเขตแดน ถ้าสืบไปค่างหน้าจะเกี่ยวค่องกันด้วยเขตแดนยางไร ให้ตัดสินเหมือนข้อความในหนังสือสัญา ข้อ ๓ ที่จัดแจงไว้

ข้อ ๕ ว่าซึ่งทำหนังสือสัญากันดังนี้ เปนความสัจสุจริตแล้ว พม่าจะญอมให้เงินเปนค้าใช้สอยในการศึกอังกฤษร้อยแสนรุเปีย

ข้อ ๖ ว่า เมื่อขณอังกฤษกับพม่าทำศึกกันอยู่ คนพม่ามารับใช้สอยอยู่ในอังกฤษ คนพวกอังกฤษก็มารับใช้สอยอยู่กับพม่า คนเหล่านี้อยู่ในโทษเดียวนี้การชู่รบก็เลิกกันแล้ว ให้ยกโทษคนเลานั้นเสียทัง ๒ ฝ่าย

ข้อ ๗ ว่าการทำไม้ตรีกันสุจริตมั่นคงทั้ง ๒ ฝ่ายแล้ว พม่ายอมให้อังกฤษตั้งขุนนางเป็นเรสีเดนมาอยู่ในเมืองอังวะ ขุนนางคน ๑ คนอังกฤษ ๕๐ คน พม่าจะตั้งขุนนางเป็นเรสีเด่นเกนไปอยู่เมืองมังกล่า ขุนนางคน ๑ พม่า ๕๐ คน เหมือนกัน จะซื้อที่ทำตึกเรือนให้แน่นหนาเกอควรจะอยู่ก็ให้ทำตามใจแล้ว เรสีเดนจะทำหนังสือสัญาการค้าขายให้เป็นประโยชณด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย

ข้อ ๘ ว่า คนพม่าแลอังกฤษ เงินแลสิ่งของจะเกี่ยวค้างกันมาแต่ก่อน ก็ให้ถ่วงถามกันเป็นปรกกะติ อย่าให้เอาเหตที่บ้านเมืองเป็นศึกรบพุ่งกันมาขัดขวาง ถ้าคนฝ่ายอังกฤษพม่า จะไปตายที่บ้านเมืองค่างไหน ไม่มีผู้ใดจะรับรองมอระฎก ให้เอาของนั้นมอบแก่ริษสิเดนผู้ไปอยู่เมืองนั้นตามแต่ริษสิเดนจะจัดแจง

ข้อ ๙ ถ้าสลุบกำปั้นเรือลูกค้าฝ่ายอังกฤษ พม่าจะไปมาค้าขายในเมืองพม่า อังกฤษทำให้เหมือนกันอังกฤษจะมาค้าขายในเมืองพม่าไม่ต้องเอาปืนขึ้น ไม่ชักหางเสือให้ลูกค้าได้ความลำบากเหมือนแต่ก่อน

ข้อ๑๐ว่า เมืองไทเป็นไม่ตรีกับอังกฤษ ถ้าคนไทที่ได้ช่วยการรบพุ่งกับอังกฤษก็อย่าให้มีโทษแก่คนไท การสิ่งใดที่อังกฤษได้สัญาไว้กับพม่า เมืองไทก็ให้ได้เหมือนกับอังกฤษ

ข้อ๑๑หนังสือสัญาที่ทำกันไว้แล้วดั่งนี้ ขุนนางพม่าจะเอาขึ้นไปทูลเจ้าอังวะ แล้วจะปิตราเป็นสำคัญตามทำเนียมเมือง แล้วจะเอาคนอังกฤษ มะริยกันซึ่งพม่าจับไปจำใส่คุกไว้นั้นจะเอาส่งให้อังกฤษให้พร้อมกับหนังสือสัญา แล้วอังกฤษจะเอาหนังสือไปปิตราเจ้าเมืองมังกลา ใน๔เดือน จะกลับมาให้ถึง พวกพม่าที่อังกฤษจับไปไว้ อังกฤษจะเอามาส่งให้เหมือนกัน

หนังสือสัญา ๑๑ ข้อนี้พม่าปิตรา ลาจีน ม้องงาอุนกี ขุนนางผู้ใหญ่ ขวยเกวนอุนอาตอุน ขุนนางผู้ใหญ่ ปิตราเจ้าเมืองอังวะสำเร็จราชการ ๒ ดวง เป็นสำคัญ

หนังสือสัญาทางค้าขาย ๔ ข้อนั้น เจ้าเมืองมังกล่าให้ ให้การะฝัดขุนนางผู้ใหญ่ที่อเป็นเรสิเดนอยู่เมืองอังวะ ทำหนังสือที่เมืองอังวะ ฝ่ายเจ้าเมืองอังวะจัดให้อักเกวนอุนแมงญิสริมหาเช่งจันว่าที่กรมเมือง อักเกวนอุนแมงญิมหาแมงชาชรีตาว่าที่กรมทา ปฤกษาพร้อมกันทำหนังสือสัญาทางค้าขาย ๔ ข้อ ทำเมื่อเดือน นอแวม เป็น ๒๓ วัน ศักราชฝรั่ง ๑๘๒๖ ปี พม่า ๑๑๘๘ ปี ในหนังสือสัญาข้อ ๑ ว่า ลูกค้าฝ่ายอังกฤษจะมาค้าขายในเขตแดนเมืองอังวะ มีหนังสือปิตราอังกฤษเป็นสำคัญมาถึงด่านให้ด่านได้ถามดูพวกด่านเหนหนังสือปิตราอังกฤษ รู้ว่าเป็นลูกค้าอังกฤษ แล้วก็ให้ปล่อยไปหย่าให้เรียกเอาเงินค้าทำเนียมด่าน ถ้าลูกค้าฝ่ายพม่าจะไปค้าขายในเขตแดนเมืองอังกฤษไปถึงด่านชาวด่านได้ถามรู้ความว่าเป็นลูกค้าพม่าจริง อังกฤษก็จะปล่อยไปไม่เรียกเอาเงินค่าทำเนียมด่านเหมือนกัน ประการหนึ่งลูกค้าอังกฤษ พม่าใช้กำปั้นเรือบันทุกของเข้าไปในบ้านเมืองแล้วลูกค้าค่างอังกฤษพม่าจะขายสินค้าให้กับลูกค้าผู้ใด เจ้า

พนักงานฝ่ายอังกฤษ พม่าไม่ขัดขวาง จะช่วยพิทักรักษา มิให้ลูกค้าเปนอันตราย ให้เรียกเงินค่าทำเนียมกับลูกค้าแต่ตามพิกัฏ หมิให้เหลือเกินนอกจากพิกัด

ข้อ ๒ ว่า ถ้ากำปั่นปากกว้าง ๘ ศอก พม่าเปนศอกละ ๑๙ นิ้ว อังกฤษเรียกค่าทำเนียมตามพิกัดไม่ให้เกินจากพิกัด แต่เมื่อกำปั่นจะล่องนั้นให้เรียกเอาค่าเบิกลองอีก ๑๐ บาท ถ้าเรือแลกำปั่นปากญ่อมกว่า ๘ ศอก ให้เรียกค่าทำเนียมเหมือนกัน แต่ค่าจ้างนำร่องนั้น ถ้านายกำปั่นจ้างนายกำปั่นต้องเสีย ถ้าไม่ได้จ้างก็ไม่ต้องเสีย แต่นายกำปั่นต้องบอกให้นายด่านฉะเลรู้ประการหนึ่งถ้ากำปั่นปากกว้างกว่า ๘ ศอกขึ้นไป มิให้ชักหางเสือ แลเอาปืนขึ้นจากกำปั่นเหมือนหย่างว่าให้หนังสือสัญไม้ตรี ข้อ ๙

ข้อ ๓ ถ้าลูกค้าทั้ง ๒ ฝ่าย จะไปอยู่เมืองใดแล้วจะกลับไปเมืองอื่น ๆ อีก ก็ดี จะไปกับกำปั่นลำใดลำหนึ่งก็ดี ให้ไปมิให้ขัดขวางไว้ ถ้ามีสินค้าและสิ่งของใด ๆ ถ้าจะขายก็ให้ขาย ถ้าจะเอาไปก็ให้เอาไปตามใจ อย่าให้เรียกเอาค่าทำเนียม กับของอีกเลย

ข้อ ๔ ถ้าเรือกำปั่นอังกฤษพม่าก็ดี จะต้องพะยุเสียเสา ใบ ฤาจะเกยบนหาดทรายชำรุดแตกก็ดี คนที่อยู่ตามชายฉะเลนั้น คงจะช่วยเกบของให้กับนายสลุป กำปั่นจะต้องเสียเงินกับผู้ช่วยเกบของให้ตามสมควร แต่ของซึ่งเกบได้นั้น ต้องคืนให้กับนายสลุบ กำปั่นทั้งสิ้น

พระราชโอวาทานุสาสน์

◎ ศุภมัศดุ ๑๑๘๖ มักะตสังวัชระสาวัณมาศ ศุกขปักษ์ สัตะติถี สุริยะวารบริเฉท กำหนด พระบาทสมเดจ์บรมนารถบรมบพิตรพระพุทธ์เจ้าอยู่หัว เสดจ์ขึ้นราชาภิเศกสะเวตรฉัตถวัละราชศิริยสมบัตรไหมได้ทรงสืบพระบรมขัติยราชวงษ เปนองคสมเดจ์บรมธรรมิกะราชาธิราชเจ้าผู้ทรงทศมิตรราชธรรม์ อนันตะวิริยยามหาโพธาภิรัต กอปด้วยบรมัรถมหาบาระมี ธรงพระราชบันดีปริชาญาณวิสุทธิ อุตมฤทธิวรามเหศวรรราชพิไส สมุไทยะดโรมลสกลจักระวาฬาธิปะไตสถิษไนไตรจริยาพิระ แลทรงรักษาสังฆมหะวัฏ ๔ ประการ ตามโบราณราชประเพณี พระราชหฤาไทยยินดีมั้นไนสรรพการก่องกุศล จักธณุบำรุงรักษาพระบวอรพุทธสาศหนา ให้ถาวอรวัฒนาการรุ่งเรืองไปให้ท้วน ๕๐๐๐ พระวษา ทรงพระบวรราชเมตากรุรณา สัตวโลค จักดำรงรักษาแผ่นดินไว้ ให้สมณชีพราหมไพร่ฟ้าอะนาประชาราษฎร แลข้าทูลอองทุลีพระบาททั้งปวงอยู่ญนเปนศุกขทุกประเทศ เขตขอบขันธเสมา จึงทรงพระราชดำริว่า ประเพณีสมเด็จพระมหาบรมกระษัตราธิราชแต่ก่อนสืบมา จรักษาแผ่นดินแลพระบวรพุทธสาศหนาไว้ หมิให้เกิดจุลาจนเปนอันตรายแก่ฆ่าศึก

สัตรูหมู่ประจามิตร หมิให้คิดประทศร้ายหมินประมาทกรุงเทพพระมหาณครศรีอยุธยาได้ ก็อาไส พระราชอาชาและราชาณุภาพ ชุบเลี้ยงทแกล้ว ทหาน ให้สามาทในการณรงสงครามปราบปราม ประจามิตร จึงทรงคิดรวบร่วมไพร่พลโยธาไว้ ให้คงหมู่มีษาระบาญชิเกบิยรหางว้าว เอาพระไทใส่ ในราชกิจการที่จะซ่อมแปลงจัดแจงพระณคร และเครื่องสรรพสาตราวุธปืน ใหญ่น้อยให้พร้อม บริบูรรไว้ ขุกมีราชการทัพศึก จะได้กะเกนตามจำนวรให้ท้วนทันราชการหมิได้ขาด การสงคราม จึ่งจะสามาทสู่รบฆ่าศึกเอาไชยฉณใด้ ก็เปนวิไสสืบกระษัตรต่อ ๆ มาแต่โบราณ จึ่งมีพระราช-โองการมาณพระบันทูล สุระสีหะนาถ ดำหรัสเหนือเกล้าฯ สั่งให้ศักเลกแลซ่อมแปลงจัดแจงพระ-ณคร ซื่อสร้างสะสมตกแต่งเครื่องสรรพสาตราวุทปืนน้อยใหญ่ สิงไดซึ่งหมิได้มีมาแต่ก่อน จะควรเปน ศรีสง่างามในพระณคร แลจะเปนที่ไชยภูมตั้งมั้นในการที่จะปองกันรักษาบ้านเมืองใด้ ก็ทรงพระ อุษาหะตรึกตรองต่อหย่าง ให้ก่อสร้างทำขึ้นไว้เปนอันมาก ใด้ทร่งพระกรุรณาโปรดเกล้าฯ ให้ ทำ ก็ได้ พร้อมแสจ็ดั่งพระไทปราถหนา จึ่งทรงพระมหากรุรณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า เจ้า ต่างกรมหากรมหมิได้กรมฝ่ายหน้า ฝ่ายใน แลข้าทูลอองทุลีพระบาทผู้ใหญ่ ผู้น้อย ในพระราชวัง หลวง แลในกรมพระราชวังบวรสถารมงคล บันดาได้รับพระราชทานทำการงานฉลองพระเดช พระคุณ สำเรจ็ทุกสิ่งทุกประการครั้งนี้ มีพระไทยินดียิ่งนัก สมพระราชประสง ที่ทรงตั้งพระไทจะ รักษาแผ่นดินแลพระบวรพุทธ่สาศนาไว้ เพื่อพระไทจะให้อยู่เณนเปนศุข สิ้นด้วยกันฉันสุจริต จะได้คิดทำบุญให้ทานสะสมการกองกุศล ที่จะยกตนออกจากสงสาระวัดตัจทุกขโทษเปนหิตานุ-หิตะประโยชนไปภายหน้าก็ทรงพระราชมเตาว่าผู้ใด้ทำการงานครั้งนี้ เปนการระดมเร่งริบทำจะให้ แล้วโดยเรอเปนการใหญ่ ผู้มีไจษาพิพักอุสาหะ ไม่เหนแก่เนือยยากตรากตรำตั้งไจทำตามเกนได้ ราชการแล้วสำเรจ็ ก็มีบำเหนจ็ความช่อบ ทร่งขอบไจไม่เสียทีที่เปนข้าราชการ อาไสแผ่นดินจะได้ เปนศุกสิ้นด้วยกัน แลการซึ่งจะทำต่อไปนั้น ถึงจะเนือยยากก็ไม่ก่อมากก่อน้อย ให้นายการด้านแล ผู้ทำทังปวงนั้นจงกะตันญรู้พระเดชพระคุณอุสาหะซ่อยกันทำให้จงแล้ว จะได้เปนบำเหนจ็ความ ช่อบมีชื่อปรากฏไปพายหน้า ทังกรุงพระมหาณครศรีอยุทธ่ยาก็จะเปนสง่างามฤๅไปในนา ๆ ประ-เทศกับทังพระบวรศักด่าเดชเกียรดิยศ แห่งสมเดจ็พระพุทธเจ้าอยู่หัว ก็จะปรากฏทัวชัวกละ ปาวะสาร เหตุทร่งจัดแจงการไว้ครั้งนี้ ให้เปนบุญราศริ่กองกุศลเปนผลแลประโยชนในชัวนี้ชัวหน้า ทรงพระมหากรุรณาพระราชทานเงินตราเสื้อผ้าสิ่งของให้แก่ผู้ทำ ก่อเปนกำลังราชการก่อน แล้วพระราชทานภรให้จำเริญศิริสวัสดิ์ พิพัฒมงคลทิคายุศมสิ้นด้วยกันทังนั้น และให้มหาดไท กลาโหม กรมทา แจกพระราชโอวาทาณุสาสะนะนี้ ประกาศไปทุกหมู่ทุกกรม ให้รู้จงทัว แต่ณวันเดือน ๓ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีรกานักสัตวสัพศก ฯ

ลำเนาพระราชสารถึงพระเจ้ากรุงปักกิ่ง จ.ศ. ๑๑๘๗

พร้อมเสฎแล้ว แลหัวเมืองประเทษราชใหญ่น้อยทั้งปวง ขอบขันทเสมาซึ่งได้พึ่งพระเดช เดชานุภาบพรบรมโพธิสมภาร พรบาทสมเดจ์พรพุธิเจ้าอยู่หัวมีรับสังให้เชิญพรบรมสภออกจากพร-ธินังดุสิตมะหาประสาท ขึ้นสูพรมหาพิไชยราชรัฎ ดัง...โดยทางสถลมากไปสูพรเมร เชิญพรบรม สภขึ้นสถิสบนพรเบญจาทองคำจำลักประดับพลอยเนาวะรัตภายใตพรมหาเสวกกระฉัต มิฉัตแก้ว เครื่องสูงชุมสายแต่งเครื่องประดับต่าง ๆ ดังศักกระบูชามีการมโหระสภสัม...ตามราชประเพณี พรมะ...ครันเพลาเยนพรบาทสมเดจ์พรพุธิเจ้าอยู่หัวพรบรมวงษาณุวง เสนาบดีข้าราชการผู้ใหญ่ผู้ น้อยเข้าไปกระทำสักกระบูชาฉลองพระเดจ์พระคุณพรบรมสภ เพลาแล้วทรงพรราชอุทิศถวายผา ไตรเครื่องบริขาร เอาสิ่งของต่าง ๆ เปนไชยทานแกพรสงฆ์ในพรนะคอร พรสงฆ์ซึ่งไหนิมันมาแต่หัว เมืองไญ่น้อย ขอบขันตเสมา พรมหานคอรศรีอยุทยาแลหัวเมืองประเทษราช...ทัง ๔ ทิศพรเมรุมาต ...อนาประชาราษฎรชายหญิงไพรฟ้าประชากอรข้าแผ่นดินทุกวัน ครันณวันเดือน ๖ ขึ่น ๑๓ คำ เปนคำรับสมโพฐสักก่ระบูชา ๗ วัน ๗ คืน พรบาทสมเดจ์พรพุธิเจ้าอยู่หัวกับพรบรมวงษาณุ-วงเสนาบดีข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยคางนอกคางใน แลพญาประเทษทังปวงพรอมกันกราบถวายบังคม ตร่ทำสักกะระบูชาฉลองพระเดจ์พระคุน ถวายพรเพลิงพรบรมสภ แล้วยังมิการสมโพธพรบรมอัฏฐิ ...พรราชกุสัลต่อไป...ณวันแรม ๒ คำ่ เดือน ๖ ปีรกาสัพศก...หนึ่งแล้ว พรบาทสมเดจ์พระพุธิ-เจ้าอยู่หัวยังทรงอาไลคิดถึงพรเดจ์พรคุน สมเดจ์พรพุธิเจ้าหลวงผู้ทรงพรคุนธรรม์อันมะหา ประเสิฏยิงนักไม่รู้สิ้นสุด ยังทรงบำเพ็งทานการพรราชกุสนฉลองพระเดจพรคุน ต่อไปอยู่อีก บัตนีพรบาทสมเดจ์พรพุธิเจ้าอยู่หัวณกรุงพรมหาณคอรศรีอยุทยา มีพรไทคิดถึงทางพรราชไม ตรี ซึ่งมิมาแต่ในกาละกอร จิงแต่งขุนพิพิทวาร ปันชิอ, ขุนพธนาพิจิต ทองชือไญ...สุพัณบัต-สุวรรณพรราชสาร คุมเครื่องราชบรรนา (การ) ไมกฤษนา คางหนา ๒ ชั่ง คางใน ๑ ชั่ง (รวม) ๓ ชั่ง กรักชิ คางนา ๓ หาบ คางใน ๑ หาบ ๕๐ ชั่ง (รวม) ๔ หาบ ๕๐ ชั่ง

การะบูณ คางนา ๑ หาบ คางใน ๕๐ ชั่ง (รวม) ๑ หาบ ๕๐ ชั่ง

กเบา คางหนา ๓ หาบ คางใน ๑ หาบ ๕๐ ชั่ง (รวม) ๔ หาบ ๕๐ ชั่ง

ปีกนก คางหนา ๖๐๐ คางใน ๓๐๐ (รวม) ๙๐๐ ปีก

ดีปลี คางหนา ๑ หาบ คางใน ๕๐ ชั่ง (รวม) ๑ หาบ ๕๐ ชั่ง

ผาโมรีแดง คางนา ๑๐ (ตรา) คางใน ๕ (ตรา) (รวม) ๑๕ ตรา งาชางขางนา ๔ ลำหาบ ๑๒ กิ่ง ๓ หาบ ขางใน ๔ ลำหาบ ๖ กิ่ง ๑ หาบ ๕๐ ชั่ง (รวม) ๔ หาบ ๕๐ ชั่ง

น้อระมาต คางหนา ๖ คางใน ๓ (รวม) ๙ ขอ

อำพัน คางหนา ๑ ชั่ง คางใน ๘ ตำลึง (รวม) ๑ ชั่ง ๘ ตำลึง

จันฉมัต คางหนา ๑ หาบ คางใน ๕๐ ชั่ง

หางนกยูง คางหนา ๑๐ คางใน ๕ (รวม) ๑๕ หาง

หอสมุดแห่งชาติ

ขันปีก คางหนา ๑ หาบ คางใน ๕๐ ชั่ง (รวม) ๑ หาบ ๕๐ ชั่ง
เปลือกศรีเสียด คางหนา ๑ หาบ คางใน ๕๐ ชั่ง (รวม) ๑ หาบ ๕๐ ชั่ง
กากเพช คางหนา ๑๐ ภารา คางใน ๓ ภารา (รวม) ๑๓ ภารา
เปลือกสมุลแวง คางหนา ๑๐ ภารา คางใน ๓ ภารา (รวม) ๑๓ ภารา
รง คางหนา ๓ หาบ คางใน ๑ หาบ ๕๐ ชั่ง (รวม) ๔ หาบ ๕๐ ชั่ง
กระวาน คางหนา ๓ หาบ คางใน ๑ หาบ ๕๐ ชั่ง (รวม) ๔ หาบ ๕๐ ชั่ง
ฝาง คางหนา ๓๐ หาบ คางใน ๑๕ หาบ (รวม) ๔๕ หาบ
พรมสลุบ คางหนา ๒ คางใน ๑ (รวม) ๓ ผืน

มาจิมกองสมเด็จพระเจ้าเตากวางตามขนมบูราณราชประเพณีแต่กอร ถ้าแลราช...ทั้งเหนผล พระราชไมตรีและไมตรี ช่วยทำณุบำรุงนำทูตานุทูตเข้าเฝ้ากราบถวายบังคมทูลถวายสิงของเครื่องราชบันนาการ แต่สมเด็จพระเจ้าเตากวาง โดยสวัติมงคล ตามขนบแล้วให้ทูตาณุทูตไดกลับ... กรุงพรมหานครศรีอยุทยาสดวกทางราชไมตรีแลไมตรีจะได้วัทนาการสืบไปชั่วฟ้าแลดิน

หนังสือ....

บัญชีผ้าพระกฐินและไตรปี จ.ศ. ๑๑๘๗

วันพฤหัสบดี แรม ๑๔ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๗ ข้าพระพุทธิเจ้าจะหมื่นรัตนะโกษา ปลัดกรมพระคลังสุพรัต ขอรับพระราชทานทำบาญชีผ้าพระกะถิน และผ้าจีวร ไตรปี ปา สาน ยำตะหนี่ ยกในตัว โปร่งริ้ว และบาตร์ สาระบาบ สายโยกแถบเงิน ทอง และบาตร์เหลกถลกลาย ขึงทรงพระราชศัทธาถวายไปแล้วนั้น ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในนี้ ขอเดชะ

สมเดจ์พระสังฆราช ๑ สมเดจ์พระพนรัด ๑ กรมหมื่น.....๑ ครองพระกะถิน ๓ (รูป) พระราชาคณะได้ครองพระกะถิน ในกรุง ๒๙ นอกกรุง ๗ (รวม) ๓๖ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๓๙ (รูป).....ในกรุง นอกกรุง (รวม) ๓๐ (รูป) ถานานุกรมผู้ใหญ่ ผู้น้อย ครองไตรปีในกรุง ๒๘ นอกกรุง ๘ (รวม) ๑๓๖ ถานานุกรมนอกกรุงครองพระกะถิน ๑ พระครูนอกกรุงครองพระกะถิน ๕ (รวม) ๖ (รูป) พระครูในกรุงครองไตรปี ๒๓ ปะเรียญครองไตรปี ในกรุง ๓๙ รามัญนอกกรุง ๑ (รวม) ๔๐ (รูป) สามปะโยกครองไตรปี ๑๑ มะหาชาดครองไตรปี ๗ อาจารครองไตรปี ๔ อะนุจรครองไตรปี ๑ เจ้าอะธิการครองพระกะถิน ในกรุง ๗ นอกกรุง ๑ (รวม) ๘ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๓๑๔ (รูป) หัวเมือง ขึ้นมะหาดไท ๓๔ หัวเมืองเปนผ้า เอก ๒ ตรี ๖๓

(รวม) ๖๕ ขึ้นกะลาโหม ๘ หัวเมืองเปนผ้าตรี ๔๒ ขึ้นกรมท่า ๙ หัวเมืองเปนผ้าตรี ๒๒ พระราชทานพระกะถินใหมขึ้นมะหาดไท ๔๗ (รวมทั้งหมด) ๑๗๖ (นับรวม) เปนผ้าเอก ๒๑๒ เปนผ้าไท ๑๐๒ เปนผ้าตรี ๑๗๖ (รวม)๔๘๘ (ผืน)

วัดมะหาธาตุ ◎ สมเดจ์พระสังฆราชครองพระกะถิน ๑ **พระราชาคะณะ** พระเทพกระวี ๑ พระวิไนยรักขิต ๑ พระอะริยะวงษ์ ๑ (รวม) ๓ (รูป) **เจ้า** พระองค์เจ้าฟ้ามงคุด ๑ หม่อมเจ้าเถื่อน ๑ หม่อมเจ้าดอกไม้ ๑ หม่อมเจ้าคล้าย ๑ (รวม) ๔ (รวมทั้งหมด) ๘ **ถานานุกรม** พระสะคำคง ๑ พระเสวียงป้อม ๑ พระปลัดคุ้ม ๑ พระปลัดจีน ๑ พระวิไนยธรมาก ๑ พระวิไนยธรรมคง ๑ พระครูธรรมราชไย ๑ พระครูเมทังกรโพ ๑ พระครูบวรวงษาดี ๑ พระครูธรรมรูจีปาน ๑ พระสังฆวิจารปิ่น ๑ พระสมุห์คุ้ม ๑ พระสมุห์ถอน ๑ พระใบฎีการอด ๑ พระสังฆวิจารกุนเก่า ๑ พระใบฎีกาจันเก่า ๑ (รวม) ๑๘ (รูป) **ปะเรียญ** มะหายิ้ม ๑ มะหาคง ๑ มะหาอิน ๑ (รวม) ๓ (รูป) **สามปะโยก** มะหาทรับ ๑ มะหาชื่น ๑ (รวม) ๒ (รูป) **มะหาชาด** มะหาอ่อน ๑ (รวมทั้งหมด) ๓๐ (รูป)

วัดระฆัง ◎ สมเดจ์พระพนรัตครองพระกะถิน ๑ **พระราชาคณะ** พระญาณรักรัตขิต พระญาณไตรโลก ๒ **เจ้า** พระองค์เจ้าครราช ๑ (รวม) ๔ **ถานานุกรม** พระปลัดคุ้ม ๑ พระปลัดอ่อน ๑ พระธรรมคุดน้อย ๑ พระวิไนยธรบัว ๑ พระวิไนยธรรมอยู่ ๑ พระพุทธะบาลรัก ๑ พระญาณกิจ์กลิ่น ๑ พระสังฆกิจ์เลี้ยง ๑ พระครูพรมสอน ๑ พระครูอมรศักดโพ ๑ พระสมุห์เลี้ยง ๑ พระสมุห์วัด ๑ พระใบฎีกาเกษ ๑ (รวม) ๑๓ (รูป) **สามปะโยก** มะหาโต ๑ มะหาภู่ ๑ (รวม) ๒ (รูป) **มะหาชาด** มหานก ๑ (รวมทั้งหมด) ๒๐ (รูป)

วัดหง ◎ พระพิมลธรรมครองพระกะถิน ๑ **ถานานุกรม** พระปลัดสอน ๑ พระวิไนยธรชุม ๑ พระวิไนธรรมอิน ๑ พระสมุห์ด้วง ๑ พระใบฎีกาสี ๑ พระธรรมบาลเสือ ๑ พระครูรัตนะโมลี ๑ พระครูสรวิไชยคง ๑ พระครูไกรสรวิลาดคง ๑ (รวม) ๙ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาไท ๑ มะหาขุนทอง ๑ มะหาเพ ๑ (รวม) ๓ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๑๓ (รูป)

วัดพระเชตุพน ◎ กรมหมื่นนุชิตชิโนรสครอง พระกะถิน ๑
พระราชาคณะ พระธรรมเจดีย์ ๑ พระวิเชียรโมลี ๑ พระรัตนะมุนี ๑ พระราชมุนี ๑ พระศรีวิสุทธิวงษ์ ๑ พระศรีสุธรรมมุนี๑ (รวม) ๖ (รูป)
ถานานุกรม พระปลัดปาน ๑ พระปลัดรอด ๑ พระวิไนยธรทอง ๑ พระวิไนยธรรมสวน ๑ พระสมุห์บุด ๑ พระใบฎีกามี ๑
พระครู พระครูวิสุทธิอาคมสุก ๑ พระครูอุดมสังวรจีน ๑ พระครูอมรวิไชย ๑ พระครูไกรสรศักดิ์ ๑ พระครูสุนธรโมลิท ๑ พระครูวิจิตรโมษา ๑

อาจาร พระอาจาร ควน ๑
ปะเรียญ มหาบุญ ๑ มะหารอด ๑ (รวม) ๒ (รูป)
สามปะโยก มะหาเกื้อ ๑ มะหาดิษ ๑ (รวม) ๒ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๒๔ (รูป)

วัดราชบุณณะ พระธรรมอุดมครองพระกะถิน ๑ **พระราชาคณะ** พระพรหมมุนี ๑ พระธรรมโฆษา ๑ พระอมรโมลี ๑ (รวม) ๓ (รูป) **ถานานุกรม** พระปลัดจัน ๑ พระปลัดรอด ๑ พระวิไนยธรเสม ๑ พระวิไนยธรรมคุ้ม ๑ พระสังฆรักขิตจัน ๑ พระครูสัฐระวิมลจัน ๑ พระครูมงคลวิลาศมี ๑ พระสมุห์สี ๑ พระสมุห์สุก ๑ พระใบฎีกาฉิม ๑ (รวม) ๑๐ (รูป) **ปะเรียญ** มหาบุญ ๑ มะหาสวน ๑ มะหาสี ๑ มะหาสัง ๑ มะหากลับ ๑ มะหากลัด ๑ (รวม) ๖ (รูป) **สามปะโยก** มะหามา ๑ มะหาผึ้ง ๑ (รวม) ๒ (รูป) **มะหาชาต** มะหาสอน ๑ (รวมทั้งหมด) ๒๓ (รูป)

วัดอะรุณะราชธาราม พระธรรมไตรโลกครองพระกะถิน ๑ **พระราชาคณะ** พระวิไนยมุนี ๑ พระศรีสากะยะบุตร์ ๑ พระคำภีรปรีชา ๑ (รวม) ๓ (รูป) พระองค์เจ้าอำไภย ๑ (รวมทั้งหมด) ๕ (รูป) **ถานานุกรม** พระปลัดจัน ๑ พระปลัดสิง ๑ พระปลัดคง ๑ พระครูบวรปรีชา ๑ พระสมุห์สุก ๑ พระสมุห์จัน ๑ พระใบฎีกานาก ๑ (รวม) ๗ (รูป) **ปะเรียญ** มหาสุก ๑ มะหามา ๑ (รวม) ๒ (รูป) **สามปะโยก** มะหารอด ๑ **มะหาชาต** มะหาชม ๑ (รวมทั้งหมด) ๑๖ (รูป)

วัดโมลีโลกสุธาราม พระพุทธะโฆษาครองพระกะถิน ๑ **พระราชาคณะ** พระญาณโกสลเถร ๑ (รวม) ๒ (รูป) **ถานานุกรม** พระปลัดอ่อน ๑ พระปลัดมา ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑ (รวม) ๔ (รูป) **ปะเรียญ** มหาปิ่น ๑ มหาสิลา ๑ มะหาคง ๑ มะหาคำ ๑ มะหาแย้ม ๑ (รวม) ๕ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๑๑ (รูป)

วัดราชสิทธาราม พระเทพโมลีครองพระกะถิน ๑ **พระราชาคณะ** พระปัญญาคำภีรเถร ๑ พระญาณสังวร ๑ (รวม) ๒ (รูป) **ถานานุกรม** พระปลัดแก้ว ๑ พระปลัดแดง ๑ พระปลัดแพ ๑ พระสมุห์รอด ๑ พระสมุห์แย้ม ๑ พระสมุห์กั่น ๑ พระใบฎีกานาก ๑ (รวม) ๗ (รูป) **ปะเรียญ** มหาพูน ๑ **สามปะโยก** มะหาสัง ๑ (รวม) ๒ (รูป) (รวมทั้งหมด ๑๒ รูป)

วัดสังกะจาย พระอะริยะมุนีครองพระกะถิน ๑ **ถานานุกรม** พระปลัดฉิม ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกาสมบุญ ๑ (รวม) ๓ (รูป)

วัดสระเกษ พระญาณวิริยะครองพระกะถิน ๑ **พระราชาคณะ** พระบวรวิชา ๑ (รวม) ๒ (รูป) **ถานานุกรม** พระปลัดปาน ๑ พระปลัดฉิม ๑ พระสมุห์ผึ้ง ๑ พระสมุห์ดำ ๑ พระใบฎีกามา ๑ พระครูสังวรวิมลเลื่อง ๑ พระพุทธะบาลเก่า ๑ (รวม) ๗ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาขวัน ๑ (รวมทั้งหมด) ๑๐ (รูป)

วัดบพิตพิมุก พระวิสุทธิมุนีครองพระกะถิน ๑ พระปลัดอยู่ ๑ พระสมุหอิม ๑ มะหามี ๑ (รวม) ๓ (รูป)

วัดจักระหวัด พระวิเชียรกระวีครองพระกะถิน ๑ พระราชาคณะ พระธรรมหะราจาร ๑ (รวม) ๒ (รูป) ถานานุกรม พระปลัดรอด ๑ พระสมุห์ทอง ๑ พระใบฎีกาคง ๑ (รวม) ๓ (รูป) ปะเรียญ มะหาตุ้ม ๑ มะหาปาน ๑ มะหานาก ๑ (รวม) ๓ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๘ (รูป)

วัดเกาะ พระราชกระวีครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดปาน ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑ (รวม) ๓ (รูป) ปะเรียญ มะหาแก้ว ๑ สามปะโยก มะหาอิน ๑ (รวม) ๒ (รูป)

วัดประทุมคงคา พระวิเชียรมุนีครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดอยู่ ๑ พระสมุห์พัก ๑ พระใบฎีกามี ๑ (รวม) ๓ (รูป) ปะเรียญ มะหาหง ๑ มะหาอัน ๑ (รวม) ๒ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๖ (รูป)

วัดชะนะสงคราม พระสุเมทครองพระกะถิน ๑ พระราชาคณะ พระอุดมญาณ ๑ (รวม) ๒ (รูป) เจ้า หม่อมเจ้าพอน ๑ ถานานุกรม พระปลัดกัน ๑ พระปลัดทอง ๑ พระครูราชสังวร ๑ พระสมุห์นก ๑ พระสมุห์มา ๑ พระใบฎีกาอยู่ ๑ (รวม) ๖ (รูป) ปะเรียญ มะหาเกิด ๑ มะหาชาด มะหาด้วง ๑ มะหามี ๑ (รวม) ๒ (รูป)

วัดบางลำภู พระบวรวิริยะเถรครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดอยู่ ๑ พระสมุห์รอด ๑ พระใบฎีกา ๑ (รวมทั้งหมด) ๔ (รูป)

วัดสมอราย พระธรรมนิโรทครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดคง ๑ พระสมุห์ษา ๑ พระใบฎีกาปิ่น ๑ (รวมทั้งหมด) ๔ (รูป)

วัดพญาทำ พระอะริยะกระวีครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดอิน ๑ พระสมุห์ทอง ๑ พระใบฎีกาโต ๑ (รวมทั้งหมด) ๔ (รูป)

วัดกระเษม พระครูเทพสิทธิเทพาธิบดี ๑

วัดกลาง พระญาณสมโพธิ์ครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดคุ้ม ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑ พระครูศรีสุนทะราสรวิจิต ๑ (รวมทั้งหมด) ๕ (รูป)

วัดสุวัณณาราม พระเทพมุนีครองพระกะถิน ๑ พระราชาคณะ พระธรรมกิจ์ ๑ (รวม) ๒ (รูป) เจ้า พระองค์เจ้าสุด ๑ ถานานุกรม พระปลัดจัน ๑ พระปลัดพลับ ๑ พระสมุห์บัว ๑ พระสมุห์ดี ๑ พระใบฎีกาช้าง ๑ (รวม) ๕ (รูป) ปะเรียญ มะหาสัง ๑ มะหากัน ๑ มะหาอ้น ๑ มะหารอด ๑ (รวม) ๔ (รูป) มะหาเทดอะนุจร ๑

วัดไชยทิต พระสุธรรมมาจารครองพระกะถิน ๑ เจ้า หม่อมเจ้ากำพร้า ๑ (รวม) ๒ (รูป)

วัดอำมะรินธาราม พระโพธิวงษ์ครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดโพ ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑ (รวม) ๓ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาด้วง ๑ (รวมทั้งหมด) ๕ (รูป)

วัดดุสิตดาราม พระราชโมลีครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดปาน ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑ (รวมทั้งหมด) ๔ (รูป)

วัดบวรมงคล พระอุดมวิชาครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดกลัด ๑ (รวม) ๒ (รูป)

วัดภักดินีนาถ พระญาณสิทครองพระกะถิน ๑

วัดอินธาราม พระญาณวิสุทธิครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดปาน ๑ พระปลัดนนเก่า ๑ พระสมุห์ขม ๑ พระใบฎีกาแก่น ๑ (รวม) ๕ (รูป)

วัดราชคฤห์ พระอะริยะทัชะครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดมา ๑ พระสมุห์สัง ๑ พระใบฎีกาแตง ๑ พระครูมี ๑ (รวม) ๕ (รูป)

วัดปากน้ำ พระบวรญาณครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัดอยู่ ๑ พระสมุห์สุก ๑ พระใบฎีกาเรือง ๑ (รวม) ๓ (รูป) **ปะเรียญ** มะหานาก ๑

วัดนางนอง พระญาณโพธิครองพระกะถิน ๑ ถานานุกรม พระปลัด ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑ (รวม) ๓ (รูป)

วัดโอรสราชธาราม พระอมรเมธาจาร ครองพระกะถิน ๑ **พระราชาคณะ** พระสุธรรมเทพเถร ๑ พระนิกรม ๑ (รวม) ๒ (รูป) ถานานุกรม พระปลัดอิน ๑ พระปลัดเกลี้ยง ๑ พระปลัดเบน ๑ พระสมุห์แตง ๑ พระใบฎีกาฉิม ๑ (รวม) ๕ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาขาว ๑ (รวมทั้งหมด) ๙ (รูป)

วัดประยูรวงษาวาส พระวิสุทธิสังวรครองกะถินเจ้าพญาพระคลัง ๑ ถานานุกรม พระปลัด ๑ พระสมุห์ทอง ๑ พระใบฎีกาอิน ๑ (รวม) ๓ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาขำ ๑ ครองไตรหลวง ๔ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๕ (รูป)

วัดพญาญาติการาม พระปะราครมครองกะถินพญาศรีพิพัท ๑ **พระราชาคณะ** พระวิสุทธิสารเถร ๑ ถานานุกรม พระปลัดคำ ๑ พระสมุห์ไท ๑ ครองไตรหลวง ๓ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๔ (รูป)

วัดนพคุณ พระราชาคณะ พระญาณรังศรี ๑ ถานานุกรม พระปลัดพุ่ม ๑ พระสมุห์ทอง ๑ ครองไตรหลวง (รวม) ๓ (รูป) พระใบฎีกา อู่ครองกะถินพญาโชฎึก ๑ (รวมทั้งหมด) ๔ (รูป)

เจ้าอะธิการ วัดคอกกระบือ ๑ วัดจันทาราม ๑ วัดหนัง ๑ วัดดาวดึงษ์ ๑ วัดบางขุนพรมนอก ๑ ครองพระกะถิน (รวม) ๕ (รูป)

อาจาร พระอาจารธรรมจินดา ๑ พระอาจารด้วง ๑ พระอาจารคุน ๑ ครองไตรหลวง (รวม) ๓ (รูป) **เจ้าอะธิการ** วัดกุฏ ๑ วัดคู่หาสวรรค์ ๑ ครองพระกะถินสมเดจ์พระพันปีหลวง (รวม) ๒ (รูป) **ปะเรียญ** มะหานาคะ เสนะวัดบางตะไน รับไตรปี ๑

ศรีเปนพระสงฆ์ในนี้ ในกรุง ๓๑๖ (รูป) นอกกรุง ๑๗๔ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๔๙๐ (รูป)

กรุงเก่า วัดสาลาปูน พระธรรมราชาครองพระกะถิน ๑ พระวินัยธรรมสามปะโยก ๑ (รวม) ๒ (ผืน) วัดสุวัณดาราม พระสุวรรณเจดีย์ครองพระกะถิน ๑ พระปลัดฉิม ๑ (รวม) ๒ (ผืน) วัดเจ้าพะแนงเชิง พระมงคลเทพครองพระกะถิน ๑ เจ้าอธิการ วัดสาศดารามครองพระกะถิน ๑ วัดป่าโมก พระครูพุทธะรักขิตครองพระกะถิน ๑ พระพุทธบาท พระพุทธะบาล ครองพระกะถิน ๑ (รวม) ๘ (ผืน)

หัวเมือง ปากใต้ฝ่ายเหนือนี้ เป็นผ้าเอก ๒๓ เปนผ้าตรี ๑๗๔ (รวม) ๑๙๗ ไต

เมืองคอนราชสีห์มา พระสังฆะราชาครองพระกะถิน ๑ เมืองพิศณุโลก พระสังฆะราชาครองพระกะถิน ๑ (รวม) ๒ (ผืน)

วัดไพรชลพลเสพ พระวิสุทธาจารครองพระกะถิน ๑ พระปลัดมา ๑ พระสมุห์ช่วย ๑ พระใบฎีกาสี ๑ (รวม) ๔ (ผืน) เมืองเชื่อนขัน พระญาณวิสารเถรครองกะถิน กรมพระราชวัง ๑ วัดโปรดเกษ พระปลัดชัง ๑ พระสมุห์มอน ๑ พระใบฎีกาแตง ๑ (รวม) ๔ (ผืน) เมืองสมุทปราการ วัดกลาง พระครูสุนธรสมุทครองพระกะถิน ๑ (รวม) ๙ (ผืน) เมืองกะลันตัน พระปัญาวิสารเถร ๑ เมืองสมุทสงคราม วัดบางแค พระสุธรรมสังวรครองพระกะถิน ๑ วัดปากน้ำอำพะวา พระครูมะหาสิทธิการ ๑ (รวม) ๒ (ผืน) เมืองราชบูรี วัดนะครชุม พระครูพิไชยคีรีครองพระกะถิน ๑ วัดเหมืองใหม่ พระครูพิบูลเกียนครองพระกะถิน ๑ (รวม) ๒ (ผืน)

ขึ้นมะหาดไท ๓๔ หัวเมืองเปนผ้าพระกะถิน เอก ๒ ตรี ๖๓ (รวม) ๖๕ (ผืน) พระกะถินพระราชทานใหม่ไปหัวเมืองขึ้นมะหาดไทเปนผ้าตรี ๔๗ ขึ้นกะลาโหม ๘ หัวเมือง เปนผ้าพระกะถินตรี ๔๒ ขึ้นกรมท่า ๙ หัวเมืองเปนผ้าพระกะถินตรี ๒๒ (รวมทั้งหมด) ๑๒๙ (ผืน)

วันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๔, ๑๕ และแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีระสัพศกผ้าเนื้อตรีไตรแบ่ง ๒๐ ไตร สบงเลว ๔๑๐ ผืน ทรงพระราชศัทธาจบพระหัดถ์อุทิดทอดผ้าป่าทอดทั่วทังวัดนั้น ๒ อาราม ทอดวัดละสององ์นั้น ๓ อาราม ทอดวัดละอง์นั้น ๑๔ อาราม เข้ากันเปน ๑๙ อาราม และพระสงฆ์ซึ่งได้รับพระราชทานเครื่องกะจาดและผ้านั้นในนี้

วัดมะหาธาตุ พระวินัยรักขิต ๑ วัดพระเชตุพน พระธรรมเจดีย์ ๑ พระวิเชียรโมลี ๑ (รวม) ๒ (รูป) วัดสระเกษ พระญาณวิริยะ ๑ พระบวรวิชา ๑ (รวม) ๒ (รูป) วัดชนะสงคราม พระสุเมท ๑ วัดบางลำภู พระบวรวิริยะเถร ๑ วัดสมอราย พระธรรมนิโรท ๑ วัดโมลีโลก พระญานโกสลเถร ๑ วัดราชสิทธาราม พระปัญาคำภีระเถร ๑ พระญาณสังวร ๑ (รวม) ๒ (รูป) วัดกลาง พระญาณสมโพธิ์ ๑ วัดพญาทำ พระอะริยะกระวี ๑ วัดสุวัณธาราม พระเทพมุนี ๑ วัดไชยทิด พระสุธรรมมาจาร ๑ วัดบวรมงคล พระอุดมวิชา ๑ วัดราชคฤห์ พระอะริยะทัชะ ๑ วัดประยูรวงษอาวาษ พระวิสุทธิสังวร ๑ วัดปากอ่าว พระธรรมวิสารเถระ ๑ วัดเจ้าพะแนงเชิง พระมงคลเทพ ๑ (รวม) ๒๐ (รูป)

พระราชาคะณะ ในกรุง ๒๖ นอกกรุง ๒ (รวม) ๒๘ (รูป) พระองค์เจ้า ๑ ถานานุกรม ๑๒ ปะเรียญ ๓ (รวม) ๑๕ (รูป) สามปะโยก ๑ มะหาชาด ๑ (รวม) ๒ อันดับ ๓๘๔ (รวมทั้งหมด) ๔๓๐ (รูป)

วัดอะรุณราชธาราม พระธรรมไตรโลก ๑ **พระราชาคณะ** พระวิไนยมุนี ๑ พระศรีสากะยะบุต ๑ พระคำภีระปรีชา ๑ (รวม) ๔ (รูป) **เจ้า** พระองค์เจ้าอำไภย ๑ (รวมทั้งหมด) ๕ (รูป) **ถานานุกรม** พระครูบวรปรีชา ๑ พระปลัดจัน ๑ พระปลัดสิง ๑ พระปลัดคง ๑ พระสมุห์สุก ๑ พระสมุห์จัน ๑ พระใบฎีกานาถ ๑ (รวม) ๗ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาสุก ๑ มะหามา ๑ (รวม) ๒ (รูป) **สามปะโยก** มะหารอด ๑ **มะหาชาด** มะหาชม ๑ อันดับ ๒๙๓ (รวม) ๓๐๙ (รูป)

วัดโอรสราชธาราม พระอมรเมธาจาร ๑ **พระราชาคะณะ** พระสุธรรมเทพเถร ๑ พระนิกรม ๑ พระปัญาญาณปิฎก ๑ (รวม) ๔ (รูป) **ถานานุกรม** พระปลัดอิน ๑ พระปลัดเกลี้ยง ๑ พระปลัด ๑ พระสมุห์แตง ๑ พระใบฎีกาฉิม ๑ (รวม) ๕ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาขาว ๑ อันดับ ๙๑ (รวมทั้งหมด) ๑๐๑ (รูป)

วันศุกร แรม ๗ ค่ำ เดือน ๘ หลัง จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีระสัพศก ทรงพระราชศัทธาบำเพ็ญกองการพระราชกุศล จึ่งมีพระราชโองการดำรัสสั่งให้สังกะรี ไปอาราทนา พระราชาคะณะ ถานานุกรม ปะเรียญ เจ้าอะธิการ เข้ามารับพระราชทานฉันเช้าเทศนาเพลาค่ำ ในพระธินั่งจักระพัตรพิมานแล้วทรงถวายผ้าบาตร์ ต่อพระหัถเป็นนิจ์ทุกวันไป และเป็นพระสงฆ์ ผ้า บาตร์ (พระ) รับจีวรรับบาต (รวมทั้งหมด) ๙๖ (รูป)

วัดมะหาธาตุ สมเดจ์พระสังฆะราชจีวรส่าน ๑ **พระราชาคณะ** พระวิไนยรักขิตจีวรส่าน ๑ พระเทพกระวีจีวรส่าน ๑ พระอะริยะวงษ์จีวรส่าน ๑ (รวม) ๓ (รูป) **ปะเรียญ** มะหายิ้มจีวรย่ำตะหนี่ ๑ **สามปะโยก** มะหาชื่น จีวรย่ำตะหนี่ ๑ (รวมทั้งหมด) ๖ (รูป)

วัดระฆัง สมเดจ์พระพนรัตจีวรส่าน ๑ **พระราชาคณะ** พระญาณไตรโลกจีวรส่าน ๑ (รวม) ๒ (รูป) **วัดหง** พระพิมลธรรม จีวรส่าน ๑ **ปะเรียญ** มะหาเพง จีวรย่ำตะหนี่ ๑ (รวม) ๒ (รูป)

วัดพระเชตุพน กรมหมื่นชิดชิโนรจีวรส่าน ๑ **พระราชาคะณะ** พระวิเชียรโมลีจีวรส่าน ๑ บาตสารบาบ ๑ พระรัตนะมุนีจีวรส่าน ๑ พระราชมุนีจีวรส่าน ๑ พระศรีวิสุทธิวงษ์ จีวรส่าน ๑ บาตสารบาบ ๑ พระศรีสุธรรมมุนี จีวรส่าน ๑ บาตสารบาบ ๑ (รวม) ๕ (รูป) **ถานานุกรม** พระปลัดรอด จีวรย่ำตะหนี่ ๑ บาตตลกลาย ๑ พระครูไกรสรศักดิ์จีวรย่ำตะหนี่ ๑ บาตถลกลาย ๑ (รวม) ๒ (รูป) **ปะเรียญ** มะหารอดจีวรย่ำตะหนี่ ๑ **สามปะโยก** มะหาดิษจีวรย่ำตะหนี่ ๑ (รวม) ๒ (รูป)

วัดราชบุณณะ พระธรรมอุดมจีวรส่าน ๑ **พระราชาคณะ** พระพรหมมุนีจีวรส่าน ๑ พระธรรมโฆษาจีวรส่าน ๑ พระอมรโมลีจีวรส่าน ๑ บาตสารบาบ ๑ (รวม) ๔ (รูป) **ปะเรียน** มะหาบุญจีวรย่ำตะหนี่ ๑ มะหาสีจีวรย่ำตะหนี่ ๑ มะหาสวนจีวรย่ำตะหนี่ ๑ มะหากล่ำจีวรย่ำตะหนี่ ๑ มะหากลัดจีวรย่ำตะหนี่ ๑ (รวม) ๕ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๙ (รูป)

วัดอะรุณราชธาราม พระธรรมไตรโลกจีวรส่าน ๑ **พระราชาคณะ** พระวิไนยมุนีจีวรส่าน ๑ พระคำภีระปรีชา จีวรส่าน ๑ บาตสารบาบ ๑ (รวม) ๓ (รูป) **เจ้า** พระองค์เจ้าอำไภย จีวรส่าน ๑ บาตสารบาบ ๑ พระองค์เจ้ากลาง จีวรริ้ว ๑ (รวม) ๒ (รูป) **ถานานุกรม** พระปลัดจัน จีวรส่าน ๑ บาตถลกลาย ๑ มะหามาจีวรย่ำตะหนี่ ๑ (รวม) ๒ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๘ (รูป)

วัดโมลีโลกสุธาราม พระพุทธะโฆษาจีวรส่าน ๑ **พระราชาคณะ** พระญาณโกสลจีวรส่าน ๑ (รวม) ๒ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาคำจีวรยกในตัว ๑ มะหาแย้ม จีวรยกในตัว ๑ มะหาปีนจีวรย่ำตะหนี่ ๑ มะหาสิลาจีวรย่ำตะหนี่ ๑ (รวม) ๔ (รูป) (รวมทั้งหมด) ๖ (รูป)

พระเทพโมลีจีวรส่าน ๑ **พระราชาคณะ** พระปัญญาคำภีระเถรจีวรส่าน ๑ พระญาณสังวรจีวรส่าน ๑ (รวม) ๓ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาพูนจีวรย่ำตะหนี่ ๑ (รวมทั้งหมด) ๔ (รูป) **วัดสังกะจาย** พระอริยะมุนีจีวรส่าน ๑ **วัดสระเกษ** พระญาณวิริยะจีวรส่าน ๑ พระบวรวิชาจีวรส่าน ๑ (รวม) ๒ (รูป) **วัดบพิตมุก** พระวิสุทธิมุนีจีวรส่าน ๑ **พระราชาคณะ** พระวิเชียรกระวีจีวรส่าน ๑ บาตสารบาบ ๑ **วัดจักระหวัด** พระธรรมทะราจารจีวรส่าน ๑ (รวม) ๓ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาตุ้มจีวรย่ำตะหนี่ ๑ **วัดเกาะ** พระราชกระวีจีวรส่าน ๑ **วัดประทุมคงคา** พระวิเชียรมุนีจีวรส่าน ๑ **วัดชะนะสงคราม** พระสุเมทจีวรส่าน ๑ บาตสารบาบ ๑ พระอุดมมะญาณจีวรส่าน ๑ **วัดบางลำภู** พระบวรวิริยะเถรจีวรส่าน ๑ **วัดสมอราย** พระธรรมนิโรทจีวรส่าน ๑ **วัดกลาง** พระญาณสมโพธจีวรส่าน ๑ **วัดพญาทำ** พระอะริยะกระวีจีวรส่าน ๑ **วัดสุวัณธาราม** พระธรรมกิจีจีวรส่าน ๑ มะหากัน จีวรย่ำตะหนี่ ๑ (รวม) ๓ (รูป) **วัดไชยทิต** พระสุธรรมมาจารจีวรส่าน ๑ **วัดอำมะรินทาราม** พระโพธิวงษ์จีวรส่าน ๑ **วัดดุสิดดาราม** พระราชโมลีจีวรส่าน ๑ **วัดบวรมงคล** พระอุดมวิชาจีวรส่าน ๑ **วัดภักคินีนาถ** พระญาณสิดจีวรส่าน ๑ **วัดประยูรวงษอาวาษ** พระปะราคมจีวรส่าน ๑ พระวิสารเถรจีวรส่าน ๑ (รวม) ๒ (รูป) **วัดพญาญาติคำราม** พระวิสุทธิสังวรจีวรส่าน ๑ ปะเรียญ มะหาขำ จีวรย่ำตะหนี่ ๑ **วัดนพคุณ** พระญาณรังศรีจีวรส่าน ๑ **วัดอินทาราม** พระญาณวิสุทธิจีวรส่าน ๑ บาตสารบาบ ๑ **วัดราชคฤห์** พระอะริยะทัชะจีวรส่าน ๑ **วัดปากน้ำ** พระบวรญาณจีวรส่าน ๑ **วัดโอรสราชอาราม** พระอมรเมธาจารจีวรส่าน ๑ **พระราชาคณะ** พระสุธรรมเทพเถรจีวรส่าน ๑ พระนิกรมจีวรส่าน ๑ พระปัญญาณปิฎกจีวรส่าน ๑ (รวม) ๔ (รูป) **ถานานุกรม** พระปลัดอินจีวรส่าน ๑ พระปลัดเยนจีวรส่าน ๑ (รวม) ๒ (รูป) **ปะเรียญ** มะหาขาวจีวรส่าน ๑ (รวมทั้งหมด) ๗ (รูป)

หัวเมือง ในนี้ (รวมทั้งหมด) ๑๑ (รูป) **เมืองเขิอนขัน วัดไพรชลพลเสม** พระวิสุทธาจาร จีวรส่าน ๑ **วัดโปรดเกษ** พระปัญาวิสารเถรจีวรส่าน ๑ วักปากอ่าว พระวิสารถะจีวรส่าน ๑ **วัดเสาธง** พระครูอุดมวงษ์จีวรส่าน ๑ บาตถลกลาย ๑ **วัดกลางเตรจ์** พระครูวิเชียร จีวรส่าน ๑ บาตถลกลาย ๑ **วัดนางคะไน** พระครูอำมะจีวรส่าน ๑ บาตถลกลาย ๑ พระครูนิโรธ จีวรส่าน ๑ บาตถลกลาย ๑ ปะเรียญ มะหานาคะเสนะ จีวรย่ำตะหนี่ ๑ บาตถลกลาย ๑ (รวม) ๖ (รูป) **เมืองปะทุมธานี วัดปราสาทไชย** พระไตรสรนะทัชะ จีวรส่าน ๑ บาตถลกลาย ๑ **วัดตำหนัก** พระครูวิสุทธสีละ จีวรส่าน ๑ บาตถลกลาย ๑ วัดโคก พระครูปัญารัตนะ จีวรส่าน ๑ บาตถลกลาย ๑ (รวม) ๓ (รูป)

ในนี้ เป็นจีวรส่าน ๗๒ (ผืน) เป็นจีวรย่ำตะหนี่ ๒๑ (ผืน) เป็นจีวรยกในตัว ๒ (ผืน) เปนจีวรริ้ว ๑ (ผืน) (รวมทั้งหมด) ๙๖ ผืน เป็นบาตสาระบาบสายโยกแถบ ๑๐ (ใบ) เป็นบาตถลกลาย ๘๙ (ใบ) (รวมทั้งหมด) ๙๙ ใบ พระราชาคณะในกรุงได้รับ จีวรส่าน ๖๐ (ผืน) บาตสาระบาบสายโยกแถมเงิน ๙ (ใบ) พระราชาคะณะนอกกรุงได้รับจีวรส่าน ๔ (ผืน) พระองค์เจ้าในกรุงได้รับจีวรส่าน ๑ โปร่งริ้ว ๑ จีวรส่าน ๑ บาตสาระบาบ ๑ (รวม) ๓ (ผืน) พระปลัดในกรุงได้รับจีวรส่าน ๑ บาตถลกลาย ๑ (กับ) บาตถลกลายอีก ๔๓ (รวม) ๔๔ (ใบ) พระปลัดนอกกรุงได้รับบาตถลกลาย ๓ (รวมทั้งหมด) ๔๗ (ใบ) พระครูในกรุงได้รับ จีวรย่ำตะหนี่ ๑ บาตถลกลาย ๒๒ พระครูนอกกรุงได้รับจีวรส่าน ๖ บาตถลกลาย ๑๑ (รวมบาตถลกลาย) ๓๓ (ใบ) ปะเรียญในกรุงได้รับจีวรยกในตัว ๒ ปะเรียญในกรุงได้รับจีวรย่ำตะหนี่ ๑๗ ปะเรียญนอกกรุงได้รับจีวรย่ำตะหนี่ ๑ บาตถลกลาย ๑ สามปะโยกในกรุงได้รับจีวรย่ำตะหนี่ ๒ (รวมจีวร) ๒๒ (ผืน) เจ้าอธิการรับบาตถลกลายในกรุง ๗ นอกกรุง ๑ (รวม) ๘ (ใบ)

รับบาตถลกผ้าลาย ๗๘ (รูป) **วัดมะหาธาตุ** พระปลัดคุ้ม ๑ พระปลัดจีน ๑ พระครูธรรมราช ๑ พระครูเมทังกร ๑ พระครูบวรวงษา ๑ พระครูธรรมรูจี ๑ (รวม) ๖ (รูป) **วัดระฆัง** พระปลัดคุ้ม ๑ พระปลัดอ่อน ๑ พระครูพรมสอน ๑ พระครูอมรศักดิ์ ๑ (รวม) ๔ (รูป) **วัดหง** พระปลัดสอน ๑ พระครูอมรโมลี ๑ พระครูสรวิไชย ๑ พระครูไกรสรวิลาศ ๑ (รวม) ๔ (รูป) **วัดพระเชตุพน** พระปลัดปาน ๑ พระปลัดรอด ๑ พระครูวิสุทธิอาคม ๑ พระครูอุดมสังวร ๑ พระครูอมรวิไชย ๑ พระครูสุนธรโฆสิต ๑ พระครูวิจิตรโฆษา ๑ (รวม) ๗ (รูป) **วัดราชบุณะ** พระปลัดจัน ๑ พระปลัดรอด ๑ พระครูอัฐะวิมล ๑ พระครูมงคลวิลาศ ๑ (รวม) ๔ (รูป) **วัดอะรุณ** พระปลัดสิง ๑ พระปลัดคง ๑ พระครูบวรวิชา ๑ (รวม) ๓ (รูป) **วัดโมลีโลก** พระปลัดอ่อน ๑ พระปลัดมา ๑ (รวม) ๒ (รูป) **วัดราชสิด** พระปลัดแก้ว ๑ พระปลัดแดง ๑ พระปลัดแพ ๑ (รวม) ๓ (รูป) **วัดสังกะจาย** พระปลัดฉิม ๑ **วัดสระเกษ** พระปลัดปาน ๑ พระปลัดฉิม ๑ พระครูสังวรวิมล ๑ (รวม) ๓ (รูป)

วัดบพิตพิมุก พระปลัดอยู่ ๑ **วัดจักระหวัด** พระปลัดรอด ๑ **วัดเกาะ** พระปลัดปาน ๑ **วัดประทุมคงคา** พระปลัดอยู่ ๑ **วัดชะนะสงคราม** พระปลัดกัน ๑ พระปลัดทอง ๑ พระครูราชสังวร ๑ (รวม) ๓ (รูป) **วัดบางลำภู** พระปลัดอยู่ ๑ **วัดสมอราย** พระปลัดคง ๑ **วัดพญาทำ** พระปลัดอิน ๑ **วัดกระเษม** พระครูเทพสิทธิเทพา ๑ **วัดกลาง** พระปลัดคุ้ม ๑ พระครูศรีสุนทะราสรวิจิต ๑ (รวม) ๒ (รูป) **วัดสุวัณธาราม** พระปลัดจัน ๑ พระปลัดพลับ ๑ (รวม) ๒ (รูป) **วัดอำมะรินธาราม** พระปลัดโพ ๑ **วัดดุสิตดาราม** พระปลัดปาน ๑ **วัดบวรมงคล** พระปลัดกลัด ๑ **วัดอินธาราม** พระปลัดปาน ๑ พระปลัดนน ๑ **วัดราชคฤห์** พระปลัดมา ๑ พระครูมี ๑ (รวม) ๒ (รูป) **วัดปากน้ำ** พระปลัดอยู่ ๑ **วัดนางนอง** พระปลัด ๑ **วัดโอรสราชธาราม** พระปลัดอิน ๑ พระปลัดเกลี้ยง ๑ พระปลัดเยน ๑ (รวม) ๓ (รูป) **วัดประยูรวงษอามวงษา** พระปลัด ๑ **วัดพญาญาติคำราม** พระปลัดคำ ๑ **วัดนพคุณ** พระปลัดพุ่ม ๑

หัวเมือง วัดไพรชล พระปลัดฉิม ๑ พระปลัดมา ๑ **วัดโปรดเกษ** พระปลัดชัง ๑ (รวม) ๓ (รูป)

เจ้าอะธิการ ในกรุง วัดคอกกระบือ ๑ วัดจันทาราม ๑ วัดหนัง ๑ วัดกุฎ ๑ วัดคูหาสวรรค์ ๑ วัดบางขุนพรหมนอก ๑ วัดดาวดึงษ์ ๑ (รวม) ๗ (รูป) **กรุงเก่า** วัดสาศดาราม ๑ (รวมทั้งหมด) ๘ (รูป)

การสักเลกใน จ.ศ. ๑๑๘๗

ศักเลกครั้งนี้ มิพระราชปรสงจไครได้ตัวเลกมาศักหลังมือให้เสดสิ้นเชิงละกึ่งเดียว ให้ข้าหลวงกรมการปลงไวในราชการแผ่นดิน อย่าเหนแก่โลกามิดติด กระทำคุมเหงแลเรียกเอาเงินทองสิ่งของแก่อนาประชราษฎรให้ได้ความเดือษรอนเหมือนอย่างครั้งหลวงอินโกษาเชียวเมมีองออกไปเดินสวรเมืองเอชิงเทราครั้งนั้นได้ ให้แม่กองใหญกำชับข้าหลวงกรมการ กำนันผู้ชิงจำกับกันไปทำบาญชียสำมโนครัวนั้น ให้คิดถึงกำลังความสัตยในน่าพรพิพัทสัท แลปลงใจลงไน่ความกตันยูกัตเวที่ ต่อราชการแผ่นดินโดยสุจริต อย่าปิดบังตัวเลกไวแล้วอย่าให้คิดอุบายเรียกเอาเงินทองแลสิ่งของตาง ๆ แก่ตัวเลกว่าเปนค่ากระดาษดินสอ ค่าญีนบาญชีค่าหักหลังคาเรือน และเกาะกุมเอาราษฎรซึ่งหมิได้มิความผิดมาจำกระทำคุมเหงอย่างไรอย่างหนึ่งได้เปนอันขาดทีเดียว ถ้าข้าหลวง กรมการกำนันไม่ฟังกรทำผิด นอกจากทองตราแต่ข้อไดข้อหนึ่ง ราษฎรมารองฟองพิจารนาเปนสัจ ก็ให้แม่กองใหญ่ปรับไหม แลชำระเอาเงินคืนให้แก่ราษฎร แล้วให้เอาโทษเสียให้

เขตลาบ ข้าหลวงกรมการ ทั้งปวง จไม่ไดเอาเยี่ยงอย่างกันต่อไป และเมื่อจะสักเลกนั้น ให้ปลูกโรงสักมีรั้วตะรางลอม มีประตูเข้าประตูหนึ่ง ประตูออกประตูหนึ่ง ให้ข้าหลวงเจ้าเมือง กรมการกำกับกันรักษาประตูตรวจนับตัวเลกเข้าไปศักใหถวนถี อย่าให้เปลกปลอมเข้าไปศักแตคนหนึ่งได้ให้แมกองตรวจตราดูแลให้ช่างศัก ๆ แต่ตามยางทำเนียม อย่าคิดอุบายทายเท เอาเงินกับตัวเลกที่มาศัก ถ้าไม่ได้เงินเขียนอักษรรตัวใหญ่ศักฤก จันโลหิตออกมากเกินประมาร ถาไดเงินเขียนตัวเลกศักเบาจนไม่เหนตัวอักษรเปนยังนี้ได้ ถ้าแลเพลาค่ำเลิกศักแล้วให้ข้าหลวง กรมการกำกับกันเอาเหลกศัก ขวดน้ำมึก เข้าหีบ ปิตราประจำปากหีบ แล้วมอบให้ข้าหลวงกำกับกรมการรักษาไว้เพลาเช้าเมื่อจะเอาเหลกออกศักให้ข้าหลวง เจ้าเมือง กรมการ พร้อมกันตรวดดวงตรา ซึ่งประจำหีบจงทุกอัน ให้เรงรัดศักเลกตามกฎหมายให้แล้วโดยเร็ว ถ้าเจ้าเมืองกรมการ นายกอง นายมวดมูลนาย เจ้าของเลก วีวาทเกียวของกัน ด้วยเลกประการใดก็ดี ให้ข้าหลวง กองศัก ตัจสินชำระว่ากล้ามใหทูกตองตามกฎหมายศักเลก ถ้าศักเลกเสดสินเชิงแล้วให้เจ้าเมือง กรมการ เจ้าหมูมูลนาย เจ้าของเลก ทำหางว้าวตางพ่เบยีนสามในครัวเดิม, ขึ้นจำหนาย และคงสอบสวรกับข้าหลวงกองศักให้ทูกตองกัน ญีนไวสัศดีหัวเมือง เกบไวสำรับเมืองหางนึ่ง บอกสังลงไปยังแมกองใหญหางนึ่ง แมกองใหญจไดรอมบาญชียเข้างบไหญ บอกสังหางว่าวจำนวรเลกล่งไปยังกรุงเทพฯ แลศักเลก ณ กรุงเทพฯ นั้น ถาเจ้าหมูมูลนาย นำเอาตัวเลกมาศักตองญีนหางว้าวกับเจ้าพนักงานกรมมหาดไทย กรมกลาโหม กรมพรสัศดิพระบรมมหาราชวัง กรมพรบวรราชวัง กรมมหาดเลก กรมพรคลังสินคา (รวม) ๖ ฉบับ เจ้าพนักงานผู้รับหางว้าวเรียกเอาเงินกับเจาหมูผูทำหางว่าวมาญีนศัก หางล่ ๑ สลึงหางว้าว ๖ ฉบับเปนเงิน ๑ บาท ๒ สลึง และไพรที่หัวเมืองฝ่ายเหนือ ขัดสนยากจันหาเหมือนกับไพรทีกรุงเทพฯ ไม่ ให้เรียกเอาแตก็อสมควร ถ้าเจ้าหมูทำหางว้าวนำเอาตัวมาญีน ศักหางว้าวหางหนึ่งจศักคันหนึ่งสองค่นสามค่น ๙, ๑๐, ๒๐ คนก็ดี ให้ข้าหลวงกองศักเรียกเอาเปนสวร แมกองศัก ๑ เฟื้อง มหาดไทยในพรบรมมหาราชวัง ๑ เฟื้อง บวรราชวัง ๑ เฟื้อง กรมพรกลาโหม ๑ เฟื้อง กรมพรสัศดิพรบรมหาราชวัง ๑ เฟื้อง พรบวรราชวัง ๑ เฟื้อง กรมการชังศัก ๑ เฟื้อง ชังเขียน ๑ เฟื้อง รวมกันเปนเงินบาทหนึ่ง หามหมิไหเรียกเรียงตัวใหเหลือเกินกว่านิขึ้นไป คันขืงหมิได ศักหลังมือ ถ้าแลเจ้าตางกรม เจ้ายังไมใดตังกรมจ่ข่อตัง นายกอง นายมวดขึ้นไวใหกุมไพร กับผูรักษาเมือง กรมการ จ่ตังขุนหมินขึ้นไว สำรับไชลอย มาแตเดิม แลบุตร, พระ หลวง ทิไมควรจะศัก จะขอตั้งเปนขุน หมิน ขึ้นใหมอีกมากน้อยเทาไดย ให้เจ้าเมือง กรมการ มาปฤกษาหาฤากับข้าหลวง กองศัก สมควรจะตั้ง จึงให้ตั้งขึ้นอย่าให้เอาบุตรไพร่มาตั้งเปนขุนหมืน ๆ เก่าใหม่นั้นให้มารับตัวต่อข้าหลวงปิตราแม่กองศักมหาดไทย กลาโหม กรมพรสัศดิมหัดเลก กรมถานเปนสำคันไว้ ๖ ดวง จะหมิได้แปลกปลอมกัน ถ้าขุน หมิน หมิได้มารับตัว ทำตัวปลอมไว้สำรับตัว จับได้ให้ส่งตัวเข้าไปยังแม่กองใหญ่ จะได้ชำระ ถ้าแปนสัตยให้ส่งลงไปกรุงเทพมหานคร และข้าทำเนียมตัวซึ่งข้าหลวงกรมการจ่เรียกเอานั้น ตัวใบหนึ่งให้เรียก ๑ บาท เปนส่วน แม่กอง ผู้สำเรฦราชการ ๑ สลึง มหาดไทในพรบรมมหาราชวัง ๑ เฟื้อง พรบวรราชวัง

๑ เฟื้อง กลาโหม ๑ เฟื้อง กรมพรสัตติ พรบรมหาราชวัง ๑ เฟื้อง พรบวรราชวัง ๑ เฟื้อง กรมการ ๑ เฟื้อง และข้าหลวงขึ้นมาศักเลกณหัวเมืองครั้งนี้ โปรดเกล้า ฯ ให้ เจ้าพญายมราช พญามหาอำมาต เปนแม่กองใหญ่ผู้สำเรจราชการชำระตัษสินเนื้อความในการศักเปนอันเดจขาด กับได้โปรดเกล้า ฯ พรราชทานพรบรมราโชวาดขึ้นมาด้วย ให้ข้าหลวง เจ้าเมือง กรมการ ฟังพรบรมราโชวาดแลฟังบังคับ เจ้าพญายมราช พญามหาอำมาต แต่ซึ่งขอบด้วยราชการ

ร่างสารตราถึงพระยาอุทัยธานีสั่งให้รักษาด่านโดยเคร่งครัด

หนังสือ เจ้าพญาจักกริฯ มาถึงพญาอุไทธานี ดวยบอกส่งหนังสือกางกุเกรียงซิงมิมาถึงหลวงอินคำโนนแปนอักษรรรามัญไหมินรองสัพมาตร้าถือล่งไปเจงราชการว่า กางกุจัดให้จากางภุระกับไพร ๑๕ ค่นออกไปลาดตรเวนถึงกลวงมีดลาน ภัพจากางเก้าะด่งกเรียงพมา ๙ ค่นบอกว่าเมืองมัตะมะมิอังกฤษอยู่ ๕๐๐ ค่น อังกฤษติเมืองอังวะได้แตณวันขึ้น ๗ ค่ำ เดือนยี่ แลวาให้ปลูกเรือนใหญ่ไวรับเจ้าพญามหาโยธาทิวบานแกรน้า มอรอังกฤษในเมืองมัตะมะจะพ้อลวงเอาตัวเจ้าพญามหาโยธา พญาอุไทธานี กรมการมิไวใจแกราชการ จัดไหหลวงอิน นายกองคุมไพรออกไปลาดตรเวนรักษาดานทางทังกลางวันกลางคืน ถาได้ขาวราชการประการใดยจบอกมาครั้งหลังนั้น ได้นำเอาข้อความในหนังสือกราบทูลพรกรรุนาแล้วทร่งพระกรรุนาตรัษเหนือเกล้าสงว่า ราชการอังกฤษกับอายพม่ารพพุงกันทังนิ ณ กรุงเทพฯ โปรฏให้เจ้าพญามหาโยธาออกไปฟังราชการอยู ณ แดงไผ ให้พญารัตณจัก, พญาสิงหะราช ออกไปอยู่ ณ ดานเกรินก็บอกเข้ามาว่า ณ วันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๓ ปีกา สัพศก พญารัตณจัก, พญาสิงหะราช สมิงรามัญ มีชื่อออกไปสิบราชการณเมืองมัตะมะ ได้พูจากับแมทัพอังกฤษบอกว่า อายพม่ากับอังกฤษพูจากัน อายพ่ม้าญอมให้เงินกับอังกฤษ ๒ แสน ๕ พันชัง อายพมาได้ให้เงินกับอังกฤษแล้วแสน ๕ พัน ยังคางอยู่แสนชัง พมานัดไว ๑๐๐ วัน เอามาให้กับอังกฤษ ๆ จะคืนเมืองมัตะมะให้กับอายพมา แลทัพหน้าอังกฤษชิงตังอยูเมืองปรอดจ้อนัน ก็ถอยทัพกลับล่งมาถึงเมืองยางถุงบางแล้ว แมทัพอังกฤษชิงรักษาเมืองมัตะมะก็จกลับไปเมืองมังกลา พญารัตณจัก,พญาสิงหราชจิงว่ากับแมทัพอังกฤษถ้าอังกฤษจคืนเมืองมัตมะให้กับพมาแล้ว จข่อเอาพินองเขาไปณกรุงฯ แมทัพอังกฤษว่าถ้าคืนเมืองมัตมะให้กับพมาแล้ว อยาว่าแตพินองเท่านั้นเลย เถิงจะตีเอาเมืองมัตมะด้วยก็ตามใจยเทิด พญารัตณจัก, พญาสิงหราช ถอยกลับมาอยูณดานเกวิน แล้วได้แตงค่นไปสิบสวรฟังขาวราชการอยูณเมืองมัตมะมิได้ขาด ได้ข่าวราชการประการใดยจบอกมาครั้งหลังนั้น ข้อราชการ

ทั้งนิจฟังเอาเปนแนยังมิได แลชิงจากางเกาะด่งกเรียง พม่าบอกความกับจากางภูระวาอังกฤษติเมืองอังวะได แตณวันขึ้น๗ ค่ำ เดือน ๒ นั้น เหนว่าอังกฤษแตงไหพูจาจไหเลืองฤๅความจหาจริงไม ชิงพญาอุไทธานิ กรมการไมไวใจ ไหหลวงอิน นายกองคุมไพรออกไปลาดตระเวนพิทักรักษาดานทั้งกลางวันกลางคืน สิบขาวราชการอยูอีกนั้น ชอบด้วยราชการอยูแล้ว ไหพญาอุไทธานิ กรมการกำชับกำชาหลวงอินคำโนน กองอาฏมาตแลหลวงขุนหมืน ชาวดานไหรวังรไวย พิทักรักษาดานทาง จงกวดขันแล้วไหสิบเอาข้าวราชการไหไดความจ่งแน่ ถาไดข้าวราชการประการใดยไหบอกส่งไปไหแจงหนังสือมา ณวันพุธ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๕ จุลศักราช ๑๑๘๘ ปีจ๋อ อัฏศก

◎ รางตรานิ ทานปลายเชือก คูตกแทรกว่งกาแล้ว สังว่าไหเอากราบเรียน ฯพณฯ สมุหะนายก มิไปตามรางนิเทิด

◎ ครันณวันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๕ เพลาเช้า ฯพณฯ สมุหะนายกวาราชการณจวรนายดารไดเอารางตรานิกราบเรียนแล้ว สังว่าไหมีไปตามรางนีเทิด

วัน แรม ๑ ค่ำ เดือน ๕ ไดส่งตราตอบนิไหหมินรองสัพมาตรา ถือไป

วัน แรม ๘ ค่ำ เดือน ๔ ปีรกา สักศก พญาอุไทธานิ กรมการ บอกหนังสือแตงไหหมินรองสัพมาตรา ถือหนังสือกางดุก เรียงเปนอักษรรรามัญ ซึงมิมาถึงหลวงอินคำโนนลงมาแจงราชการ ไหสมิงพิทักเทว่า สมุบาญชียกองมอร แปลออกเปนคำไทย ไดความว่า

หนังสือ ท้าวกางกุะ, กางบาล, นิรโพ จากาง ไพรทั้งปวงไหมาถึงนาย ดวยมิคำสังไหออกไปลาดตระเวนปากทางปากดานนัน ท้าวทังปวงไดไหภางภูระ กับไพร ๑๕ คน ออกไปลาดตระเวนถึงคลองมิคะลาน ภัพจากองเดาะด่งกเรียงพ่ม้า ๙ ค่น แล้วกางภูระถามชาวเมืองมัตะมะเปนยางไธยบาง จากางเกาะด่งกเรียงพมาบอกกับกางภูระว่า ในเมืองมัตะมะนั้น อังกฤษมีอยู ๕๐๐ แล้ว จากางเกาะด่ง บอกว่าในเมืองอังวะ อังกฤษรัพไดแล้ว ในเดือน ๒ ขึน ๗ คำนั้น อังกฤษเปนเจ้าขินนังเมืองอังวะในเมืองมัตะมะญิงปืนใหญ่ ๑๕ นัด ในเมืองยางกุงญิงปืนใหญ ๑๕ นัด กางภูระถามว่าทำไมยจิงญิงปืนเลาจางกางเกาะด่งบอกว่า ขุนนางเจ้าอังกฤษขินนังประสาษเมืองอังวะ จากาะดงบอกกับกางภูระไดญินยางนิ ประการนิ่งจากางเกาะค่งวาปลูกเรือนใหญ่ไวทิวบาน....เรือนนิ่ง...และอังกฤษเมืองมัตะมะจะพอเอาตัวเจ้าพญามหาโยธา ความทั้งนี้ในศักราช ๑๑๘๗ เดือน ๓ ขึ่น ๑๓ คำ วันอาทิต เท้า...กราบไวยมาถึง นายกองหลวงอิน

คำแปลพระราชสารกรุงปักกิ่ง จ.ศ. ๑๑๘๘

ณวันศุกร์แรม ๒ ค่ำ เดือน ๕ ปีขานฉศก พญาโชดึกราชเศรษฐี, หลวงสุนทรวานิช, ขุนสารประเสริฐ, จีนแสตอเสียน, จีนแสหกเสง, นั่งพร้อมกันณหอพระมณเฑียรธรรม แปลราชสารพระเจ้าเต้ากวงหองมา ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า

พระราชสารสมเด็จพระเจ้าเต้ากวง เจริญทางพระราชไมตรีมายังสมเด็จพระเจ้ากรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทมหินทรายุทธยา ด้วยมีพระไทยเมตากับอาณาประชาราษฎรเปนอย่างพระราชประเวณีมา ขุนนางและราษฎรนับถือรักใคร่ควรจสรรเสริญสมเด็จพระเจ้าเตากวง ก็ทรงประพฤติการสิ่งใดมิได้ละเสีย ซึ่งโบราณราชประเพณีพระมหากษัตรที่ครองแผ่นดินมาแต่ก่อนทรงพระราชอุสาหะตั้งพระไททำนุบำรุงแผ่นดิน ทรงรภุกถึงพระเดชพระคุณ สมเด็จพระมหากษัตรแต่ก่อนที่ล่วงลับไปแล้วนั้น แลกรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทมหินทรายุทธยาอยู่ทางไกลพระนครตั้งอยู่ชายทเลทิศใต้ ยังทรงพระอุสาหะให้ทูตานุทูตจำทูลพระราชสารนำเครื่องมงคลราชบรรณาการมาจิ้มก้องมิได้ขาด ตามกำหนดหองให้เปนเชียมโลภักอองแต่เบ่ง จงครอบครองศิริราชสมบัติ อย่ารู้บกพร่องให้ยืดยาวยั่งยืน ทรงเจริญพระราชศิริสวัสดิ เหมือนดาวบักเต้าประจำอยู่ทิศฝ่ายเหนือ มีดาวทั้งปวงแวดล้อมอยู่เปนนิจมิได้ขาด ตั้งพระไทยทำนุบำรุงแผ่นดินเสนาบดีข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ทั้งฝ่ายน่าฝ่ายใน อาณาประชาราษฎรให้อยู่เยนเปนศุขทั่วไปในพระราชอาณาเขตรทั้งสิ้น เหมือนอย่างพรซึ่งให้มาดั่งนี้

พระราชสารมาณวันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๒ เตากวง ๕ ปีจออัษฐศก

คำแปลอักษรสารเจ้าเมืองมังคล่า จ.ศ. ๑๑๘๘

๏ วันพฤหัสบดีขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ ปีจออัฐศก พระยาพิพัฒน์โกษา, หลวงสุระสาคร, ขุนทิพวาจา, ขุนเทพวาจา, นั่งณศาลาลูกขุนฝ่ายขวา เอาหนังสือซึ่งเจ้าเมืองมังกล่า ซึ่งกะปิตันหันตรีบารนีถือมาขอเป็นทางไมตรีให้กาลดแปลหนังสืออังกฤษออกเป็นคำไทย ในหนังสือนั้นว่า

๏ มาแต่ ท่านที่นับถือลอดอำแหดเจ้าเมืองเยณะรัน เมืองทั้งปวงที่อังกฤษดีได้ข้างอินเดียถวายมาถึงท่านที่สูงสุดขุนหลวงเมืองไทย กราบบังคมโดยนับถือตามธรรมเนียมแล้วจึงได้เขียนหนังสือนี้ได้ ๔ ปีมาแล้ว มารเกดหัดดึ่งผู้มีสกุลใหญ่ได้ครองเมืองมังกล่าก่อนข้าพเจ้า ได้แต่งทูตใช้ให้เข้ามาเข้าท่านที่สูงสุด สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเป็นสำคัญ ความนับถือและยกยอแห่งชาติอังกฤษตั้งแต่นั้นมาอังกฤษกับไทยมีไมตรียิ่งสนิทต่อกันมายิ่งขึ้น และเมืองอังกฤษยิ่งมีไมตรีต่อบรรดาเมืองทั้งปวงข้างอินเดีย เว้นแต่เมืองอังวะ เพราะเมืองอังวะประมาททำเหลือเกินที่จะอดทนเย้าให้โกรธ

ขึ้น ให้เจ้าอังกฤษยกกองทัพมาตีให้ได้ พวกไพร่ของท่านที่สูงสุดรู้จักแจ้งอยู่ทุกคนว่า ซึ่งพม่านั้นเป็นคนขบถไม่ตรงสิ้นทั้งเมืองอังวะ และเมืองขึ้นแก่อังวะทั้งปวงไทยต้องรู้จักที่จะมีอัชฌาไศรย์เดินตรงต่อชาติมิให้ห้ามความปรารถนาข้องมันไม่ได้ เว้นแต่เดินโดยกำลังเครื่องสัตราอาวุธจึงจะห้ามความปราถนาและความนึกร้ายต่อเมืองใกล้กันนั้นจึงจะได้

บัดนี้กองทัพอังกฤษได้ยกขึ้นไปถึงเมืองพม่า เมืองใด ๆ ก็ดี ได้เมืองนั้นแล้ว บัดนี้เห็นว่าท่านที่สูงสุดจะมีความยินดีเป็นอันมาก ด้วยได้ยินว่าอ้ายพม่าที่เป็นสัตรูแห่งทั้งสองฝ่ายนั้นได้ต้องแพ้แก่อังกฤษในการศึกทุกอย่าง บัดนี้อังกฤษตีได้ไว้แล้ว เมืองอาสรร, เมืองอารกัน, เมืองเจตุบา เมืองรำเร, เมืองจินดา, เมืองย่างกุ้ง, เมืองตาลา, เมืองมัดเล่น, เมืองเสเรียน, เมืองพะโก, เมืองเตนาปี, เมืองปตน, เมืองตนาว, เมืองมะตะมะ, เมืองเย, เมืองทวาย, เมืองมฤท, ตั้งแต่ข้าพเจ้าได้เข้ามาถึงอินเดีย สำหรับเอาใจใส่การอันใหญ่ที่ขุนหลวงอังกฤษมีความไว้ใจมอบให้ข้าพเจ้าแต่เมื่อแรกกองทัพยกไปตีอังวะนั้น ข้าพเจ้ามิไปปราถนาที่จะสำแดงแน่ให้ท่านที่สูงสุดเห็น ความนับถือยกยอที่ข้าพเจ้ามีต่อท่านที่สูงสุดแลความปราถนาแห่งชาติอังกฤษโดยสุจริตที่จะถ้าทางไมตรีต่อกรุงไทย ข้าพเจ้าได้สั่งให้เจ้าเมืองเกาะหมากเจ้าเมืองใหม่ไว้ได้ข่าวการรบต่อพม่านั้นเมื่อใด ก็ให้เอาข่าวนั้นส่งถวายเข้ามาโดยเร็วอย่าให้ขาดได้ และข้าพเจ้าได้สั่งแก่พวกกองทัพอังกฤษ และขุนนางทั้งปวงที่ขึ้นไปเมืองอังวะนั้นไว้ว่า ถ้าพบคนและสิ่งของไทยณตำบลใด ก็ให้กองทัพเอาใจใส่ช่วยทำนุบำรุง

บัดนี้เห็นว่าถึงเพลาแล้วที่ข้าพเจ้าจะต้องจัดทูตให้เข้าไปเฝ้า ท่านที่สูงสุดโดยชื่อ ข้าพเจ้าจะได้กราบทูลความการรบพม่าให้แจ้งทุกอย่าง และจะได้ทูลให้ทราบว่าเมืองอังกฤษจะคิดการสิ่งใด ๆ ข้างน่าต่อไป ข้าพเจ้าจึงได้เลือกเอากะปิตันหันตรีบารนีใช้ในการอันใหญ่นี้ กะปิตันหันตรีมารนีคนนี้เป็นขุนนางได้ทำราชการฝ่ายตวันออกข้างอินเดียหลายปีมาแล้ว เป็นคนรู้เข้าใจกิริยาอย่างธรรมเนียมทั้งทวีปนั้นมากเป็นคนรู้จักขุนนางของท่านที่สูงสุดหลายคนเป็นต้นว่าเจ้าเมืองนคร เมืองถลาง เมืองเตะกั่งทุ่ง เมืองตกัวป่า และบรรดาขุนนางของเจ้าเมือง ทั้งนี้สิ้น กะปิตันหันตรีบารนีมีบุญที่จะได้เอาความซึ่งข้าพเจ้าพลอยมีความยินดี แต่ในดวงใจข้าพเจ้า เพราะท่านที่สูงสุดได้เสด็จขึ้นนั่งบนพระที่นั่งอันใหญ่ ที่สรรเสริญณกรุงไทยนี้ ข้าพเจ้ามีความปราถนาโดยสุจริตให้ท่านที่สูงสุดได้จำเริญไปเป็นช้านาน จะได้พระราชทานแจกพระเมตตาแก่ไพร่แห่งท่านที่สูงสุดทั้งสิ้นแก่นา ๆ ประเทศทั้งปวงที่เข้ามาณกรุงของท่าน กะปิตันหันตรีบารนีจะได้กราบทูลแก่ท่านที่สูงสุดและกราบเรียนท่านเสนาบดีเองให้จะแจ้งถ้วนถี่ยิ่งกว่ามีหนังสือด้วยความชาติอังกฤษมีน้ำใจสักเท่าใดที่จะได้รื้อฟื้นทางไมตรีต่อไทย กะปิตันหันตรีบารนีไช่ว่าจะจำเพาะกราบทูลและกราบเรียนท่านเสนาบดีด้วยการที่ได้รบพม่าต่อไปข้างน่าให้แน่ และจะแจ้งทุกสิ่ง ข้าพเจ้ามีความไว้ใจอันใหญ่หนักหนาว่าท่านที่สูงสุดจะโปรดรับทูตที่ข้าพเจ้าให้เข้าไปโดยสดวกด้วยอย่างดี ทูตนั้นจะได้มีน้ำใจ

กราบทูลให้ทราบโดยสดวกมิได้ขัดขวาง แต่สิ่งหนึ่งสิ่งใด และจะได้กราบทูลสารพัดทั้งปวงที่ข้าพเจ้าคิดไว้นั้นให้ท่านที่สูงสุดทราบ และทูตจะได้จดหมายแจ้งแก่ข้าพเจ้าว่าท่านที่สูงสุด จะเห็นชอบต้องด้วยความที่ข้าพเจ้าคิดไว้นั้นอย่างไร ทูตจะได้เขียนออกไปให้ข้าพเจ้าทราบ เจ้าเมืองอังกฤษไม่ได้มีความปราถนาสิ่งหนึ่งสิ่งใดของท่านที่สูงสุดมิได้ ปราถนาแต่สิ่งที่จะต้องการคือทางที่จะใช้ให้ทางไมตรีอังกฤษกับไทย ซึ่งมีต่อกันทุกวันนี้ยิ่งขึ้นไป และยืดยาวไป ถ้าและท่านที่สูงสุดทรงพระดำริห์ทำสัญญาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยสัญญานั้น จึงจะเกิดประโยชน์และง่ายสดวกและกว้างขวางในเมืองของท่าน และเพราะอย่างนี้ไมตรีจะใหญ่ยิ่งขึ้นไป และจะเกิดประโยชน์เป็นอันมากแก่ทั้งสองชาติ และเพราะสัญญานั้นเมืองเกาะหมาก และเมืองขึ้นแก่ท่านที่สูงสุดเหมือนเมืองนคร, เมืองสงขลา, เมืองตะลุง ข้างน่าไปจะได้อยู่ราบคาบ ไม่รบกวนกันสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ กะปิตันหันตรีบารนีที่ข้าพเจ้ามีความไว้ใจนี้มีฤทธิที่จะยอมและจัดแจงในการสิ่งใด ๆ ที่ท่านสูงสุดทำนั้น และจะได้บอกความออกไปถึงกรมการเมืองมังกลา กะปิตันหันตรีบารนีมีบุญที่จะคุมของเข้าถวายท่านที่สูงสุดโดยชื่อของข้าพเจ้าเป็นของทำที่วิลาศบ้าง ทำที่เมืองมังกล่าบ้าง

ข้าพเจ้ามีความไว้ใจอยู่ว่าท่านที่สูงสุดจะรับไว้เป็นสำคัญนับถือ และความสำฤทธิของข้าพเจ้า

หนังสือนี้ทำที่เมืองป้อมชื่อ วี-เลม วัน ๑๓ เดือนใหม่ ศักราช ๑๘๒๕ อำแหด

◎ หนังสือ เรดอารนาปันลอดอำหัดควนาโดยยินณะรันศินดี เจ้าเมืองมังกล่า ขอกราบบังคมทูลสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวให้ทราบใต้ฝ่าลออง ด้วยเมื่อสี่ปีแล้วเจ้าเมืองมังกล่าคนก่อนชื่อมาราทีศหัสติ่งได้ให้คนอายัดใจเข้ามาเฝ้าสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวพระองค์ก่อนได้มาแจ้งความว่าอังกฤษยำเกรงนับถือยกยอรักใคร่ต่อไทยแต่วันนั้นมาจนวันนี้ อังกฤษกับไทยตั้งอยู่ในความสัจมั่นคงรักใคร่ เป็นไมตรีต่อกัน บรรดาเมืองขึ้นทั้งปวงก็รักตามด้วยกัน เว้นแต่เมืองอ้ายพม่าอวดจองหอง ข้าพเจ้าอดไม่ได้จึงได้เกิดวิวาท ไม่มีเหตุสิ่งใดด้วยมันแกล้งเบียดเบียนทำลายเนื้ออังกฤษๆ ยกทัพไปรบกัน แต่ว่าทำนองอ้ายพม่าบิดพลิ้วโลภลาภทำโอหังการทั้งนั้นสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวกรุงไทย ก็ทรงทราบอยู่แล้ว ข้าราชการก็รู้ ซึ่งจะทำให้ไมตรีกับอ้ายพม่าถึงจะทำความดีสักเท่าใด ๆ ทำนองอ้ายพม่านั้นก็เชื่อไม่ได้ ยังแต่การรบสิ่งเดียวที่จะห้ามความปราถนาได้ มันมีแต่จะเบียดเบียนเนื้อเมืองเขตร์แดนอันใกล้กัน และบัดนี้กองทัพอังกฤษรบเมืองอ้ายพม่าล้อมรอบ ถ้าสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวกรุงไทยทราบก็จะทรงยินดี และกองทัพอังกฤษรบกับอ้ายพม่ามีไชยเป็นอันมากตีได้เมืองอาสรร, เมืองระเขง, เมืองเขตบา, เมืองรำรีย์, เมืองจินดา, เมืองรังคง, เมืองกาละ, เมืองมลิง, เมืองเสเรียน, เมืองชิคุ, เมืองตะณุพยู, เมืองมัตตะมะ, เมืองเย, เมืองทวาย, เมืองมฤท, เมืองตนาว, ๑๖ เมือง ก่อนได้รบกับพม่าบอกมาให้แจ้งข้าพเจ้ายินณะรันเจ้าเมืองมังกล่าซึ่งอยู่ในบังคับเจ้าเมืองอรบนบนอบมาในสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวให้ทราบว่า เจ้าเมืองอรบ และขุนนางผู้ใหญ่ๆ อังกฤษจะใคร่เป็นไมตรีกับไทยรักใคร่กันโดยใจบริสุทธิ์

ด้วยแต่ก่อนข้าพเจ้าได้ให้เจ้าเมืองเกาะหมาก เจ้าเมืองใหม่ ให้เร่งบอกข้อความซึ่งได้รบกับอ้ายพม่าเข้าไปณกรุงไทยให้ทราบ

อนึ่ง ข้าพเจ้าได้บังคับแม่ทัพอังกฤษและทหารทั้งนั้นว่า ถ้าพบไทยที่ใด ๆ ก็ดีอย่าให้ทำอันตรายแก่คนและเก็บเอารูปพรรณสิ่งของใด ๆ เป็นอันขาดทีเดียว บัดนี้ข้าพเจ้าแต่งให้กะปิตันหันตรีบารนีเป็นทูตแทนตัวข้าพเจ้าเข้ามากราบทูลสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวณกรุงไทย แต่บรรดาเรื่องราวซึ่งรบกับอ้ายพม่าและความปราถนาพยาใหญ่ ซึ่งได้บังคับอังกฤษ จึงข้าพเจ้าได้เลือกสรรจัดแจงคนผู้ใหญ่ชัดเจนควรกัมราชการได้ให้กะปิตันหันตรีบารนี ซึ่งเป็นคนเดิมคุ้นในราชการเมืองฝ่ายใต้ลมเข้าใจทำนองบรรดาธรรมเนียมกะบิลเมืองแล้วให้รู้จักกับเจ้าพยานคร, พยาถลาง พระตะกั่วทุ่ง พระตะกั่วป่า ซึ่งเป็นข้าราชการในสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวณกรุงไทย ให้กะปิตันหันตรีบารนีเข้าไปเฝ้ากราบทูลสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวว่าข้าพเจ้าฝากอะไภยนบนอบบำเทรงยกยออันใหญ่โดยใจตรงต่อพระพุทธิเจ้าอยู่หัวณกรุงไทย ซึ่งว่าราชการอยู่เหนือแท่นอันมหาประเสริฐ ข้าพเจ้าขอคุณพระให้พรแก่สมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ให้ทรงมีพระชนมยืนทรงพระจำเริญอยู่เหนือแท่นทรงอันสูง จะได้ทรงพระเมตตาปลูกเลี้ยงอนาประชาราษฎร กรุงไทยทั้งปวง และคนเมืองอื่นจะได้เข้ามาพึ่งบุญร่มเมืองฝ่ายไทย ให้กะปิตันหันตรีบารนีเข้ามาแจ้งความยิ่งกว่าหนังสือ ด้วยอังกฤษปราถนาหนักหนาจะเป็นไมตรีกับไทย กับจะให้แจ้งความแต่เดิม ซึ่งได้รบกับพม่าแล้วนั้น และยังจะทำอีกต่อไปอีก ข้าพเจ้าเมืองมังกล่าขอให้กะปิตันหันตรีบารนีทูตได้เข้าเฝ้าดังปราถนา ข้าพเจ้า สมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวจะโปรดประการใด กะปิตันหันตรีบารนี จะได้เอาความไปแจ้งแก่ข้าพเจ้า อนึ่ง พระยาใหญ่อังกฤษกับบรรดาผู้ใหญ่อังกฤษทั้งนั้นจะได้คิดประการใดหามิได้คิดแต่จะเป็นไมตรีกับไทย อังกฤษกับไทยจะได้รักใคร่ต่อกันทั้งสองฝ่าย ข้าพเจ้าจึงจัดให้กะปิตันหันตรีบารนี คนเชื่อใจข้าพเจ้า แล้วเป็นคนคิดอ่านประกอบการจะได้เอาความส่งไปยังข้าพเจ้าโดยเร็ว ถ้าสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวโปรดให้เหมือนปราถนาซึ่งว่าทั้งนี้เมืองไทยกับเมืองอังกฤษสินค้าทั้งสองเมืองจะได้บริบูรณ์ไปมาง่ายมิได้เว้น อนึ่ง พระยาเกาะหมากกับเจ้าพระยานครกับเมืองถลาง เมืองสงขลา เมืองพัทลุง จะได้เป็นทางไมตรีต่อกันมาก ๆ อย่าให้เกิดเหตุวุ่นไขว่ณวันภายหลัง อนึ่งข้าพเจ้าจัดได้สิ่งของซึ่งทำณเมืองคินดี เมืองอรบให้กะปิตันหันตรีบารนีคุมเข้ามาทูลเกล้าถวาย เพื่อจะได้เป็นสำคัญว่า ข้าพเจ้าฝากอะไภยนบนอบบำเทรงยกยออันใหญ่ๆ จงมาก ๆ ต่อสมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัว

หนังสือมาณวันศักราช ๑๘๒๕ ปี

สำเนาหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี
ระหว่างไทยกับอังกฤษ จ.ศ. ๑๑๘๘
(สำเนาที่ ๑)

๏ สมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธิเจ้า...ณ กรุงพระมหานครศรีอยุทยา ล้นกรหม่อมกรำพระราชวังบวรสถารมงคล มีรับสั่งโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ท่านอัคมหาเสนาบดีผู้ใหญ่ ฝ่ายกรุงพระมหานครศรีอยุทธยา พร้อมกันทำหนังสือสัญญากับกัปตันหันตรีบารนีทูตอังกฤษ ฝ่ายกรุงอังกฤษอันณรบันอิด อินเดียคุมบันหนี ผู้ครองเมืองอินเดียของอังกฤษอยู่ในบังคับดิงอันปาลิแมนอังกฤษกับเรดอัน ณรบันลอดอำหัดสิดเจ้าเมืองมั่งกล่า แลขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงอังกฤษพร้อมกันแต่งให้กะปิตันหันตรีบารนี เปนทูตแทนตัวมาทำหนังสือสัญญาด้วยท่านอัคมหาเสนาบดีผู้ใหญ่ ณ กรุงพระมหานครศรีอยุทธยาไทกับชาติอังกฤษได้เปนมหามิศไม้ตรีไว้ความสัจผูกรักษาใคร่ด้วยน้ำใจอันซื่อตรงสุจริตต่อกันทั้งสองฝ่าย ไทอังกฤษทำหนังสือสัญญาร่วมรักษากันสองฉบับให้ไว้ณกรุงไทฉบับหนึ่ง ให้หัวเมืองใหญ่น้อยซึ่งขึ้นแก่กรุงไทรู้จงทั่วให้ไว้ณเมืองมั่งกล่าฉบับหนึ่ง ให้หัวเมืองใหญ่น้อยซึ่งขึ้นแก่กรุงอังกฤษรู้จงทั่วปิตราหลวงตราท่านอัคมหาเสนาบดีผู้ใหญ่ณกรุงพระมหานครศรีอยุทธยาลงในหนังสือสัญญาทั้งสองฉบับเปนสำคัญ ปิตราเรดอันณรบันลอดอำหัดสิด เจ้าเมืองมั่งกล่า ตราขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงอังกฤษลงในหนังสือสัญญาทั้งสองฉบับเปนสำคัญ ฯะ

๏ ข้อ ๑ ว่าอังกฤษกับไทเปนไม้ตรีรักษาใครโดยความสัจสุจริตซื่อตรงต่อกัน ไทมิได้คิดร้ายที่จะเบียดเบียน ทำสิ่งไรต่ออังกฤษ ๆ มิได้คิดร้ายที่จะเบียดเบียนทำสิ่งไรต่อไทแตบันดาบ้านเมืองซึ่งขึ้นแก่อังกฤษทั้งสิ้น ไทไม่ไปเบียดเบียนชิงเอาบ้านเมืองเขตรแดนของอังกฤษแตบันดาบ้านเมืองซึ่งขึ้นแก่ไททั้งสิ้น อังกฤษไม่ไปเบียดเบียนรบพุ่งชิงเอาบ้านเมืองเขตรแดนของไท ๆจะจัดแจงเขตรแดนไทตามหย่างทำเนียมประการใดตามแต่ใจไท ฯะ

๏ ข้อ ๒ ถ้าบ้านเมืองใดซึ่งขึ้นแก่อังกฤษ จะทำสิ่งใดให้เหลือเกินต่อเมืองไท ๆ ไม่ไปทำอันตรายแก่บ้านเมืองจะบอกแก่อังกฤษก่อนอังกฤษจะว่ากล่าวให้โดยสัจจริง ถ้าผิดอังกฤษจะทำโทษให้ตามความผิด ถ้าบ้านเมืองใดซึ่งขึ้นแก่ไทจะทำสิ่งใดให้เหลือเกินต่ออังกฤษ ๆ ไม่ทำอันตรายแก่บ้านเมือง จะบอกกล่าวแก่เมืองไทก่อน ไทจะว่ากล่าวให้โดยสัจจริง ถ้าผิดไทจะทำโทษให้ตามความผิด ถ้าบ้านเมืองไทซึ่งอยู่ใกล้เมืองอังกฤษจะยกกองทับเรือไป ถ้าเจ้าเมืองอังกฤษถามว่าจะไปไหนเจ้าเมืองไทจะต้องบอกแก่เจ้าเมืองอังกฤษ ถ้าบ้านเมืองอังกฤษซึ่งอยู่ใกล้เมืองไทจะยกกองทับเรือไป ถ้าเจ้าเมืองไทถามว่าจะไปไหน เจ้าเมืองอังกฤษจะต้องบอกแก่เจ้าเมืองไท ฯะ

๏ ข้อ ๓ ถ้าบ้านเมืองของไท อังกฤษ ฝ่ายทิศตวันขึ้น ตะวันตก ทิศลมว่าวลมสำเภาที่อยู่ใกล้ต่อแดนกัน ถ้าอังกฤษลงไศรยด้วยเขตรแดนยังไม่รู้แน่ ก็ให้เจ้าเมืองฝ่ายข้างอังกฤษมีหนังสือแต่งคนแลชาวด่านมาไถ่ถามเจ้าเมืองฝ่ายไทที่อยู่ใกล้กัน เจ้าเมืองฝ่ายไทจะแต่งกรมการและชาวด่านพร้อมด้วยคนเจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษ ไปกำหนดชี้ที่แดนต่อกันให้รู้เปนแน่ทั้งสองข้าง โดยทางไม้ตรี ถ้าเจ้าเมืองฝ่ายไทลงไศรยด้วยเขตรแดนยังไม่รู้แน่ ก็ให้เจ้าเมืองฝ่ายข้างไทมีหนังสือแต่งคนแลชาวด่านมาไถ่ถามเจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษที่อยู่ใกล้กัน เจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษจะแต่งกรมการแลชาวดานพร้อมด้วยคนเจ้าเมืองฝ่ายไทไปกำหนดชี้ที่แดนต่อกันให้รู้เปนแน่ทังสองข้างโดยทางไม้ตรีฯะ

ข้อ ๔ ถ้าคนของไทหนีไปอยู่ในแดนอังกฤษไท ไม่ล่วงเกินเข้าไปจับกุมคนในแดนอังกฤษไทจะไปว่ากล่าวขอแต่โดยดี อังกฤษจะยอมให้ก็ได้ไม่ยอมให้ก็ได้ ถ้าคนของอังกฤษหนีไปอยู่ในแดนไทอังกฤษไม่ล่วงเกินเข้าไปจับกุมคนในแดนไท อังกฤษจะไปว่ากล่าวขอแต่โดยดี ไทจะยอมให้ก็ได้ไม่ยอมให้ก็ได้ ฯะ

ข้อ ๕ อังกฤษกับไทได้ทำหนังสือสัญญาเปนไม้ตรีสุจริตต่อกันแล้ว ถ้าลูกค้าฝ่ายข้างอังกฤษไปมาค้าขาย ณ เมืองไทที่เมืองมีสินค้ามากสลุปกำปั่นเรือสำเภาจะไปมาค้าขายได้ ไทจะทำนุกบำรุงให้ซื้อขายโดยสดวก ถ้าลูกค้าฝ่ายข้างไทไปมาค้าขาย ณะเมืองอังกฤษใดใดเรือสำเภาสลุปกำปั่นจะไปมาค้าขายได้ อังกฤษจะทำนุกบำรุงให้ซื้อขายโดยสดวก ไทจะไปเมืองอังกฤษๆ จะไปเมืองไท ให้ทำตามหย่างตามทำเนียมบ้านเมืองทังสองฝ่าย ถ้าไม่รู้หย่างทำเนียมให้ขุนนางไทอังกฤษ บอกหย่างบอกทำเนียมให้ พวกไทที่ไปเมืองอังกฤษต้องทำตามกฎหมายหย่างทำเนียมเมืองอังกฤษทุกสิ่ง พวกอังกฤษไปเมืองไทต้องทำตามกฎหมายหย่างทำเนียมเมืองไททุกสิ่ง ฯะ

ข้อ ๖ ถ้าลูกค้าฝ่ายเมืองไทก็ดี เมืองอังกฤษก็ดี จะไปซื้อขาย ณ เมืองมั่งกล่าแลหัวเมืองขึ้นแก่อังกฤษ จะไปซื้อขาย ณะกรุงไทแลหัวเมืองขึ้นแก่กรุงไท ให้ลูกค้าเสียค่าทำเนียมในการค้าขายให้ตามหย่างตามทำเนียบบ้านเมืองทังสองฝ่าย ให้ลูกค้าแลไพร่บ้านพลเมืองได้ซื้อขายเองในเมืองนั้น ถ้าลูกค้าไทอังกฤษ จะมีคะดีข้อความสิ่งใด ๆ ก็ดี ให้ฟ้องร้องต่อขุนนางเจ้าเมืองกรมการฝ่ายไทอังกฤษ ขุนนางเจ้าเมืองกรมการจะชำระตัดสินให้ตามกฎหมายหย่างทำเนียมบ้านเมืองทังสองฝ่าย ถ้าลูกค้าไท อังกฤษ ก็ดีซื้อขายไม่สิบสวนว่าคนดีคนชั่ว ซื้อขายปะคนชั่ว...สิ่งของหลบหนีไป แลเจ้าเมืองกรมการจะสืบสวนเอาตัวมาชำระให้โดยสุจริต ถ้ามีเงินมีของใช้ให้ก็ได้ ถ้าไม่มีเงินไม่มีของให้แลหมีได้ตัวผู้หนีเพราะลูกค้าทำผิดเอง ฯะ

ข้อ ๗ ถ้าลูกค้าฝ่ายไท อังกฤษ ก็ดี จะไปซื้อขายณะเมืองอังกฤษและเมืองไท จะขอตั้งห้างตั้งเรือน จะขออาไสยแลเช่าที่โรงเรือนใส่สินค้า ถ้าขุนนางไท อังกฤษ แลเจ้าเมืองกรมการไม่ยอมให้อยู่ก็อยู่ไม่ได้ ถ้ายอมให้อยู่จึงให้ลูกค้าขึ้นอยู่ตามสัญญาว่ากล่าวกัน แลให้ขุนนางไท

อังกฤษ แลเจ้าเมืองกรมการช่วยดูแลเอาใจใส่ อย่าให้ไพร่บ้านพลเมืองทำคุมเหงแก่ลูกค้า อย่าให้ลูกค้าคุมเหงแก่ไพร่บ้านพลเมือง ถ้าลูกค้าอังกฤษพวกอังกฤษ ลูกค้าไทพวกไท ที่ไม่เกี่ยวข้องจะขนเอาสิ่งของลงเรือสำเภาสลุปกำปั่นลากลับไปบ้านเมืองเมื่อใด ก็ให้ได้กลับไปโดยสดวก ฯะ

ข้อ ๘ ถ้าลูกค้าจะไปค้าขายบ้านใดเมืองใดฝ่ายไทอังกฤษ ก็ดี ถ้าสลุปกำปั่นเรือแลสำเภาของไทอังกฤษ ก็ดี จะเปนอันตรายสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขุนนางไทแลขุนนางอังกฤษ ช่วยทำนุบำรุงกว่าจะเสร็จ ถ้าสลุปกำปั่นเรือสำเภาของไทอังกฤษ ก็ดี แตกลงที่บ้านใดเมืองใดไท อังกฤษเก็บได้สิ่งของในสลุปกำปั่นเรือสำเภาที่แตกมากน้อยเท่าใดให้ขุนนางไทอังกฤษ ช่วยไล่เลียงเอาสิ่งของคืนให้แก่เจ้าของ ถ้าเจ้าของตายก็ให้คืนให้แก่พวกพ้อง ให้เจ้าของแลพวกพ้องแทนคุนผู้เก็บได้ตามสมควร ถ้าพวกไทอังกฤษไปเมืองอังกฤษไท ตายพวกไทยอังกฤษ ไม่มีที่เมืองนั้นอยู่เมืองอื่นมาหมีได้จะแต่งคนถือหนังสือมารับเอาสิ่งของ ก็ให้ส่งสิ่งของให้แก่ผู้ถือหนังสือให้สิ้น ฯะ

ข้อ ๙ ถ้าลูกค้าข้างอังกฤษจะใคร่มาค้าขาย ณะเมืองของไท ที่ยังไม่เคยไปมาค้าขายให้ลูกค้าเข้าหาพญาผู้ครองเมืองก่อน ถ้าเมืองไหนไม่มีสินค้า พญาผู้ครองเมืองก็จะบอกว่าสลุปกำปั่นจะมาค้าขายหามีสิ้นค้าไม่ ถ้าเมืองไหนมีสิ่นค้าภอจะรับสลุบกำปั่นได้ พญาผู้ครองเมืองก็จะให้สลุปกำปั่นมาค้าขาย ฯะ

ข้อ ๑๐ อังกฤษแลไทสัญญาต่อกัน การค้าขายซึ่งจะมีต่อกันโดยสดวกในเมืองอังกฤษ เกาะหมาก มละกา แลเมืองของไท คฤาเมือง นคร พัทลุง สงขลา ตานี เมืองถลาง เมืองไทร แลหัวเมืองอื่น ๆ ลูกค้า จีนสิงหโปรา แขก เมืองมะริด เมืองทวาย ตะนาว เย ซึ่งขึ้นกับอังกฤษเข้ามาค้าขาย ณ เมืองไท อังกฤษจะมีหนังสือเข้ามาเปนสำคัญ ให้ได้ค้าขายทางบกทางน้ำ โดยสดวก แล้วจะห้ามหมีให้ลูกค้าเอาฝิ่นซึ่งเปนของต้องห้ามเข้ามาค้าขาย ณ เมืองไทเปนอันขาด ถ้าลูกค้าขืนเอาฝิ่นเข้ามาขายเมืองใด ให้พญาผู้ครองเมืองเกบริบเอาฝิ่นเผาไฟเสียให้สิ้น ฯะ

ข้อ ๑๑ ถ้าอังกฤษจะมีหนังสือมาถึงผู้ใด ณ เมืองไทยก็ดี ณ เมืองอื่น ๆ ก็ดี ให้ผู้นั้นเปิดหนังสือ หมีให้ผู้อื่นเปิดหนังสือออกดู ถ้าไทจะมีหนังสือไปถึงผู้ใด ณ เมืองอังกฤษก็ดี ณ เมืองอื่น ๆ ก็ดี ให้ผู้นั้นเปิดหนังสือหมีให้ผู้อื่นเปิดหนังสือออกดู ฯะ

ข้อ ๑๒ เมืองไทไม่ไปขัดขวางทางค้าขาย ณ เมืองตรังกาญู กลันตัน ให้ลูกค้าพวกอังกฤษได้ไปมาค้าขายโดยคล่องสดวกข้างหน้าเหมือนแต่ก่อน อังกฤษไม่ไปเบียดเบียนรบกวนเมืองตรังกาญู กลันตัน ด้วยการสิ่งใด ฯะ

ข้อ ๑๓ ไทสัญญาต่ออังกฤษว่า ไทให้อยู่รักษาเมืองไทรยแลไพร่พลเมือง ๆ ไทรยแลคนเมืองเกาะหมากเมืองไทรยจะได้ไปมาค้าขายหย่างเดิม แลโค กระบือ เปด ไก่ ปลา เข้าเปลือก เข้าสาล ซึ่งเปนเสบียงอาหารไพร่พลเมือง ๆ เกาะหมาก และกำปั่นในเมืองเกาะหมากต้องการจะซื้อแต่เมืองไทรยไทไม่เรียกภาศรี แลปากน้ำคลองใด ๆ ที่เมืองไทรยไทไม่ตั้งส่วยขาด ไทเรียกเอาจังกอบภาศรีตามสมควร ไทสัญญาว่าเจ้าพญานครกลับออกไปแต่กรุง จะปล่อยครอบครัวค่าทาษบ่าวคน

959.3054 น 32 ร 295
ร 131
ร.2 ล.2

สนิจของพญาไทรย คนเก่าให้กลับคืนไปอยู่ตามชอบใจ อังกฤษสัญญาต่อไทว่าไม่ต้องการเอาเมืองไทรย อังกฤษมารบกวนเมืองไทรยแลไม่ให้พญาไทรยคนเก่ากับบ่าวไพร่ของพญาไทรยคนเก่าไปรบกวนทำอันตรายสิ่งหนึ่งสิ่งใด ณ เมืองไทรยแลเมืองอื่น ๆ ซึ่งขึ้นกับเมืองไท แลอังกฤษสัญญาว่าจะจัดแจงให้ พญาไทรยคนเก่าไปอยู่เมืองอื่นไม่ให้พญาไทรยคนเก่าอยู่ที่เมืองเกาะหมาก เปไทรย เมืองเปหระ เมืองสลาหงอ เมืองพม่า ถ้าอังกฤษไม่ให้พญาไทรยคนเก่าไปอยู่เมืองอื่นตามสัญญา ก็ให้ไทเรียกเอาภาศรีเข้าเปลือกเข้าสารที่เมืองไทรยเหมือนแต่ก่อน อังกฤษสัญญาว่าไท แขก จีน ซึ่งอยู่ณเมืองเกาะหมากจะมาอยู่ณ เมืองไทรยอังกฤษไม่ห้ามปราม ฯะ

ข้อ ๑๔ ไทกับอังกฤษสัญญาต่อกันว่า ให้พญาเปหระครองเมืองเปหระตามใจพญาเปหระ ถ้าพญาเปหระถวายดอกไม้ทองเงินณกรุงตามแต่ก่อน ก็ตามใจพญาเปหระอังกฤษไม่ห้ามปราม เจ้าพญานครจะใช้ไท แขก จีน คนฝ่ายไทลงไปเมืองเปหระโดยดี ๔๐, ๕๐ คน ถ้าพญาเปหระจะใช้ศรีตวันกรมการคนฝ่ายเมืองเปหระมาหาเจ้าพญานครอังกฤษไม่ห้าม ไทอังกฤษไม่ยกกองทับไปเบียดเบียนรบกวน ณ เมือง เปหระ อังกฤษไม่ให้เมืองสลาหงอมารบกวนเมืองเปหระ ไทก็ไม่ไปรบกวนเมืองสลาหงอ การซึ่งสัญญาเมืองไทรยเปหระ ๒ ข้อนี้ ต่อเมื่อเจ้าพญานครกลับออกไปแต่กรุง จึงจะได้จัดแจงตามสัญญา ฯะ

๏ เนื้อความสัญญา ๑๔ ข้อ นี้ ให้ขุนนางผู้ใหญ่ ผู้น้อย ฝ่ายไท อังกฤษ ทุกหัวเมืองใหญ่น้อย ทั้งสิ้นด้วยกันฟังเอาถ้อยคำสัญญานี้เถิด แลหนังสือสัญญานี้ท่านอัคมหาเสนาธิบดีผู้ใหญ่ ณ กรุงกับกะปิตันหันตรีบารนีซึ่งเรดอันณะบันลอดอำหัดสิดเจ้าเมืองมังกล่าใช้ให้เปนทูตเข้ามาแทนตัวเจ้าเมืองมังกล่าพร้อมกันทำณะกรุงพระมหานครศรีอยุทธยาหน้าพระที่นั่งเจ้า-กรมหมื่นสุรินทรักษ เปนอักษรไท มลายู อังกฤษ ทำแล้วเสรจณวันอังคาร แรม ๑ ค่ำ เดือน ๗ ศักราชไท ๑๑๘๘ ปีจออัฐศก ฝรั่ง ๑๘๒๖ ปีเดือนยุญ วันที่ ๒๐ วัน ปีตรา ทานอัคมหาเสนาธิบดี แลปิดตรากะปิตันหันตรีบาระนีลงเปนสำคัญทั้งสองฉบับแล้ว ฉบับหนึ่งกะปิตันหันตรีบาระนี เอาออกไปปิดตราเจ้าเมืองมังกล่า ฉบับหนึ่งปิดตราหลวง ณ กรุงพระมหานครศรีอยุทธยา เจ้าพญานครเอาออกไปไว้ณะเมืองไทรย กะปิตันหันตรีบารนีกำหนดใน ๗ เดือน ณ เดือนยี่ ปีจออัฐศกจะกลับมาให้ถึงเมืองเกาะหมาก แล้วจะเอามาหนังสือสัญญาเปลี่ยนต่อพระภักดีบริรักษ ณ เมืองไทรย ไทกับอังกฤษก็จะเปนไมตรีกันสืบต่อไป ไม่รู้สิ้นไม่รู้สุดชั่วฟ้าแลดิน

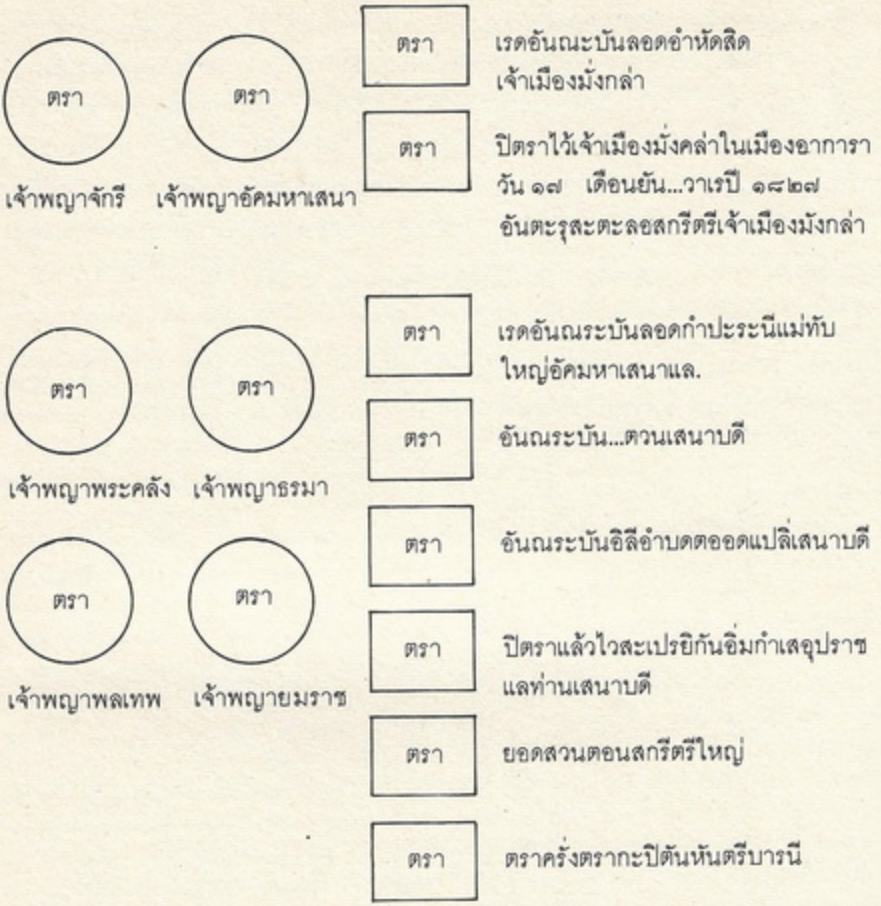

◎ ท่านอัคมหาเสนาธิบดีกับกะปิตันหันตรีบารนี ทำหนังสือสัญญาทางไม้ตรี ๑๔ ข้อแล้ว จึงทำหนังสือสัญญาสลุปกำปั่น อังกฤษจะเข้ามาค้าขายณกรุงพระมหานครศรีอยุทธยาต่อไป

◎ ข้อ ๑ ว่าสลุปกำปั่น ฝรั่งแขกซึ่งเปนพวกอังกฤษ จะเข้ามาค้าขายณกรุงไท ต้องทำตามกฎหมายหย่างทำเนียมณกรุงไททุกสิ่ง แล้วลูกค้าเข้ามาณกรุงห้ามหมีให้ลูกค้าซื้อเข้าเปนสิ้นค้าออกไป แลลูกค้าเอาปืนกระสุนดินดำเข้ามาขายห้ามหมีให้ขายแก่ลูกค้าในกรุงให้ขายในหลวง ถ้าในหลวงไม่ต้องการก็ให้ลูกค้าเอาปืนกระสุนดินดำ กลับคืนออกไป แต่สินค้านอกจากปืนกระสุนดินดำเข้าเปลือกสาลณกรุงไท จะให้ลูกค้าพวกอังกฤษและลูกค้าณกรุงได้ซื้อขายเองในกรุงพระมหานครศรีอยุทธยาโดยคล่องสดวก แล้วลูกค้าผู้เข้ามาค้าขายจะเสียค่าธรรมเนียม

ให้ร่วมเสรจ์ด้วยกันตามปากสลุปกำปั่นเลกใหญ่ ถ้ามีสินค้ามาขายให้เรียกเอาวาละ ๑,๗๐๐ บาท ถ้าไม่มีสินค้าเข้ามาขายให้เรียกเอาวาละ ๑,๕๐๐ บาท ไม่เรียกจังกอบ ภาศรี ค่าทำเนียม แก่ผู้ซื้อขาย กับพวกอังกฤษ ฯะ

◎ ข้อ ๒ สลุปกำปั่นลูกค้าพวกอังกฤษมาถึงนอกหลังเต่าให้ทอดสลุปกำปั่น ต้องใช้คนเอาบาญชีรายสิ่งของสิ้นค้า แลบาญชีคนปืนใหญ่กระสุนดินดำ เข้ามาแจ้งแก่เจ้าเมืองปากน้ำ เจ้าเมืองปากน้ำจะให้คนนำร่องกับล่ามเอากดหมายอย่างทำเนียมออกไปให้นายสลุปกำปั่น แล้วคนนำร่องจะนำสลุปกำปั่นข้ามหลังเต่าเข้ามา สลุปกำปั่นต้องทอดสมองหยุดอยู่ใต้ด่านที่ล่ามบอกให้ฯะ

◎ ข้อ ๓ กรมการเจ้าพนักงานลงไปตรวจ สลุปกำปั่น ให้สิ้นเชิงแล้วเอาปืนใหญ่กระสุนดินดำขึ้นไว้ ณ เมืองปากน้ำแล้วเจ้าเมืองปากน้ำจึงจะปล่อยให้สลุปกำปั่น ขึ้นมา ณ กรุง ฯะ

ข้อ ๔ สลุปกำปั่นขึ้นมาทอด ณ กรุงแล้ว เจ้าพนักงานลงไปตรวจในลำสลุปกำปั่น ทำบาญชีเปิดระวางสิ่งของสิ้นค้ามีมากน้อยเท่าใด และวัดปากสลุปกำปั่น เสรจ์แล้วจึ่งให้ลูกค้าซื้อขายตามสัญญาไว้ในข้อหนึ่งนั้น ถ้าสลุบกำปั่นจะบันทุกสินค้ากลับไป บันทุกเตมลำข้ามหลังเต่าไม่ได้ ต้องเช่าเรือลำเลียงเอาสิ่งของออกไปส่งเจ้าพนักงารด่านทางไม่เรียกค่าทำเนียมที่เรือลำเลียงอีก ฯะ

ข้อ ๕ ถ้าสลุบกำปั่นแลเรือลำเลียงบันทุกสิ่งของเสรจ์ก็ให้นายสลุบกำปั่น ขอเบิกล่องต่อเจ้าพญาพระคลัง ถ้าไม่มีความสิ่งใดเกี่ยวข้อง เจ้าพญาพระคลังก็จะให้เบิกล่องโดยเร็ว ถ้าสลุบกำปั่นล่องไปถึงเมืองปากน้ำ ต้องทอดอยู่หน้าด่านที่เคยทอด กรมการเจ้าพนักงารลงไปตรวจในสลุบกำปั่นเสรจ์แล้วจึ่งรับเอาปืนใหญ่กระสุนดินดำล่องสลุบกำปั่น ไป ฯะ

◎ ข้อ ๖ ลูกค้าแขกฝรั่งจีนซึ่งเป็นพวกอังกฤษที่เข้ามาค้าขาย ณ กรุง นายสลุบกำปั่นคนงานกระลาสีลูกเรือทั้งสิ้น ต้องทำตามกฎหมายหย่างทำเนียมสำหรับกรุงไท แลคำสัญญานี้ทุกประการ ถ้าลูกค้าทั้งปวงหมิได้ทำตามข้อสัญญานี้ แลทำคมเหงแก่ไพร่บ้านพลเมืองแลเปนโจรผู้ร้าย แลฆ่าคนตายแลหยาบช้าเหลือเกินต่อขุนนาง เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ผู้น้อย เปนข้อใหญ่แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เจ้าพนักงานสำหรับทำโทษแก่ผู้กระทำผิดจะทำโทษ ถ้าโทษฆ่าคนตายเจ้าพนักงารชำระเห็นว่าทำโดยใจร้าย จะเอาโทษถึงตาย ถ้าโทษอื่นเปนนายกำปั่นต้นหน แลลูกค้าให้ปรับไหม ถ้าเปนผู้น้อยให้เฆี่ยมจำตามกฎหมายกรุงไท ถ้าพวกอังกฤษจะเข้ามาค้าขาย ณ กรุงเจ้าเมืองมั่งกล่าจะห้ามปรามหมิให้อังกฤษพูดจาหยาบช้าณกรุง ถ้าคนณกรุงข่มเหงแก่พวกอังกฤษจะเอาโทษตามความผิดเหมือนกัน ฯะ

◎ และคำสัญญา ๖ ข้อนี้ให้เจ้าพนักงานณกรุงพระมหานครศรีอยุทธยา แลลูกค้าพวกอังกฤษทำตามจงทุกประการ ฯะ

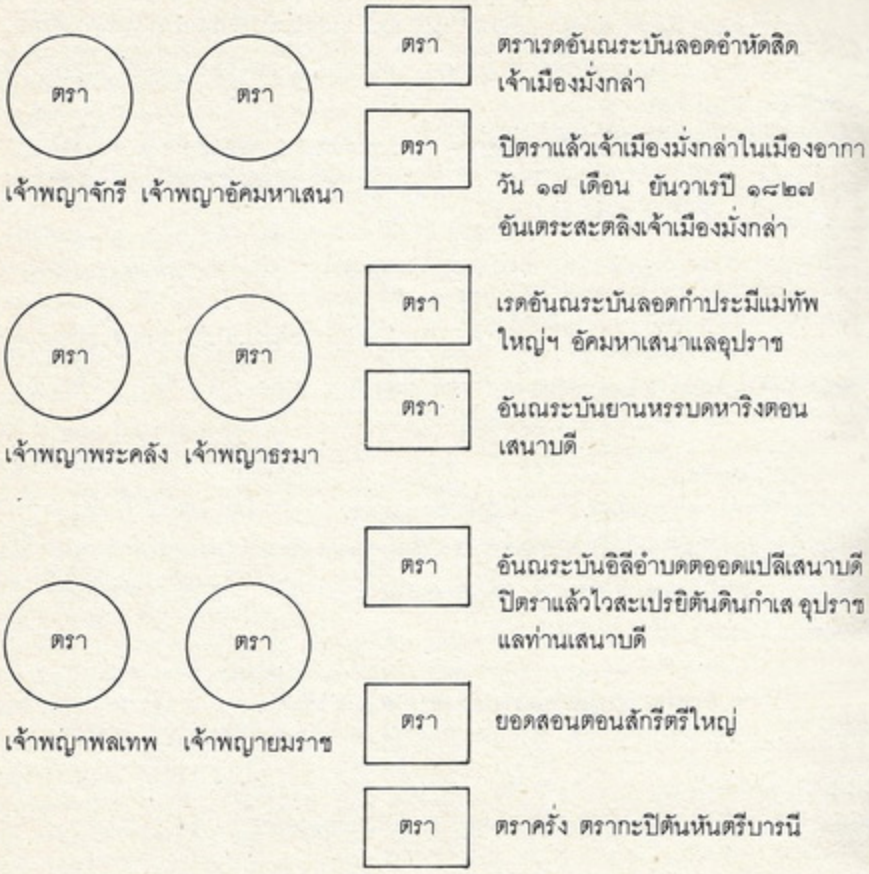

◎ ณ วันศุกรแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ จุลศักราช ๑๑๘๙ ปีกุนนพศก กะปิตัน เอาหนังสือสัญญาซึ่งปิตรามาแต่เมืองมั่งกล่ามาเปลี่ยนที่เมืองตรังกะปิตันเหมกฝากร ฝรดิกมิลดเอดแก้วเมืองมั่งกล่า กะปิตันสะดะลัน นายกำปั่นมาพร้อมกันด้วย ครั้นเปลี่ยนหนังสือสัญญาแล้ว กะปิตันหันตรีบารนีไปเมือปฤท ว่าจะให้กะปิตันเหมกฝากรเอาหนังสือสัญญาไปเมืองมั่งกล่า จะเอากำปั่นซึ่งกะปิตันหันตรีบารนีมานั้น ต้องให้กะปิตันเหมกฝากรขึ่นกลับไป อนึ่ง อักษรไทซึ่งกะปิตันหันตรีบารนีเขียนบอกชื่อตรามาในหนังสือสัญญานั้นไม่ชัด กะปิตันหันตรีบารนีแปรใหม่ได้ถ่ายดวงตราตามหนังสือสัญญา ทางไม้ตรี ทางค้าขายเหมือนกันตามหย่างถ่ายนี้ ฯ ◎

ลำเนาหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี
ระหว่างไทยกับอังกฤษ จ.ศ. ๑๑๘๘
(ลำเนาที่ ๒)

◎ วัน ๓ ๑ ๗ ค่ำ ปีจออัฐศก จุลศักราช ๑๑๘๘ ตรงกับวันที่ ๒๐ เดือนยุน กฤสตศักราช ๑๘๒๖ นี้ มีความว่า สมเด็จบรมนารถบพิตพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ณ กรุงมหานครศรีอยุธยา ล้นเกล้าล้นกระหม่อม พระราชวังบวรสถารมงคล มีรับสั่งโปรดเกล้าฯ ให้ท่านอรรคมหาเสนาธิบดีผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงพระนครศรีอยุทยา พร้อมกันทำหนังสือสัญญา กับปิตันหันตรีบาระนีทูตอังกฤษ ฝ่ายกรุงอังกฤษ อันณระบันอิดอินเดีย กุมปันนี ผู้ครองอินเดียของอังกฤษอยู่ในบังคับ กิงอันปาลีแมนอังกฤษ กับเรดอันณระบันลอตอำหัดสิทเจ้าเมืองมังกลา แลขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงอังกฤษ พร้อมกันแต่งให้กะปิตันหันตรีบาระนี เป็นทูตแทนตัวมาทำหนังสือสัญญา ด้วยท่านอรรคมหาเสนาธิบดีผู้ใหญ่ ณ กรุงมหานครศรีอยุทยา ไทกับชาติอังกฤษได้เป็นมหามิตไมตรีไว้ความสัจผู้รักใคร่ ด้วยน้ำใจอันซื่อตรงสุจริตต่อกันทั้ง ๒ ฝ่าย ไทอังกฤษทำหนังสือสัญญารวมกัน ๒ ฉบับ ให้ไว้ ณ กรุงไทยฉบับ ๑ ให้หัวเมืองใหญ่น้อย ซึ่งขึ้นแก่กรุงมหานครศรีอยุทยารู้จงทั่ว ให้ไว้ณเมืองมังกลาฉบับ ๑ ให้ไว้ณหัวเมืองใหญ่น้อย ซึ่งขึ้นแก่กรุงอังกฤษรู้จงทั่ว ปิตราหลวงตราท่านอรรคมหาเสนาธิบดีผู้ใหญ่ ณ กรุงศรีอยุทยา ลงในหนังสือสัญญาทั้ง ๒ ฉบับเปนสำคัญ ปิตราเรดอันณระบันลอตอำหัดสิท เจ้าเมืองมังกลา ตราขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงอังกฤษ ลงในหนังสือสัญญาทั้ง ๒ ฉบับเปนสำคัญ

ข้อ ๑ ว่า อังกฤษกับไทยเปนไมตรีรักใคร่ โดยความสัจสุจริตซื่อตรงต่อกัน ไทยมิได้คิดร้ายที่จะเบียดเบียนทำสิ่งไรต่ออังกฤษ ๆ มิได้ขิดร้ายที่จะเบียดเบียนทำสิ่งไรต่อไทย แต่บันดาบ้านเมืองซึ่งขึ้นแก่อังกฤษทั้งสิ้น ไทยไม่ไปเบียดเบียนรบพุ่งชิงเอาบ้านเมืองเขตแดนไทย ๆ จะจัดแจงเขตรแดนไทยตามอย่างธรรมเนียม ประการใดตามแต่ใจยไทย

ข้อ ๒ ถ้าบ้านเมืองใดซึ่งขึ้นแก่อังกฤษจะทำสิ่งใดให้เหลือเกินต่อเมืองไทย ๆ ไม่ไปทำอันตรายแก่บ้านเมืองจะบอกแก่อังกฤษก่อน อังกฤษจะว่ากล่าวโดยสัจจริง ถ้าผิดอังกฤษจะทำโทษตามความผิด ถ้าบ้านเมืองใดซึ่งขึ้นแก่ไทยจะทำสิ่งใดให้เหลือเกินต่ออังกฤษ ๆ ไม่ไปทำอันตรายแก่บ้านเมือง จะบอกกล่าวแก่เมืองไทยก่อน ไทยจะว่ากล่าวให้โดยสัจจริง ถ้าผิดไทยจะทำโทษให้ตามความผิด ถ้าบ้านเมืองไทยซึ่งอยู่ใกล้เมืองอังกฤษจะยกกองทัพเรือไป ถ้าเจ้าเมืองอังกฤษ... จะไปไหน เจ้าเมืองไทยจะต้องบอกแก่เจ้าเมืองอังกฤษ ถ้าบ้านเมืองอังกฤษซึ่งอยู่ใกล้เมืองไทยจะยกกองทัพเรือไป ถ้าเจ้าเมืองไทยถามว่าจะไปไหน เจ้าเมืองอังกฤษจะต้องบอกแก่เจ้าเมืองไทย

ข้อ ๓ ถ้าบ้านเมืองของไทย-อังกฤษ ฝ่ายทิดตะวันขึ้น-ตก ทิดลมว่าว ลมสำเภา ที่อยู่ใกล้ต่อแดนกัน ถ้าอังกฤษสงไสด้วยเขตรแดนยังไม่รู้แน่ก็ให้เจ้าเมืองฝ่ายค่างอังกฤษ มีหนังสือแลแต่งคนแลชาวด่านมาไถ่ถามเจ้าเมืองฝ่ายไทยที่อยู่ใกล้กัน เจ้าเมืองฝ่ายไทยจะแต่งกรมการแลชาวด่านพร้อมด้วยคนเจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษไปกำหนดที่ชี้ที่แดนต่อกันให้รู้เปนแน่ทั้ง ๒ ข้าง โดยทางไมตรี ถ้าเจ้าเมืองฝ่ายไทยสงไสยด้วยเขตรแดนยังไม่รู้แน่ ก็ให้เจ้าเมืองฝ่ายค่างไทยทำหนังสือแต่งคนและชาวด่านมาไถ่ถามเจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษที่ใกล้กัน เจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษจะแต่งกรมการแลชาวด่านพร้อมด้วยคนเจ้าเมืองฝ่ายไทยไปกำหนฎชี้ที่แดนต่อกันให้รู้แน่ทั้ง ๒ ฝ่าย โดยทางไมตรี

ข้อ ๔ ถ้าคนของไทยหนีไปอยู่ในแดนอังกฤษไทยไม่ล่วงเกินเข้าไปจับกุมคนในแดนอังกฤษ ไทยจะไปว่ากล่าวขอแต่โดยดี อังกฤษจะยอมให้ก็ได้ไม่ยอมให้ก็ได้ ถ้าคนของอังกฤษหนีไปอยู่ในแดนไทย อังกฤษไม่ล่วงเกินเข้าไปจับกุมคนในแดนไทย อังกฤษจะไปว่ากล่าวขอแต่โดยดี ไทยจะยอมให้ก็ได้ ไมยอมให้ก็ได้ฯ

ข้อ ๕ อังกฤษกับไทยได้ทำหนังสือสัญญาเปนไตรีสุจริตต่อกันแล้ว ถ้าลูกค้าฝ่ายค่างอังกฤษไปมาค้าขาย ณ เมืองไทยที่เมืองมีสินค้ามาก สลุบกำปั่นเรือสำเภาจะไปมาค้าขายได้ ไทยจะทำนุบำรุงให้ซื้อขายโดยสดวก ถ้าลูกค้าฝ่ายค่างไทยไปมาค้าขาย ณ เมืองอังกฤษใดๆ เรือสำเภาสลุบกำปั่นจะไปมาค้าขายได้ อังกฤษจะทำณุบำรุงให้ซื้อขายโดยสดวก ไทยจะไปมาเมืองอังกฤษ ๆ จะไปเมืองไทยให้ทำตามอย่างทำเนียมบ้านเมืองทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้าไม่รู้อย่างธรรมเนียมให้ขุนนางไทย-อังกฤษ บอกอย่างธรรมเนียม ให้พวกไทยที่ไปเมืองอังกฤษ ต้องทำตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมเมืองอังกฤษทุกสิ่ง พวกอังกฤษไปเมืองไทยต้องทำตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมไทยทุกสิ่ง

ข้อ ๖ ถ้าลูกค้าฝ่ายเมืองไทยก็ดี เมืองอังกฤษก็ดีจะไปซื้อขาย ณ เมืองมังกลา แลหัวเมืองขึ้นแก่อังกฤษจะไม่ซื้อขาย ณ กรุงไทย แลหัวเมืองขึ้นแก่กรุงไทย ให้ลูกค้าเสียค่าธรรมเนียมค้าขายให้ตามอย่างธรรมเนียมบ้านเมือง ๒ ฝ่าย ให้ลูกค้าแลไพร่พลเมืองได้ซื้อขายของในเมืองนั้น ถ้าลูกค้าไทย-อังกฤษ จะมีคดีข้อความใด ๆ ก็ดี ให้ฟ้องร้องต่อขุนนาง เจ้าเมืองกรมการฝ่ายไทยอังกฤษ ขุนนางเจ้าเมืองกรมการจะชำระตัดสินให้ตามกฎหมายอย่างทำเนียมบ้านเมืองทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้าลูกค้าไทย-อังกฤษ ซื้อขายไม่สิบสวนว่าคนชั่ว-ดี ซื้อขายปะคนชั่วภาเอาสิ่งของหลบหนีไป แลเจ้าเมืองกรมการจะสืบสวนเอาตัวมาชำระให้โดยสุจริต ถ้ามีเงิน-มีของใช้ให้ก็ได้ ถ้าไม่มีเงิน-ของให้ แลมิได้ตัวผู้หนีก็เพราะลูกค้าทำผิดเอง

ข้อ ๗ ถ้าลูกค้าฝ่ายไทย-อังกฤษ ก็ดีจะไปซื้อขาย ณ เมืองอังกฤษแลเมืองไทย จะขอตั้งห้างตั้งเรือน จะขออาไศรยเช่าที่โรงเรือนใส่สินค้า ถ้าขุนนางไทย-อังกฤษ แลเจ้าเมือง,

กรมการไม่ยอมให้อยู่ก็อยู่ไม่ได้ ถ้ายอมให้อยู่จึงให้ลูกค้าขึ้นอยู่ตามสัญญาว่ากล่าวกัน แลให้ขุนนางไทย—อังกฤษ แลเจ้าเมือง กรมการ ช่วยดูแลเอาใจใส่อย่าให้ไพร่บ้านพลเมืองทำข่มเหงแก่ลูกค้า อย่าให้ลูกค้าทำข่มเหงแก่ไพร่บ้านพลเมือง ถ้าลูกค้าอังกฤษพวกอังกฤษลูกค้าไทยพวกไทยที่ไม่เกี่ยวข้อง จะขนเอาสิ่งของลงเรือสำเภาสลุบกำปั่น ลากลับไปบ้านเมืองมื่อใด ก็ให้ได้กลับไปโดยสดวกฯ

ข้อ ๘ ถ้าลูกค้าจะไปค้าขายบ้านเมืองใด ฝ่ายไทย-อังกฤษ ก็ดี ถ้าสลุบกำปั่นเรือ แลสำเภาของไทย-อังกฤษ ก็ดี จะเปนอันตรายสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขุนนางไทยแลขุนนางอังกฤษจะช่วยทำนุบำรุงกว่าจะเสจ ถ้าสลุบกำปั่นเรือสำเภาของไทย, อังกฤษ ก็ดีแตกที่บ้านใดเมืองใด ไทยอังกฤษเกบได้สิ่งของในสลุมกำปั่นเรือสำเภาที่แตกมากน้อยเท่าใด ให้ขุนาง ไทย, อังกฤษ ชำระไล่เลียงเอาสิ่งของคืนให้แก่เจ้าของ ถ้าเจ้าของตายก็ให้แก่พวกพ้อง ให้เจ้าของแลพวกพ้องแทนคุนผู้เกบให้ตามสมควร ถ้าพวกไทย, อังกฤษไปเมืองไทย-อังกฤษ ตาย สิ่งของพวกไทย, อังกฤษมีอยู่มากน้อยเท่าใด ให้คืนให้พวกพ้องของไทย, อังกฤษ ถ้าพวกพ้องไทย-อังกฤษ ไม่มีที่เมืองนั้นอยู่เมืองอื่นมามิได้ จะแต่งคนถือหนังสือมารับเอาสิ่งของก็ให้ส่งสิ่งของให้แก่ผู้ถือหนังสือให้สิ้น ฯ

ข้อ ๙ ถ้าลูกค้าข้างอังกฤษจะใคร่มาค้าขาย ณ เมืองของไทย ที่ยังไม่เคยไปมาค้าขาย ให้ลูกค้าเข้าหาพระยาผู้ครองเมืองก่อน ถ้าเมืองใหนไม่มีสินค้าพระยาผู้ครองเมืองก็จะบอกว่าสลุบกำปั่นจะมาค้าขายหามีสินค้าไม่ ถ้าเมืองใหนมีสินค้าภอจะรับ สลุบ กำปั่น ได้ พระยาผู้ครองเมืองก็จะให้สลุบ กำปั่น มาค้าขาย

ข้อ ๑๐ อังกฤษแลไทยสัญญาต่อกัน การค้าขาย ซึ่งจะมีต่อกันโดยสดวกในเมืองอังกฤษ เมืองเกาะหมาก เมืองมลากา เมืองสิงคโปร แลเมืองของไทยศรีเมืองนคร, พัทลุง, สงขลา, เมืองตานี, ถลาง, ไชร แลหัวเมืองอื่น ๆ ลูกค้าจีน, แขก เมืองอังกฤษ ให้ได้ค้าขายทาง...โดยสวดก ถ้าลูกค้าจีน, แขก เมืองมฤท เมืองทวาย, ตนาว, เย ซึ่งขึ้นแก่อังกฤษ จะเข้ามาค้าขาย ณ เมืองไทย อังกฤษจะมีหนังสือสัญญาเข้ามาเปนสำคัญ ให้ได้ค้าขายทางบก, น้ำ โดยสดวก แล้วจะห้ามให้ลูกค้าเอาฝิ่น ซึ่งเปนของต้องห้ามเข้ามาค้าขายเมืองไทยเป็นอันขาษ ถ้าลูกค้าขืนเอาฝิ่นเข้ามาขายเมืองใด ให้พระยาผู้ครองเมืองเกบริบเอาฝิ่นเผาไฟเสียให้สิ้น

ข้อ ๑๑ ถ้าอังกฤษจะมีหนังสือมาถึงผู้ใด ณ เมืองไทยก็ดี ณ เมืองอื่น ๆ ก็ดี ให้ผู้นั้นเปิดหนังสือออกดู ถ้าไทยจะมีหนังสือไปถึงผู้ใด ณ เมืองอังกฤษก็ดี ณ เมืองอื่น ๆ ก็ดี ให้ผู้นั้นเปิดหนังสือมิให้ผู้อื่นเปิดหนังสือดู

ข้อ ๑๒ เมืองไทยไม่ไปขัดขวางทางค้าขาย ณ เมืองตรังกานู, กลันตัน ให้ลูกค้าพวกอังกฤษได้ไปมาค้าขาย โดยคล่องสดวก-ข้างหน้าเหมือนแต่ก่อน อังกฤษไม่ไปเบียดเบียนรบกวนเมืองตรังกานู, กลันตัน ด้วยการสิ่งใด

ข้อ ๑๓ ได้ขอให้ยกแล้วไทยสัญญาต่ออังกฤษว่า ไทยให้อยู่รักษาเมืองไทรยแลไพร่พลเมือง ไพร่พลเมืองไทรยและคนเมืองเกาะหมาก เมืองไทรยจะได้ไปมาค้าขายอย่างเดิมแล โค,

กระบือ, เปด, ไก่, ปลา เข้าเปลือก เข้าสาร ซึ่งเปนเสบียงอาหาร ไพร่พลเมือง ๆ เกาะหมาก แลกำปั่นในเมืองเกาะหมาก ต้องการจะซื้อแต่เมืองไทรย ไทยไม่เรียกภาษี แลปากน้ำคลองใดๆที่เมืองไทรย ไทยไม่ตั้งสวย ชาติไทยเรียกเอาจังกอบภาษีตามสมควร ไทยสัญญาว่าเจ้าพระยานครกลับออกไปแต่กรุงจะปล่อยครอบครัวค่าทาษบ่าว คนของพระยาไทรยคนเก่าให้กลับคืนไปตามชอบใจ อังกฤษต่อไทยว่าไม่ต้องการเอาเมืองไทรย อังกฤษไม่รบกวนไทรย ไม่ให้พระยาไทรยคนเก่ากับบ่าวไพร่ของพระยาไทรยคนเก่าไม่รบกวนทำอันตรายสิ่งหนึ่งสิ่งใดณเมืองไทรยแลเมืองอื่น ๆ ซึ่งขึ้นกับเมืองไทย แลอังกฤษสัญญาว่า จะจัดแจงให้พระยาไทรยคนเก่าไปอยู่เมืองอื่น ไม่ให้พระยาไทรยคนเก่าอยู่ที่เมืองเกาะหมาก เมืองไทรย เมืองประ สลาหงอ เมืองพม่า ถ้าอังกฤษไม่ให้พระยาไทรยคนเก่าไปอยู่เมืองอื่นตามสัญญา ก็ให้ไทยเรียกเอาภาษีเข้าเปลือก เข้าสาร ที่เมืองไทรยเหมือนแต่ก่อน อังกฤษสัญญาว่า ไทย แขก จีน ซึ่งอยู่ณเมืองเกาะหมาก จะมาอยู่เมืองไทย อังกฤษไม่ห้ามปราม

ข้อ ๑๔ ไทยกับอังกฤษสัญญาต่อกันว่า ให้พระยาเประครองเมืองเประตามใจพระยาเประ ถ้าพระยาเประจะถวายดอกไม้ทอง, เงินณกรุงเทพฯ ตามแต่ก่อน ก็ตามใจพระเประ อังกฤษไม่ห้ามปราม เจ้าพระยานครจะใช้ไท แขก จีน คนฝ่ายไทยลงไปเมืองเประโดยดี ๔๐-๔๐ คน ถ้าพระยาเประ จะใช้ศรีตวัน กรมการคนฝ่ายเมืองเประมาหาเจ้าพระยานครอังกฤษ ไม่ห้าม ไทย, อังกฤษไม่ยกกองทัพไปเบียดเบียนรบกวน ณ เมืองเประ อังกฤษไม่ให้เมืองสลาหงอมารบกวนเมืองเประ ไทยก็ไม่ไปรบกวนเมืองสลาหงอ การซึ่งสัญญาเมืองไทรย เมืองเประ ๒ ข้อนี้ ต่อเมื่อเจ้าพระยานครกลับออกไปแต่กรุง จึงจะได้จัดแจงตามสัญญา

แลความสัญญา ๑๔ ข้อนี้ให้ขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายไทย, อังกฤษ ทุกหัวเมืองใหญ่, น้อย ทั้งสิ้นด้วยกันฟังเอาทอยคำสัญญานี้เถิด แลหนังสือสัญญานี้ ท่านอรรคมหาเสนาธิบดีผู้ใหญ่ ณ กรุงเทพฯ กับกะปิตันหันตรี บาระนี ซึ่งเรดอันบันลอดอำหัดสิท เจ้าเมืองมังกลาใช้ให้เปนทูตเข้ามาแทนตัวเจ้าเมืองมังกลา พร้อมกัน ณ กรุงพระมหานครศรีอยุทยา หน้าพระที่นั่งจักรมหีมุสุรินทรักเปนอักษรไทย อักษรมลายู, อังกฤษ ทำแล้วเสร็จ ณ วัน ๓ ฯ ๗ ค่ำ ศักราชไทย ๑๑๘๘ ปีจอ อัฐศก ศักราชฝรั่ง ๑๘๒๖ ปีเดือนยูน วันที่ ๒๐ ปิตราท่านอรรคมหาเสนาธิบดี แลปิตรากะปิตัน หันตรี บาระนี ลงเปนสำคัญทั้ง ๒ ฉบับแล้ว ฉบับหนึ่งกะปิตันหันตรี บาระนี เอาไปปิตราเจ้าเมืองมังกลา ฉบับหนึ่งปิตราหลวง ณ กรุงพระมหานครอยุทยา เจ้าพระยานครเอาออกไปไว้ ณ เมืองไทย กะปิตัน หันตรีบาระนี กำหนดใน ๗ เดือน ณ เดือน ๒ ปีจอ อัฐศก จะกลับมาให้ถึงเมืองเกาะหมาก แล้วจะเอาหนังสือสัญญามาเปลี่ยนต่อพระบริรักษ ณ เมืองไทรย ไทยกับอังกฤษก็จะเป็นไมตรีกันสืบต่อไปไม่รู้สิ้นไม่รู้สุดชั่วฟ้าแลดิน

◎ ท่านอรรคมหาเสนาธิบดี กับ กะปิตัน หันตรี บาระนี ทำหนังสือสัญญาทางไมตรี ๑๔ ข้อ แล้วทำหนังสือสัญญา สลุบ กำปั่น อังกฤษจะเข้ามาค้าขาย ณ กรุงมหานครศรีอยุทยา ต่อไป

ข้อ ๑ วา สลุบ กำปั่น ฝรั่งแซก ซึ่งเป็นพวกอังกฤษจะเข้ามาค้าขาย ณ กรุงไทย ต้องทำตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมไทยทุกสิ่ง แล้วลูกค้าเข้ามา ณ กรุง ห้ามมิให้ลูกค้าซื้อเข้าเป่นสินค้าออกไปแลลูกค้าเอาปืนกระสุนดินดำเข้ามาขาย ห้ามมิให้ขายแก่ลูกค้าในกรุง ให้ขายในหลวง ถ้าในหลวงไม่ต้องการก็ให้ลูกค้าเอาปืน กระสุนดินดำกลับคืนออกไป แต่สินค้านอกจากปืน กระสุนดินดำ เข้าเปลือก เข้าสาร ณ กรุงไทย จะให้ลูกค้าอังกฤษแลลูกค้าณกรุงไทยได้ซื้อได้ขายเองในกรุงพระมหานครศรีอยุทยา โดยคล่องสดวก แล้วลูกค้าผู้เข้ามาค้าขายจะเสียค่าธรรมเนียมให้ รวมเสร็จด้วยกันตามปากสลุบ, กำปั่น เลกใหญ่ ถ้ามีสินค้าเข้ามาขายให้เรียกเอาวาละ ๑๗๐๐ ถ้าไม่มีสินค้าเข้ามาค้าขายให้เรียกเอาวาละ ๑๕๐๐ ไม่เรียก จังกอบ, ภาสี, ค่าธรรมเนียม แต่ผู้ซื้อขาย กับพวกอังกฤษ

ข้อ ๒ สลุบ, กำปั่น ลูกค้าพวกอังกฤษมาถึงบอกหลังเต่าให้ทอด สลุบ กำปั่น อยู่นอกหลังเต่าก่อนนายสลุบ กำปั่น ต้องใช้คนเอาบาญชีรายสิ่งของสินค้าแลบาญชีย คนปืนใหญ่ กระสุนดินดำเข้ามาแจ้งแก่เจ้าเมืองปากน้ำ ๆ จะให้ตินนำร่องกับล่ามเอากดหมายอย่างธรรมเนียมออกไปในนายสลุบ กำปั่น แล้วคนนำร่องจะนำสลุบ กำปั่น ตามหลังเต่าเข้ามาสลุบ กำปั่น ต้องทอดสมอยุดอยู่ได้ด่านที่ล่ามบอกให้

ข้อ ๓ กรมการเจ้าพนักงานลงไปตรวจสลุบ กำปั่น ให้สิ้นเชิง แล้วเอาปืนใหญ่กระสุนดินดำขึ้นไว้ ณ เมืองปากน้ำ แล้วเจ้าเมืองปากน้ำจึ่งจะปล่อยให้สลุบ กำปั่น ขึ้นมา ณ กรุง

ข้อ ๔ สลุบ กำปั่น ขึ้นมาทอด ณ กรุงแล้วเจ้าพนักงานลงไปตรวจในลำ สลุบ กำปั่น ทำบาญชีขนเปิดระวางสิ่งของสินค้ามีมากน้อยเท่าใด แล้ววัดปากสลุบ กำปั่น เสร็จแล้วจึงให้ลูกค้าซื้อขายตามสัญญาไว้ในข้อหนึ่งนั้น ถ้าสลุบ กำปั่น จะบันทุกสินค้ากลับไป บันทุกเต็มลำค่ามหลังเต่าไม่ได้ ต้องเช่าเรือลำเลียงเอาสิ่งของออกไปส่งเจ้าพนักงานด่านทางไม่เรียกค่าธรรมเนียมเรือลำเลียงอีก

ข้อ ๕ ถ้า สลุบ กำปั่น แลเรือลำเลียงบันทุกสิ่งของเสร็จ ก็ให้นายสลุบ กำปั่น ขอเบิกล่องต่อเจ้าพระยาพระคลัง ถ้าไม่มีความสิ่งใดเกี่ยวข้องเจ้าพระยาพระคลังก็จะให้เบิกล่องโดยเร็ว ถ้าสลุบ กำปั่น ล่องลงไปถึงเมืองปากน้ำต้องทอดอยู่ด่านที่เคยทอด กรมการเจ้าพนักงานลงไปตรวจในสลุบ กำปั่น เสร็จแล้ว จึงรับเอาปืนใหญ่ กระสุนดินดำ ล่องสลุบ กำปั่น ไป

ข้อ ๖ ลูกค้าแขก ฝรั่งจีนซึ่งเปนพวกอังกฤษ ซึ่งเข้ามาค้าขาย ณ กรุง นายสลุบ กำปั่น คนงานกระลาสี ลูกเรือทั้งสิ้น ต้องทำตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมสำรับกรุงไทย แลคำสัญญานี้ทุกประการ ถ้าลูกค้าทั้งปวง มิทำตามข้อสัญญานี้ทุกประการ ถ้าลูกค้าทั้งปวงมิทำตามข้อสัญญานี้ แลทำคมเหงแก่ไพร่บ้านพลเมือง แลเปนโจรผู้ร้าย แลค่าคนตายแล้วบาปช้างหลือเกินต่อขุนนางเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ผู้น้อย เปนข้อใหญ่แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เจ้าพนักงานสำรับทำโทษแก่ผู้กระทำผิดจะทำโทษ ถ้าโทษฆ่าคนตาย เจ้าพนักงานชำระเหนว่า ทำโทษใจร้าย จะทำโทษถึงตาย ถ้าโทษอื่นเป็นนายกำปั่น ต้นหน แลลูกค้าให้ปรับไหม ถ้าเปนผู้น้อยให้เฆี่ยนจำตามกฎหมายกรุงไทย ถ้าพวกอังกฤษจะเข้ามาค้าขาย ณ กรุง เจ้าเมืองมังกลาจะห้ามปรามมิให้อังกฤษพูดจาหยาบช้า ณ กรุง ถ้าคน ณ กรุงทำคมเหงแก่พวกอังกฤษ ก็จะเอาโทษตามความผิดเหมือนกัน

แลคำสัญญา ๖ ข้อนี้ ให้เจ้าพนักงาน ณ กรุงพระมหาณครศรีอยุทยา และลูกค้าพวกอังกฤษทำตามจงทุกประการ

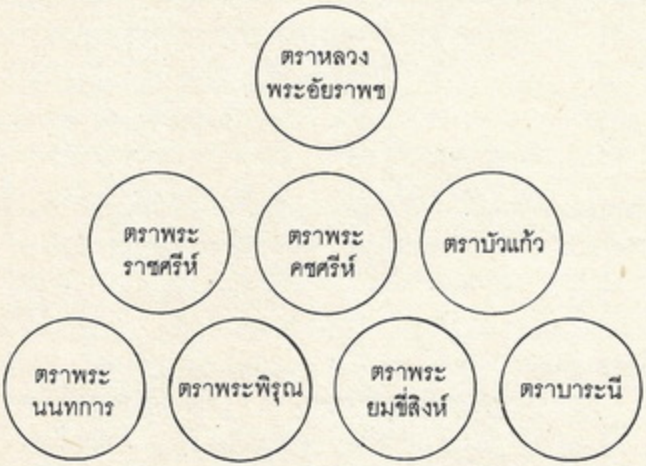

ณ เดือน ๑ ปีระกา สัพศก เจ้าเมืองมังกลาแต่งให้กะปิตัน หันตรีบาระนี เปนทูตแทนตัวเจ้าเมืองมังกลา กับมากฝาตระกัว เข้ามาปราไสขอเปนทางไมตรีด้วยการบ้าน บ้านเมืองด้วยสลุบกำปั่นเข้ามาค้าขายนั้น กรมหมื่นสุรินทรักได้ทรงแต่งหนังสือสัญญาด้วยทางพระราชไมตรีบ้านเมือง ๑๔ ข้อ ทางไมตรีสลุบ กำปั่น เข้ามาค้าขาย ๖ ข้อ ทรงแต่งแล้วนายราชสารอาลักษณชุบมึกเป็นอักษรไทท่อนต้น แชกอยู่ในเจ้าพระยานครชุบมึกเปนอักษรมลายูท่อนกลาง กะปิตัน หันตรี บาระนี ชุบมึกเปนอังกฤษท่อนท้าย ลงกระดาษฝรั่งทุกบันทัดเปนหนังสือ ๒ ฉบับ ข้อความต้องกันทั้ง ๒ ฉบับ

	เจ้าพระยาอภัยภูธร	
	เจ้าพระยามหาเสนา	
	เจ้าพระยาคลัง	
	เจ้าพระยาพลเทพ	
ณ วัน ๒ ๆ ๘ ค่ำ	เจ้าพระยาธรรมา	คอกตอกมอ
ปีจอ อัฐศก	เจ้าพระยายมราช	บารำล่าม
	เจ้าพระยาณคร	
	เจ้าพระยาเทพวรชน	
	พระยาพิพัฒโกษา	
	พระยาโชดึกราชเสรฐี	
	พระยาจุลาราชมลตรี	
	กะปิตัน หันตรี บาระนี	
	กปิตันมากฝาตระกัว	

พร้อมกัน ณ วังกรมหมื่นสุรินทรัก มีรับสั่งให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราช เปนผู้ปิดราท่านอรรคมหาเสนาธิบดี

ตราพระราชศรีมหาดไทยดวง	๑	๖ ดวง
ตราพระคชศรีห์กระลาโหมดวง	๑	
ตราบัวแก้วกรมท่าดวง	๑	
ตราพระนนทการกรมวังดวง	๑	
ตราพระพิรุณกรมนาดวง	๑	
ตราพระยมชี่สิงห์ กรมเมืองดวง	๑	

แล้วเอาตราบัวฝันกรมท่าปิดประจำค่อ

เจ้าพระยานครจึงให้หมื่นสุนธรลิขิต อยู่ในเจ้าพระยานครชุบมึกลงชื่อท่านอรรคมหาเสนาธิบดีเคียงดวงตราทั้ง ๖ ดวง แล้วกะปิตัน หันตรี บาระนีเอาชันลนเทียนทากระดาษลงแล้ว

เอาตราของกะปิตันหันตรี บารนี เป็นอักษรอังกฤษ ชื่อกะปิตัน หันตรี บาระนี ปิดลงในหนังสือค่างท่อนต้น ว่าด้วยไมตรีบ้านเมืองดวง ๑ ท่อนท้ายว่าด้วยไมตรีค้าขายดวง ๑ แล้วจาฤกอักษรอังกฤษประจำค่อเหมือนกันทั้ง ๒ ฉบับ ณ วัน ๑ ฯ ๑๒ ๘ ค่ำ ปีจอ อัฐศก เอาหนังสือสัญญาฉบับ ๑ เข้าไป ณ ตึกพระมาลาภูษา เจ้าพระยานครศรีธรรมราช เซินตราอัยราพช ปิดหนังสือสัญญาท่อนต้นว่าด้วยไมตรีบ้านเมืองดวง ๑ ท่อนท้ายว่าด้วยไมตรีค้าขายดวง ๑ (รวม) ฉบับ ๑ แลม้วนหนังสือเอาไหมคาษกลางใส่ถุงแพรเหลือง แล้วใส่กลักทารักจีนสีแดงมีฝาแล้วเอากลักหนังสือใส่ถุงแพรเหลือง เอาตราบัวผันปิดประจำ ครั่งปากถุงส่งให้เจ้าพระยานครส่งออกไปให้พระภักดีบริรักษ ณ เมืองไทรย หนังสือสัญญาฉบับ ๑ ซึ่งมิได้ปิดตราหลวงท่านอรรคมหาเสนาบดีทั้ง ๖ กับปิดตรากะปิตันหันตรีบาระนีนั้น ม้วนเอาไหมขาวคาดกลางใส่ถุงแพรเหลืองใส่กลัก ทารักจีนสี่แดงมีฝาแล้วเอากลักหนังสือใส่ถุงแพรเหลืองเอาตราบัวผัน ปิดประจำครั่งปากถุง ส่งให้กะปิตันหันตรีบาระนี ออกไปปิดราเจ้าเมืองมังกลา กับปิดราขุนนางอังกฤษแล้วกำหนดสัญญากันว่า ณ เดือน ๒ ปีชวด จัตวาศก กะปิตัน หันตรี บาระนี จะเอาหนังสือมาส่งให้พระภักดีบริษัท ณ เมืองไทรย ส่งมาไว้ ณ กรุงเทพฯ ให้พระภักดีบริรักษส่งหนังสือสัญญาซึ่งส่งออกไปแต่กรุง สั่งให้กะปิตันหันตรี บาระนี ออกไปไว้ ณ เมืองมังกลา ตามสัญญากัน ฯ๚ ๏w——

ลำเนาพระราชโองการให้รวมพระราชสาร ส่งให้ท่านข้างในเก็บรักษา

๏ วันอาทิตย์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๗ จุลศักราช ๑๑๘๘ ปีจอ อัฐศก มีพระราชโองการโปรฏเกล้าฯ สั่ง เจ้าพญาพระคลัง, พญาพิพัทโกษา, พญาโชฎึกราชเสฏิ ให้ชำระพระราชสาร กรุงปักกิง กรุงเวียดนาม เกาไหมซึ่งอยู่ณหอหลวงโรงอาลัก สงให้ทานคางไนรักษาไว้ พญาพิพัท พญาโชฎึก กับขุนมหาสิท ขุนษรรประเสิด พรอมกันให้ พระสุนธรกานิช, พระจำเริญวานิช ดูพระราชสารกรุงปักกิง ขุนศริเสนา ดูพระราชสารกรุงเวียดนาม ชำระได้พระราชสารกรุงปักกิงในลนเกล้าฯ พระบรมโกฎ ๑๘ ลนเกล้าฯ พระโกฎ ๑๐ สมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ๒ (รวม) ๓๐ (ฉบับ) ได้พระราชสาร กรุงเวียดนามไนลนเกล้าฯ พระบรมโกฎ ๔ ลนเกล้าฯ พระโกฎ ๑๑ สมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ๒ (รวม) ๑๗ (รวม) ๔๗ ฉบับ นั้น พญาพิพัท, พญาโชฎึก ได้ม่อบพระราชสาร กรุงปักกิง, ๓๐ กรุงเวียดนาม ๑๗ (รวม) ๔๗ ฉบับ ให้ทานทาวอ๋อรจัน ณ วันอาทิตย์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๗ ปีจอ อัฐศก เพลาบาย ๓ โมงแล้ว

๏ วันอังคาร แรม ๓ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีจอ อัฐศก พญาพิพัทโกษา, พระวิเสทโกษา, ขุนอักษรเสมียรตรา ได้เอาหนังสือเจ้าเมืองมังก่ลาอักษรรอังกฤษ ซึ่งให้การ์ผัดถือมาปีมเมียจัดวาศึกฉบับ ๑ กปิตัน ฮันตริบาระนิถิอมา ปิ่รกา สัพศก่ ฉบัพ ๑ ๒ ฉบัพ ไหทารท้าวอ๊อระจันรับไวแล้ว ฯ

๏ วันศุกร์ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๑ ปีจ๋อ อัฐศก พญาโชดึกราชเสฏิ ขุนอักษรเสมียรตราไดเชิญ พระราชสารกรุงเวียดนามจำเริญทางราชไมตริฉบัพ ๑ ด้วยสมเดจพรอำรินทรามาดสวรรณคัด ฉบัพ ๑ ๒ ฉบัพ ไหทานทาวอ๊อรจันรับไวแล้ว ฯ

สำเนาพระราชโองการกำหนดให้ตีทุ่มโมงบอกเวลา

วันอาทิตย์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๗ จุลศักราช ๑๑๘๘ ปีจอ อัฐศักมีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ สั่งเจ้าพญาพระคลัง, พญาพิพัทโกษา, พญาโชดึกราชเศฐี ให้ชำระพระราชสาร กรุงปักกิง, เวียดนาม เก่าใหม่ซึ่ง ณ หอหลวงโรงอาลักษณ ส่งให้ท่านข้างในรักษาไว้ พญาพิพัทโกษา, พญาโชดึกราชเศรฐี กับขุนสาระประเสริฐ, มหาสิทธิพร้อมกันให้ พระสุนทรวานิช, พระจำเริญวานิช ดูพระราชสารกรุงปักกิง ขุนศรีเสนาดูพระราชสารกรุงเวียดนามชำระได้ พระราชสารกรุงปักกิงในล้นเกล้าฯ พระบรมโกฎ ๑๘ ล้นเกล้าฯ พระโกฎ ๑๐ สมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ๒ (รวม) ๓๐ (ฉบับ) พระราชสารกรุงเวียดนามในล้นเกล้าฯ บรมโกฎไก่เซิ่น ๒ เวียดนาม ๒ ล้นเกล้าฯ พระโกฎ ๑๑ สมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ๒ (รวม) ๑๗ (ฉบับ) นัน พญาพิพัทโกษา, พญาโชดึกไดมอบพระราชสารกรุงปักกิง ๓๐ กรุงเวียดนาม ๑๗ (รวม) ๔๗ ฉบับ ให้ท่านท้าววรจัน ณ วันอาทิตย์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๗ เพลาบ่าย ๓ โมงแล้วฯ

มีพระราชกำหนดบังคับไว้เปนแน่แก่กรมพระโหรน่า, หลัง ในพระบรมมหาราชวัง พระบวรราชวัง แลชาวพนักงานรักษานาฬิกาตีทุ่มยามในที่ทุกแห่งให้รู้แน่ในลักษณะที่จะหนุนนาฬิกา ผ่อนทุ่มยามให้เปนไปตามเทศจารีตแลดูพระอาทิตย์ที่ยักย้ายไปสมควรแก่ประเทศนี้ให้พึงรู้ความชี้แจงก่อน ว่าแต่เดิมที่คนโบราณในประเทศนี้ มีสติที่จะสังเกตแลปัญญาที่จะรู้เหตุผลในที่จะกำหนดเวลาทุ่มโมงให้เรียบร้อยแน่นอนนั้นยังหยาบหนัก รู้จักแต่ว่ามืดเปนกลางคืน สว่างเปนกลางวัน แลว่ากลางคืนก็ ๑๒ ทุ่ม กลางวันก็เปน ๑๒ โมง เท่ากันเปนนิตย จึงได้ตั้งแบบอย่างเปนตำรารู้ทั่วกันเปนอันขาด มาเสียให้ตีกลางคืน ๑๒ ทุ่มกลางวัน ๑๒ โมงเสมอไป สว่างเมื่อไรเปนย่ำรุ่งต่อมืดเมื่อไรจึงย่ำค่ำได้ จนวันไรมืดฝนเวลาเยนก็ด่วนย่ำค่ำเรวไป มืดฝนเวลาจวนรุ่งก็ย่ำรุงสายไปบ้าง

ไม่แน่นอน ว่าที่แท้กลางคืน กลางวันไม่เท่ากันทุกรดู ผ่อนไปผ่อนมาอยู่ เพราะอาทิตยเมื่อเวลาเที่ยงจะตั้งตรงศีศะ คนยืนในประเทศนี้ เปนพิจทุกวันก็หามิได้ ย่อมปัดขึ้นเหนือทุกวันแล้วกลับปัดมาข้างใต้ทุกวันตามรดูตลอดปี การที่เปนอย่างนี้ผู้จะสังเกตดูให้รู้ก็น้อยตัวนัก เปนแต่สำคัญกันโดยมากกว่าเวลาเที่ยงแล้วแดดก็ตรงศีศะคนยืนกลางแจ้งทุกวันผู้ที่จะรู้การพระอาทิตยเที่ยงผันไปเหนือใต้ ดังนี้นั้นจะมีอยู่บ้างก็แต่โหรที่เรียนรู้มาศฉายา ฤๅชาววัดที่มีคติอาจารย์ถือตำราเหยียบชั้นฉันเพลบ้าง ฤๅชาวบ้านที่ทักสังเกตเลกน้อย สังเกตที่เข้าไปทางน่าต่างผันไปผันมา ฤๅเงาเย่าเรือนเมื่อเวลาเที่ยงร่มไปข้างหนือมากในรดูหนาว ร่มไปข้างใต้ในรดูร้อน ที่ต่อกับระดูฝนก็ว่ากันอยู่บ้างว่าอาทิตยเที่ยงผันเหนื่อผันใต้ ถึงกระนั้นก็ไม่มีใครสำคัญตลอดไปว่า กลางคืนกลางวันไม่เท่ากันทุกรดูดังว่านี้เลย เพราะลงใจเชื่อเปนหนึ่งนาฬิกาที ๑๒ ทุ่ม ๑๒ โมง อยู่เปนนิจมิได้ผิดเลย ฝ่ายชาวนาฬิกาที่ใช้นาฬิกาลอยน้ำเฝ้าดูอยู่เปนนิจนั้น เหนเข้าใจได้บ้างว่าลางรดูกลางวันมากไปกลางคืนน้อย ลางรดูทุ่มโมงกลางวัน กลางคืน จึ่งเสมอเท่ากันถึงกระนั้นจะยักย้ายธรรมเนียมใหม่คือให้เอากลางวันเปน ๑๓, ๑๔ โมง กลางคืนเปน ๑๑, ๑๐ โมง ฤๅจะย่ำค่ำ แต่วันย่ำรุ่งต่อสายตามขณะขันจมเปนจริงนั้นก็ไม่ได้ ไม่มีใครเชื่อกลับติเตียนว่าตีนาฬิกาไม่ถูก ชาวนาฬิกาก็ต้องหนุน ๆ ล่ม ๆ ผิด ๆ ถูก ๆ ไป จะจัดแจงให้เรียบร้อยเสมอกันก็ไม่ได้ เพราะไม่รู้จักลักษณะพระอาทิตยโคจรตามรดูเปนเที่ยงได้ ไม่มีใคร่วางกำหนดให้ตามรดู เพราะฉนั้นทุ่มโมงหลายแห่งก็ดี ไม่ถูกกันผิดกันหลายบาดนาฬิกา แต่คนทั้งปวงในพระนครโดยมากก็เชื่อว่าทุมโมงในพระบรมมหาราชวัง, พระบวรราชวัง ถูกต้องแน่นอนเปนนิจ เพราะมีผู้พนักงานผลัดเปลี่ยนกันเฝ้าอยู่แลตรวดตรา แลมีพระโหราจารย์กำกับดูแลอยู่ ฝ่ายพนักงานเมื่อจะบอกบาทนาฬิกาตามฤกษยาม ที่โหรให้ในกาลใด ๆ เมื่อรดูต้องหนุน ต้องหล่มก็คเนบอก บาทขาด ๆ เกิน ๆ ผิด ๆ ไปคงให้ได้ความแต่ว่าโมง ละ ๑๐ บาท อยู่นั้นเอง ดูการพ้นเพื่อนเลื่อนเบื้อนเลอะเทอะนัก น่าเปนที่อบประยศอดสู แก่แขกเมืองคนนอกประเทศที่ เขาใช้นาฬิกากลใส่พกติดตัวเที่ยวมาเที่ยวไป เขาจะได้ยินทุ่มโมงที่ตี สั้น ๆ ยาว ๆ ผิดไปกว่าทุ่มโมงที่จริงนั้นจะเปนเหตุให้เขาหัวเราะเยาะเย้ยได้ ว่าเมืองเราใช้เครื่องมือนับทุ่มโมงเวลาหยาบคายนักไม่สมควรเลย เพราะเหตุฉนี้

บัญชีเงินจ้างกวาดดีบุกประจำเดือน ๙ ถึงเดือนยี่
จ.ศ. ๑๑๘๘

ลงทำดีบุก เดือน ๙ เทียรคราช ๗ ส่ง ๑ เฟื้อง ค้าง ๓ สลึง ราชสาร ๘ สง ๑ บาท ชำนิ ๖ สง ๓ สลึง ชำนาน ๙ สง ๑ บาท ขุนสุวัน ค้าง ๑ เฟื้อง ขุนชำนาญ ค้าง ๑ เฟื้อง หมื่นสีสารา ค้าง ๑ เฟื้อง นายบุญมา ค้าง ๑ เฟื้อง หมื่นสุร ๖ สง ๓ สลึง หมื่นสารา ๕ สง ๒ สลึง ค้าง ๑ เฟื้อง นายทองอยู่ ค้าง ๑ เฟื้อง นายไท ค้าง ๑ สลึง นายโพ ค้าง ๑ เฟื้อง นายสุก ค้าง ๑ เฟื้อง นายมา ค้าง ๑ เฟื้อง นายอยู่ค้าง ๑ เฟื้อง ขุนสวัน ค้าง ๑ เฟื้อง (รวม) ๓ สลึง นายโพ ค้าง ๑ เฟื้อง นายไท ค้าง ๑ เฟื้อง นายเกิด ค้าง ๑ เฟื้อง

เดือน ๑๐ เทียน ๗ สง ๑ เฟื้อง ค้าง ๓ สลึง ราชสาร ๘ ค้าง ๑ บาท ราชสาร ๘ ค้าง ๑ บาท ชำนิ ๖ ค้าง ๒ สลึง ๑ เฟื้อง ชำนาญ ๘ สง ๒ สลึง ๑ เฟื้อง ค้าง ๑ สลึง ๑ เฟื้อง (รวม) ๑ บาท ขุนสุวัน ค้าง ๑ เฟื้อง หมื่นสีสารา ค้าง ๑ เฟื้อง นายบุญมา ค้าง ๑ เฟื้อง หมื่นสุร ๖ สง ๑ สลึง ค้าง ๒ สลึง (รวม) ๓ สลึง หมื่นสุร ๖ สง ๑ สลึง ค้าง ๒ สลึง = ๓ บาท หมื่นสารา ๕ ค้าง ๒ สลึง ๑ เฟื้อง นายทองอยู่ค้าง ๑ เฟื้อง สุวัน ๑ เฟื้อง นายมา ๑ เฟื้อง สุระ ๒ สลึง นายยู ๑ เฟื้อง นายยุ ๑ เฟื้อง นายยู ๑ เฟื้อง นายศุก ๑ เฟื้อง นายโพ ๑ เฟื้อง นายไท ๑ เฟื้อง นายเกิด ๑ เฟื้อง

เดือน ๑๑ เทียร ๓ สลึง ๑ เฟื้อง ราชสาร ๑ บาท ชำนิ ๒ สลึง ๑ เฟื้อง ชำนาน ๑ บาท สุวัน ค้าง ๑ เฟื้อง ขุนชำนาน ค้าง ๑ เฟื้อง หมื่นสีสารา ค้าง ๑ เฟื้อง นายบุญมา ค้าง ๑ เฟื้อง หมื่นสุระ ค้าง ๓ สลึง หมื่นสารา ค้าง ๒ สลึง ๑ เฟื้อง นายทองอยู่ค้าง ๑ เฟื้อง นายอยู ๑ เฟื้อง นายเกิด ๑ เฟื้อง นายโพ ๑ เฟื้อง นายไท ๑ เฟื้อง นายศุก ๑ เฟื้อง สง ๒ สลึง ค้าง ๑ สลึง

เดือน ๑๒ นายเทียร สง ๑ เฟื้อง ค้าง ๓ สลึง (รวม) ๓ สลึง ๑ เฟื้อง ราชสาร ค้าง ๑ บาท ชำนิ สง ๑ สลึง ๑ เฟื้อง ค้าง ๑ สลึง (รวม) ๒ สลึง ๑ เฟื้อง ชำนาน ค้าง ๑ บาท ขุนสุวัน ค้าง ๑ เฟื้อง ขุนชำนาน ค้าง ๑ เฟื้อง หมื่นสีสารา ค้าง ๑ เฟื้อง หมื่นสุระ ค้าง ๒ สลึง ๑ เฟื้อง พันคิริ ค้าง ๑ เฟื้อง นายศุกค้าง ๑ เฟื้อง นายโพ ค้าง ๑ เฟื้อง นายไท ค้าง ๑ เฟื้อง นายเกิดค้าง ๑ เฟื้อง นายทองอยู่ค้าง ๑ เฟื้อง ได้ ๓ สลึง ค้าง ๑ สลึง

เดือน ๒ นายชำนาน สง ๒ บาท ๒ สลึง ค้างเก่า ๑ สลึง ค้างใหม ๒ บาท ๒ สลึง (รวม) ๑ ตำลึง ๑ บาท ๑ สลึง นายชำนิ สง ๓ บาท ค้าง ๒ บาท (รวม) ๑ ตำลึง ๑ บาท (รวมส่งและค้าง) ๒ ตำลึง ๒ บาท ๑ สลึง

หนังสือเกณฑ์เลกเมืองสมุยทำเรือ จ.ศ. ๑๑๘๘

๏ หนังสือ หมื่นศักพลเสพเจ้ากรม บอกปรนิบัตมายังท่านพญาณ่คร ด้วยพระเจ้าน้องญาเธ่อมีรับสังโปรดเกล้าฯให้บอกมาว่า ซึ่งจะเสดจ็ออกมาทำการศพเจ้าคุณสุธรัมม์ลตรีย ครั้งนี้ ทรังพระดำริะเหนว่า กราบถ่วายบังคัมลาล้นเกล้าฯทังสองพระองมาเปนทางไกลย ครันจะเสดจ็เข้าไปเปล่า ไม่มีสิงไดยเข้าไปทูลเกล้าฯ ถ่วายแลแจกพระยาติพระวังษทังปวง เหนหาชอบไม่ จะคิดเอ่าของทือเมืองณ่คระเล่า ท่านพญาณ่คร็ขัดสน ครันจะเกนให้ไพร่หาของราษฎรจะได้ความเดอืษร้อน จิงมีรับสังโปรดเกล้าให้นายนวร นายเวญ ออกมาชักเอาเลกกองขุนวิเษด เมืองสมุยบันจบกัน เลกกองหมื่นวิเษศท่าส่ท้อนทำเรือกุและแลเรือมาต ณ่แขวงเมืองท่าทองให้ได้แมเถายาว ๕๒๐, ๕๐๐, ๖๐๐ วา ๑๐ ลำ บันทุกลูกมาตเต่มกำลังทุกลำ แตท่าว่าเลกสวยสมุยไม่สูสันทัดการไม้เรือ ขอให้ท่านพญาณ่ครจัดคันช่างไม้ให้ช้วยนายนวรทำเรือศัก ๗-๘ คันนั้นแล เห่นว่าจะได้เรือกุและเข้ามาทันเสด็จ ครันจะเอ่าแตเรือกุและสิงเดียว เห่นไม่ก่อทือจะแจกจาย จิงมีรับสังโปรดเกล้าฯให้หลวงไชสงคราม นายสิงคุมเงินถือหนังสือรับสังออกไปถึงเจ้าพญาไทรยแลพญาปลัด ขอจัดซือเข้าสารร้อยห้าสิบเกียน ให้หลวงไชยสงคราม นายสิง คุมไปจำนาย ณ่เมืองเกาะหมาก จัดซือผ้าเข้ามาคอยรับเสด็จอยูเมืองณครอีกพวกนึงจิงจะก่อแจกจาย ถ้าแลหลวงไชยสงคราม นายนวรออกมาถึงแล้ว ให้ท่านพญาณ่คอรจัดเรือทือไหญบันทุกเข้าให้ได้มาก แลคันลูกเรือนายท้ายนายไป ให้หลวงไชยสงคราม นายสิง ได้ออกไปเมืองไทรย ให้นายนวรได้ไปทำเรือเมืองท่าทองจังได้ แตทือหลวงไชยสงคราม จะไปเมืองไทรยนั้น ให้ท่านพญาณ่นครมีหนังสือไปยถึงเจ้าพญาไทรย พญาปลัดอีกฉบับนึง แลหนังสือไนยกรม ซึ่งมีไปยถึงพญาไทร พญาปลัดนั้น ได้คัดสำเน้าส่งออกมาด้วยแล้ว บอกปรนิมัตมาณวันพรหัต เดอินเก้า แรมเจ็ดค่ำ ปียจอ นักสัตรวอัฐศก

๏ วันอังคารแรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีชวดอัฐศก เจ้ากรมบอกให้หลวงไชยส่งครามถือมา

หนังสือเกณฑ์เลกเมืองสงขลา จ.ศ. ๑๑๘๘ ฉบับที่ ๑

๏ หนังสือ เจ้าพญาอ้คมหาเสนาธิบดีอ่ภัยพิริยปรากรมภาหุ สมุหพระกรลาโหม มาเถิงพญาวิเชยินทิริยศรีสมุทวิสุทศักดามห่าพิไชยสงค้รามรามภักดิพิริยภาหะ พญาสงขัลา ด้วยทรังพรก้รรุนาดรัษเหนิเก้ลาเหนือกระหมอมสังว่า พรเจ้าเวยิงจัน คิดกระบัดต่อกรุงเทพพรม่หาณ่คอร ยกไพรพลเปนทัพใหญลงมา ต้วพรเจ้าเวยิงจัน ยกลงมาเถิงเมืองณ่คอรราชศริมา จ่เปนคันมากนอยเท้าไดยไมรู ไหแตเจาราชวังยกลวงลงมาเถิงแข้วงเมืองส่ระบุริย คันประมารสามพันเสฎจ่ยกเภิ่นเติมลงมาอีกมากนอยเทาได้ย ก็ยังหาใดความไม โปรฎให้กองทัพกรุงเทพพรมหาณคอร

ยกขึ้นไปตั้งคอยรับอยู่ หล้ายท้าง แตจใวใจแกราชการมี่ได โปรฎเกลาโปรฎกรหมอมให้มิตราออก มา ให้พญาสังขลา กรมการเกนเลกสม เจ้าเมืองกรมการ แลเลกสังกัดพันเลกสวยกองนอกในพร ราชวังหล้วง พรราชวังว่อร บันดามีอยู่ ณ หัวเมืองไดยมากนอยเท้าได ใหมีเสบียงอาหารเครื่อง สัตราอาวุดครบมือจังทุกคัน ใหพญาสังขล้า เร่งริบยกเปนกรบวรทัพเข้าไป ณ กรุงเทพพรมหาคอร ไหพ้นราชการถาเหนว่า จ่ยกเข้าไปทางบกเร้ว ก็ให้เข้าไปทางบก ถาก็อจไปทางเรือได ก็ให้เข้า ไปทางเรือ สุดแตใหใดใพรพ้ลเข้าไปเถืองกรุงเทพพรมหาณคอรโดยเร้ว ถาหนังสือนีมาเถิงวันใดยญา ใหเจ้าเมืองกรมการนอรใจอยูแตทุมนิง โมงนิงใดยเปนอันขาดทิวเดียว หน้งสอมา ณวันศุก เดอน สาม แรมสิบสองคำ ปีจ๋อ นักส้อ อัฏศก

เมืองสังขล้า
ตราพระคัชศริหประจำพนีก

◎ วันเสาร์ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุณ ประด้วนายทองเดช เมืองณคอนถือมา ฯ

สำเนาหนังสือเจ้าเวียงจันทน์ จ.ศ. ๑๑๘๘

หนังสือเจ้าเวียงจันเพี้ยพรหมาถือมาถึงกรุงเทพมหานคร
ณ วันแรม ๑๒ ค่ำเดือน ๓ ปีจออัฐศก

ขอเดชะใต้ฝ่าละอองธลีพรบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ควร มิควรข้าพระพุทธเจ้าขอ พระราชทานโทษ ขอพรราชทานชีวิตร ด้วยอยู่ณวันพุธแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีจออัฐศก เจ้า ราชวงษเชิญศุภอักษรขึ้นไปโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า ๒ ฉบับ มีข้อความเปนหลาย ประการกับคำสัญญาอังกฤษ ๑๔ ข้อ แลว่าแม้นจะมีราชการมาจริง สมเดจพระพุทธเจ้าอยู่หัวก็ หวังพระไทยอยู่ที่ข้าพระพุทธเจ้า คงจะลงมาช่วยเปนแน่ ถ้ามีศุภอักษรบอกข่าวราชการขึ้นไปเมื่อใด ก็อย่าให้ข้าพระพุทธเจ้าประมาทนอนใจอยู่ ให้เร่งกองทัพลงมาช่วยคิดราชการให้ทันท่วงทีโดยเรว นั้น ข้าพระพุทธเจ้ารับใส่เกล้าใส่กระหม่อมทราบทุกประการแล้ว ราชการครั้งนี้แต่อังกฤษเข้ามาลำ เดียวราษฎรก็ระส่ำระสายรวนเรอยู่ ด้วยว่าไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินได้ความเดือดร้อนบอบช้ำนักเมืองใด ๆ จะไม่ได้ขายบุตรภรรยาก็ไม่มี ที่หนได้ก็อยู่ที่ทนไม่ได้ก็หลบหนีเข้าป่าหาที่พึ่งไม่ได้ บันดาลาว ทั้งปวงมีแต่จะหนีเข้ามาหาข้าพระพุทธเจ้าเหลือสติกำลัง ข้าพระพุทธเจ้าจะห้ามปรามไว้ ครั้น ข้าพรพุทธเจ้าจะลงมาเฝ้าทูลอองธุลีพรบาทสมเดจพรพุทธเจ้าอยู่หัวณกรุงเทพมหานคร กราบทูลพรกรุณาชี้แจงเปนแต่ข้าพรพุทธเจ้าคนเดียว เหลือสติกำลัง ข้าพรพุทธเจ้าจะกราบทูล

พรกรุณาคัดง้าง ถ้าแลอ้ายพม่ายอมเข้าหาอังกฤษเหมือนศุภอักษรขึ้นไปโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมข้าพรพุทธเจ้านั้น ข้าพรพุทธเจ้าเหนว่าจะเปนทัพกระหนาบอ้ายพมาจะเปนทัพบก อังกฤษจะเปนทัพเรือ ข้าพรพุทธเจ้าจึ่งได้จัดให้เจ้าอุปราชไปอยู่เมืองรอยเอจ เจ้าโถงอยู่เมืองสุวรรณภูม เจ้าปาศักอยู่เมืองอุบลเพี้ยข้ายอยู่เมืองล่มศัก ตัวข้าพรพุทธเจ้าอยู่เมือง นครราชสีห์มา เกลือกว่าจะมีราชการเอาคนจึ่งจะได้ทันท่วงที จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ข้าพระพุทธเจ้าจัดกองทัพลงมารักษาพรองค์อยู่ ณกรุงเทพมหานคร ข้าพรพุทธเจ้าขอพรราชทานรับใส่เกล้าใส่กระหม่อมจัดลงมาหมื่นหนึ่ง คนหัวเมืองลาวทั้งปวงก็ทรงทราบอยู่ในบาญชีศักทุกประการ คนเมืองนครราชสีห์มากับคนเมืองข้าพรพุทธเจ้ายังอยู่นอกนี้พอจะทำราชการฉลองพรเดชพรคุณได้ จะรับทัพอังกฤษครั้งนี้ ข้าพรพุทธเจ้าขอพระราชทานรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม คิดจะให้มีทัพผีจึ่งจะรับทัพอังกฤษได้ถนัด ทัพผีนั้นส่วยเขมรจะได้สองหมื่นเสศจะไม่ให้คนเก่าต้องหนังสือ ถ้าผู้ใดไม่อยู่ในบังคับข้าพรพุทธเจ้าขอพรราชทานเอาเข้าเปนราชการให้จงได้ ซึ่งข้าพรพุทธเจ้าจะคิดเปนธรรยศจากใต้ฝ่าลอองธุลีพรบาทสมเดจพรพุทธเจ้าอยู่หัวนั้นขอพรราชทานอย่าให้ทรงพรดำริห์ถึงเปนอันขาดทีเดียว ครั้นข้าพรพุทธเจ้าจะลงมาเฝ้าใต้ฝ่าลอองธุลีพรบาทสมเดจพรพุทธเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพมหานครครั้งนี้ ข้าพรพุทธเจ้าได้ทำการเลมิดนอกพรราชโองการ โทษข้าพรพุทธเจ้าถึงสิ้นชีวิตรต่อข้าพรพุทธเจ้าได้ทำราชการฉลองพรเดชพรคุณสำเรจแล้วเมื่อใด ข้าพรพุทธเจ้าจึ่งจะขอพรราชทานลงมาเฝ้าใต้ฝ่าลอองธุลีพรบาทสมเดจพรพุทธเจ้าอยู่หัว ข้าพรพุทธเจ้าจึ่งได้ให้เจ้าราชวงษ์ ลงมาแจ้งราชการ ควรมิควรสุดแล้วแต่จะโปรด ขอพรราชทา[illegible]าบทูลพรกรุณาใต้ฝ่าลอองธุลีพรบาท มาณวันพฤหัสบดี แรม ๑๔ ค่ำ เดือนยี่ ปีจออัฐศก

วันศุกร์ขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๕ ปีกุนนพศก พรยาปลัดเมืองนครราชสีห์มาให้ขุนโอฐถือหนังสือบอกลงมาถึงค่ายหลวง ขุนโอฐกลับไปโคราช ข้าพรพุทธเจ้า พรยาปลัด พรยายกระบัตร หลวงพิไชย หลวงเมือง กรมการเมืองนครราชสีห์มาบอกลงมาว่าด้วยอยู่ ณวันแรม ๗ ค่ำ เดือน ๓ ปีจออัฐศกเจ้าเวียงจันยกเข้ามาถึงเมืองนครราชสิห์มา เจ้าเวียงจันให้หาพรยายกระบัตร หลวงลัดดี หลวงเมือง หลวงนา หลวงนราหลวงปลัดเมืองพิมายออกไป เจ้าเวียงจันว่ากับกรมการว่าถ้าผู้ใดมิยอมไปด้วยเจ้าเวียงจัน ๆ จะฆ่าเสียให้สิ้น แล้วจะกวาดเอาครัวขึ้นไปเมืองเวียงจัน กรมการกลัวจึ่งยอมเข้าด้วยเจ้าเวียงจัน ๆ ให้กองทัพไล่ครัวนอก ครัวในเมืองออกแล้วแต่งกองทัพคุมครัวยกไป ครั้นกรมการจะบอกข้อความลงมากลัวเจ้าเวียงจันจะฆ่า กรมการจึ่งพาครอบครัวยกไปตั้งอยู่ ณ บ้านลุมเขา เจ้าเวียงจันแกนเอาปืนหลวงไปสิ้น ครั้นณวันเดือน ๔ ข้าพเจ้ามาแต่บ้านจงกันข้าพเจ้าไปเฝ้าเจ้าเวียงจัน ๆ ว่าครอบครัวยกไปแล้ว ให้ข้าพเจ้ายกไปตามครัว ณ เมืองเวียงจัน ข้าพเจ้ายกไปทันครัวณบ้านประสาตร พรยายกระบัตร หลวงเมือง หลวงวัง หลวงนา หลวงนรา หมื่นศรีทนรัตน หลวงปลัดพิมายเข้ามาหาข้าพเจ้ากับกรมการปฤกษาพร้อมกันให้ไล่ครัวเข้ามาตั้งณ บ้านสำฤทธิ แขวงเมืองพิมาย ข้าพเจ้ากรมการได้บอกข้อความให้ขุนพลถือลงมา

ขอกองทัพยกขึ้นไปช่วยก็หาเหนกองทัพยกขึ้นไปไม่ ครั้น ณวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๔ เจ้าเวียงจันให้ยกกองทัพประมาณพันเสศไปตีชิงเอาครัวข้าพเจ้า ครัวกรมการกับหมื่นศรีทนรัตน์ หลวงปลัดพิมาย พรณรงค์เดชะเกนกำลังครัวได้ ๕ พันเสศยกออกรบตีกองทัพข้าพเจ้า เวียงจันแตกข้าพเจ้ากรมการฆ่ากองทัพเจ้าเวียงจันตายประมาณ ๑๐๐ เสศ ครั้น ณ วันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๔ เจ้าเวียงจันแต่งให้เจ้าสุทธิสารบุตรคุมคนประมาณ ๖ พันเสศ ยกไปตีข้าพเจ้า กรมการอีก ข้าพเจ้ากรมการกับหมื่นศรีทนรัตน์ หลวงปลัดพิมาย พรณรงค์เดชะ ยกออกตีกองทัพเจ้าสุทธิสารแตก ฆ่าตายประพันเสศ ได้ปืนชะเลยสัก ๕๐ บอก ครั้นข้าพเจ้ากรมการพรหลวงขุนหมื่นจะยกเข้าตีเจ้าเวียงจันเกลือกกองทัพ เจ้าอุปราช เจ้าปาศักจะยกกองทัพมากวาดครัวไป ข้าพเจ้ากรมการจึ่งดอยู่คอยกองทัพหลวงขึ้นไปข้าพเจ้ากรมการจึ่งบอกให้ขุนโอฐ หมื่นวอถือลงมารับพระราชทานกองทัพหลวงยกขึ้นไปโดยเรว ข้าพเจ้ากรมการกับหมื่นศรีทนรัตน์ หลวงปลัดพิมาย พรณรงคเดชะ ยกเข้าตีบันจบกัน ถ้าข้าเหนจะเสียท่วงทีแก่เจ้าเวียงจัน ข้าพเจ้ากรมการบอกมาให้ทราบณวันศุกร์แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๔ ปีจออัฐศก

ข้าพเจ้าขุนโอฐเมืองนครราชสีห์มาให้การว่า ณ วันแรม ๕ ค่ำ เดือน ๓ อ้ายราชวงษลงมาตั้งอยู่ทเลสอแล้วเข้าไปเบิกเข้าในเมืองนครราชสิห์มาคน ๓๕๐๐ คน ณวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๓ เวลาเช้ายกจากทเลสอลงมาทางดงพระยาไฟ ครั้น ณ วันแรม ๗ ค่ำ เดือน ๓ อ้ายอนุเวียงจันยกลงมาตั้งค่ายอยู่ศีศะทเลข้างตวันออกประมาณคน ๗ พันเสศ พรยายกระบัตร หลวงเมือง หลวงนา หลวงสำหรวจ หลวงนราพากันออกไปหาอ้ายอนุเวียงจัน แล้วอ้ายเวียงจันว่าจะเข้ากับเราฤาไม่เข้า ถ้าไม่ยอมเข้าจะฆ่าเสียพรยายกระบัตร หลวงเมือง หลวงนา กรมการ ก็รับว่าจะเข้าด้วย อ้ายเวียงจันว่า ณวันแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๓ ให้ต้อนครัวออกจากเมืองให้สิ้นเชิง ถ้าผู้ใดขัดขืนอยู่จะฆ่าเสีย แล้วอ้ายอนุให้ลาวประมาณ ๒๐๐ คน กำกับเข้าไปกวาดครัวกับพรยายกระบัตร กรมการ ครั้น ณ วันแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๓ ข้าพเจ้าพาครัวออกจากเมืองมาตั้งอยู่บ้านหมื่นไวยแล้วเลื่อนมาตั้งอยู่บ้านประสาท แขวงเมืองพิมายทางไกลเมืองนครราชสีห์มาวันหนึ่ง เปนครัวชายฉกรรจประมาณแปดพันชาย หญิงใหญ่น้อยประมาณหมื่นเสศ ณวันแรม ๔ ค่ำเดือน ๔ พรยาปลัดมาแต่บ้านจงกันถึงบ้านประสาทพรยาปลัดบอกข้าพเจ้าว่าเข้าไปหาอ้ายอนุๆบอกว่าครอบครัวไปเมืองเวียงจันสิ้นแล้วตาตามไปเถิด แล้วพรยาปลัดให้หาพรมล พรยายกระบัตร มาจากบ้านบึงพรยายกระบัตร พรณรงค์เดชะ หลวงเมือง หลวงนา หลวงนราปลัดพิมายปฤกษาพร้อมกับว่ารวบรวมครัวไว้แล้วจึ่งฆ่าอ้ายลาวเวียงจัน ซึ่งกำกับครัวประมาณ ๒๐๐ เสศ แล้วเลื่อนครัวมาอยู่บ้านสำริดแล้วว่าแต่กำลังเราผู้ชาย ถ้าอ้ายอนุยกมาตีชิงครอบครัวเรา ก็จะออกสู้รบกับอ้ายลาวให้สิ้นฝีมืออยู่ ณ วันแรม ๗ ค่ำเดือน ๔ อ้ายอนุให้อ้ายลาวยกมาประมาณพันเสศ ห่างกันประมาณ ๓๐, ๔๐ เส้นจะเข้าชิงเอาครัว พรยาปลัดกรมการกับครัวชายฉกรรจ์ ๘ พันก็ยกออกสู้รบกับอ้ายลาว ฆ่าอ้ายลาวตายประมาณ ๗๐๐, ๘๐๐ ได้หอกดาบเครื่องสาตราวุธของอ้ายลาว ครั้นณ

วันแรม ๘ ค่ำเดือน ๔ อ้ายอนุให้อ้ายสุทธิสารคุมคน ๕ พันยกออกมาถึงลำเชิงไกรพอเวลาค่ำ อ้ายลาวก็หยุดทำสนามเพลาะรุกเข้ามา ครั้นรุ่งณวันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๕ เวลาเช้าตรู่ พรยาปลัด พรยายกระบัตรกรมการต่างคนต่างยิงปืนคนละนัด พวกครัวก็เข้าพันแทง ทั้งพรสงฆ์เถรเณร ผู้หญิงในครัวหนุนให้ร้องไล่อ้ายลาวแตกไม่ผินหน้าสู่พวกครัวซ้ำเติมฆ่าฟันทุบตีแต่เวลาเช้าจนเวลาบ่าย ๕ โมง จนกระทั่งบ้านบัวอ้ายลายตายประมาณ ๒๐๐๐ คนที่เหลือตายไม่เหนเข้าไปทางเมืองนครราชสีห์มา หนีไปทางเมืองเวียงจัน พรยาปลัด พรยายกระบัตร กรมการการบอกข้าพเจ้าว่าอ้ายสุทธิสารลงจากม้าพวกครัวแทงตาย ข้าพเจ้าได้เหนแต่ปืน เครื่องทองลูกประคำทองแล้วจับเป็นได้ ๕ คน เมื่อรบกันอยู่นั้นพวกครัวลงไลยกันด้วยคาดพุงผ้าลาวแทงตายคน ๑ พรยาปลัดถามอ้ายลาวว่า มึงมาทำไม อ้ายลาวว่าอ้ายอนุให้มาฆ่าครัวผู้ชายเสีย แล้วจะกวาดแต่ผู้หญิงไปเวียงจัน พรยาปลัดถามว่า คนอยู่ในค่ายอ้ายอนุเท่าไร อ้ายลาวบอกว่าคนรักษาค่ายอยู่ประมาณ ๓๐๐๐ เสศ พรยาปลัดถามว่า อ้ายอนุจะกลับไปเมืองฤา ๆ จะคิดรบพุ่งต่อไป อ้ายลาวบอกว่าอ้ายอนุไม่ไปเมืองเวียงจันแล้วจะเอาเมืองโคราชเปนโลง แล้วพรยาปลัดสั่งให้นายอินบ่าวข้าพเจ้าเอาอ้ายลาว ๕ คนไปฆ่าเสีย ครั้นณวันแรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๔ อ้ายอุปราชให้ลาว ๕ คนถือหนังสือมาถึงอ้ายเวียงจันมาทางบ้านสำริด ที่ครัวอยู่หลวงปลัดเมืองพิมายจับอ้ายลาว ๕ คน ฆ่าเสีย ได้หนังสือในถุงย่ามอ้ายลาวในหนังสืออ้ายอุปราชนั้นว่ามาถึงอ้ายเวียงจันว่า เกนได้ช้าง ๑๕๐ ช้าง มารับครัวไปเมืองเวียงจัน ครั้นณวันแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๔ อ้ายลาวขี่ช้างมาถึงบ้านสำริด ๗๐ ช้าง คนขี่ช้างมาช้างละ ๒, ๓ คนบ้างพวกครัวฆ่าอ้ายลาวตาย ๗๐ คน ที่เหลืออยู่ อ้ายลาวโดดช้างหนีไป ๓๐ เสศ พวกครัวจับได้ช้าง ๖๐ ช้าง ณวันแรม ๑๑ ค่ำเดือน ๔ พรยาปลัด พรยายกระบัตร กรมการ จะเข้าตีค่ายอ้ายอนุเกรงอ้ายอุปราช, ปาศักจะยกมาตีครัวจึ่งยกครัวเข้าไปถึงบ้านเปลาะปลอ ทางใกล้เมืองโคราชเช้าจนเที่ยงแล้ว พรยาปลัด กรมการจึ่งทำหนังสือบอกให้ข้าพเจ้าถือลงมาทางสำริดพบนายอยู่นายชูบ่าวเจ้าพรยาโคราช ข้าพเจ้าถามว่าเจ้าพรยาโคราชอยู่แห่งใด นายอยู่ นายชูบอกว่า อยู่บางระแนะมีคนอยู่ ๑๐๐๐ หนึ่ง ครั้นอยู่ณวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๔ พรยาไกรสงครามเมือง กุขันยกทัพมา ๕๐๐๐ เสศรบกันกับเจ้าพระยาโคราช ๆ เหนจะต้านทานมิได้ถอยไปถึงเมืองสวายจีดแลเจ้าพรยาโคราชจะเอาครอบครัวไปฝากพรยาอภัยภูเบศ เมืองปัตบองไว้แล้วว่าเจ้าพรยาโคราชจึ่งจะลงไป ณ กรุงเทพฯ นายอยู่ นายชูว่าเจ้าพระยาโคราชไม่กลับไปเมืองโคราชแล้ว ข้าพเจ้ามาถึงบ้านมะเริงที่ครัวขุนพลอยู่ ณวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๔ ข้าพเจ้าพูดกับขุนพลตามในหนังสือ บอกพรยาปลัดขุนพล จึ่งให้ขุนแก้วสิงหราชา ขุนอาจรักษา ไพร่ ๓ คน ขี่ม้าถือหนังสือไปถึงพรยาปลัด พรยายกระบัตร กรมการว่าจะยกเข้าตีอ้ายเวียงจันวันไร ขุนพลจะได้ยกบันจบตีอ้ายเวียงจันด้วยกัน ขุนแก้วสิงหราชา ขุนอาจรักษาถือหนังสือขึ้นไป ข้าพเจ้าลงมาแจ้งราชการ ถึงค่ายหลวงณขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุนนพศก สิ้นคำให้การข้าพเจ้าแต่เท่านี้

วันเสาร์ขึ้น ๔ ค่ำเดือน ๕ ปีกุนนพศก เจ้าพรยามหาเสนาบอกสั่งตัวนายอิน นายนาก นายบุน ข้าเจ้าฟ้ากรมขุนอิศรานุรักษ์ ซึ่งให้ขึ้นไปสืบราชการ ณ เมืองนครราชสีห์มา ข้าพเจ้า

นายจีนให้การว่า ณ วันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๔ นายอินคนมีชื่อขึ้นไปถึงบ้านพุทราหมื่นสิทธิหนีไปยังแต่ข้าพเจ้ากับนายเนียม นายนาก นายบุน ลาวกองตะเวนพบข้าพเจ้า ๆ บอกว่าเปนลาวเมืองโคราชลาวกองตระเวนจึ่งพาข้าพเจ้าไปหาเจ้าเวียงจันณค่ายเมืองโคราช เจ้าเวียงจันถามข้าพเจ้าว่ามาแต่ไหน ข้าพเจ้าบอกว่าข้าพเจ้า ๔ คน ต้องเกนลงไปทำการพรมรุณกรุงฯ ข้าพเจ้าหนีขึ้นมาตามครัวเจ้าเวียงจันจึ่งสั่งว่าให้อยู่ที่นี่ก่อนเถิด เจ้าเวียงจันถามข้าพเจ้าว่า กวาดครัวขึ้นมานี้ ที่กรุงตกใจอย่างไรบ้าง ข้าพเจ้าบอกว่าเจ้าพรยาอภัยภูธรขึ้นมาตั้งอยู่คลองสแก พรยาจ่าแสนยากรขึ้นมาตั้งอยู่อารยิก พรยากำแพงขึ้นมาตั้งอยู่เมืองใหม่ คอยฟังดูว่ากองทัพลาวจะยกลงไปฤๅไม่ อ้ายเวียงจันว่ามาตั้งอยู่ทำไมข้าไม่ลงไปรบดอก ข้าได้ยินข่าวว่าญวนจะเข้ามาตีกรุงเมืองเชียงใหม่ ก็จะมาตีกรุงด้วย ข้าเหนว่าพี่ป้าน้าสาวข้าจะระส่ำระสายยับเยินไป ข้าจึ่งมารับครัวขึ้นมาเสียให้พ้นแล้วถามข้าพเจ้าว่า เหนญวนยกเข้ามาเมืองไทยบ้างฤๅไม่ ข้าพเจ้าว่าไม่เหนถ้าอย่างนั้น เหนญวนจะปดข้าจริง เดือน ๕ ขึ้น ๖ ค่ำจะกลับไปเวียงจันจะได้ไปทำนาให้พวกครัว ถ้าทัพไทยไม่ขึ้นมารบกันปีนี้ ข้าคาดดูจะเปนศึกกันถึง ๓ ปี จึ่งจะแล้ว ข้าพเจ้าเหนคนอยู่ในค่ายเจ้าเวียงจันประมาณพัน ๑ อยู่นอกค่ายประมาณ ๒ พันข้าพเจ้าเหนลาวเมืองลครพนมอยู่ในเมืองโคราช ทั้งนายไพร่ประมาณพัน ๖ ร้อย ลาวเวียงจันเข้ารักษาป้อมอยู่ประมาณ พัน ๑ อยู่วันหนึ่งลาวกองตระเวนจับได้ลาวหนีขึ้นไปแต่กรุงไปส่งให้เจ้าเวียงจัน ๆ ถามอ้ายลาวถึงราชการณกรุง อ้ายลาวที่หนีบอกว่า ณ กรุงให้ตั้งค่ายที่ ๓ เส้น ๒ ค่าย แล้วอ้ายลาวหนีบอกว่า พระยาราชสุภาวดีออกไปตั้งอยู่บางคางคน ๑๐๐ ครั้นอยู่ณวันแรม ๗ ค่ำเดือน ๔ นายเทศบ่าวเจ้าพรยาโคราชหนีไปแต่กองทัพเจ้าพรยาโคราชจะไปตามครัวลาวกองตระเวนจับได้ส่งให้เจ้าเวียงจันๆถามนายเทศว่าเจ้าพระยาโคราชอยู่ไหน นายเทศบอกว่าเจ้าพรยาโคราชอยู่ดงปักระเนะ แขวงเมืองนางรองมีคนอยู่ด้วย๓๐คน เจ้าพรยาโคราชให้จหมื่นสมุหพิมานเข้ามาแจ้งราชการณกรุง ครั้นรุ่งขึ้นอ้ายพรยาไกรเจ้าเมืองกุฉันใช้ม้าเรวมา๔ม้า ให้มาถามว่าอ้ายเวียงจันว่าจะมาหาจะให้มาฤๅไม่อ้ายเวียงจันว่าให้มาเถิด รุ่งขึ้นอ้ายพรยาไกรจะมาหาอ้ายเวียงจันๆว่าให้คนในคนนอกค่ายถือปืน หอก ง้าว ดาบนั่งตามทาง๒แถว ครั้นเวลาบ่ายอ้ายพรยาไกรมาหาเจ้าเวียงจันมีคนตามมา๕๐คน จะพูดกันประการใดไม่รู้ แล้วอ้ายพรยาไกรว่าเจ้าพรยาโคราชหนีลงไปอยู่ดงระแนะมีคนอยู่ ๓๐๐ คน อ้ายเวียงจันให้หานายเทศมา นายเทศว่าคนอยู่ที่เจ้าพระยาโคราช ๓๐ คน อ้ายเวียงจันว่านายเทศพูดจริง อ้ายเวียงจันให้ผ้าเมลดงานายเทศผืนหนึ่ง แล้วอ้ายพรยาไกรออกมาจากค่ายอ้ายเวียงจัน มาแวะอยู่ที่ศาลาริมค่าย อ้ายชานนถามอ้ายพรยาไกรถึงเรื่องเจ้าพรยาโคราช ข้าพเจ้าตามไปฟัง อ้ายพรยาไกรเล่าให้อ้ายชานนฟังว่า เมื่อเจ้าพระยาโคราชขึ้นไปณเมืองกุฉัน เจ้าพรยาโคราชรีบเอาปืน หอก ดาบ ข้างมาโคกระบือผู้คนของอ้ายพรยาไกรมาเปนอันขาด อ้ายพรยาไกรโกรธอยู่แต่ยังไม่อาจทำ ครั้งนี้อ้ายเวียงจันเป็นใจด้วยอ้ายพรยาไกร ๆ จึ่งจะอาษาจับเจ้าพรยาโคราช ๆ รู้หนีมาจากเมืองกุฉัน อ้ายพรยาไกรยกคนมา ๓๐๐, ๔๐๐ คนตามมาได้รบกันที่หนองปรือ ครั้ง ๑ ช่องเสมด ครั้ง ๑ พวกเจ้าพรยาโคราช เอาปืนยิงเขมรล้มตายเปนอันมาก ด้วยอ้าย

พรยาไกรมีแต่น่าไม้ โล่ ไม้ตะบอง หามีปืนไม่ บัดนี้เจ้าพรยาโคราชหนีลงไปอยู่ปักระแนะ อ้ายพรยาไกรมาของกองทัพอ้ายเวียงจันๆ ว่าคนมีน้อยไม่ให้ๆพรยาไกรทำความเพียรจับให้ได้เถิด อ้ายพรยาไกรขึ้นไปเกนคนเมืองกุขัน จะมาติดตามจับเจ้าพรยาโคราชให้จงได้ อ้ายพรยาไกรพูดกับอ้ายชานนแล้วก็ไป ครั้งเวลาบ่ายอ้ายพรยาไกรมาลาเจ้าเวียงจันแล้วก็กลับไป แล้วอ้ายเวียงจันหาข้าพเจ้ากับนายเนียมไปถามว่าครัวอยู่ที่ไหน ข้าพเจ้าว่าครัวอยู่สุวรรณภูม ครัวนายเนียมอยู่ที่พรยากระบัตร อ้ายเวียงจันว่าพรยายกระบัตรเปนครัวขัดเสียแล้ว จะให้ยกขึ้นไปตีครั้น ณ วันแรม ๕ ค่ำเดือน ๔ อ้ายเวียงจันจัดคน ๔๐ คน ม้า ๒ ม้าไปได้คนหนึ่ง กลับมาบอกอ้ายเวียงจันว่าพวกครัวฆ่าอายลาวตาย ๖ คน ครั้น ณ วันแรม ๗ ค่ำเดือน ๔ อ้ายเวียงจันเกนคนนาย ไพร่ให้อ้ายสุทธิสาร ๓๓๐๐ คน ม้า ๒๐ ม้ายกไปตีพวกครัว ครั้น ณ วันแรม ๙ ค่ำเดือน ๔ เวลาใกล้รุ่ง พวกกองทัพอ้ายสุทธิสารแตกกลับมาค่าย แลผู้คนจะล้มตายมากน้อยเท่าใด ตัวอ้ายสุทธิสารตาย รอดกลับมาก็หาได้ยินผู้ใดพูดไม่ แลตัวอ้ายสุทธิสารนั้นข้าพเจ้าก็ไม่เห็น ครั้นเวลาเช้าอ้ายเจ้าเวียงจันให้เอานายเนียม นายเทศไปฆ่าเสียว่าเปนพวกครัวขัด ครั้นเวลาเช้า ๕ โมง ข่าวเจ้าพรยาโคราชหนีมา ๒๖ คน เอาปืนคาบศิลา ๗ บอก ช้าง ๓ ช้าง มาให้อ้ายเวียงจันว่าจะไปตามครัว อ้ายเวียงจันให้ฆ่าเสียทั้ง ๒๖ คนแล้วอ้ายชานนจัดช้าง ๔ ช้าง คน ๘ คน ให้ไปรับอ้ายอุปราช ณ เมืองสุวรรณภูม อ้ายปาศักอยู่ ณ เมืองศีศะเกษ ให้มาตีครัวพวกพรยายกระบัตรที่เปลาะปลอ ครั้นเวลาค่ำอ้ายเวียงจันให้ไล่คนเข้าอยู่ในค่ายใหญ่แล้วให้รื้อหลังคาทับที่รั้วตรางเสีย ช้างมีอยู่ที่ค่ายประมาณ ๗๐ ช้าง เอาเข้าไปไว้ในเมืองโคราชพอคนที่รั้วตรางเกบของเข้าค่าย ข้าพเจ้ากับนายนาก นายบุน ก็พากันหนีเดินลัดมาทางดงพรยากลาง มา ๘ วัน ถึงค่ายหลวงสิ้นคำข้าพเจ้าเท่านั้น

วันพฤหัสบดีขึ้น ๙ ค่ำเดือน ๘ ปีกุนนพศก เจ้าพรยาพลังบอกเข้ามาว่า ณวันขึ้น ๒ ค่ำเดือน ๕ ปีกุนนพศก เสดจกรมหมื่นสุรินทรักษ ยกกองทัพออกจากเมืองปราจิณ เวลาบ่าย ๒ โมง ถึงด่านกบแจะ ให้ตั้งค่าย ๓ ค่าย แล้วพรยาราชสุภาวดีจัดให้ พรยาระยอง พรวิชิตสงครามเก่า บุตรพรยาศรีราชเดโช หลวงพิสารเสนามาตย หลวงยกระบัตร เมืองปราจิณ นายไพร่ ๓๐๐ คน ยกไปทางเขากำแพงทางหนึ่ง กองพรยาราชสุภาวดี นายไพร่ ๓๗๘๙ คนยกไปทางช่องเขา เรือแตกทางหนึ่งให้พรยาทัศโยธาเปนกองน่าคุมคน ๑๐๐๐ หนึ่งยกขึ้นไปช่องเขาเรือแตก ได้ยกไป แต่ ณ วันแรม ๒ ค่ำเดือน ๕ เวลาเช้า พรยาราชสุภาวดีได้ยกจากด่านกบแจะ แต่ณวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๕ เวลาเช้า กำหนดนัดกัน ณ วันขึ้น ๑๐ ค่ำเดือน ๕ จะให้ถึงสแกราชให้พร้อมกัน แต่สแกราชไปเมืองปักทางวัน ๑ แต่เมืองปักไปเมืองโคราชทางครึ่งวัน แล้วจะให้พรยาทัศโยธา พรยาระองเข้าไปจับอ้ายลาวซึ่งตั้งอยู่ณเมืองปัก มาสืบข้อราชการให้จงได้ แล้วคอยฟังข่าวกองทัพน่าล้นเกล้าฯ พรราชวังบวรฯ จะยกขึ้นมาถึงตำบลใดจะได้นัดกันเข้าระดมตีทัพอ้ายเจ้าเวียงจัน ถ้าการยังมิได้ท่วงที่ก็จะตั้งอยู่ณสแกราช ณวันขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๕ กองทัพเจ้าพระยาพรคลังยกออกจาก

ด่านกบแจะหนุนทัพ พยาราชสุภาวดีขึ้นไป แล้วเสดจกรมหมื่นสุรินทรักษ จะยกหนุนกองทัพเจ้าพรยาพรคลัง พยาราชสุภาวดีทางเขาเรือแตก ต่อภายหลังและ ณ วันขึ้น ๔ ค่ำเดือน ๕ ให้พรยาชล พรบางลมุง หลวงปลัดท่าจีน นายไพร่ ๑๔๐ คนยกเพิ่มเติมพรยารยองขึ้นไปอีก ณ วันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๕ พยาราชนิกุญ พยารองเมือง พรพิพิธเดชะ พรยานครเสียมราฐ พรธิเบศนายไพร่ ๔๐๐ คน ยกไปทางเมืองสวายจีด รักษาเมืองพัตบอง เมืองเสียมราฐ ไว้ ณ วันขึ้น ๒ค่ำ เดือน ๕ ได้นายทองสุก ทนายเจ้าพรยาโคราชถือหนังสือไปถึงเจ้าพรยาโคราช พรยารามคำแหงคนละฉบับให้เจ้าพรยาโคราชถอยเข้ามาทางด่านกบแจะจะได้ยกขึ้นไปสมทบทัพพรยาราชสุภาวดีทางเขาเรือแตก ได้มีหนังสือไปถึงพรมหาสงคราม พรยาวิเสศสุนทรให้ยกมาบันจบกองทัพพรยาจันตบูรณ พรยาราชนิกุญ พรยารองเมือง ยกขึ้นไปทางเมืองป่าดง

อนึ่ง ณ วันขึ้น ๙ ค่ำเดือน ๕ พรรามณรงค์ ข้าหลวงพรยาอภัยภูเบศ พรยาอุดมภักดีเมืองพัตบองบอกเข้ามาว่า ณ วันเสาร์แรม ๕ ค่ำ เดือน ๔ ปีจออฐศก พรวังผู้ว่าที่พรพล พรภักดีคชศักดิ์ ซึ่งออกไปรักษาด่านบ้านระลือทางเมืองโพธิสัตว์ บอกเข้ามาเปนใจความว่า พรพล พรภักดีคชศักดิ์ ใช้ให้หลวงปัญญาจันไปสืบราชการณเมืองโพธิสัตว์กลับมาแจ้งความว่าหลวงษาสัตรียอยู่กับ พรยาสังขโลกเมืองโพธิสัตว์มาแต่เมืองพุทไทเพชร หลวงวงษาสัตรีย์บอกหลวงปัญญาจันว่าหลวงวงษาสัตรียลงไปถึงเมืองพุทไทเพชรมาถึงเกาะโห พบคนเมืองกะพงสวายกับลาวประมาณ ๓๐ คน ขี่เรือแงทราย ๓ ลำ มีนายลาวคน ๑ นั่งบนศีศะเรือแงทรายนั้นรมแดงเข้าไปทางเมืองพนมเปน แล้วหลวงปัญญาจัน เหนพรยาสังขโลกเมืองโพธิสัตว์ให้เกนคนทุกบ้านหลวงปัญญาจันถามชาวบ้านว่าเกนคนไปไหน ชาวบ้านบอกว่าเกนคนตัดไม้ทำรั้วบ้านพรยาสังขโลก พรพล พรภักดีคชศักดิ์ ใช้ให้คนไปสืบทางเมืองโพธิสัตว์อีกยังหากลับมาไม่ (หลวงมลตรี นายกเมืองพัตบองถือมา)

วันพฤหัสบดีขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุนนพศก พรยาไชยวิชิต ผู้รักษากรุงเก่าบอกลงมาว่าพรเสนาพิพิธเปนผู้ช่วยราชการกรุงเก่าพานายช้างมหาดเล็กซึ่งถือหนังสือบอกพรยาสมบัติบาลกับนายจ่ารงนั้นนำขึ้นไปเฝ้าล้นเกล้าฯ กรมพรราชวังบวรฯ ณ ค่ายขอนขว้างกลับมาได้ความว่าขุนพลให้ หนังสือไปถึงค่ายเวียงจันว่าอ้ายเคอะมาหลงเขอะกวาดครัวโคราชอยู่พวกเมืองเชียงใหม่เขายกไปกวาดครัวเวียงจันไปสิ้นแล้ว ทัพเมืองเวียงจันตื่นกันเลิกกลับไปจากโคราช แต่ ณ วันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๔ แล้ว ทิ้งเข้าของช้างมาเสียเปนอันมาก กำหนดล้นเกล้าล้นกระหม่อมกรมพรราชวังบวรสถานมงคล จะได้ยกจากขอนคว่างขึ้นไปเมืองโคราช ณ วันขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๕ เปนแน่แล้ว (นายช้างมหาดเลกถือบอกลงมา)

ณวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ พรยาวิชิตณรงค์ พรยาพิไชยสงคราม พรยาณรงคเดชา พรยาบริรักษราชา นายทัพ นายกอง รดมตีค่ายอ้ายลาวที่บ้านนายม อ้ายลาวต่อสู้รบกัน แต่เวลาเช้าตรู่จนเวลาเช้า ๓ โมงเสศ ยิงปืนถูกพรยาราชเดชะ ๒ กระสุน หลวงจำนงค์ราชาถูกแขนตลอดขุนตำรวจถูกใต้ขาแห่งหนึ่ง นายหมื่นมหาดเล็กถูกแขนตลอดชายโครงแห่งหนึ่ง หลวงสำแดงฤทธิรง

ถูกแห่งหนึ่ง แทงหลวงเพชรชฎาถูกฤกเท่าเมลด เข้าเปลือกแห่งหนึ่ง อ้ายลาวแตกหนีไป พรยาณรงค์เดชาสกัดฆ่าอ้ายลาวตายหลายคน อ้ายลาวแทงพรยาณรงค์เดชาถูกราวนมขวาเลี่ยงไปแผลฤกสามนิ้วแห่งหนึ่ง ขุนหมื่นนายไพร่ป่วยเจบบ้าง ฆ่าอ้ายลาวตายแสนขัน ชาย ๑ ไพร่ ๔๗ (รวม) ๔๘ คน ได้ปืนคาบศิลา อ้ายลาวกอง พรยาวิชิตณรงค์ ๑๐ พรยาพิไชยสงคราม ๑๐ พรยาณรงค์เดชา ๖ พรยาบริรักษราชา ๘ (รวม) ๓๔ บอก ณ วันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ พรณรงค์สงครามกับไพร่ ๕๐ คน ปืนหลวง ๓๗ ชเลย ๔ รวม ๔๑ บอก ไปเข้ากองทัพพรยาบริรักษราชา จับอ้ายลาวกองทัพได้คนหนึ่ง ให้ตัดมือ หู ปล่อยให้ถือหนังสือไป จับได้ไทยคนหนึ่งเข้ากับอ้ายลาวแล้วมาชักนำครัวไปให้ตัดศีศะเสียบไว้

ณวันขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๕ ทัพหลวงยกขึ้นไปถึงค่ายบ้านมะม่วงสองคอน ณ วันขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๕ หมื่นอินทรเสนาปลัดกรมตำรวจซึ่งถือตราคาดโทษทัพน่าให้เร่งยกขึ้นไป ถือบอกเจ้าพระยามหาโยธามาว่า ณ วันขึ้น ๔ ค่ำเดือน ๕ เจ้าพรยามหาโยธาจัดแจงให้ พรยาพิไชยรณฤทธิ์ พระยานครเชื่อนขันธ์ พรยาเพชรบุรี พรยาราชบุรี พรยาเกียรติ์ พรยานครอินทร์ ยกขึ้นไปเมืองโคราช ณ วันขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๕ เจ้าพรยาโยธาพรยาท้ายน้ำ พรยาพิไชยบุรินทรา ได้ยกหนุนขึ้นไปอีกกองหนึ่ง ทัพพรยากระลาโหมราชเสนาตั้งรักษาค่ายอยู่ ณปากตะครอง ให้พรยาอัษฎาเรืองเดช คุมไพร่ ๕๐๐ คนไปทำทางในดงแลที่ประทับร้อนแห่งหนึ่ง

วันขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๕ จัดให้พรอ่างทอง พรเสนาบริรักษ หลวงเดช พรปทิว พรท่าแสะ พรสวี พรบางตพาน คุมคน ๕๐๐ ยกขึ้นไปโคราชกองหนึ่งให้ พรจันทราทิศ พรพิทักษ์สาลี คุมไพร่ ๑๐๐๐ หนึ่งผ่อนเสบียงลำลองขึ้นไปส่งค่ายตะครองจ่ายกองทัพน่า ๑๐ เกวียน ณ วันขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๕ ทัพหลวงจะยกขึ้นไปเมืองโคราช วันขึ้น ๒ ค่ำเดือน ๕ ขุนพลในขุนอินทร์ขุนราม ถือหนังสือมาว่า ขุนพลให้ขุนอาจ ขุนไกร ไปจับอ้ายลาวฆ่าเสีย ปล่อยเข้าไปบอกอ้ายอนุเวียงจันว่า เมืองเชียงใหม่กวาดเอาครัวเวียงจันไปสิ้นแล้ว อ้ายเจ้าเวียงจันยกไปจากเมืองโคราช ณ วันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๔ พรยาอุไทยธานี พรศรีพวัง พรณรงค์พิไชย ทัพน่าไปถึงชับบอนทางอีกวันหนึ่งจะถึงเมืองโคราช

ณ วันขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๕ กรมหมื่นนเรศรโยธี กรมหมื่นเสนีบริรักษ ยกออกจากเมืองบัวชุมไปทางสระผม แลกรมหมื่นนเรศรโยธี ได้ให้คัดสำเนาหนังสือขุนพลไปถึงนายทัพนายกองเมืองหล่มศักด้วยแล้ว ทรงจัดให้พรยาสีหราชเดโชเป็นแม่ทัพใหญ่ขึ้นไปกองทัพพรยาราชบุรี พรยาพอุพรยาแม่กลอง บังคับทัพ พรยาวิชิตณรงค์ พรยาณรงค์เดชา พรยาพิไชยสงคราม พรยาบริรักษราชา

วันศุกร์ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุนนพศก หลวงศรีหัศเดชะถือหนังสือบอกเจ้าพรยาพรคลังส่งตัวนายเกศ ทนาย เจ้าพรยานครราชสีห์มากับ หนังสือเจ้าพรยาโคราชกรมมหาดไทย ๒ พรยาราชนิกุล ๑ รวม ๓ (ฉบับ) ต้นหนังสือพรยาปลัดถึงเจ้าพรยาโคราช ๑ ตราพรราชสีห์เจ้าพรยาโคราช ทำปลอม ๑ หนังสืออ้ายอุปราช ราชวงษ์ สุทธิสาร มีไปถึงกัน ๗ (ฉบับ) หนังสือพรยาไกรเมือง

กุขันถึงอ้ายเมืองเวียงจัน ๑ หนังสือหลวงปลัดเมืองสุรินทรไปถึงเมืองสุวรรณภูม ขุนชำนิสงคราม เมืองปัตบอง เจ้าพรยาพรคลัง พรยาบำเรอภักดิ์ ๒ กับหนังสือพรยามุมถึงพรพิพิธวาที ๑ (รวม) ๑๗ฉบับ กับหนังสือเจ้าพรยาโคราชมาถึงพรยาราชนิกุญ เวรมหาดไทย ด้วยเจ้าพรยาโคราชถอยลงมาอยู่หนองปรือ ลาวเมืองเวียงจันสร่วยเขมรเมืองกุขันยกมาล้อมพรพิมายไว้ เจ้าพรยาโคราชตีอ้ายลาวสร่วย แตกม่าอ้ายลาวสร่วยตาย ๔๐ คน แล้วถอยมาตั้งอยู่สวายจีก ข้าพเจ้าแต่งให้ผู้มีชื่อไปสืบที่หนองปรือ กลับมาแจ้งความว่ากองทัพอ้ายลาวสร่วยพวกป่าดงยกมาตั้งอยู่หนองปรือคน ๓๐๐๐ ยกมาติดตามเจ้าพระยาโคราชมา ครั้นจะต่งอยู่ที่สวายจีก กำลังน้อยจึ่งถอยลงมาหากองทัพ ณ เมืองปราจิม พรยาปลัดบอกมาถึงเจ้าพรยาโคราชว่าได้ยกออกไปจากค่ายเจ้าเวียงจันไปตามครัว ทันครัว ณ บ้านลุมเท ณ วันแรม๓ค่ำเดือน๔พรยาปลัดได้ประชุมครัว ณ บ้านปราสาท ณ วันแรม ๕ ค่ำ เดือน ๔ พรยายกระบัตร หลวงเมือง หลวงปลัดพิมาย มาหาพระปลัด ณ บ้านปราสาท พรณรงค์เดช หลวงวัง หลวงนา หลวงปลัดพิมาย ขุนอินทรสุภา กำนันพันนายบ้านทั้งปวงชุมนุมครัวได้เลขฉกรรจ์๙๐๐๐ ยกถอยมาตั้งอยู่ ณ ทุ่งบ้านสำริด แล้วให้จับลาวกองทัพซึ่งคุมครัวม่าเสีย๔๐ คน พรยาปลัด พรยายกระบัด กรมการพร้อมกันเหนกำลังพอจะสู้ทัพเวียงจันได้จึ่งตั้งมั่นอยู่ณบ้านสำริด ถ้าเจ้าพรยาโคราชรู้หนังสือนี้แล้วให้เร่งยกไปทั้งกลางวัน กลางคืนให้ถึงบ้านสำริดโดยเรวจะได้เข้าตีทัพเจ้าเวียงจัน

ตราพรราชสีห์เจ้าพระยาโคราชทำปลอมนั้น มีไปถึงเจ้าเมืองศีศะเกษ สุรินทร สังข์ว่าอ้ายลาวแขวงตวันออกทางใต้ เหนือ กับอ้ายพรยาไกรคิดขบถให้พรยาสังข์เปนแม่ทัพใหญ่คุมกองทัพเมือง ป่าดงตีทัพอ้ายลาว อ้ายพรยาไกร เจ้าพรยาโคราชพรยารามกำแหงยังคอยกองทัพหลวงอยู่แล้วให้เจ้าเมืองศีศะเกษ เจ้าเมืองสุรินทร์ กรมการฟังบังคับบัญชาพรยาสังฆมณแม่ทัพแล้วให้พระยาสังข์เจ้าเมืองศีศะเกษ พรสุรินทร กรมการยกไปตีทัพเมืองป่าดงตีทัพอ้ายลาวพรยาไกรป่าดงให้แตกยับเยินให้จงได้

หนังสือพรยาไกรเมืองกุขัน ไปถึงอุปราช เมืองเวียงจันว่า ได้ยกไปเฝ้าเจ้าเวียงจัน ณ เมืองโคราชมาถึงบ้านเก่าพบนายแสงมหาดเลก เพี้ยเมืองแพน บอกว่ามีหนังสือรับสั่งเจ้าเวียงจันให้ไปตามตัวเจ้าพรยาโคราชพรยาไกรก็ไปตามด้วยไปถึงบ้านระลือแขวงเมืองสุรินทร์ นายแสงบอกว่าไปถึงตะลุงให้นายแสงพาไปหาทันเจ้าพระยาโคราชไม่ เจ้าพระยาโคราชให้ขุนภักดีเชิญตรามา ๓ ฉบับ พระยาไกรได้ส่งให้พรยาสุรินทร ฉบับ ๑ เอาไปให้เจ้าเวียงจันฉบับ ๑ ได้มอบตัวหลวงศรีเสนาให้นายแสงพาไปหาเจ้าเวียงจัน พรยาไกรกับพระสะเทือน หลวงปลัดเมืองสุรินทร์ คุมไพร่พันเสศยกไปตามเจ้าพรยาโคราช ณ วันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๔

หนังสืออุปราชราชวงษ์เมืองเวียงจันนั้นมีไปถึงพรยาไกรเมืองกุขัน ให้แต่งคนไปก้าวสกัดอย่าให้เจ้าพรยาโคราชลดลอดหนีไปได้ ครั้น ณ วันขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๔ นายแสงเมืองแพน ถือตราเจ้ายังกระมอมเข้าไปหาพรยาพรหมหลวงเมืองบอกว่า พรพิเดจเมืองสุรินทร์ไปตั้งทัพอยู่บ้านพะไล หลวงศรีเสนากับสัสดีกรุง หนีออกจากพรยาพรหมมาอยู่บ้านฉะโกน พรพิเดจไปลาดตระ-

เวนพบเอาตัวมาบ้านพะไล จึ่งใช้ให้ นายแสง เมืองแพน หลวงเมือง ถือตราเจ้ายังกระม่อมเข้าไปหาพยาพรหมรับเอาตัวหลวงศรีเสนาก็ไม่พบ พยาไกรใช้ให้จางวางเมืองกุขันเอาตัวหลวงศรีเสนาไปบ้านลลุมกุด แล้วจึ่งตามมาบ้านผาสาด พบพรสุรินทร์ หลวงเมือง นายแสง คุมเอาตัวหลวงศรีเสนาคืนมา จึ่งพบขุนภักดีเมืองพรสุรินทร์ หลวงเมือง นายแสง สุรินทร์ถือตราพรยาพรหม ๓ ฉบับ ใจความว่ามาเกนกองทัพ เมืองสุรินทร์ สังข์ ศีศะเกษ ไปตีเอาพวกลาว เขมร เมืองกุขันเสียให้สิ้น แต่ตัวหลวงศรีเสนานั้น พรสุรินทร หลวงเมือง จานใสภา คุมตามมาภายหลัง แลหนังสืออุปราช ราชวงษ์ ทั้ง ๗ ฉบับนั้นเรื่องราวต้องกัน ด้วยหลวงจำนงมาแต่เมืองพัตลุงแล้ว พรยาไทรยกรมการบอกหนังสือด้วยข่าวราชการเมืองเกาะหมากมา ได้คัดเรื่องราวตามพรยาไทรย์กรมการบอกมาให้เอารีบตามมาส่งขุนจำนง ด้วยเจบุหงา จีนลวน จีนบุญรอด ซึ่งพรยาไทรย์ให้ไปสืบราชการ ณ เมืองเกาะหมากครั้งก่อนพรยาไทรยได้จัดให้จีนแสงออกไปด้วย ครั้นเมื่อเจบุหงา จีนลวน จีนบุญรอด กลับมาเมืองไทรย์ จีนแสงขึ้นอยู่สืบความที่เมืองเกาะหมาก ครั้น ณ วันอาทิตย์ แรม ๖ ค่ำเดือน ๔ จีนแสงกลับเข้ามาถึงเมืองไทรย์ แจ้งแก่พรยาไทรย์ว่าเมื่อเจบุหงา จีนลวน จีนบุญรอด กลับเข้ามาแล้ว อยู่ภายหลังลงวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๔ กำปั่น ๓ เสา บรรทุกสีไปชาติอังกฤษ ๕๐๐ คน มาแต่เมืองมังกลา ลำหนึ่งกับเรือตังกัง บรรทุกสีไปชาติบันดารัก มาแต่เมืองพม่าลำละ ๓๐ เสศ ๘ ลำ ครั้น ณ วันแรม ๑ ค่ำเดือน ๔ เรือตังกังมาถึง ๕ ลำ ครั้นณ วันแรม ๕ ค่ำเดือน ๔ เรือตังกังมาถึงอีก ๑๐ ลำ บรรทุกสีไปชาติ บันดารักมาลำละ ๓๐ เสศ เมื่อจีนแสงจะออกเรือมาถึงเมืองเมืองไทรย์ ได้ไปนับเรือตังกัง ที่เกาะหมาก ๔๐ ลำ กับกำปั่น ๓ เสาลำหนึ่ง พรยาเกาะหมากให้ขนชังเข้ามัดกว้างแผ่นละศอกคืบ ยาว ๔ ศอกเสศบรรทุกอยู่เปนอันมาก แล้วจีนแสงว่าได้เหนสีไปซึ่งพรยาเกาะหมากให้ขึ้นอยู่ที่สุไงปีนัง บนเมืองเกาะหมาก สีไปอังกฤษ ๕๐๐ เสศ สีไปชาติบันดารัด ๒๐๐๐ คน ข้อหนึ่งจีนไปถาม บ้าบาเมียนบอกว่า พรยาเกาะหมากให้ถ่ายสีไปไปเมืองใหม่ ๕๐๐ คน แล้วบ้าบาเมียนบอกจีนแสงว่า อังกฤษจะไปตีเมืองไทรยแน่แล้ว ให้จีนแสงมาอยู่เมืองเกาะหมากเสียเถิด จีนแสงถามว่าจะไปตีเมื่อไร บ้าบาเมียนบอกจีนแสงว่ายังเคร่าท่ากะปิตัน บาระนี กะปิตันเปนแตนมือดอนซึ่งคุมกองทัพข้างหลังอยู่ก่อน จีนแสงถามว่าจะถึงเมื่อใด บ้าบาเมียนบอกว่าจะมาถึง เดือน ๔ ปลายเดือน๑ เดือน ๕ ข้างขึ้น นี่แล้ว จีนแสงได้ยินแขกจีนเทศพูดกันว่าอังกฤษจัดแจงจะมาตีเมืองไทรย์เปนแน่ ข้อหนึ่งจีนแสงแจ้งแก่พรยาไทรย์ว่า เมื่อณแรม ๕ ค่ำเดือน ๔ เวลาเช้า จีนแสงออกเรือมาเมืองไทรย์ จีนแสงเหนเรือกะปิตันอิเสง มาแต่เมืองทวายถึงเกาะหมากลำหนึ่ง จีนแสงรู้จก จีนสินแดงหลานกะปิตัน อิเสงมาแต่เมืองทวาย จีนแสงขึ้นไปบนเรือกะปิตันอิเสง ถามจีนสินแดงว่า เมืองพม่าสบายอยู่ฤๅ จีนสินแดงบอกว่าเมืองพม่าวุ่นวายอยู่ อังกฤษจ้างให้พม่าเตรียมจะยกทัพอยู่ที่เมืองมริตเปนอันมาก พม่าไม่รับเงินค่าจ้างอังกฤษไม่ฟัง จีนแสงถามว่าอังกฤษให้พม่าเตรียมทัพจะยกไปแห่งใด จีนสินแดงบอกว่า อังกฤษจะให้ยกไปทางสามร้อยยอด

จีนเสงสืบได้ความแต่เท่านี้

อนึ่ง คนมีชื่ออยู่เมืองไทรย์น้อย พรยาไทรย์ขอคนเพิ่มเติม ไปอีก ณ วันขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุนนพศก สมิงพลเทวันไปสืบราชการเมืองมัตมะ ถือหนังสือบอกพรยากาญจนบุรี กรมการเข้ามาว่า ณ วันพุธขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุนนพศก พรยาท้องผาภูมถือหนังสือบอกพรยารัตนาจักรสมิงพนุสีนมาว่า สุระเรืองรณนายไพร่ ๑๕ คน ไปลาดตระเวนถึงเกิด ณ วันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๕ พบอังกฤษ ๑๐ คน พม่าพวก อังกฤษ ๒๐ คน เรือ ๕ ลำ ม้าตัว ๑ อังกฤษจัดทางมาทางน้ำ อังกฤษขึ้นบกที่แม่เกิดแล้ว จัดมาทางบกถึงเจดีย์ ๓ พรองค์ สุรเรืองรณถามอังกฤษทำไมจึ่งมาวัดทางประเดี๋ยว ๆ อังกฤษต้องมาวัดให้ครบ ๓ หนจึ่งจะแล้ว อังกฤษถามว่ามาทำไม สุรเรืองรณบอกว่าพรรัตนาจักรใช้ให้มาฟังข่าวสมิงโลกนริน อังกฤษบอกว่า สมิงโลกนรินอยู่เมืองมอดตะเลิม ดีอยู่ดอก จะไปก็ไปเถิด พรยารัตนาจักรบอกให้พรยาท้องผาภูมิถือลงมาว่า ตัวสุรเรืองรณผู้พบอังกฤษก็ยังหาลงมาไม่ ครั้น ณ วันขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๕ หลวงปลัด ขุนแพง เมืองไทรย์โยก หลวงปลัด ขุนสัคดี เมืองท้องผาภูมิ บอกส่งต้นหนังสือรามัญให้สมิงพลเทวันถือลงมาถึงพรยากาญจนบุรี กรมการ ๆ แปลออกเปนคำไทยได้ความว่า ข้าพเจ้า สิงหะจอแทง กราบถวายบังคมสมเดจพรพุทธเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพพรมหานครศรีอยุทธยา ผู้ทรงทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการสังฆวัดถุสี่ประการมิได้ขาดสักเวลาเปนที่บำบัดทุกอาณาประชาราษฎรทั้งปวงมีอาญาสิทธิครอบงำรามัญมีชื่อในกรุงศรีอยุทธยาทวาราวดีนั้น ข้าพเจ้ารามัญทั้งปวงยังตกค้างอยู่ฝ่ายตวันตกอยู่ในเงื้อมมือหงษาวดีทั้งสิ้น รามัญทั้งปวงชวนกันคิดถึงพรเดชพรคุณ สมเดจพรพุทธเจ้าอยู่หัวกราบถวายบังคมทุกวันมิได้ขาด ในรามัญทั้งปวงเล่าเหมือนข้าไม่มีเจ้าบ่าวไม่มีนาย เหมือนเลกไม่มีบิดามารดา ต้องมาเปนลูกมือพม่า ครั้นอังกฤษมาตีได้เมืองหงษาวดี ยางกุ้ง ข้าพเจ้าต้องไปเปนข้าอังกฤษถึง ๓ ปีเสศ อังกฤษกับพม่าผูกมิตรไมตรี ให้เงินทองแก่กัน การศึกจึ่งไม่ทำต่อไป ณ เดือน ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑ อังกฤษมองเมืองให้พม่าแล้ว ทำหนังสือสัญญาให้กัน แล้วอังกฤษถอยทัพไปอยู่เมืองมอดตำเลิม ก่อนอังกฤษยังไม่มอบเมืองให้กับพม่านั้น เจ้าเมืองเชียงคิดขบถต่อพม่า จะเปนเจ้าเมืองหงษาวดี แล้วให้หารามัญเมืองพะสิม เมืองพะสะ เมืองสิง เมืองไกล ๆ มาคิดอ่านพร้อมกันลางคนไม่สมรรคให้เจ้าเมืองเชียงเปนเจ้าเมืองหงษาวดี ในตำราไม่มีไม่เคยได้ยิน เจ้าเมืองพละสิงหจอแทงว่าเจ้าเมืองเชียงคิดอ่านทั้งนี้ไม่เหนด้วย แล้วชักชวนสมรรค์พรรคพวกได้คนพันเสศค่ามมาอยู่เมืองมอดตำเลิม รามัญที่สมรรคอยู่กับเจ้าเมืองเชียง ๔๐๐๐ คน ณ วันขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๒ เจ้าเมืองเชียงขึ้นเปนเจ้าเมืองหงษาวดีแล้วเกนกองทัพไปล้อมเมืองย่างกุ้งปืนใหญ่น้อย กระสุนดินดำหาพอมือทะแกล้ว ทะหารไม่พอกองทัพเมืองอังวะยกลงมาเปนอันมาก ณ วันขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๓ ทัพเจ้าเมืองเชียงแตกกระจัดกระจาย ผู้คนล้มตายเปนอันมาก เจ้าเมืองเชียงหนีค่ามไปอยู่เมืองมอดตำเลิม ที่มีเรือก็ได้ค่ามไปที่ได้เรือทะลุค่ามไปกลางแม่น้ำเรือล่มจมน้ำตายเปนอันมาก ที่หนีเข้าป่าพม่าจับได้เอามาคลอกเสียรามัญที่ไม่เปนพวกเจ้าเมืองเชียงก็พลอยตายด้วยเปนอันมาก รามัญที่นอกกว่านั้นพ้นมือพม่าแล้วก็ต้องมาเปนข้าอังกฤษอีกเล่า รามัญฝ่ายตะวันตกแขวงเมืองหงษาวดีชายหญิงใหญ่น้อย ค่ามไปอยู่

เมืองมอดตำเลิม ๔๐๐๐ เสศ พม่ามีหนังสือไปถึงแม่ทัพอังกฤษซึ่งอยู่ ณ เมืองมอดตำเลิม ให้ส่งรามัญ ๔๐๐๐ คืนมา ถ้าอังกฤษไม่ส่งครัวรามัญให้กับพม่า ๆ ไม่ให้เงินที่อังกฤษค้างพม่าอยู่ ๓ หมื่น ๗ พันชั่งแก่อังกฤษ ถ้าส่งรามัญมาให้แล้วจะให้เงินซึ่งค้างให้ครบ อังกฤษจะส่งครัวรามัญให้กับพม่าฤาไม่ให้ยังหาได้ความแน่ไม่ เหนว่าอังกฤษโลภอยู่ด้วยเงินทองถ้าอังกฤษส่งรามัญให้กับพม่า เหนความฉิบหายจะบังเกิดแก่รามัญทั้งปวงแล้ว แลอังกฤษอยู่เมืองมอดตำเลิมประมาณ ๒ พันเสศ มีกำปั่นไฟอยู่ลำหนึ่ง เรือศีศะญวน ๓๐ ลำ สลุบ ๒ เสา ๓ ลำ สามเสา ๑ ลำ เข้ากัน ๔ ลำ ในตำราว่าศักราช ๑๐๗๐ ปี เมืองหงษาวดีจะร้างไป ๗๐ ปีจน ศักราช ๑๑๗๙ ปี แลความฉิบหายจะบังเกิดแก่รามัญทั้งปวง ครั้งนี้เปนอันมาก ถ้าสมเดจพรพุทธเจ้าอยู่หัวฝ่ายตวันออกยกกองทัพออกไป รามัญมีชื่อก็จะพ้นความตาย ข้าพเจ้ารามัญทั้งปวงเหมือนหนึ่ง ลอยอยู่ในกลางพรมหาสมุท ถ้ามีเรือแลสำเภาออกไปช่วยจึ่งจะรอดเหมือนหนึ่งได้โปรดสัตว์ ตริตรองเอาความทั้งนี้ขึ้นกราบบังคมทูลสมเดจพรพุทธเจ้าอยู่หัว ณ กรุงศรีอยุทธยาทวาราวดีให้ทราบขอได้โปรดสัตวผู้ยากทั้งปวง นอกว่านี้ไม่มีผู้ได้จะเปนที่พึ่งแก่รามัญทั้งปวงแล้ว ข้าพเจ้าสิงหจอแทงบอกมาให้ทราบ บอกมา ณ วันอาทิตย์ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุนนพศก

ณ วันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุนนพศก จมื่นไชยาภรณ์ถือหนังสือบอก เจ้าพรยาอรรคมหาเสนา เจ้าพระยามหาโยธา คำให้การหลวงเทพ หนังสืออ้ายสิทธิสาร พรยาพิพิธโภคัย กองทัพกรมหมื่น เสนีเทพ เทพพลภักดิ นรานุชิต พรยาราชโยธา คนนายไพร่ ๓ พันเสศยกขึ้นไป ณ วันขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๕ ก่อน ณ วันขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๕ เสดจจากค่ายบ้านม่วงสองคอน ขึ้นมาถึงหมวกเหลก ครั้นเวลาบ่าย หลวงสวัสดิภักดี หลวงศุภมาตรา กรุงเก่า ซึ่งขึ้นไปสืบ ณ เมืองโคราช ถือบอกเจ้าพรยามหาโยธาลงมาว่า กองเจ้าพรยามหาโยธา พรยาท้ายน้ำ พรยาพิไชยนรินทรา พรยานครเชื่อนขันธ์ พรยาไชยรณฤทธิ์ พรยาเพชรบุรี พรยาเกียรติ ยกขึ้นไปถึงโคราช

ระยะทางเสด็จพระราชดำเนินกรีฑาทัพ จ.ศ. ๑๑๘๘

◎ ข้าพระพุทธิเจ้านายชำเนียนสรสถิต จำลองทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวาย ขอเดชะฯ

◎ ศริทาง แต่ถ้าราบถึงแกงคอย ๖๓๐ แต่แกงคอยถึงลำตะครองปากดง ๑๓๘๕ แต่ลำตะครองปากดงถึงเมืองโคราช ๒๖๓๓ แต่เมืองโคราชถึงเมืองเอียงจัน ๑๐๐๐๐ (รวม) ๑๔๖๔๘ เส้น

◎ ยกจากกรุงเทพมหานคร ณ วันเสาร์ ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๔ ปีจอ อัฐศก เพลาข้าว ๕ โมง ๖ บาด ร้อนเมืองปทุมธานี แรมวัดโปรฎสัตร เพลา ๒ โมงข้าวปทับพเนียดกรุงเก่าตั้งค่ายแรมอยู่ ๑๑ เวนแล้วเสดจ์พระราชดำเนิ่นขึ้นมาจากพเนียด ตั้งคายหลวงอยู่ ณ ถ้า เจ้าสนุก แรม ๑๕ เวน ณ วันเสาร์ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๕ ยกจากถ้าเจ้าสนุกขึ้นมาปทับแรมอยู่ ณ ถ้าราบคืนหนึ่ง แล้วเสดจ์พระราชดำเนินโดยสถณมาดจากถ้าราบ เพลาตีสามยามยกจากถ้าราบถึงค่ายบ้านม่วงสองคอนทาง ๕๕๐ แรม ๔ คืน แต่บ้านมวงสองคอนถึงแก่งคอย ๓๐ แต่แก่งคอยถึงห้วยกบอก ๕๐ (รวม) ๖๓๐ เส้น

แต่ห้อยกบอกถึงทับกวาง	มีน้ำ	๑๙๐	
แต่ทับกวางถึง พุะตาเถน	มีน้ำ	๗๐	
แต่พุะตาเถนถึงทับม้า		๘๐	
แต่ทับม้าถึงหินลับ	มีน้ำ	๒๓	ร้อน
			แต่ห้วยกบอก
แต่หินลับถึงคั่นยาว		๔๐	ถึงลำตะครอง
แต่คั่นยาวถึงทับมค่าใหญ่	มีน้ำ	๓๐	ปากดง ๑๓๘๕
แต่ทับมค่าใหญ่ถึงมค่าน้อย	มีน้ำ	๘๐	

แต่มค่าน้อยถึงมวกเหลก มีน้ำ ๑๗๐ แรม
แต่มวกเหลกถึงทุ่งทวาร มีน้ำ ๑๐๐ น้ำกินไม่ได้มี
ทางแยกไปบ้านจักพิไชข้างซ้าย
แต่ทุ่งทวารถึงสขุด มีน้ำ ๒๕๐
แต่สขุดถึงค่ายตครองปากดง ๓๕๐ มีน้ำ แรม ๓ เวน
ศริทางดงพญาไฟทางแต่ถ้ำราบถึงลำตครอง ๒๐๑๕ เส้น
◎ แต่ลำตครองถึงพุะนกยูง มีน้ำ ๑๐๐
แต่พุะนกยูงถึงจันทึก ๓๐๐ แรม
แต่จันทึกถึงเชิอนลั่น ๒๐๐ มีทางแยก
ลงจันทึกข้างซ้าย
แต่เชิอนลั่นถึงลาดบัวขาว ๗๐
แต่ลาดบัวขาวถึงน้ำเมา ๒๐๐ ร้อน
แต่น้ำเมาถึงบึงสีคิ้ว ๒๐๓ แรม
แต่สีคิ้วถึงสูงเนิน ๒๐๐ มีทางแยก
ไปด่านเสมาข้างซ้าย
แต่สูงเนินถึงวังวน ๑๐๐ แรม ๒ คืน
แต่วังวนถึงบ้านคลองแพรก ๑๕๐
แต่คลองแพรกถึงลลมม่อ ๕๐
แต่ลลมม่อถึงวัดศรีสะละเลิงเนินหง ๔๘๐ แรม
แต่เนินหงถึงคลองควาย ๘๐
แต่คลองควายถึงหนองเปจ์น้ำ ๑๐๐
แต่หนองเปจ์น้ำถึงศรีสะพิกาษ ๑๕๐
แต่ศรีสะพิกาษถึงปขาวราช ๑๕๐
แต่ปขาวราชถึงเมืองนคอรราชเสมา ๑๐๐ แรม
ศริทางแต่ลำตครองถึงปากดงถึงเมืองนคอรราชเสมาเป็นทาง ๒๖๓๓ (เส้น)
◎ ศริทาง แต่ลำตครองปากดงเมืองนคอรราชเสมา
ปทับแรมค่ายหลวงทุ่งพเนียด ๓๐ เวน
◎ ครั้น ณ วันอาทิตย์ แรม ๓ ค่ำ เดือน ๖ เพลาข้าวโมงหนึ่งกับสี่บาท
ยกจากเมืองนคอรราชเสมา
◎ ถึงบ้านหมื่นไวทาง ๗๕ เส้น
แต่บ้านหมื่นไวถึงลำระกำ ๕๐ เส้น
แต่ลำระกำถึงบ้านกรุด ๕๐ เส้น

แต่บ้านกรุดถึหนองนกออก	๕๐	เส้น
แต่หนองนกออกถึงลำคลัง	๕๐	ร้อน
แต่ลำคลังถึงบ้านช้รอง	๕๐	เส้น
แต่บ้านช้รองถึงลำเชิงไกร	๕๐	เส้น
แต่ลำเชิงไกรถึงโคกสูง	๑๐๐	เส้น
แต่โคกสูงถึงบ้านหอกลอง	๕๐	เส้น
แต่บ้านหอกลองถึงด่านลำจาก	๕๐	เส้น ประทับแรม
แต่ด่านลำจากถึงบ้านแฉ่ง	๒๗๕	เส้น
แต่บ้านแฉ่งถึงบานมะเกลือ	๑๐๐	เส้น ร้อน
แต่บ้านมะเกลือถึงบ้านปรู	๕๐	เส้น
แต่บ้านปรูถึงสะแกแสง	๑๐๐	เส้น
แต่สะแกแสงถึงเมืองจะครอ	๑๕๐	เส้น ประทับแรม
แต่เมืองจะครอถึงหนองบัวปะคำ	๑๕๕	เส้น
แต่หนองบัวปะคำถึงบ้านแอ่ง	๑๐๐	เส้น
แต่บ้านแอ่งถึงบ้านตากิ่ม	๑๕๐	เส้น
แต่บ้านตากิ่มถึงบ้านขามเสี้ยน	๑๕๐	เส้น
แต่บ้านขามเสี้ยนถึงห้วยน้ำเคม	๖๐	เส้น
แต่ห้วยน้ำเคมถึงษาลาเปจ์น้ำ	๑๐๐	เส้น ประทับแรม
แต่ษาลาเปจ์น้ำถึงละหารลูกนก	๑๔๖	เส้น
แต่ละหารลูกนกถึงโคกเพน	๑๗๓	เส้น
แต่โคกเพนถึงลำผะขี	๕๒	เส้น ประทับแรม ๔ คืน
ศรีทางแต่เมืองโคราชถึงลำผะขี เปนทาง	๒๒๔๖	(เส้น)
แต่ลำผะขีถึงบ้านสามพัน	๓๓๔	เส้น
แต่บ้านสามพันถึงบึงคล้า	๕๐	เส้น ร้อน
แต่บึงคล้าถึงลำชีลอง	๑๒๒	เส้น
แต่ลำชีลองถึงบ่อลุบ	๒๔	เส้น ประทับแรม
แต่บ่อลุบถึงลำกะขาว	๓๕	เส้น
แต่ลำกะขาวถึงหินดาษ	๑๐๐	เส้น
แต่หินดาษถึงหินลาศ	๕๐	เส้น
แต่หินลาศถึงห้วยบง	๑๕๐	เส้น ร้อน
แต่ห้วยบงถึงบ้านโสก	๓๑๑	เส้น

แต่บ้านโสกถึงบานจอก	๖๗	เส้น ประทับแรม ๒ คืน
แต่บ้านจอกถึงสามหมอ	๓๖๙	เส้น แรม เวนหนึ่ง
แต่สามหมอถึงหนองวาเท่า	๔๘๘	เส้น แรม เวนหนึ่ง
แต่หนองวาเท่าถึงบ้านเต่า	๒๐๐	เส้น
แต่บ้านเต่าถึงกุดรัง	๕๕	เส้น
แต่กุดรังถึงบ้านบัว	๓๐	เส้น
แต่บ้านบัวถึงเชิงพิน	๓๐	เส้น
แต่เชิงพินถึงบ้านข้า	๓๐	เส้น ร้อน
แต่บ้านข้าถึงลำเซรีน	๖๐	เส้น แรม๒ เวน
ศริทางตั้งแต่ลำผะชีถึงลำเซรีนเปนทาง	๒๕๐๔	(เส้น)
◎ ณ วันอาทิตย์ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๗		
ยกจากลำเซรีนถึงบ้านปอ	๑๐๐	เส้น
แต่บ้านปอถึงห้วยทราย	๒๐๐	เส้น ร้อน
แต่ห้วยทรายถึงด่านภูเวียง	๒๕๐	เส้น แรม
แต่ภูเวียงถึงลำน้ำบอง	๕๐๐	เส้น แรม
แต่ลำน้ำบองถึงบ้านทร่างแป้น	๓๐๐	เส้น
แต่บ้านทร่างแป้นถึงลำพอง	๒๕๐	เส้น ร้อน
แต่ลำพองถึงบ้านลาศ	๒๐๐	เส้น
แต่บ้านลาศถึงบ้านโพ	๓๐๐	เส้น แรม
แต่บ้านโพถึงบ้านแห	๕๐	เส้น
แต่บ้านแหถึงบ้านหัน	๑๐๐	เส้น
แต่บ้านหันถึงบ้านพร้าว	๑๕๐	เส้น ร้อน
แต่บ้านพร้าวถึงลำพะเนียง	๒๐๐	เส้น
แต่ลำพะเนียงถึงหนองบัวลำภู	๔๐๐	เส้น แรม๒เวน
แต่หนองบัวลำภูถึงโคกกลางดง	๒๕๐	เส้น ร้อน
แต่โคกกลางดงถึงซ่มป่อย	๒๕๐	เส้น แรม
แต่บ้านซ่มป่อยถึงด่านเขาสาร	๓๕๐	เส้น
แต่ด่านเขาสารถึงน้ำทรัพ	๒๕๐	เส้น
แต่น้ำทรัพถึงบ้านคำเมจ์	๑๐๐	เส้น

แต่บ้านคำเมจ์ถึงบ้านเขาสาร	๑๕๐	เส้น แรม
แต่บ้านเขาสารถึงบ้านพลับ	๒๐๐	เส้น
แต่บ้านพลับถึงบ้านผำไผ	๓๕๐	เส้น แรม
แตบานผำไผถึงถ้าบ่อ	๒๐๐	เส้น แรม๓เวน
แต่ถ้าบ่อถึงปากโมง	๕๐	เส้น
แต่ปากโมงถึงบ้านพานพราว	๒๐๐	เส้น
แรมอยู่ทีเดียว ฯ		
ศริทางแต่ลำเซรีนถึงภานพร้าวเปนทาง	๕๒๕๐	เส้น
◎ แต่ค่ายหลวงภานพร้าวถึงตะภานเรือก คลองโมง	๒๐๐	
แต่ตะภานเรือกถึงบ้านบ่อ	๕๐	ร้อน
แต่บ้านบ่อถึงคำไถนาเกลือ	๖๕๐	แรม
แต่นาเกลือถึงบ้านเขาสาร	๓๒๐	แรม
แต่บ้านเขาสารถึงบ้านคำเมจ์	๑๐๐	
แต่บ้านคำเมจ์ถึงช่องแคบเขาสาร	๑๒๐	
แต่ช่องแคบเขาสารถึงข่มป่อย	๑๓๐	แรม
แต่ข่มป่อยถึงคำสีสระคน	๑๔๐	
แต่คำสีสระคนถึงคำบวน	๒๐๐	ร้อน
แต่คำบวนถึงวังแหลม	๒๐๐	
แต่วังแหลมถึงลำพะเนียง	๒๓	แรม
แต่ลำพะเนียงถึงกุดกุ้ง	๓๐๓	ร้อน
แต่กุดกุ้งถึงกุดตะเคียน	๓๒๘	แรม
แต่กุดตะเคียนถึงลำภวย	๑๐๐	
แต่ลำภวยถึงกุดเทียน	๕๖	
แต่กุดเทียนถึงบ้านแกลำพอง	๑๕๕	ร้อน
แต่ลำพองถึงเนินหินน้ำทรัพ	๓๑๕	แรม
แต่เนินหินน้ำทรัพถึงห้วยทรายขาว	๒๒๐	
แต่ห้วยทรายขาวถึงกลางโคก	๒๕๐	ร้อน
แต่กลางโคกถึงบ้านชุมแพ	๑๐๗	
แต่บ้านชุมแพถึงหนองบัวลำเตรีน	๗๔	แรม
แต่หนองบัวลำเตรีนถึงลาศสามหมื่น	๓๐๐	
แต่ห้วยสามหมื่นถึงลำพริก	๓๐๐	ร้อน
แตลำพริกถึงบ้านเปล้า	๓๔	

แต่บ้านเปล้าถึงลำพรม	๓๐๐	
แต่ลำพรมถึงภูเขียว	๒๒	แรม ๒ เวน
แต่ภูเขียวถึงกุดเซระ	๑๕๐	
แต่กุดเซระถึงแก่นท้าวกองทอง	๕๐	
แต่แก่นท้าวกองทองถึงบ้านโศก	๕๐	
แต่บ้านโศกถึงห้วยช้างบักบาน	๓๐	
แต่ห้วยช้างบักบานถึงห้วยตู่	๒๐	
แต่ห้วยตู่ถึงโคกห้วยแดง	๑๐๐	ร้อน
แต่โคกห้วยแดงถึงห้วยยางดำ	๑๐๐	
แต่ห้วยยางดำถึงห้วยโดน	๕๐	
แต่ห้วยโดนถึงบ้านห้วยลาศ	๑๕๐	แรม
แต่บ้านห้วยลาศถึงเมืองหมื่นก้วน	๒๐๐	
แต่เมืองหมื่นก้วนถึงห้วยเดื่อ	๘๒	ร้อน
แต่ห้วยเดื่อถึงโคกน้อย	๑๔๗	แรม
แต่โคกน้อยถึงถ้าสะแกข้ามผะขี	๑๐๐	
แต่ลำผะขีถึงบ้านหมื่นไข	๒๓๓	
แต่บ้านหมื่นไขถึงโคกแย้	๒๐	ร้อน
แต่โคกแย้ถึงหินดาษ	๒๕๐	
แต่หินดาษถึงลำเชียงทา	๑๐๐	แรม
แต่ลำเชียงทาถึงห้วยบง	๒๐๐	
แต่ห้วยบงถึงห้วยม่วง	๑๔๐	ร้อน
แต่ห้วยม่วงถึงห้วยขอนค่วาง	๑๐	
แต่ห้วยขอนค่วางถึงห้วยไผ่	๒๕๐	
แต่ห้วยไผ่ถึงบ้านวางกะอาม	๑๕๐	แรม ๒ เวน
แต่บ้านวางกะอามถึงถนนหัก	๕๐	
แต่ถนนหักถึงตะกุดฉนวน	๒๐	
แต่ตะกุดฉนวนถึงด่านทวน	๕๐	
แต่ด่านทวนถึงบ้านปะลวด	๒๐๐	
แต่บ้านปะลวดถึงท้ายโคกแดง	๓๐	ร้อน
แต่ท้ายโคกแดงถึงหนองเปจ์	๓๐	
แต่หนองเปจ์ถึงลำกะสู	๔๐	
แต่ลำกะสูถึงห้วยหางช้าง	๘๐	แรม

แต่ห้วยหางช้างถึงห้วยเตย		๑๙๐	
แต่ห้วยเตยถึงทรับเนียม		๑๘๐	ร้อน
แต่ทรับเนียมถึงโคกปากดง		๓๘	แรม
แต่โคกปากดงถึงทางแยกลำมลาน		๖๐	
แต่ทางแยกลำมลานถึงหินลับ		๕๐	
แต่หินลับถึงวังส้ม		๑๔๐	
แต่วังส้มถึงห้วยฝรั่ง		๖๐	
แต่ห้วยฝรั่งถึงช่องตะโก		๕๐	
แต่ช่องตะโกถึงตีนตกดงยางฝั่งสนทิ		๒๐	ร้อน
แตตีนตกดงยางสนทิถึงโคกติดลี		๒๐๐	
แต่โคกติดลีถึงถ้าข้ามลำสนทิร่วมลำพระญากลาง		๕๐	แรม
แต่ถ้าข้ามลำสนทิร่วมพระญากลางถึงด่านบัวชุม		๔	
แต่ด่านบัวชุมถึงหว่างเขาแรก เขาสมโภค ทางร่วมบัวชุม		๒๐๐	
แต่ทางร่วมบัวชุมถึงถ้าปะแดงสามกอ		๖๐	
แต่ถ้าปะแดงสามกอถึงโคกหน้าเมืองบัวชุม		๑๗๐	ร้อน
แต่โคกหน้าเมืองบัวชุมถึงถ้ากะเบา		๘๐	แรม
แต่ถ้ากะเบาถึงถ้าข้ามลำโรงลำศัก		๓๕๐	แรม ๒ เวน
แต่ถ้าข้ามลำโรงลำศักถึงโคกเปรง		๔๐	
แต่โคกเปรงถึงท้องทุ่งกรงเขา ยายกับตา เขาไอกลิง		๓๐	
แต่เขา ยายกับตา เขาไอกลิง ถึงเขากา		๕๐	
แตเขากาถึงลำโกฏทอง		๕๐	
แต่ลำโกฏทองถึงหนองหิน		๗๐	
แต่หนองหินถึงที่ประทับเมืองไชบาดาร		๘๐	แรม
แต่ที่ประทับเมืองไชบาดารถึงห้วยตะภาพ		๑๐๐	
แต่ห้วยตะภาพถึงม่วงค่อม		๒๐๐	
แต่ม่วงค่อมถึงห้วยมะกัก		๒๐	
แต่ห้วยมะกักถึงห้วยแว้		๒๐	
แต่ห้วยแว้ถึงโคกนาแค	เส้น	๑	
แต่โคกนาแคถึงคลองตะขบ		๙	
แต่คลองตะขบถึงห้วยสวอง		๒๐	
แต่ห้วยสวองถึงทุ่งรกฟ้า		๓๐	ร้อน
แต่ทุ่งรกฟ้าถึงทางร่วมโคกถลุง		๕๐	

แต่ทางร่วมโคกถลุงถึงห้วยลุมกะโคก	๔๐	
แต่ห้วยลุมกะโคกถึงห้วยม่วง	๗๐	
แต่ห้วยม่วงถึงห้วยขมิน	๖๐	
แต่ห้วยขะมิ่นถึงเขาเตียน	๔๐	
แต่เขาเตียนถึงทุ่งสมีกรุย	๓๐	
แต่ทุ่งสมีกรุยถึงห้วยยางเขาตะเภา	๘๐	แรม
แต่ห้วยยางเขาตะเภาถึงห้วยภุคา	๘๐	
แต่ห้วยภุคาถึงบ้านม่วงขอนพะเนียด	๕๐	
แต่บ้านม่วงขอนพะเนียดถึงห้วยสมอ	๗๐	
แต่ห้วยสมอถึงห้วยน้ำหลาก	๕๐	
แต่ห้วยน้ำหลากถึงแก้วพะแนก	๓๐	
แต่แก้วพะแนกถึงลำบ้านไหม่	๒๐	
แต่ลำบ้านไหม่ถึงเขารัง	๑๒๐	
แต่เขารังถึงเขานางปะจัน	๓๐	ร้อน
แต่เขานางประจันถึงเขาโลง	๑๐๐	
แต่เขาโลงถึงเขานมสาว	๓๐	
แต่เขานมสาวถึงเขาพรานตาย	๒๐	
แต่เขาพรานตายถึงภุคา	๑๐๐	แรม
แต่ภุคาถึงคลองกุดแหน	๑๐๐	
แต่คลองกุดแหนถึงเขาคอย	๗๐	
แต่เขาคอยถึงห้วยตำลึง	๔๐	
แต่ห้วยตำลึงถึงเมืองลพบุรี	๑๕๐	(รวม) ๓๖๐ แรม
แต่เมืองลพบุรีถึงตลาดน้อย		
แต่ตลาดน้อยถึงบ้านหมอ	๗๕๐	แรม
แต่บ้านหมอถึงบางขะโมฏ	๕๐	
แต่บางขะโมฏถึงถ้าเรือ	๑๕๐	(รวม) ๙๕๐ แรม

๏ ทางถณมาท ศริทางทับกลับ ๒๓ วัน ๑๑๘๒๐ เส้น

๏ ศริทาง ชลมาท ทางถณมาท โดยงานพระราชสงคราม แต่กรุงเทพจนถึงเมืองเวียงจัน เสดจ์จะพระราชดำเนินกลับลงมาจนถึงกรุงเทพ ๕ เดือน ๒๘ เวน เปนทาง ๒๖๔๖๘ เส้น เสรจงานพระราชสงคราม ขอเดชะ ฯะ ๏๛—

๏ ศริทางเสดจ์พระราช ดำเนินกรีทา ทับหลวง ขึ้นถึงเวียงจัน ๑๔๖๔๘ เส้น ๓๖ โยชน ๒๔๘ เส้น ลงถึงกรุงเทพ ๑๑๘๒๐ เส้น ๒๙ โยชน ๒๒๐ เส้น

หนังสือเกณฑ์เลกเมืองสงขลา จ.ศ. ๑๑๘๘ ฉบับที่ ๒

๏ หนังสือ เจ้าพญาอัคมหาเสนาธิบดีอภัยพิริยปรากรมภาหุสมุหพรกระลาโหม มาถึง พญาวิเชียนศิริยศริสมุทวีสุทศักดามหาฟิไชย...ราม รามภักดีพิริยภาหะพญาสงขลา ด้วยทรงพระกัรุณาตรัษเหนือเกล้า เหนือกระหม่อมสั่งว่า มิตร่าโปรฎออกมาแตกอร วาเจ้าเมืองเวยีงจัน คีดการกระบัดต่อกรุงเทพพรมหาณคอร ยกไพรพลเปนกระบวนทัพไหญ่ลงมาตั้งอยู่ณเมืองณคอร-ราชศรีมา ไหราชวังยกลวงลงมาตั้งอยูปากของดังพรยาไฟ เปนคันสามพันเสฎ ณ่กรุงเทพพรมหาณคอร ใดให้กองทัพยกขึ้นไปตั้งคอยรับอยู่หลายทาง ไหพญาสงขลาเรงเกนเลกไพรสมพลเมืองเลกสังกัดพันเลกสวยบันดามีอยู่ณเมืองสงขล้ามากนอยเท้าได้ย ไหมิเสบยังอาหารเครื่องสัตราอาวุทพรอมมือรีบยกเข้าไปณกรุงเทพพรมหาณคอร แจงอยู่ในทองตราแตกอรแล้ว บัตนิลันเกลาลันกระมอมกรมพรราชวังบวรสถารมังคัน ได้เสดจ์พรราชดำเนิน ยกกองทัพหลวงขึ้นไปจากกรุงเทพพรมหาณคอร แต ณ วันเสา เดือนสีขึนหกคำ ปีจ๋ออัฎศก จะขึ้นตั้งประชุมทัพ อยู ณ กรุงเก้า ถาไพรพลใดพรอมก้นแล้ว จใดยกกองทัพไหญ่ระดมขึ้นไปติกองทัพเจ้าเมืองเวยีงจันเสยียบเยินในเทษการแลงนิจ่งได้ แตราชการกรุงเทพพระมหาณคอรครั้งนี เปนการรอนเร้วนัก แตกอรใดมีตราโปรฎเกลาโปรฎกระมอมไหนายทองเดจ์ถืออกมา ทั้งทางบก ทางเรือ ครั้งนิ่งแล้ว ทรงเหนวาเปนทางฉเลไกล้ยอยู จึงโปรฎเกลาโปรฎกระมอมไหมีตราเรงออกมา ให้พญาสงขล้า เรงเกนไพรพลรวบรวมใดมากนอยเท้าได้ย ไหเรงรีบยกตามกันเข้าไป จ่งเนือง ๆ ไหเถิงกรุงเทพพรมหาณคอร แตในเดอินสี คางแรม เดอินหาคางขึ้น แลหัวเมืองแขกทั้งปวง บันดาขึ้นแกเมืองสงขลานั้น ถ้าพญาสงขลา ยกเข้าไป ณ กรุงเทพพรมหาณคอร เกลอิกรูความจ่ะสะดุงสะเทอิน ให้พญาสงขลา จัดหลวง ขุน หมื่น กรมการทิวมิสติปัญญา ออกไปพูจาวากลาวร่งับเจ้าเมืองศรีต่วันกรมการทั้งปวง ใวใหปร่กติ อยาไหมิความสะดุงสะเทอินได้ ถ้าหนังสิอนิมาเถิงวันไดย อยาให้พญาสงขลานิ่งนอนใจอยู แต่ทุมนิ่ง โมงนิ่งไดยเปนอันขาดทีวเดยีว หนังสิอมา ณ วันจันเดอินสิขึนแปดคำ จุลศักราชพันรวยแปดสิบแปด ปีจอ อัฎศก

เมอิ่งสงขลาเรงตงงทัพ

ตราพรคัชศรีหนอย ประจำพ่นิก

ตรารูปคน ถือดาบปร จำครั่ง

๏ วันศุกร์ ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๕ ปีกุนนพศก ขุนพรมมนตรีถือมา ด้วยราชการศึก...

คำให้การ จ.ศ. ๑๑๘๘

ข้าฯ หมื่นมหาสงครามไหการวา ณ วัน ๑๔ ฯ คำ เขมรเมืองนางรองถือหนังสือ นายบุญสังบุตร หลัก เมือง ณคอรราชศริมา มาเถิ่งพรมหาสังคราม พรรามรัง ขุนรามเดชณเมืองปัตบอง ไนหนังสือนันว่า เจาเวยิงจันยกกองทัพลังมา ณเมือง ณคอรราชศริมา กวาษเอาครอบครัวไปสิน แลเลกเมืองณคอรราชศริมา ชิงขุนรามเดช คุม...ษาเมืองปัตบอง ๑๐๐ คันนั ไหขุนรามเดชคุมเอาเลกไปชวยโดยเร็ว ครนั ณวัน ๒ ๔ คำ พรมหาสังครามฯ พรรามรัง ให้ ฯข้าฯ กับหมื่นอภัยพินาฦถิวหนังสิวขึ่นไปสิบราชการ ณ เมืองนางรอง ไปเถิ่งบ่านนองปฦา ณ วัน ๒ ๔ คำ ชาวบานนองปฦาแขวงเมืองนางรองบอกฯข้า ฯ ว่า เจาเวียงจัน ยกกองทัพลังมากวาษเอาครอบครัวเมืองณคอรราชศริมาไป แลราษฎรชาวบานนองปฦา ชาวเมืองนางรองภากันแตกตื่นหนีเขาป่าไปสิน ฯข้าฯ เหนยุงเขา แลเรื่อน ณ บานนอง ปฦาไฟไม ยุงเขา ๗ เรือน ๑๓ ลัง ครนัรุงขึ่น ณ วัน ๒ ๔ ฯข้าฯ กับหมื่นอภัยพินาฦพากันไปเมืองนางรอง ฯข้าฯ ไปสำนักอยูวัดเมืองนางรอง มี พรสงฆ ๖ รูป สามเนน ๕ รูป ฯข้าฯ จิงถามพรสงฆวา ไพรบานพลเมืองไปคางไนเสียสิน พระสงฆบอกว่า เจาเวยีงจันมากวาษเอาครอบครัวเมืองณคอรราชศรีมาไป ชาวบานไนเมืองนางรอง กลัวเจาเวยิงจันจมากวาษเอ้าครอบครัวไปภากันหนีเข้าป่าไปสิน ฯข้าฯ จึงถามว่าเจาเมือง กรมการ จ่อยูฦาไมพรสังฆบอก ฯข้าฯ ว่าหลวงแพงเมืองนางรอง...ไปอยู่ป่าไกล้เมืองนางรองทางปรมาร ๑๐๐ เสน แล้วพระสงฆจิงไชให้ไปหาตัวหลวงแพงเข้ามาหา ฯข้าฯ ทิววัดกลาง

บัญชีเรือพระที่นั่งและเรือกระบวน

๏ ศุภมัศดุ จุลศักราช ๑๑๘๘ ปีจอ อัฐศก พระบาทสมเด็จบรมนารถบรมบพิทพระพุทธิเจ้าอยูหัว ผู้ทรงพระคุณธรรม์อันมหาประเสิรฐ ทรงพระราชนิพนท์ชื่อเรือพระธินั่ง เรือกระบวน

พระธินังกิ่ง ๓ ลำ

๏ เรือพระธินั่ง ศรีสมรรถไชย กิ่งพื้นแดง ยาว ๑๘ วา ๖ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๒ ศอก ๗ นิ้ว ลำ ๑ ๏ เรือพระธินั่งไกรสรมุข กิ่งฟื้นดำ ยาว ๑๙ วา ๑ ศอก กำลัง ๑ วา ๒ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว ลำ ๑ ๏ เรือพระธินั่ง ศรีประภัศรไชย ยาว ๑๘ วา กำลัง-- ลำ ๑

พระธินั่งเอกไช ๒

๏ เรือพระธีนั่งไกรแก้วจักรหวัด กิ่งพื้นเขียว ยาว ๑๗ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๓ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๒ ศอก ๑ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง ศรีสุนธรไชย พื้นแดง ยาว ๑๗ วา ๒ ศอก กำลัง ๑ วา ๒ ศอก ๓ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่งไกรสรจักร พื้นเขียว ยาว ๑๗ วา ๒ ศอก กำลัง--ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง ชลพิมานไชย เอกไชย พื้นแดง ยาว ๑๒ วา ๓ ศอก ๖ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๒ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง ไกรสรมาศ พื้นแดง ยาว ๑๔ วา กำลัง--ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง เอกไชยไม่มีชื่อ พื้นดำ ยาว ๑๔ วา กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๑๐ นิ้ว ลำ ๑

เอกไชคู่ชัก

๏ เรือเอกไชเหินหาว พื้นดำยาว ๑๔ วา ๑ ศอก ๕ นิ้ว กำลัง ๕ ศอก ๔ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือเอกไชยหลาวทอง พื้นดำ ยาว ๑๔ วา ๑ ศอก ๕ นิ้ว กำลัง ๕ วา ๔ นิ้ว ลำ ๑

เรือพระธินังศริประกอบ ๓ ลำ

๏ เรือพระธินั่ง ศรีสุพรรณหง พื้นดำ ยาว ๑๘ วา กำลัง ๑ วา ๓ ศอก ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง มงคลสุบัณ พื้นแดง ยาว ๑๗ วา ๒ ศอก กำลัง ๑ วา ๒ ศอก ๖ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง สุวรรณเหรา พื้นน้ำเงิน ยาว ๑๕ วา ๑ ศอก กำลัง ๑ วา ๒ ศอก ๕ นิ้ว ลำ ๑

เรือพระธินั่งศรีเขียน

๏ เรือพระธินั่งศรีรัตนดิหลก พื้นแดง ยาว ๑๙ วา ๒ ศอก ๗ นิ้ว กำลัง ๖ วา ๖ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่งศรี บุษบกพิศาล พื้นน้ำเงิน ยาว ๑๕ วา กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๒ คืบ ๒ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่งศรีวิมานเมืองอินท์ พื้นเขียว ยาว ๑๒ วา ๓ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๒ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่งศรี รังศรีทิพรัตน์ พื้นแดง ยาว ๑๕ วา กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่งศรี จักรพัรรต์พิรม พื้นดำ ยาว ๑๔ วา ๒ ศอก ๕ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๑ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่งศรี ทิณกรส่องศรี พื้นม่วง ยาว ๑๓ วา ๑ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๔ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่งศรี มณีจักรพรรดิ พื้นเขียว ยาว ๑๓ วา ๕ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๒ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่งศรี ไม่มีชื่อ พื้นดำ ยาว ๑๕ วา ๒ ศอก กำลัง ๑ วา ๑ คืบ ๗ นิ้ว ลำ ๑

เรือศรีรง ๒ ลำ

๏ เรือศริ่รอง อนงคนิกร พื้นดำ ยาว ๑๓ วา ๑๐ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ลำ ๑

๏ เรือศรีรอง อัปษรสุรางค์ พื้นม่วง ยาว ๑๓ วา ๑ ศอก กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๒ นิ้ว ลำ ๑

พระราชวังบวร

๏ เรือพระธินั่งศรี แก้วจักรพรรดิ พื้นน้ำเงิน ยาว ๑๕ วา กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๖ นิ้ว (ลำ) ๑

๏ เรือพระธินั่งศรี สวัสดิชิงไชย พื้นดำ ยาว ๑๖ วา กำลัง ๑ วา ๒ ศอก (ลำ) ๑

๏ เรือพระธินั่ง วิไลยเลขา พื้นดำ ยาว ๑๕ วา ๓ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๗ นิ้ว (ลำ) ๑

๏ เรือพระธินั่งเหราข้ามสมุท พื้นดำ ยาว ๑๓ วา ๒ ศอก กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๙ นิ้ว (ลำ) ๑

เรือพระธินั่งโขน ๑๒ ลำ

๏ เรือพระธินั่ง ศรีเมือง ยาว ๑๔ วา ๒ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง เฟื่องฟ้า ยาว ๑๔ วา ๒ ศอก กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๕ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง ทิพากร ยาว ๑๔ วา ๓ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๕ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง ขจรกรุง ยาว ๑๕ วา ๒ ศอก ๑ คืบ ๕ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง รุ้งประสารสาย ยาว ๑๖ วา ๘ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ คืบ ๓ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง ชายลมหวน ยาว ๑๖ วา ๒ ศอก กำลัง ๑ วา ๓ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง กระบวนรำ ยาว ๑๖ วา ๒ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว กำลัง ๔ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง ประจำทวิป ยาว ๑๗ วา ๓ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง กลิ่บสมุท ยาว ๑๖ วา ๒ ศอก กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๕ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง สุดสายตา ยาว ๑ วา ๓ ศอก กำลัง ๕ ศอก ๑ คืบ ๕ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง ข้านางนอน ยาว ๑๖ วา ๒ ศอก ๘ นิ้ว กำลัง ๕ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว ลำ ๑ (ชมไชย)

๏ เรือพระธินั่ง กรนางนาค ยาว ๑๔ วา กำลัง ๕ ศอก (ลำ) ๑ (ฟ่องฟ้า)

เรือพระธินั่งวังหน้าแปลงชื่อใหม่

๏ เรือพระธินั่ง ประภาศแสงจันท์ ยาว ๑๖ วา ๑ ศอก กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่งตระวันส่องแสง ยาว ๑๕ วา ๑ ศอก ๖ นิ้ว กำลัง ๔ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง แท่งทองหล่อ ยาว ๑๕ วา ๓ ศอก ๑ คืบ ๑๐ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๘ นิ้ว ปาก ๑ ศอก ๑ คืบ

๏ เรือพระธินั่ง ล่อใจรื่น ยาว ๑๕ วา ๒ ศอก ๑ คืบ ๙ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ คืบ ๘ นิ้ว ปาก ๓ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว

๏ เรือพระธินั่ง ชื่นใจชม ยาว ๑๗ วา ๓ นิ้ว กำลัง ๔ ศอก ๘ นิ้ว ปาก ๓ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว

๏ เรือพระธินั่ง สมทรงสลวย ยาว ๑๕ วา ๓ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๙ นิ้ว ปาก ๓ ศอก ๑ คืบ ๗ นิ้ว

๏ เรือพระธินั่ง สุธาทิพ ยาว ๑๑ วา ๑ ศอก ๑๑ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๒ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง บันลัง ยาว ๑๒ วา ๑ ศอก กำลัง ๑ วา ๒ ศอก ๑ คืบ ๘ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง บันลังแก้ว ยาว ๑๓ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๒ ศอก ๘ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง บันลังเงิน ยาว ๑๑ วา ๑ ศอก กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๗ นิ้ว ลำ ๑

๏ เรือพระธินั่ง แก้วชิงดวง ยาว ๑๓ วา ๕ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๕ นิ้ว ลำ ๑

เรือแข่ง ๓ ลำ

๏ เรือตองปลิว ยาว ๑๑ วา ๑ คืบ กำลัง ๓ ศอก ๒ นิ้ว ลำ ๑

เรือล่องลม ยาว ๑๐ วา ๒ ศอก กำลัง ๒ ศอก ๑ คืบ ๙ นิ้ว ลำ ๑

เรือชมรื่น ยาว ๑๐ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๑๐ นิ้ว กำลัง ๒ ศอก ๑ คืบ ๗ นิ้ว ลำ ๑

เรือขบวนปิดทอง ๓ คู่

◎ เรือครุฑเหินระเหด พื้นดำ ยาว ๑๓ วา ๑ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๑๑ นิ้ว ลำ ๑

เรือครุฑเตรดไตรจักร พื้นดำ ยาว ๑๓ วา ๑ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๗ นิ้ว ลำ ๑

เรือพาลีล้างทวีป พื้นดำ ยาว ๑๓ วา ๓ ศอก กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๕ นิ้ว ลำ ๑

เรือสุครีบครองเมือง พื้นดำ ยาว ๑๔ วา กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๔ นิ้ว ลำ ๑

เรือกระบี่ปราบเมืองมาร พื้นดำ ยาว ๑๓ วา ๒ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ลำ ๑

เรือกระบี่รานรอนราพ พื้นดำ ยาว ๑๓ วา ๒ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ลำ ๑

เรือสุระวายุภักษ์ พื้น ยาว ๑๔ วา ๒ ศอก กำลัง ๕ ศอก ๓ นิ้ว ลำ ๑

เรือสุระปักษีสมุท พื้นดำ ยาว ๑๔ วา ๒ ศอก กำลัง ๕ ศอก ๓ นิ้ว ลำ ๑

เรือขบวนรูปสัตว์เขียน ๖ คู่

◎ เรือมังกรจำแลง พื้นชาด ยาว ๑๔ วา ๘ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ลำ ๑

เรือมังกรแผลงฤทธ์ พื้นชาด ยาว ๑๓ วา ๕ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๖ นิ้ว ลำ ๑

เรือเหราล่องลอยสินธุ พื้นหงดิน ยาว ๑๒ วา ๒ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๕ นิ้ว ลำ ๑

เรือเหราลินลาสมุท พื้นหงดิน ยาว ๑๒ วา ๒ ศอก ๙ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๒ นิ้ว ลำ ๑

เรือสางกำแพงหาร พื้นเหลือง ยาว ๑๐ วา ๓ ศอก กำลัง ๑ วา ๗ นิ้ว ลำ ๑

เรือสางชาญชลสินธุ์ พื้นเหลือง ยาว ๑๑ วา ๑ ศอก ๘ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ คืบ ๓ นิ้ว ลำ ๑

เรือโตขมังคลื่น พื้นแดงเสน ยาว ๑๑ วา ๓ ศอก ๓ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ๕ นิ้ว ลำ ๑

เรือโตผืนสมุท พื้นแดงเสน ยาว ๑๑ วา ๒ ศอก ๖ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ ศอก ลำ ๑

เรือกิเลนประลองเชิง พื้นน้ำเงิน ๑๑ วา ๒ ศอก กำลัง ๑ วา ๑ คืบ ๗ นิ้ว ลำ ๑

เรือกิเลนละเลิงชล พื้นน้ำเงิน ยาว ๑๑ วา ๓ ศอก กำลัง ๑ วา ๑ คืบ ๘ นิ้ว ลำ ๑

เรือเสือทยานชล พื้นน้ำเงิน ยาว ๑๐ วา ๓ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๑ วา ๑ คืบ ๖ นิ้ว ลำ ๑

เรือเสือคำรณสินธุ์ พื้นน้ำเงิน ยาว ๑๐ วา ๑ ศอก ๖ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๑ คืบ ลำ ๑

เรือรามัน ๓ คู่ เขียน

◎ เรือแซวิพัดชล พื้นดำ ยาว ๑๒ วา ๓ ศอก ๕ นิ้ว กำลัง ๑ วา ๘ นิ้ว ลำ ๑

เรือแซอนนตสมุท พื้นดำ ยาว ๑๒ วา ๓ ศอก กำลัง ๑ วา ๗ นิ้ว ลำ ๑

เรือแซจรเข้คำรามร้อง พื้นดำ ยาว ๑๑ วา กำลัง ๑ วา ลำ ๑

เรือแซจรเข้คนองน้ำ พื้นดำ ยาว ๑๑ วา กำลัง ๓ ศอก ๑ คืบ ๑๐ นิ้ว ลำ ๑
เรือแซวรวารี พื้นดำ ยาว ๑๑ วา ๓ ศอก ๓ นิ้ว กำลัง ๓ ศอก ๑ คืบ ๙ นิ้ว ลำ ๑
เรือแซศรีปัตสมุท พื้นดำ ยาว ๑๑ วา ๓ ศอก ๒ นิ้ว กำลัง ๓ ศอก ๑ คืบ ลำ ๑
เรือแซตะลุมละเวง พื้นดำ ยาว ๑๑ วา ๓ ศอก ๒ นิ้ว กำลัง ๓ ศอก ๑ คืบ ลำ ๑
เรือแซคชรำบาฬ พื้นดำ ยาว ๙ วา ๓ ศอก ๑ คืบ กำลัง ๓ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว ๑
เรือแซสารสินธู พื้นดำ ยาว ๑๐ วา กำลัง ๓ ศอก ๑ คืบ ๔ นิ้ว ๑
เรือแซหมูชลจร พื้นดำ ยาว ๑๑ วา กำลัง ๓ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว ๑
◎ เรือแซสุกรกำเหลาะ พื้นดำ ยาว ๑๐ วา ๓ ศอก ๑ คืบ ๗ นิ้ว กำลัง ๓ ศอก ๓ นิ้ว ๑

◎ เรือแซชิงไชเยศ เรือแซเพศภุกาม พื้นดำยาว ๑๐ วา กำลัง ๔ ศอก ๖ นิ้ว ๑ ปลา ฉลาม

เรื่องหมวกได้มีพระบรมราชโองการสั่งไปสองคราวหมวกได้ครบแล้ว ได้พระราชทานขินส่งไปให้เขาพระคลังมหาสมบัติใช้ ให้ใช้เงินให้

ต้นหนังสือว่าด้วยกงสุลทุกประเทศ พร้อมกันถวายเรื่องราวลงชื่อมาทั้งหมด แต่กงสุลฝรั่งเสศถือตัว ลงชื่อตัวขึ้นน่า ชื่อกงสุลอังกฤษ ๆ เหนก็โกรธ จึงซ่อนหนังสือฉบับนั้นเสีย เขียนไหม่อีกฉบับหนึ่ง แกล้งบอกว่า ฉบับก่อนฉีกเสียแล้ว กงสุลอังกฤษ กงสุลฝรั่งเสศ เทลาะกัน แล้วกงสุลอังกฤษก็ถวายฉบับไหม่มา แล้วภายหลังถวายฉบับเดิมที่ว่าฉีกเสียนั้นมาด้วย ฯ

◎ ศิริเรือ กิ่ง ๓ เอกไชย ๕ ศีปกอ๖๖ ศีเขียน ๔ ศีรอง ๒ โขนที่นั่ง ๑๔ แขงโขน ๓ กระบวนรูปสัตว ๘ กระบวนเขียนรูปสัตว ๑๒ เรือแซ ๑๒ (รวมเรือ) ๖๙ ลำ จาฤกซื่อแล้ว

บัญชีพระแสงปืนต้นจำหน่ายและคง

วันพุธ ปีรกาสัพศก ขาพระพุทธิเจ้า พญาอภัยษรรเพลิง ๑ พรอัคเนษรร ๑ พรษรศำแดง ๑ จหมินกังษร ๑ จหมินกังสีน ๑ หลวงสนิทอาวุท ๑ ขุนเสนษรชิต ๑ หมินฤทษรไกร ๑ หมินรามษรชิต ๑ หมินเกมษรยุด ๑ หมินอาวุทรักษา ๑ หมินเกมษรรกลา ๑ หมินรักษาอาวุท ๑ หมินษารวด ๑ พร้อมกันทำษาร่บาญชียจำนวร พรแสงปืนต้น จำหนาย แลคง แต ณ ปีมโรง ลำเริฎศกจันเถิง ณ ปีมแมเบญศก ๑๖ ปี ทูลเกล้าฯ ถ่วายไนนิ

จำนวนพรแสง (รวม) ๑๕๓๖ อัง

เดิม แผ่นดินหลังแลไนสมเดจพระพุทธิเจ้าหลวง คาบสิลา ๔๕๕ ปืนลำ ๒ คาบชุด ๑๒ นักโพรง ๑ ทองปราย ๙ ทายหอยโข่ง ๙๖ (รวม) ๕๗๕ (อัง) ขึนไนพระบอรมโกฎแต

ณ ปีมโรงสำเรฏริศก เถิงปีมแมเบญจศก ๑๖(ปี) จัตซือ ๖๘๒ ถวาย ๕๕ รบาท ๑๙ ฉเลย ๖ ขันมา ๑๐๒ คาจังกอบ ๓ โรงพไญสังมา ๘๙ คาบชุดแปลงเปนคาบสิลาสังมา ๕ คาบสิลา ๙๑๐ ปืนลัม ๑ คาบชุด ๒ ทองปราย ๑๑ ทายหอยโขง ๓๑ (รวม) ๙๖๑ (องง) คาบสิลา ๑๓๖๕ ปืนลัม ๓ คาบชุด ๑๔ นกโพรง ๑ ทองปราย ๒๖ ทายหอยโขง ๑๒๗

ศริยผลัมพระแสง

เดิม จำหนาย แตกเสียแฝดเดยิ่งลำเปลา ๑ ยุบทำเปนราวเทยิ่น ตันกลัมครำทอง ๑ หายไขเงิน จหมินกังสินตันกลัมเครื่องเงิน ๑ (รวม) ๓

พรราชทาน หัวเมืองปากใตย ๑๑ ฝายเหนือ ๘๗ (รวม) ๙๘ เจ้าตางกรัม หากรัมมิได ๘ ขาราชการ ๒๙ คาบสิลา ๑๒๙ ทายหอยโขง ๖ (รวม) ๑๓๕ คาบสิบลา ๑๒๓๓ ปืนลัม ๓ คาบชุด ๑๔ นกโพรง ๑ ทองปราย ๒๖ ทายหอยโขง ๑๒๑ (รวม) ๑๓๙๙ คาบสิลา ๑๓๖๒ ปืนลัม ๓ คาบชุด ๑๔ นกโพรง ๑ ทองปราย ๒๖ ทายหอยโขง ๑๒๓ (รวม) ๑๕๓๓ คาบสิลา ๑๓๖๕ ปืนลัม ๓ คาบชุด ๑๔ นกโพรง ๑ ทองปราย ๒๖ ทายหอยโขง ๑๒๙ (รวม) ๑๕๓๖ องง

ตันกลัม ครำเงิน ๑๒ เครื่องเงิน ๓ ครำทอง ๓ กลัมดิ ๒๔ ยางกลาง ๔๑ ลำครำเงิน เครื่องเงิน ๑ ทายตลับ ปลายดาบ ๑ (รวม) ๘๕ กปิตันครำเงินเครื่องเงิน ๑ ลายทองเครื่อง ทองคำ ๑ ลายทองเครื่องกุตัน ๑ ตอลายเครื่องปลาด ๑ ลายทองเครื่องเงิน ๑ รางตอเครื่องเงิน ๑ ครำทอง ๒๖ เลยีมปลายหอก ๓ ลายเงิน ๒ ตะทอง ๑ ครำทองปลายหอก ๑ (รวม) ๔๐

คาบสินลา หลังสนันครำทอง ๑ ไมครำ ๑(รวม) ๒ตันท่นันครำ เงิน ๗ ทอง ๒ (รวม) ๙ ทายต่ลับ ๑๒ หลังหมาตัน เลยิม ๓๓ กลัม ๔ (รวม) ๓๗ ลำพัน ๑ นักชาย ๑ นักเปด ๑ พ่มา ๑ ฝรังเสฏ ครำทอง ๑ ไมครำ ๓๗ (รวม) ๓๘ ปืนข้อ ๘ พิษณุโลกกลัม ๑ ลำแตงตัน เลยีม ๔ กลัม ๑ (รวม) ๕ ไน-นอก เลยีม ๑ ตอลายกลัม ๑ วิสันดา ๒ ปืนญวน ๑ ลำทองเลือง ๑๕ ตันชุด ครำทอง๒ ครำทองเครื่องเงิน ๑ ไมครำ ๘ (รวม) ๑๑ รางครึ่งทอน เลยีม ๖ ลำแดง ๑ ลำพัน ๑ ค่อลาย ๒ ตันกลัมเลียมเครื่องทองเลือง ๓ ลายเงิน ๓๕ ไม่ลาย ๔๒ (รวม) ๗๗ (รวม) ๙๐ ลำพัน ๓ สาย ๓ ลำครำเงิน ๑ กลัมเครื่องสังท่ษรี่ ๔ กลัมมิลวด ๖ นัก ๒ ตัว ๑ ลำลาย ๑ ลำเลยีม ๑ ยาว ๓ ศอก ๖ ยาว ๔ ศอก ๑๙ (รวม) ๒๕ คาบชุดแปลงเปนคาบศรีลา ๑ แฝดเดยิ่ง ครำทอง ๔ ไมครำ ๓๔ เครื่องเงิน ๓(รวม)๔๑ แฝดหัน ๒ ลำกลอง ๘ ๓ ลำกลอง ๑ (รวม) ๙ (รวม) ๕๐ ปืนลัม ๒ คาบชุด มีเครื่องราง ๑๑ ลำเปลา ๑ (รวม) ๑๒ นักโพรง ๑ ทองปลายลำเหลก ๒ ทองเลืองปลายหอก ๖ เหลกทา บูร ๑ (รวม) ๔๕๕ แฝดเดยิง ๕ แฝดหัน ๕ แฝดลาง-บัล ๕ แฝด ๔ ลำกลอง ๖ ไมแฝด ๖๐ มือเชือ ๑๒ ฉนวนหลัง ๓ (รวม) ๙๖ คาบสิลา ๔๕๕ คาบชุด ๑๒ ปืนลัม ๒ นกโพรง ๑ ทองปราย ๙ ทายหอยโขง ๙๖ (รวม) ๕๗๕

ต้นกลึม ครำเงิน ๑๒ เครื่องเงิน ๑๖ ครำทอง ๓ กลึมติเครื่องเงินลายทอง ๑ กลมติ ๓๔ ยางหนอย ๑ ยางกลาง ๔๑ ลำครำเงินเครื่องเงิน ๑ ทายตลับปลายตาบ ๑ พิษณุโลก ๑ ลำแดง ๑ เครื่องสังกสิ ๔ มิลวด ๖ ค่อลาย ๑ ภารทายเงิน กำมือทองเลือง ๑ ครำทองเครื่องเหลก ๑ นาผ้ารังลำพันเครื่องเหลก ๑ ไบโพเครื่องทองเลือง ๑ เครื่องเหลก ๕ เครื่องทองเลือง ปลายรางหุมทองคำ ๑ ลำเปลา ๑ ค่อรางไมศักกำมือภารทายไมมี ๑ ค่อลายทายตลับเครื่องเหลก ๒ เครื่องทองเลืองลำแดง ๙ เครื่องทองเลืองค่อลาย ๑๑ ไมลาย ๑๐๓ (รวม) ๑๑๔ นาเนือ ๑ ยอดสุดันเครื่องเงิน ๒ กาไลทอง ๒ (รวม) ๔ ยางหนอย เครื่องเงิน ๒๗ เครื่องทอง ๗ กาไลเงิน ๑๓ (รวม) ๒๐ เครื่องทองทอ ๑ (รวม) ๔๘ (รวม) ๓๑๓

ตันเลยิม ปลายหอก ๓ ลายเงิน ๒ ตะทอง ๑ ครำทองปลายหอก ๑ ลายชำเลืองกาไล ปลายรางหุมทองคำ ๑ ปากกะโถนเครื่องทองเลืองปลอกนากปลายหุมทอง ๑ เครื่องทองเลือง ปลายหุมทอง ๑ ฟังทอง เครื่องฟังทอง ๑ กำมือเหลกพานทายทองเลือง ๑ ยางกลางลำรางแดง เครื่องทองเลือง ๕ รางแดงเครื่องทองเลือง ๑๐ เครื่องทองเลือง ๒๔ ครำเงินเครื่องเงิน ๑ คอลายเครื่องทองเลือง ๒ แมเงินปลายรางกาบเงินเครื่องเหลก ๒ ลำแดง ๕ ลายเงินเครื่องเหลก ๑ ค่อลายครำทอง ๑ ทายตลับเครื่องทองเลือง ๕ เครื่องเหลก ๒ (รวม) ๗ ลายทอง เครื่องทองเลือง ๔ กปิตันครำเงินเครื่องเงิน ๑ ลายทองเครื่องทองคำ ๑

คาบสีนลา ลายทองเครื่องกุตัน ๑ ค่อลายเครื่องปลาด ๑ ลายทองเครื่องเงิน ๑ รางค่อ เครื่องเงิน ๑ ครำทอง ๒๖ เครื่องนาก ๑ ลายเงินเครื่องตะเงิน ๑ ยางกลางปลองออย ๒ ชัน ลำแดงเครื่องทองเลือง ๓ ลายเงินเครื่องเงินปลอกเงิน ๑ ลำรางแดงเครื่องทองเลือง ๓ ลำรางแดงกำ มือเหลกภารทายทองเลือง ๗ เลารางคางไมมิเครื่อง ๒ เครื่องทองเลืองลำแดงค่อลาย ๑๕ ค่อไมลาย ๒๐ (รวม) ๓๕ (รวม) ๑๖๐ ฝรั่งเสฎ ครำทอง ๑ ไมครำ ๓๔ ลำเปลา ๑ (รวม) ๔๐ ไนย-นอก เลยิม ๓ ลำพัน ๑ วิลันดา ๒ ปืนญวน ๑ ลำพัน ๓ สาย ๓ ลำครำเงิน ๑ นก ๒ ตัว ๑ ลำลาย ๑ ลำเลยิม ๔ (รวม) ๕ ปืนข่อชาง ๘ นกชาย ๑ นกเปด ๔ ยางกลาง ๑ ทายตลับ ๑๒ พมา ๑ สามสายทายบูรปลอกเงินเครื่องทองเลือง ๑ คาบชุดแปลงเปนคาบสีลา ๖ หลังสนัน ครำทอง ๑ ไมครำ ๔ (รวม) ๕ ตันทนัน ครำทอง ๒ ครำเงิน ๗ (รวม) ๙ หลังมาตัน กลึม ๕ เลยิม ๓๓ (รวม) ๓๘ ย้าว ๓ ศอก ๗ ๔ ศอก ๑๙(รวม) ๒๖ ลำทอเลือง ๒๑(รวม) ๑๘๘

ตันชุด กลึมชุดกระสุน ๘ บาท ๑ ทายตลับเครื่องเงินปลายรางหุมทองคำ ๑ ครำทอง ๒ ไมครำ ๙ (รวม) ๑๑ ครำทองเครื่องเงิน ๑ เครื่องชุด ๑ เครื่อง นาก ๑ กาไลทอง ๑ (รวม) ๒ ลำเปลาหลังสนัน ๒ หลังสนันนกโพรงเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๒๐

จำนวรพรแสง

รางครึงทอน เลยีม ๖ ลำแดง ๑ ลำพัน ๑ คัอลาย ๒ คัอลายเครืองเลก ๔ ทองเลือง ๕ (รวม) ๙ ตันกลัม คัอลาย ๑ ไมลาย ๓ (รวม) ๔ ตันกลัมลำแดง เครืองประดับเพชร ๑ ตันเลยีมคัอลายลำลาย เครืองทองเลือง ๑ คัอลายฉนวรทองเครืองเหลก ๓ คัอลายเครืองเหลก ตราลุก ๑ กลัมทายตลับคัอลาย ๒ ไมลาย ๒ (รวม) ๔ กลัมคัอลายหลังหนังสือ ๑ กลัมเครือง ทองเลืองลำแดง ๒๐๙ กลัมเครืองทองเลือง ๑๘๘ กลัมเครืองทองเลืองลำลาย-ลำแดง ๘๑ กลัมเครืองทองเลืองคัอลาย ๗ ไมลาย ๕ (รวม) ๑๒ ทายตลับเครืองเงิน ๑ กลัมคอลายลำแดง ๑ เลยิมคัอลายเครืองเหลก ๑ เลยิมคัอลายลำแดง ๑ และเลียม คัอลาย ๔ ไมลาย ๔ (รวม) ๘ ตันเลยิมเครืองทองเลือง ๕ ตันกลัมลายเงิน ๓๕ ไมลาย ๔๒ (รวม) ๗๗ (รวม) ๖๑๘ แฝดเคยิง คัอลาย ๕ ครำทอง ๖ ไมครำ ๓๙ เครืองเงิน ๓ ลำเปลาแตก ๑ (รวม) ๕๔ แฝดหัน ๒ ลำกลอง ๘ ๓ ลำกลอง ๑(รวม) ๙ ๗ ลำกลอง ๑(รวม) ๖๔ ปืนลัม ๑ คาบชุด มิเครือง ๑๑ ลำเปลา ๑ ลำเลยีมเครืองทองเลือง ๑ ลำเลกลายเงินเครืองทองเลือง ๑ (รวม) ๑๔ นกโพรง ๑ ทองปราย ลำเหลก ๒ ลำทองเลือง ปลายหอก ๑๗ ไมมิหอก ๔ (รวม) ๒๑ ทายบุร ๑ ลำเหลกปลายหอกเครืองเลือง ๑ ลำเหลกปากมังกอรลายเงินเครืองทองเลือง ๑ ทายหอยโขง แฝดเคยิง ๒ แฝดหัน ๖ แฝดลางบัล ๕ แฝด ๔ ลำกลอง ๖ (รวม) ๑๙ ไมแฝด ๙๐ มือเชือ ๑๒ ฉนวรหลัง ๕ ลำเหลกรางทองแดง ๑ (รวม) ๑๐๘ (รวม) ๑๒๗ คาบสิลา ๑๓๖๕ ปืนลัม ๓ คาบชุด ๑๔ นกโพรง ๑ ทองปรายลำทองเลือง ๒๑ ลำเหลก ๕ (รวม) ๒๖ ทายหอยโขง ๑๒๗ (รวม) ๑๕๓๖ อึง

ถว่าย ลันเกลาฯกรมพรราชวังบวอร รางครึงทอรตันกลัม ลำแดงเครืองเงิน พืนทอง คำเรือนเงินประดับเพช ๑

พรยกระบัตร เมืองถ่ลาง ทองปรายลำทองเลือง มีหอก ๒ ไมมิหอก ๒ (รวม) ๔ ยาง กลางตันเลยีมลำรางแดง ๕ (รวม) ๙

นายฉิม ตันเลยิมแม้เงินปลายรางกาบเงินเครืองเหลก ๒

ตันกู ลำเลยีมปลายเขาคัอลายเครืองทองเลือง ๑

พระเจ้านองญาเธอกรมหมืนศรพัลเสน ทองปรายลำทองเลืองปลายหอก ๒

หลวงกะจิเมืองระแนะ ตันกลัมภารทายกังมือทองเลือง ๑ (รวม) ๑๖

ร่บาทอายบุญนาก รางครึงทอน ทายตลับเครืองทองเลือง ๑ คัอลายทายตลับ ๑ ลำแดงเครืองทองเลือง ๒ (รวม) ๔ ตันเลยีมลายเงินเครืองต่เงิน ๑ (รวม) ๕

อายซาง ตันชุดเครืองเหลกชุด ๑ รางครึงทอรตนเลยีมเครืองทองเลือง ๑ (รวม) ๒

อายเกษตันเลยีมลายเงินเครืองเหลก ๑ อายรวจ ชันทายหอยโขงเครืองทองเลือง ๑ อายไภยชันทายหอยโขงเครืองทองเลือง ๑ หมอมเมร ตันชุดหลังสนันลำเปลา ๒ (รวม) ๑๒

ฉ่เลย หลวงสแมเมืองยะลิง รางคริ่งทอรตันเลยิมค่อลาย ลำลายทายตลับเครื่องทอง เลือง ๑ ก่ะละจ๊อเมืองยริง แฝดเคยิ่งค่อลายเครื่องเหลก ๑ รางคริงทอนค่อลาย เครื่องทองเลือง ๑ ตันเลยิมชุดทายตลับเครื่องเงินปลายรางหุมทองคำ ๑ (รวม) ๔ ตันเลยิ่มลายช่าเครืองกาไล ๑ (รวม) ๕

ปีมเลง เอกศ์ก โรงไหญสังมา กลัมดิเครื่องเงินลายทอง ๑ ดิ ๑๑ ยางหนอย ๑ (รวม)๑๑ (รวม)๑๒ ค้าจังกอบ เมืองถ่ลาง ตันเลยิ่มบางกลางปลองออย ๒ ขันลำแดงเครื่อง ทองเลือง ๓ ครำทองเครื่องเหลก ๑ นาผ้ารังลำพันเครื่องเหลก ๑ ไบโพเครื่องทองเลือง ๑ ตันกลัม เครื่องทองเลือง ๒ เครื่องเหลก ๔ เครื่องทองเลืองปลายรางหุมทองคำ ๑ ลำเปลา ๑ รางไมศัก ทังมือภารทายไมมิ ๑ (รวม) ๑๒ ฟังทองเครื่องฟังทองตัวปลานาราทองคำ ๑ ลายเงิน เครื่องเงินปลอกเงิน ๑ ปากก่โถนเครื่องทองเลือองปลอกนากปลายรางหุมทองคำ ๑ ลำราง ทังมือเหลกภารทายทองเลือง ๑ ลำรางแดงเครื่องทองเลือง ๓ ลำรางแดงทังมือเหลกภารทาย ทองเลือง ๗ รางแดงเครื่องทองเลือง ๑๐ เครื่องทองเลือง ๖ เลวรางคางไมมิเครือง ๑ เครื่องทอง เลืองปลายรางหุมทอง ๑ (รวม) ๓๒

ขันมาหลังมากลัมเครื่องทองเลือง ๑ สามสายทายบุรปลอกเงินเครื่องทองเลือง ๑ คาบชุดเลกลายเงินเครื่องทองเลือง ๑ ปืนลัมลำทองเลืองเครื่องทองเลือง ๑ ลำทองเลืองเครื่องทอง เลือง ๕ นักเปดเครื่องเหลก ๒ ทองเลือง ๑ (รวม) ๓ ตันเลยิมค่อลายเครื่องทองเลือง ๑ ตัน ชุดเครื่องชุดเครื่องนาก ๑ ลำเลยิมปากโถนเครื่องทองเลือง ๑

รางคริ่งทอน ค่อลายฉนวรทองเครื่องเลก ๓ ค่อลายเครื่องเหลก ๔ ค่อลายเครื่องเหลก ตราทองลุด ๑ ค่อลายเครื่องทองเลือง ๔ เลยิมเครื่องทองเลือง ๑ กลัมเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๑๔

แฝดเคยิ่ง เครื่องเหลก ๔ ค่อลาย ๒ ลำเปลาแตก ๑ (รวม) ๗ ลำทองเลืองปลายหอก ๕ ลำเหลกลายเงินปากมังกอรเครื่องทองเลือง ๑ ลำเหลก ปลายหอกเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๗

ขันทายหอยโขง แฝดหันเครื่องกาไล ๑ ค่อลายๆทองเครื่องทองเลือง ๒ ตันเลยิมเครื่องทอง เลือง ๔ ฉนวรหลัง ๒ ตันกลัมเครื่องทองเลือง ๔ ลำเหลกรางทองแดง ๑ ตันเลยิมเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๑๕ (รวม) ๑๐๒ คาบสินลา ๑๑๘ ปืนลัม ๑ คาบชุด ๑ ทองปลาย ๑๓ ทายหอยโขง ๑๗ (รวม) ๑๕๐

ปีมเมยโทศ์ก พญาอภัยษรรเพลิง จัดปืนโรงไหญทำพรแสง สังมา กลัมยอดสุดัน เครื่องเงิน ๒ กาไลทอง ๒ (รวม) ๔ กลัมยางหนอยเครื่องเงิน ๗ กาไลทอง ๗ กาไลเงิน ๓ (รวม) ๑๐ ทองข้าว ๑ (รวม) ๑๘ เงิน ๙ เครื่องกาไลทอง ๙ กาไลเงิน ๓ (รวม) ๑๒ ทองข้าว ๑ (รวม) ๒๒ ฉเล้ยพ่มา ตันเลยิมรางคริ่งทอนค่อลายทายตลับเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๒๓

ปีม่แมตรินิศก พญาอ่ภัยษรรเพลิงจัดปืนโรงไหญทำพรแสง สังมา ยางกลาง เครื่องทอง เลืองกาไลทอง ๑ แดงม่สกิลูกคาเมืองกุนเตยิร ตันเลยีมลายเงินปากโถนเครื่องทองเลือง ๑ ถ่วาย พรอภัยณุราช ลำเลยิมค่อลายเครื่องทองเลือง ๑ ทองปรายลำทองเลืองปลายหอก ๒ (รวม) ๓ หลวงสรีนทรามาต แฝด ๗ ลำกลองเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๕ (รวม) ๖ พญาอภัย ษรรเพลิงจัดปืนโรงไหญทำพรแสง สังมา สุตันหนอยตันกลัมเครื่องเงิน ๑๓ กาไลเงิน ๑๐ (รวม) ๒๓ ตันเลยีมครำเงินเครื่องเงิน ๑ (รวม) ๒๔ ถ่วายจินกาวโล นายสำเภา ตันกลัมค่อ ลายทายตลับเครื่องเหลก ๑ จินบุญสังนายสำเภา รางครึ่งทอนตันกลัมปืนหิบ ๒ (รวม) ๓ ถ่วาย ลันเกล้าฯ กรัมพรราชวังบวอร ตันขุดหลัง สนันนักโพรงเครื่องเหลก ๑ ร่บาทหม้อไภ ตันกลัมหลังสนันเครื่องเหล็ก ๑ ตันกลัมขุดเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๒ (รวม) ๓

ปีร่กาเบญศก พญาอภัยษรเพลิงจัดปืนโรงไหญทำพระแสงฝรังเสฎตันเลยีม ๑ โรง ไหญสังมาหลังสนัน กังมือภารทายไมมิ ๒ สุตันตันกลัมเครื่องเงินจิน ๓ (รวม) ๖ โรงคาบ ขุดสังมา คาบขุดแปลงเปนคาบสินลา ตันเลยีมเครื่องเงิน ๒ ตันเลยีมเครื่องเลก ๑ ตันเลยิม ปลองออย ๒ ชัน ๑ ตันเลยีม หลังสนัน เครื่องเงิน ๑ (รวม) ๕ (รวม) ๑๔

ปีจ่อฉ่ศก ถ่วาย จินเจยิ่งลูกค้าเมืองเกาะมากแฝดเคยิ่งค่อลายเครื่องเหลกไนหิบ ๑ ถ่วาย นายสันบุตพญาจุลาผูตาย ตันกลัมไหญเครื่องเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๒

ตันกลัมรางครึ่งทอนลำแดงเครื่องเงินพินทองคำเรือนลำเงินประดับเพช ๑ ยางกลาง ตันเลยีม ลำ-รางแดงเครื่องทองเลือง ๕ ตันเลยีมแมเงินปลายรางกาบเงินเครื่องเหลก ๒ ตัน เลยีมลายเบาคอลายเครื่องทองเลือง ๑ ตันกลัมภารทายเงินกังมือทองเลือง ๑ ตันเลยีมลายเงินปาก โถนเครื่องทองเลือง ๑ ลำเลยีมค่อลายเครื่องทองเลือง ๑ ตันกลัมค่อลายทายตลับ เครื่องเลก ๑ ตันกลัมรางครึ่งทอนปืนหิบ ๒ ตันขุดหลังสนันนักโพรง เครื่องเหลก ๑ ตันกลัมไหญเครื่องทอง เลือง ๑ ลำทองเลือเครื่องทองเลือง ๑ ตันกลัมขุดเครื่องขุดกระสุน ๘ บาท ๑ กลัมนาเนือ ๑ ตันกลัมรางครึ่งทอนเครื่องทองเลือง ๗ ตันเลยีมยาว ๓ ค่อกเครื่องเหลก ๑ ตันกลัมรางครึ่งทอนค่อ ลายเครื่องเหลก ๑ ตันกลัมค่อลายทายตลับนาเรือ ๑ ถ่วาย แฝดเคยิง ค่อลายรางเครื่องทอน เครื่องเหลก ๒ ไมลายเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๓ แฝด ๗ ลำกลองเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๔ คาบขุด ลำเลยีมเครื่องทองเลือง ๑ ทองปราย ลำทองเลืองมิหอก ๖ ไมมิหอก ๔ (รวม) ๑๐ แฝดเคยิง ๒ ค่อลายเครื่องเหลกไหญ ๒ เลก ๒ (รวม) ๔ ปลายหอก ๒ ตันเลยีมเครื่องเหลก ๒ รวม ๑๐ (รวม)๕๕ ร่บาท รางครึ่งทอนทายตลับเครื่องทองเลือง ๑ ลำแดงเครื่องทองเลือง ๒ ค่อลายทาย ตลับ ๑ (รวม) ๔ ตันเลยีมลายเงินเครื่องต่เงิน ๑ ตันขุดเครื่องเหลกขุด ๑ รางครึ่งทอนตันเลยีม เครื่องทองเลือง ๑ ตันเลยีมลายเงินเครื่องเหลก ๑ ตันขุดหลังสนันลำเปลา ๒ ตันกลัมหลังสนัน เครื่องเหลก ๑ ตันกลัมขุดเครื่องเหลก ๑ ตันกลัมเครื่องทองเลือง ๑ ตันกลัมรางครึ่งทอนเครื่อง ทองเลือง ๑ ตันเลยีมทายต่ลับค่อลายเครื่องเหลก ๒ ตันเลยีม มิแตลำรางเครื่องนักแบนกงมือ

ภารทายไมมิ ๑ (รวม) ๑๗ ทายหอยโขง เครื่องทองเลือง ๒ (รวม) ๑๙ ฉ่เล้ย รางครึ่งทอนต้น เลยีมค้อลายลำลายทายตลับเครื่องทองเลือง ๑ รางครึงทอนค้อลายเครื่องทองเลือง ๑ ต้น เลยีมชุดทายตลับเครื่องเงินปลายรางหุมทองคำ ๑ ต้นเลยีมลายช้าเครื่องกาไลปลายรางหุม ทองคำ ๑ ต้นเลยีมรางครึ่งทอนค้อลายทายตลับเครื่องเหลก ๑ แฝดเคยีงค้อลายเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๖ ต้นเลยีมรางครึ่งทอนค้อลายลำแดง ๑ ต้นกลมรางครึ่งทอนค้อลายลำแดง ๑ ต้น เลยิมลำแดง ๑ ไน-นอก เลยิมลำแดง ๑ ต้นกลัมเครื่องทองเลือง ๔ รางครึ่งทอน ต้นกลัมค้อ ลายหลังสือ ๑ ต้นเลยีมค้อ ลาย ๒ ไมลาย ๔ (รวม) ๖ ต้นกลัม ๑ กรมทายตลับ ๑ (รวม) ๒ ต้นเลยีมค้อลายเครื่องเหลก ๑ ต้นกลัมเครื่องทองเลือ่งใหญ่ ๔๐ หนอย ๑๐ (รวม) ๕๐ ต้นเลยีม ค้อลาย ๒ ต้นกลัมเครื่องทองเลือง ๑๒๙ ต้นกลัมเครื่องทองเลือง ลำแดง ๓๐ ต้นกลัมเครื่องทอง เลือ่งค้อลาย ๖ ไมลาย ๕ (รวม) ๑๑ (รวม) ๒๓๒ จัดซือ ต้นเลยีมค้อลายครำทอง ๑ ต้นกลัม เครื่องทองเลือง ๕๑ ต้นเลยีมเครื่องทองเลือง ๑๘ ต้นกลัมเครื่องทองเลืองค้อลาย ๑๑ ไมลาย ๔๓ (รวม) ๕๔ ต้นกลัมรางครึ่งทอนค้อลายเครื่องทองเลือง ๑ ต้นเลยิมทายตลับเครื่องทองเลือง ๕ ต้นเลยีมลายทองเครื่องทองเลือง ๔ รางครึงทอนลำแดงเครื่องทองเลือง ๑๕๘ ต้นกลัม ลำแดงเครื่องทองเลือง ๙ ต้นเลยีมลำแดงเครื่องทองเลืองค้อลาย ๒๐ ไมลาย ๑๕ (รวม) ๓๕ ต้นกลัมรางครึ่งทอนลำแดงเครื่องทองเลือ่งลำลาย ๘๑ ไมลาย ๑๙ (รวม) ๑๐๐ แฝดเคยิ่งค้อ ลายต้นครำทอง ๒ ทายหอยโขง ลำทองเลือง ปลายหอก ๒ ไมมีหอก ๒ (รวม) ๔ คาจางกอบ ต้นเลียมยางกลางปลองออย ๒ ขันลำแดงเครื่องทองเลือง ๓

โรงใหญ่สังมา กลมติเครื่องเงินลายทอง ๑ ต้นกลัมติ ๑๐ ต้นกลัมบางหนอย ๑ กลัมยอด สุดัน เครือง เงิน ๒ กาไลทอง ๒(รวม)๔ กลัมยาหนอยเครื่องเงิน ๗ กาไลทอง ๗ กาไลเงิน ๓ (รวม) ๑๐ ทองขาว ๑ (รวม) ๑๘ ยางกลางเครื่องทองเลืองกาไลทอง ๑ สุดันหนอยต้นกลัม เครื่องเงิน ๑๓ กาไลเงิน ๑๐ (รวม) ๒๓ ต้นเลยิมฝรังเสฎ ๑ หลังสนันกงมือ ภารทายไมมิ ๒ สุดันต้นกลัมเครื่องเงินจิน ๓ ต้นกลัมชุดเครืองกาไลทอง ๑ ต้นกลมเครื่องเงินจิน ๑๓ ต้นกลัม เครื่องเหลก ๑ ต้นกลัมเครื่องทองเลือง ๑ ทายตลับรางครึ่งทอนเครื่องเงิน ๑ ไนเลยีมเครื่องทอง เลือง ๑ ต้นเลยีมค้อลายเครื่องทองเลือง ๑ สุดันยางหนอยเครื่องเงินจิน ๔ ฝรังเสฎลำเปลา ๑ (รวม) ๘๙

โรงคาบชุดสังมา คาบชุดแปลงเปนคาบสินลา ต้นเลยีมเครื่องเงิน ๒ ต้นเลยีมเครื่องเหลก ๑ ต้นเลยีมปลองออย ๒ ขัน ๑ ต้นเลยีมหลังสนันเครื่องเงิน ๑ (รวม) ๕ ขันมาต้นกลัม ครำทอง เครื่องเหลก ๑ นาฝารังลำพันเครื่องเหลก ๑ ไบโพเครื่องทองเลือง ๑ เครื่องทองเลือง ๒ เครื่อง เหลก ๔ เครื่องทองเลืองปลายรางหุมทองคำ ๑ ลำเปลา ๑ รางไมศักกังมือภารทายไมมิ ๑ (รวม) ๑๒ ต้นเลยิม ฟังทองเครื่องฟังทองตัวปลานาราทองคำ ๑ ลายเงินเครื่องเงินปลอกเงิน ๑ ปากโถนเครื่องทองเลือง ปลอกนากปลายรางหุมทอง ๑ กังมือเหลกภารทายทองเลือง ๑

ลำรางแดงเครื่องทองเลือง ๓ ลำรางแดงกำมือเหลกภารทายทองเลือง ๗ รางแดงเครื่องทองเลือง ๑๐ เครื่องทองเลือง ๖ เลารางคางไมมิเครื่อง ๑ เครื่องทองเลืองปลายรางหุมทอง ๑ (รวม) ๓๒ หลังมากลมเครื่องทองเลือง ๑ สามสายทายบุรปลอกเงินเครื่องทองเลือง ๑ ลำทองเลือง เครื่องทองเลือง ๕ นักเปดเครื่องเหลก ๒ ทองเลือง ๑ (รวม) ๓ ตันเลยีมค่อลายเครื่องทองเลือง ๑ ตันขุดเครื่องขุดนาก ๑ ลำเลยีมปากโถนเครื่องทองเลือง ๑

รางคริ่งทอน ค่อลายฉนวรทองเลืองเหลก ๓ ค่อลาเครื่องเหลก ๒ ค่อลายเครื่องเหลกตราทรงลุด ๑ ไมมิตรากอง ๒ (รวม) ๓ ค่อลายเครื่องทองเลือง ๔ เลยีมเครื่องทองเลือง ๑ กลมเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๑๔

แฝดเคยิ่ง เครื่องเหลก ๔ ลำเปลาแตก ๑ ค่อลาย ๒ (รวม) ๗ ปืนลมลำทองเลืองเครื่องทองเลือง ๑ คาบขุดลำเลกหลายเงินเครื่องทองเลือง ๑

ทองปราย ลำทองเลืองปลายหอก ๕ ลำเหลกลายเงินปากมังกอนเครื่องทองเลือง ๑ ลำเหลกปลายหอกเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๗ แฝดหันเครื่องกาไล ๑ ลายทองค่อลายเครื่องทองเลือง ๒ ตันเลยีมเครื่องทองเลือง ๔ ลำเหลกรางทองแดง ๑ ตันเลยีมเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๑๕

ปีกุญสัพศก จัดซือ จินบุญสงตน เลยีมรางคริ่งทอนค่อลายลำแดง ๑ ตันกลมรางคริ่งทอนค่อลายลำแดง ๑ (รวม) ๒ ถ่วาย นักกุดาเมืองตรังต่นู ข้นทายหอยโขง ตันเลยีมเครื่องเหลก ๒ คาบขุดลำเลยีมเครื่องทองเลือง ๑ (รวม)๓ โรงใหญสงมา เจ้ากลายตันกลมขุดเครื่องกาไลทอง ๑ (รวม) ๖

ปีฉ่ลูนพศก จินขุนซือลำทองเลืองเครื่องทองเลือง ๑ ถ่วายพญา ณ่คอรศรีธรรมราช (และ) พรสุนทอรเมืองถ่ลาง ตันกลมขุดเครื่องขุดกระสุน ๘ บาท ๑ ตันกลมนาเนือ ๑ ข้นทายหอยโขงปลายหอก ๒ (รวม) ๔ (รวม) ๕ ร่บาท เจ้าขันท่รัฏตันกลมเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๖ จัดซือ จินบุญ สง ตันเลยีมลำแดง ๑ ไน-นอก เลยีมลำแดง ๑ (รวม) ๒ โรงไหญ่สงมา พญาไกรษรทำตันกลมเครื่องเงินจิน ๑๓ ตันกลมเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๑๔ (รวม) ๑๖

ปีชารสำเริฏศก จัดซือ นายกำปันเมืองมะเกา แฝดเคยิงค่อลายตันครำทอง ๒ โรงไหญสงมาฉเลยครัวมอร ตันกลมเครื่องทองเลือง ๑ ทายตลับกงครึงทอนเครื่องเงิน ๑ ไนเลยีมเครื่องทองเลือง ๑ ตันเลยีมค่อลายเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๔ (รวม) ๖

ขุนทิพทารา ตันกลมรางคริ่งทอรค่อลายหลังหนังสือ ๑ ตันเลยีม รางคริ่งทอรค่อลาย ๒ ค่อไมลาย ๔ (รวม) ๖ รางคริ่งทอรตันกลม ๑ ตันกลมทายตลับ ๑ (รวม) ๒ ตันกลมเครื่องทองเลือง ๔ (รวม) ๑๓

หลวงฤทสำแดง รางคริ่งทอรตันเลยีมค่อลายเครื่องเหลก ๑ ข้นทายหอยโขง ลำทองเลือง ปลายหอก ๒ (รวม) ๓

ปีเถาะเอกศก จัตซือ ขุนจำนงภักดี ตันเลยีมค้อลายครำทอง ๑ จินหักเสง รางครึ่ง ตันกลัมเครื่องทองเลืองไหญ่ ๔๐ เลก ๑๐ (รวม) ๕๐ จินภัก รางครึงทอรตันเลยีมค้อลาย ๒ ทายหอยโขงลำทองเลือง ๒ (รวม) ๔ (รวม) ๗๑

ปีมโรงโทศก่ จัตซือ จินเกษตันกลัมรางครึ่งทอรเครื่องทองเลือง๖๖เครื่องทองเลือง๑๖(รวม) ๘๒จินแซอิวตันกลัมรางครึ่งทอรเครื่องทองเลือง๕๔เครื่องทองเลือง๓๕(รวม)๘๙หลวงไมตรีวานีจ ตันกลัมรางครึ่งทอรเครื่องทองเลือง ๙ เลยีมเครื่องทองเลือง ๑๘ (รวม) ๒๗ จินจวนตันกลัมราง ครึ่งทอรเครื่องทองเลืองลำแตง ๓๐ จินหนังแซะ ตันกลัมรางครึ่งทอร เครื่องทองเลืองค้อลาย ๖ ค้อไมลาย ๕ (รวม) ๑๑ เครื่องทองเลืองค้อลาย ๑๑ ค้อไมลาย ๔๓ (รวม) ๕๔ (รวม) ๖๕ (รวม) ๒๙๓ ถ่ว้าย หลวงสุนทอรเมืองถลาง ตันกลัมรางครึ่งทอรเครื่องทองเลือง ๔ หลวง ยักรบัตเมืองถ่ลาง ตันกลัมรางครึ่งทอรเครื่องทองเลือง ๒ พระตกัวทุง ตันกลัมรางครึ่งทอรเครื่อง ทองเลือง ๑ เจ้าเมืองเกาะมาก ทองปรายลำทองเลือง ๒ (รวม) ๙ (รวม) ๓๐๒

ปีมเสงตรินศก ร่บาท ถ่ว้ายกปีต้นราศรีโบเหน ตันเลยีมยาว ๓ ศอกเครื่องเหลก ๑ ก่ปีต้น ม่อระแกน ตันกลัมรางครึ่งทอรค้อลายเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๒ อายรักตันกลัมรางครึ่งทอร เครื่องทองเลือง ๑ สิงหะจัก ตนเลยีมทายตลับค้อลายเครื่องเหลก ๒ (รวม) ๓ จัดซือ ก่ปีตัน ราศรีโบเหน ตันเลยีมลานทองเครื่องทองเลือง ๔ ก่ปีต้นม่อรแกน ตันเลยีมทายต่ลับเครื่องทอง เลือง ๕ พญาล่คอร ตันกลัมค้อลายรางครึ่งทอนเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๑๐ (รวม) ๑๕

ปีมเมียจัดว่าศก โรงใหญสังมา สุตันยางหนอยเครื่องเงินจีน ๔ ฝรังเสฏลำเปลา ๑ (รวม) ๕ ร่บาท กรมหมินอินบ่อรพิพิท ตันเลยีมมิแตลำราง เครื่องนักแนบ กังมือ ภารทายไมมิ ๑ จัดซือ ก่ปีต้นมังลาราแฝดเคยีง ๑ นายอาวมหัดเลก ตันกลัมค้อลายทายตลับ ๑ (รวม) ๒ ก่ปีต้นมีกดาลารา แดนยพิน ด่ราพัด เครื่องทองเลืองลำแดงราง ครึ่งทอน ๑๕๘ ยาวกลัม ๙ เลยิมค้อลาย ๒๐ ไมลาย ๑๕ (รวม) ๓๕ (รวม) ๔๔ (รวม) ๒๐๒ พญาถลางไหนายทอง-บุตกับหลวงศรีภักดีคุมา ตันกลัมลำแดง รางครึ่งทอน ลำ ลาย ๘๑ ไมลาย ๑๙(รวม) ๑๐๐ (รวม) ๓๐๒ ถ่ว้ายหลวงวิเชยีน นายกำปัน เจ้าเมืองบังกลามอบมาถวาย ชั้นทายหอยโขง ๒ (รวม) ๓๑๒

ปีมแมเบญศก ถ่ว้าย เจ้าเมืองไยกตราแฝดเคยิ่งรางครึ่งทอนค้อลายเครื่องเหลก ๑ ลันเกล้าฯ เมือยังเปนกรม ชั้นทายหอยโขง ค้อลายเครื่องเหลกไหญ่ ๒ เหลก ๒ (รวม) ๔ (รวม) ๕

พระแสงเติ่มแลชิ่น จำหนายแตกหายไชยเงิ่นแลพรราชทาน ลำรับเมืองปากไตย ฝายเหนือ ขาราชการเจ้าตางกรมหากรมมิได้แลคังโรงง เปน จำหนาย แตกเสียแฝดเคยิ่ง ลำเปลา ๑ ยุบทำเปนร้าวเทยีนเสีย ตันกรมครำทอง ๑ หายไชเงิน จหมินกงสินตันกลัมเครื่อง เงิน ๑ (รวม) ๓

คาบสิลา หลังมา ตันกลม มีเครื่องราง ๓๑๓ ลำเปลา ๑ ตันเลยีม ๑๐๐ คาบชุดแปลง เปนคาบสิลา ๖ ลำลาย ๑ เลยีม ๔ (รวม) ๕ ยาว ๓ ศอก ๗ ยาว ๔ ศอก มีเครื่องราง ๑๗ ลำเปลา ๒ (รวม) ๑๙ (รวม) ๒๖ ลำพัน ๑ ลำพัน ๓ สาย ๓ ลำทองเลือง ๒๑ นักชาย ๑ นักเปด ๔ ตันกลม ๕ ตันเลยิม ๓๓ (รวม) ๓๘ ไน-นอก เลยีม ๓ วิสันดา ๒ นัก ๒ ตัว ๑ ทายตลับ ๑๒ พมา๑ ฝรังเสฎ ๔๐ ๓ สายทายบุร ๑ ปืนข่อ ๘ ปืนญวน ๑ รางครึ่งทอน ๖๑๘ ตันท่นัน ๙ ยางกลาง ๑ ลำครำเงิน ๑ ตันชุด มิเครื่องราง ๑๘ ลำเปลา ๒ (รวม) ๒๐ หลัง สนันครำทอง ๑ ไมครำ ๔ (รวม) ๕ แฝดเคยิ่ง มีเครื่องราง ๕๓ ลำเปลาแตก ๑ (รวม) ๕๔ แฝดหัน ๑๐ (รวม) ๖๔ มิเครื่องรางดิ ๑๓๕๖ รางแตก ๒ หาย ๑ (รวม) ๓ ลำเปลา ๖ ดิ ๑๓๖๒ เสีย ๓ (รวม) ๑๓๖๕ ปืนลัม ๓ นักโพรง ๑ คาบชุดมิเครื่องราง ๑๓ ลำเปลา ๑ (รวม) ๑๔ ทองปราย ลำทองเลือง ปลายหอก ๑๕ ไมมิหอก ๖ (รวม) ๒๑ ลำเหลกปลายหอก ๑ ไมมิหอก ๓ (รวม) ๔ ทายบุรลำเหลก ๑ ปลายหอก ๑๖ ไมมิหอก ๑๐ (รวม) ๒๖ ทายหอยโขง แฝดเคยิ่ง ๑๒ แฝดหัน ๔ แฝด ๔ ลำกลอง ๓ แฝด ลาง-บน ๗ (รวม) ๒๖ ลำทองเลือง ๑๗ ลำเหลก ๕๑ ลำครำ ๒ มือเชือ ๑๓ ปลายหอก ๔ ไมมิหอก ๑๑๕ ลำเปลา ๘ นาเพลิง ๑ ฉนวรหลัง ๓ ลายทอง ๒ ลำเปลา ๘ ปลายหอก ๔ (รวม) ๑๒๗ มิเครื่องรางดิ ๑๕๑๘ เสีย ๒ (รวม) ๑๕๒๐ ลำเปลา ดิ ๑๕ เสีย ๑ (รวม) ๑๖ ดิ ๑๕๓๓ เสีย ๓ (รวม) ๑๕๓๖ อ่ึง

เมืองเวยิ่งจัน เจ้าเวยิ่งจันเกา แฝดหัน ๑ แฝดเคยิ่ง ๒ (รวม) ๓ ตันเลยิมลายทอง ๑ ทายตลับเครื่องเงิน ๑ ยาว ๔ ศอก ๑ (รวม) ๖ เจ้าอินเปนเจ้าเวยิ่งจัน ตันเลยิมลายเงิน ๑ เจ้าสุทธิสาร ตันชุดครำทองเครื่องเงิน ๑ เจาอ่ณุเปนเจาเวยิ่งจัน ตันเลยิมครึ่งทอรค่อลายทายตลับเครื่องเลก ๑ ตันเลยิมลายทองเครื่องเงินกาไลทองคำ ๑ แฝดเคยิ่งค่อลายเครื่องเลก ๑ (รวม) ๓ เจ้าอุปราช ตันชุดเครื่องเงิน ๑ ตันเลยิมเครื่องกาไลทอง ๑ (รวม) ๒ เจ้าโบหลังส่นันเครื่องเงิน ๑ (รวม) ๑๔

เมืองปาศัก ทาวสิงเปนราชวัง ตันกลมเครื่องเงิน ๑ เจาวัณ่สาร ตันกรมรางครึ่งทอง ๑ เจ้าบุตรเปนเจาปาศัก ตันกลมปลายเงินเครื่องเงินจิน ๑ นายทองคำ ผู้ช่วยราชการ ตันกลมหลังทนันเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๔

เมืองอุบล ราชวังเปนอุปหาด ตันเลยิมเครื่องเงินจิน ๑ กลมเครื่องเงินจิน ๑ (รวม) ๒

เมืองพอร เจ้ากลางรางครึ่งทอนลายเงิน ๑ เมืองพอรฝรังเสฎลายเงินเครื่องเงิน ๑ เมืองพอร กลมรางครึงทอน ๑ ขันลำทองเลืองปลายหอก ๑ (รวม) ๒ (รวม) ๔

เมืองหลวงพบาง เจ้ากอดแก้ว รางครึ่งทอน ๑ เจ้าอินรางครึ่งทอน ๑ เจ้านา ตันชุดเงิน ๑ ตันชุดเครื่องเงิน นักฝังทอง ๑ ตันเลยิมลายเบาเครื่องกาไลทองปลายรางหุมทองคำ ๑ ฝรังเสฎตันเลยิมครำทองเครื่องเงิน ๑ (รวม) ๓ (รวม) ๖

เมียงเถินชะเมรปาดัง ตันท่านันครำทวงเครื่องกาไลย ๑ รางครึ่งทอนครำเงิน ๒ ไมครำ ๒ (รวม) ๔

เมืองอัตปี เจ้าเมืองรางครึ่งทอน ๑ อุปหาด ฝรั่งเสฏ ๑พรราชวัง กลัมลายเงิน ๑ เชยิ่งโคษ เปนอุปหาด ตันชุดเครื่องเงิน ๑ (รวม) ๔

เมืองแพร พญาแพรชั้นทายหอยโขง ตันเลยีมเครื่องกาไล ๑ พรเมือง กลัมรางครึ่งทอร ครำเงิน ๑ (รวม) ๒ พรแพร ตันเลยีมฝรั่งเสฏ ๑ เถา ตันชุดครำทองเครื่องกาไล ๑ (รวม) ๒ หนอยอุปเสนเปนพญาแพร ฝรั่งเสฏลายเงิน ๑ ทาวอินทวิไชบุตรพญาแพ ตันกลัมยางกลาง ครื่องกาไลทอง ๑ (รวม) ๖

ฝายเหนือ หลังสนัน ตันกลัมเครื่องเหลก ๑ เครึ่งเงิน ๑ รวม ๒ ตันท่านันครำทองเครึ่ง กาไล ๑ ยางกลาง เครื่องทองเลืองกาไลทอง ๑ ฝรั่งเสฏ ลายเงิน ๓ ลายเงินเครื่องเงิน ๑ ครำทอง เครื่องเงิน ๒ ตันเลยิ่ม ๑ (รวม) ๗ ตันเลียม ลายทอง ๑ ลายเงิน ๒ ลายทอง เครื่องกาไลทอง ๑ เครื่องกาไลทองจิน ๑ เครื่องเงิน ๔ ต่ทองเครื่องกาไลทองจิน ๑ (รวม) ๑๐ ตันกลัม เครื่องเงิน ๒ ลายเงินเครื่องเงิน ๑ ลายเงิน ๒ ครำทองเครื่องกาไลทอง ๑ ครำทอง ๒ กลัมมิลวด ๑ เครื่อง สังก่สี ๓ เครื่องทองเลือง ๑ เครื่องกาไลทอง ๑ (รวม) ๑๔ ตันชุด ครำทองเครื่องเงิน ๒ เครื่องเงิน ๑ ครำเงิน ๑ ครำทองเครื่องกาไล ๑ ไมครำ ๓ (รวม) ๘ รางครึ่งทอน ค้อลายเครื่องเหลก ๒ ตันกลัมค้อลาย ๒๓ เลยิ่มลำแดง ๑ ค้อลาย ๑ (รวม) ๒๗ ทายตลับ เครื่องเงิน ๑ ยาว ๔ ศอก ๑ เลยิมลายเบาเครื่องกาไลทองคำปลายรางหุมทองคำ ๑ เลยิ่มหลังมา ๔ แฝดหัน ๑ แฝดเคยิ่ง ๕ (รวม) ๖ ทายหอยโขงลำทองเลือง ๒ เหลกเครื่องกาไล ๑ ไมกา ๑ (รวม) ๒ (รวม) ๔ (รวม) ๘๗

เมืองนาร พญานารเกา ตันกลัมครำเงินรางครึ่งทอร ๑ ตันชุด ๑ ตันเลยิ่มหลังมา ๓ ตันกลัมเครื่องสังก่สี ๓ (รวม) ๘ ห้อน้าเปนพญานาร ตันกลัม ครำทองเครื่องกาไล ๑ เลยิม หลังมาเครื่องทองเลือง ๑ กลัมเครื่องสังก่สีเปนเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๓ (รวม) ๑๑

เมืองเชยิงไหม อุปราชาเปนเจ้าเมืองเชยิงไหม ตันเลยิ่มฝรั่งเสฏลายเงิน ๑ แฝดเคยิ่ง เครื่องเหลก ๑ ตันเลยิ่มเครื่องเงินปลายหอก ๑ (รวม) ๓ นายพุทวังเปนพญาอุปราช ตันกลัม เครื่องกาไลทองจิน ๑ นายคำมูลเปนพญาพุทวังตันกลัมเครื่องเงินจิน ๑ (รวม) ๕

เมืองราชบุริย พรราชรีนพรปหลัด พรยกรบัต ตันกลัมรางครึ่งทอร ๓

เมืองลคอร หมอมบุญมา เลยิ่มค้อลาย ๑ กลัมลายเงิน ๑ (รวม) ๒ พญาอุปราชาตัน เลยิ่มลายเงิน ๑ (รวม) ๓ พญากำแพงเพช กลัมมิลวด ๑ พญาณคอรราชศรีมา กลัมครำเงินราง ครึ่งทอน ๑ พญาพิไช กลัมครำเงินรางครึ่งทอน ๑ พญาสวรรคโลก กลัมครำเงินรางครึ่งทอน ๑ พญาพิจิตพรปหลัด กลัมครำเงินรางครึ่งทอน ๒

เมืองณ่คอรสวรร พรปหลัดกลัมครำเงินรางครึ่งทอน ๑ พญาไชนาฏ กลัมครำเงิน รางครึ่งทอน ๑ พญาส่ร่บุรีย กลัมครำทอง ๑ พญาสันน่บุริย กลัมครำทอง ๑ พญานันทบุริย กลัมรางครึ่งทอน ๑

เมืองปัตบอง พญาอภัยผูแบด ตันชุดลายทองนักหมู เงินเครื่องเงิน ๑ ชั้นฉนวรหลังลำ ทองเลือง ๑ เหลก ๑ (รวม) ๓

เมืองพุทไทเพช พญารามาธิบดี ฝรังเสฏลายทองเครื่องเงิน ๑ แฝดเคยิง ๑ (รวม) ๒ องจันตันเลยิ่มลายเงินเครื่องเงิน ๑ องสงวนตันเลยิ่มตทองเครื่องกาไลทอง ๑ (รวม) ๔

เมืองทองภาภูม พญาสิงหะจักรางครึ่งทอนค้อลาย ๑ พญาสุวรรณศิริย ตันเลยิม ลำแดงรางครึ่งทอนเครื่องทองเลืองปลายรางกาบเข้า ๑ (รวม) ๔๒

สำรับเมืองปากไตย แฝดหัน ๑ แฝดเคยิง ๖ (รวม) ๗ ตันเลยิ่มลายทอง ๑ ลายเงิน ๒ ลายเบาเครื่องกาไลทองปลายรางหุมทองคำ ๑ ลายทองเครื่องกาไลทอง ๑ เครื่องกาไลทองจีน ๑ เครื่องเงิน ๔ ต่ทอง เครื่องกาไลทองจีน ๑ ลายทองเครื่องทอง ๑ ลายทองเครื่องนาก ๑ (รวม) ๑๓ ตันกลม เครื่องเงิน ๓ ลายเงินเครื่องเงินจีน ๑ ลายเงิน ๒ ครำทอง เครื่องกาไลทอง ๑ ครำทอง ๒ กลมมิลวด ๑ เครื่องสังกสี ๓ เครื่องทองเลือง ๑ เครื่องกาไลทองจีน ๒ (รวม) ๑๖ ตันชุด ครำทองเครื่องเงิน ๒ เครื่องเงิน ๑ ครำเงิน ๑ ครำทองเครื่องกาไล ๑ ไมครำ ๓ (รวม) ๘ ทายตลับเครื่องเงิน ๑ รางครึ่งทอนค้อลายเครื่องเหลก ๓ ตันกลัม ๒๘ ค้อลาย ๑ ตันเลยิมลำแดง ๑ (รวม) ๓๓ ฝรังเสฏ ลายเงิน ๓ ลายเงินเครื่องเงิน ๑ ครำทองเครื่องเงิน ๒ ตันเลยิม ๑ (รวม) ๗ ตันท่นนครำทองเครื่องกาไล ๑ หลังท่นันเครื่องเงินจีน ๑ เหลก ๑ (รวม) ๒ ยางกลาง เครื่องทองเลืองกาไลทอง ๑ ยาว ๔ ศอก ๑ หลังมาตัน เลยิ่ม ๔ (รวม) ๙๔ ทายหอยโขง ลำทองเลือง ๒ ลำเหลกเครื่องกาไล ๑ ไมกาไล ๑ (รวม) ๒ (รวม) ๔ (รวม) ๙๘

พระเจ้าเวยีดนาม กลัมครำเงินรางครึ่งทอน ๑ แฝดเคยิงเครื่องทอง ๑ เลยิ่มลายทอง เครื่องทอง ๑ เลยิ่มลายทองเครื่องนาก ๑ (รวม) ๔

กวานเชยิงดาว รางครึ่งทอนค้อลายเครื่องเหลก ๑ กวานเชียงตุง กลัมรางครึ่งทอน ครำเงิน ๑ เมืองพุทไทมาต โดยผู้ช่วยราชการ รางครึ่งทอน ๑ เมืองจันทบูรพรปหลัด พรยกรบัต กลัม รางครึ่งทอน ครำเงิน ๒ พญาชุมภอน ตันกลัมเครื่องกาไลทอง ๑ พญาอภัยสงคราม เปนพญาไชยา ตันกลัมเครื่องเงินจีน ๑ รางครึ่งทอน กลัมครำเงิน ๕ แฝดเคยิงเครื่องทองเลือง ๑ เลยิ่มลายทองเครื่องทอง ๑ นาก ๑ (รวม) ๒ รางครึ่งทอนค้อลายเครื่องเลก ๑ ตันกลัม เครื่องเงิน ๑ กาไลทอง ๑ (รวม) ๒ (รวม) ๑๑ ตันเลยิ่มลายเบาเครื่องกาไลทองปลายรางหุม ทองคำ ๑ ลายทอง ๑ ลายเงิน ๒ ลายทองเครื่องกาไลทอง ๑ เครื่องกาไลทองจีน ๑ เครื่องเงิน ๗ ตะทองเครื่องกาไลทองจีน ๑ ลายทองเครื่อง ทอง ๑ นาก ๑(รวม) ๒ หลังมาเครื่องเงิน ๑

ลายเงิน เครื่องเงิน ๑ (รวม) ๑๘ ตันกลม ลายเงิน ๒ ลายเงินเครื่องเงิน ๑ ครำทองเครื่องกาไล ๓ ครำทอง ๓ ไมครำ ๒ กลมมิลวด ๒ เครื่องสังก่สี ๓ เครื่องทองเลือง ๑ ยอดสุตัน เครื่องกาไลทองจีน ๑ ยางหนอยเครื่องเงิน ๑๑ กาไลทอง ๑ เงิน ๑ (รวม) ๒ (รวม) ๑๓ (รวม) ๑๔ กลมเครื่องเงิน ๖ กาไลทองจีน ๒ (รวม) ๘ (รวม) ๓๙ ตันชุด ครำทองเครื่องเงิน ๒ เครื่องเงิน ๑ ครำเงิน ๑ ครำทองเครื่องกาไล ๑ ไมครำ ๓ (รวม) ๘ รางครึ่งทอน ค้อลายเครื่องเหลก ๓ ทองเลือง ๒ (รวม) ๕ ตันกลม ๒๘ ตันเลยิมลำแดงเครื่องทองเลือง ๑ ทายตลับเครื่องทองขาว ๑ (รวม) ๓๕

พรราชทาน ฝรั่งเสฎ ลายเงิน ๓ ลายเงินเครื่องเงิน ๑ ครำทองเครื่องเงิน ๒ ตันเลยิม ๑ (รวม) ๗ ยาว ๔ ศอก ๑ ทายต่ลับเครื่องเงิน ๑ ตันทนันครำทองเครื่องกาไล ๑ หลังท่นั่น เครื่องเงิน ๒ เหลก ๑ (รวม) ๓ คาบชุดแปลงเปนคาบสิลา ๒ ยางกลางเครื่องทองเลือง กาไลทอง ๑ หลังมาตันเลยิม ๔ ลำเปลา ตันชุด ๑ หลังสนั่น ๑ (รวม) ๒ แฝดเคยิง ๖-๑ (รวม) ๗ (รวม) ๑๒๙ ทายหอยโขง ลำทองเลือง ๒ ครำทองเครื่องเงิน ๑ ฉนวรหลัง ๑ ลำเหลกเครื่องกาไล ๑ ลำเหลก ๑ (รวม) ๖ (รวม) ๑๓๕

เจ้าตางกรมหากรมมิโดย กรมพรราชวังหลัง กลมครำทองเครื่องกาไลทอง ๑ กรมหลวงณรินรณเรฎ กรมครำทองเครื่องกาไล ๑ กรมหลวงพิทักษ์มัลตรี ตันเลยิมเครื่องเงิน ๑ พรเจ้าลูกเธ่อคางไนย ชั้นฉนวรหลัง ๑ กรมหมื่นณราเทเวศ ชั้นครำทองเครื่องเงิน ๑ ลันเกล้าฯ เมื่อยังเปนกรม ลำเปลา ตันชุด ๑ หลังสนั่น ๑ (รวม) ๒ พระเจ้านองญาเธ่อพระองเจาฉัด ตันเลยิมลำพันนอยตามคางเงินเครื่องเงิน ๑ (รวม) ๘

ข้าราชการ พญาธารมา กรมครำทอง ๑ พญาทายนำ ตันกลม ๑ หลวงอินมัลตรีตันกลม ๑ ขุนปราบ ตันกลมมิลวด ๑ พญาทวายคาบชุดแปลงเปนคาบสิลาลายเงินเครื่องเงิน ๑ หมื่นอาษาผูสอน ตันเลยิมลายเงิน เครื่องเงิน ๑ จหมินชายผูษา หลังสนั่นเครื่องเงิน ๑ พญามหาโยธา รางครึ่งทอนค้อลาย เครื่องทองเลือง ๑ ตันกลมสุตันหนอยเครื่องเงินจีน ๑ (รวม) ๒ พญารามกำแหง กลมสุตันหนอย เครื่องกาไลเงิน ๑ พญายมราชเปนเจ้าพญามหาเสนา ทายตลับรางครึ่งทอนเครื่องทองขาว ๑ เจ้าพญาอ่ภัยผูธอนยอดสุตันเครื่องกาไลทอง ๑ พญามหาอำมาต กลมยางหนอยเครื่องเงินจีน ๒ พญาอ่ภัยรณฤท ยางหนอยเครื่องเงินจีน ๑ พญาพิทักโกษา ยางหนอยเครื่องเงินจีน ๑ พระพรมบริยรัก กลมยางหนอยเครื่องกาไลทองจีน ๑ พรสุริยภักดิ กลมยางหนอยเครื่องเงินจีน ๑ พรราชริน กลมยางหนอยเครื่องเงินจีน ๑ พระเสม่อไจย ตันกลมเครื่องเงินจีน ๑ บุตพาวินเตชเปนล่คอรคางไนย คาบชุดแปลงเปนคาบสิลาเครื่องเลก ๑ หลวงทองชื่อเปนพญาสูรเสนากลมยางหนอย เครื่องเงินจีน ๑ พญาทิพโกษา ตันเลยิมเครื่องเงินจีน ๑ วานิจอิม ตันกลมยางหนอย เครื่องเงินจีน ๑ หลวงลำแดงฤทธิรง กลมยางนอยเครื่องเงินจีน ๑ พรมหามัลตรี ตันกลมเครื่องเงินจีน ๑ พญาราชโยธา ตันกลม

เครื่องเงินจีน ๑ พระไวยวอรนาฏ เลยิ่มหลังมาเครื่องเงิน ๑ พญาทิพโกษา ต้นเลยิ่มเครื่องเงินจีน ๑ (รวม) ๒๙

กลม เครื่องเงิน ๓ ครำทอง ๑ ไมครำ ๒ มิลวด ๑ (รวม) ๗ คาบชุด ๒ ๒ เลยิม ลายเงิน เครื่องเงิน ๑ เครื่องเงิน ๒ (รวม) ๓ หลังสนั่น เครื่องเงิน ๑ รางครึ่งทอน ค้อลายเครื่องทองเลือง ๑ ทายตลับเครื่องทองขาว ๑ (รวม) ๒ ยอดสุดันเครื่องกาไลทอง ๑ เครื่องเงิน ๑๑ เครื่องกำไลทอง ๑ เครื่องกำไลเงิน ๑ (รวม) ๑๔ (รวม) ๒๙

คัง

ต้นกลม มิเครื่องราง ๓๐๗ ลำเปลา ๒ (รวม) ๓๑๐ ต้นเลยิ่ม ๑๖๐ คาบชุดแปลงเปน คาบสิลา ๖ ลำเลยิ่ม ๔ ลาย ๑ (รวม) ๕ ยาว ๓ ศอก ๗ ๔ ศอก มิเครื่องราง ๑๗ ลำเปลา ๒ (รวม) ๑๙ (รวม) ๒๖ ลำพัน ๓ สาย ๓ ลำทองเลือง ๒๑ นักชาย ๑ นักเปต ๔ ไน นอกเลยิ่ม ๓ วิลันดา ๒ นัก ๒ ตัว ๑ ลำพัน ๑ ฝรั่งเสภ มีเครื่องราง ๓๙ ลำเปลา ๑ (รวม) ๔๐ ๓ สาย ทายบุร ๑ ปืนชื่อ ๘ ปืนญวน ๑ รางครึง ทอน ๖๑๙ ต้นท่นัน ๙ ยางกลาง ๑ ลำครำเงิน ๑ ทายต่ลับ ๑๒ ต้นขุดมิเครื่องราง ๑๘ ลำเปลา ๒ (รวม) ๒๐ หลังมาต้นกลม ๕ เลยิม ๓๓ (รวม) ๓๘ พ่มา ๑ หลังสนั่น ๕ แฝดเคยิง ๕๓ แฝดหัน ๑๐ (รวม) ๖๓ มิเครื่องราง ๑๓๕๕ ลำเปลา ๗ (รวม) ๑๓๖๒ ปืนลิม ๓ นักโพรง ๑ คาบชุด มีเครื่องราง ๑๓ ลำเปลา ๑ (รวม) ๑๔ ทองปราย ลำทองเลือง ปลายหอก ๑๕ ไมมิ หอก ๖ (รวม) ๒๑ ลำเหลก ปลายหอก ๑ ไมมิหอก ๓ (รวม) ๔ ทายบุร ๑ ปลายหอก ๑๖ ไมมิหอก ๑๐ (รวม) ๒๖ แฝด เคยิง ๑๒ แฝด หัน ๔ แฝด ๔ ลำกลอง ๓ ลาง บัล ๗ (รวม) ๒๖ ลำทองเลือง ๑๗ ลำเหลก ๕๑ ลำครำ ๒ มือเชื่อ ๑๓ นาเพลิง ๑ ฉนวรหลัง ๓ ลายทอง ๒ ลำเปลา ๘ ปลายหอก ๔ มิเครื่องราง ปลาย หอก ๔ ไมมิหอก ๑๑๕ (รวม) ๑๑๙ ลำเปลา ๘ (รวม) ๑๒๗ มิ เครื่องราง ๑๕๑๘ ลำเปลา ๑๕ (รวม) ๑๕๓๓

ต้นเลยิ่ม เครื่องกุดัน ๑ กปิตันเครื่องเงิน ๑ ลายชำเครื่องเงิน ๑ ลายชำเครื่องกาไลย ปลายรางหุมทองคำ ๑ เครื่องทองเลืองค่อลาย ๒๑ ไมลาย ๓๙ (รวม) ๖๐ ปลายหอก ๓ ลายเงินปากโถนเครื่องทองเลือง ๑ ครำทอง ๑๓ ฝังทองเครื่องฝังทอง ๑ ม่กาวเครื่องนาก ๑ ครำทองเครื่องกาไลยปลายหอก ๑ ลายทอง เครื่องทองเลือง ๔ ครำเงินเครื่องครำเงิน ๑ ลำแดง ๕ เครื่องเงิน รางค้อ ๑ ลายเงินเครื่องตะเงิน ๑ ไนเฟืองค้อลายเครื่องปลาด ๑ ลำเปลา ๒ ค้อลายครำทอง ๑ แมเงินปลายรางกาบเงิน ๒ ทายตลับเครื่องทองเลือง ๕ เหลก ๒ (รวม) ๗ รางแดงเครื่อง ทองเลือง ๑๐ กำมือเหลกภารทายทองเลือง ๑ เครื่อง ทองใหญ่ ๑ ลำราง แดงยางกลาง ๘ ลายเงินเครื่องเงินปลอกเงิน ๑ ปากโถนเครื่องทอง เลือง ปลอกนากปลายรางหุมทองคำ ๑ เครื่องทองเลืองปลอกทองปลายรางหุมทองคำ ๑ ลายเงินเครื่องเหลก ๑ ลำรางแดงเครื่อง ทองเลือง ๑๐ (รวม) ๑๔๒

คาบสินลา กลัมมีลวด ๔ ลำแดง ๑ ครำเงิน ๙ ทายตลับเครื่องทองเลืองปลายตาบ ๑ เครื่องทองเลืองค้อลาย ๑๒ ไมลาย ๑๐๓ (รวม)๑๑๕ เครื่องเหลก ๗ ลำแดงเครื่องทองเลือง ๙ เครื่องเงินใหญ่๑ เครื่องเงิน ๕ ยางกลางเครื่องทองเลือง ๔๑ ภายทายเงินกำมือทองเลือง ๑ เครื่องลำ ครำเงิน ๑

ตันกลัม ไบโพเครื่องทองเลือง ๑ ครำทองเครื่องเหลก ๑ เครื่องทองเลืองปลายราง หุมทอง ๑ รางไมศัก กำมือ ภารทายไมมี ๑ นาฝารังลำทับเครื่องเหลก ๑ ลำเปลา ๑ กลัมนาเนื่อ ๑ เครื่องเงินจีน๑๐ เครื่องเงินลายทอง๑ หลังหนังสือเครื่องเหลก ๒๑ ยอดสุตันเครื่องเงิน ๒ กาไลทอง ๑ (รวม) ๓

สุตันนอย เครื่องเงิน ๑๗ เครื่องกาไลทอง ๖ เครื่องกาไลเงิน ๑๒ เครื่องทองขาว ๑ (รวม) ๓๖ พิศณุโลก ๑ (รวม) ๒๗๔

รางครึ่งทอน ค้อลายเครื่องเหลกฉนวรทอง ๓ ลำลายเครื่องเงิน ๑ ลำ ค้อลายเครื่องทองเลือง ๑ ค้อลายฝังทองเครื่องเงิน ๑ ค้อลายทายตลับเครื่องเหลก ๑๐ ค้อลายทายตลับเครื่องทองขาว ๑ ค้อลายเครื่องเหลกตราทอง ๑ ค้อลายเครื่องเหลก ๕ ค้อลายเครื่องทองเลือง ๖ เลยิ่ม ๕ เครื่องทองเลือง ๕๐ (รวม) ๘๔

ตันกลัม ลำแดงเครื่องทองเลืองปดับเพช ๑ เครื่องเหลก ๓ ทองเลือง ๑๘๙ (รวม) ๑๙๒ ลำแดงเครื่องทองเลือง ๒๑๑ ค้อลายหลังหนังสือ ๑ ทายตลับ ๒ (รวม) ๓ เครื่องทองเลือง ลำลายแดง ๘๑ (รวม) ๔๘๘ ทายตลับเครื่องเงิน ๑ เครื่องทองเลืองค้อลาย ๕ ไมลาย ๕ (รวม) ๑๐ (รวม) ๕๘๒

โรงง

คาบสินลา ตันกลัม มิเครื่องราง ๒๗๒ ลำเปลา ๒ (รวม) ๒๗๔ ตันเลยิ่ม ๑๔๒ คาบชุด แปลงเปนคาบสิลา ๔ ลำเลยิ่ม ๔ ลาย ๑ (รวม) ๕ ยาว ๓ ศอก ๗ ยาว ๔ ศอก มิเครื่องราง ๑๖ ลำเปลา ๒ (รวม) ๑๘ (รวม) ๒๕ ตันชุด ๑๑ ตันทนัน ๘ หลังสนัน ๑ ลำพัน ๓ สาย ๓ ลำทองเลือง ๒๑ นักชาย ๑ นักเปด ๔ หลังมา กลัม ๕ เลยิ่ม ๒๘ (รวม) ๓๓ ไน-นอก เลยิ่ม ๓ วิลันดา ๒ นัก ๒ ตัว ๑ ลำครำเงิน ๑ ทายตลับ ๑๑ ฝรั่งเสฎ มิเครื่องราง ๓๒ ลำเปลา ๑ (รวม) ๓๓ ๓ สายทายปุร ๑ ปืนข่อ ๘ ปืนญวน ๑ รางครึ่งทอร ๕๘๒ แฝดเคยิ่ง ๔๗ แฝดหัน ๑๐ (รวม) ๕๗ พ่มา ๑ (รวม) ๑๒๓๓ ปืนลัม ๓ นักโพรง ๑ คาบชุด มิเครื่องราง ๑๓ ลำเปลา ๑ (รวม) ๑๔ ทองปราย ลำทองเลือง ๒๑ เหลก ๔ (รวม) ๒๕ ทายบุร ๑ (รวม) ๒๖ แฝดเคยิ่ง ๑๒ แฝดหัน ๔ แฝด ๔ ลำกลอง ๓ แฝดลาง-บัล ๗ (รวม) ๒๖

ทายหอยโขง ๑๕ ลำเหลก ๔๘ ลำครำ ๒ มือเชือ ๑๓ นาเพลิง ๑ ฉนวรหลัง ๒ ลายทอง ๒ ลำเปลา ๘ ปลายหอก ๔ (รวม) ๙๕ (รวม) ๑๒๑ (รวม) ๑๓๙๘

คาบชุดแปลงเปนคาบสิลา ตันเลยีม เครื่องเงิน ๒ ปลองออย ๒ ชัน ๑ หลังสนันเครื่องเงิน ๑ (รวม) ๔ ลำเลียม ๔ ลำลาย ๑ (รวม) ๕ ยาว ๓ ศอก ๗ ยาว ๔ ศอก มีเครื่องราง ๑๖ ลำเปลา ๒ (รวม) ๑๘ (รวม) ๒๕ หลังมา ตันเลยีมเครื่องทองเลือง ๒๘ เครื่องเงิน ๑ เครื่องเหลก ครำเงิน ๑ เครื่องทองเลือง ๒ เครื่องเงินครำทอง ๑ (รวม) ๕ (รวม) ๓๓ ลำพัน ๓ สาย ๓ ตันชุด เครื่องทองหลังสนัน ๑ เครื่องนากหลังสนัน ๑ เครื่องทองเลือง ๑ เครื่องเหลก ๑ เครื่องชุดเครื่องเหลก ๒ เครื่องชุด เครียงนาก ๑ ยางกลาง ๑ เครื่องกาไลทอง ๑ กลัมชุด เครื่องชุด ๑ หลังสนันนัก โพรงเครื่องเหลก ๑ (รวม) ๑๑ นัก ๒ ตัว ๑ คาบสินลา หลังสนัน ทังมือ ภารทายไมมิ ๑ ทายตลับ ๑๑ ตันท่นัน ครำทอง ๑ ครำเงิน ๗ (รวม) ๘ ลำทองเลืองเครื่องทองเลือง ๒๑ นักชายเครื่องเหลก ๑ นักเปตเครื่อง ทองเลือง ๓ เหลก ๑ (รวม) ๔ ปืนญวน ๑ วิลันดา ๒ พมา ๑ ลำครำเงิน ๑ ไน-นอก เลยีม เครื่องทองเลือง ๓ ฝรังเสฎ เลกทายต่ลับเครื่องเหลก ๑๖ ครำเงิน ๓ ลายทองเครื่องเงิน ๒ ไมครำ ๑๑ ลำเปลา ๑ (รวม) ๓๓ ๓ สายทายบุรปากโถนเครื่องทองเลือง ๑ ปืนขอเครื่อง เงิน ๔ เหลก ๔ (รวม) ๘ แฝดเคยิง ค่อลาย ตันครำทอง ๒ ลายทองเครื่องเหลก ๔ ครำเงิน ๑ ครำทองเครื่องเงิน ๑ ไมครำ ๓๘ เครื่องเงิน ๑ (รวม) ๔๗ แฝดหัน ๒ ลำกลอง ๘ แฝด ๓ ลำกลอง ๑ (รวม) ๙ แฝด ๗ ลำกลอง ๑ (รวม) ๑๐ (รวม) ๕๗ ปืนล้ม ลำเหลกเครื่องเงิน ๑ ลำเหลกเครื่องเหลก ๑ ลำทองเลือง ๑ (รวม) ๓ นักโพรง ๑ คาบชุด เลกลายเงินเครื่องทองเลือง ๑ ครำทอง ๕ ไมครำ ๗ ลำเปลา ๑ (รวม) ๑๔

ทองปราย ลำทองเลือง ปลายหอก ๑๕ ไมมิหอก ๖ (รวม) ๒๑ ลำเหลก ปลายหอก ๑ ไมมิหอก ๒ (รวม) ๓ ทายบุร ๑ ลำเหลกปากมังกอนลายเงินเครื่องทองเลือง ๑ (รวม) ๒๖ ทายหอยโขง เคยิง ๑๒ หันเครื่องกาไล ๑ ไมกาไล ๓ (รวม) ๔, ๔ ลำกลอง ๓ ลาง-บัล ๗ (รวม) ๒๖ ลำทองเลือง ๑๕ ลำเหลก ๔๗ ลำครำเงิน ๒ มือเชือ ๑๓ นาเพลิง ๑ ฉนวรหลัง ๒ ลำเหลกรางทองแดง ๑ ลายทองเครื่องทองเลือง ๒ ลำเปลา ๘ ปลายหอก ๔ (รวม) ๙๕ (รวม) ๑๒๑ (รวม) ๔๐๐

ลำเนาพระราชสารไทย-เวียดนาม จ.ศ. ๑๑๘๖-๑๑๘๘

◎ พระราชสารพระเจ้ากรุงเวียตนาม คำนับมายังสมเดจ์พระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุทยาพระองค์ไหม่ให้ทราบ ด้วย ณ วันเดือนสิบ ปีวอก ฉอศก กรุงพระมหานครศรีอยุทยาแต่งให้พญาทีพโกษาราชทูตจำทูลพระราชสารออกไปกรุงเวียตนาม ในราชสารว่าสมเด็จ์พระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุทยาพระองค์ไหม่ เสวยศิริราชสมบัติ จัดแจงราชการบ้านเมืองอนาประชาราช ได้อยู่เยนเปนศุกขเหมือนหนึ่งแต่ก่อน แล้วแต่งให้ทูตานุทูต ออกไปจำเริญทางพระราชไมตรี กรุงเวียตนามมีความยินดียิ่งนัก บัดนี้แต่งให้โฮโปเทียมซือเหียนตายเวียนเยียรราชทูต

กรุงคุณภายโดยเลิงเหาเวียนบวนเลอุปทูต จำทูลพระราชสารกับเครื่องบันนาการเข้ามาทรงยืนดี ขอให้สมเด็จ์พระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุทยาพระองค์ใหม่ ทรงวัทนาการสืบไป ให้ข้าราชการ แลราษฎรอยู่เยนเปนศุก ร่าบค่าบปรกติเหมือนแต่ก่อน ทางพระราชไมตรีได้สนิจยืนยาวสืบไป ของทรงยืนดีในพระราชสมบัติ กะลำถัก หนัก ๒ ชั่ง อบเชย หนัก ๒ ชั่ง แพรเกวียน ๑๐๐ พับ แพรเส ๒๐๐ พับ แพรโล ๑๐๐ พับ ผ้าขาวเนื้อดี ๑๐๐ บ้วน

พระราชสาร มา ณ วัน ๗ ๓ ค่ำ มินมาง ๕ ปี ปีวอก ฉอศก ฯะ

◎ พระราชสาร พระเจ้ากรุงเวียตนาม คำนับมายังสมเดจ์พระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุทยาพระองค์ใหม่ให้ทราบ ด้วย ณ วัน ฯ ๑๐ ค่ำ ปีวอก ฉอศก กรุงพระมหานครศรีอยุทยาแต่งให้พญาทิพโกษาราชทูต จำทูลพระราชสารออกไปกรุงเวียตนาม ในพระราชสารว่า ณ วันแรม ๑๑ ค่ำ ปีวอก ฉอศก สมเดจ์พระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุทยาพระองค์ก่อน เสดจ์สู่สรรณคต ครั้นแจ้งในพระราชสาร กรุงเวียตนามมิความอาไลยิ่งนัก ในพระราชสารว่า กำหนดเดือน ๖ ปีระกา สัปตศก จะได้ถวายพระเพลิงพระบรมสภ จึ่งเร่งให้ทูตานุทูต กลับเข้ามาให้ถึงกรุงพระมหานครศรีอยุทยาโดยเรว บัดนี้แต่งให้โฮโปเทียมชือเยียน ภายเหา เวินอันเยียนราชทูต กรุงคุณภายโดยเลิงเหาเวียนอันเลอุปทูต จำทูล พระราชสารคุม สีผึ้งหนัก ๑๐ หาบ น้ำตาลตรวจ์ หนัก ๕ หาบ น้ำตาลปึกหนัก ๑๐ หาบ น้ำตาลทราย หนัก ๕ หาบ แพรโกหวา ๑๐๐ พับ แพรเส ๑๐๐ พับ ผ้าขาว ๑๐๐ ม้วน ศรีตาง กันเข้ามาชวยในการพระบรมสภ ขอให้ทูตานุทูตกรุงเวียตนามได้เข้าเฝ้า กราบถวายบังคมพระบรมสภตามสืบมา ทางพระราชไมตรีจะได้สนิทเสมอต้น ปลาย แต่ก่อน พระราชสารมาณ วันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ มินมาง ๕ ปี ปีวอก ฉอศก ฯะ

◎ พระราชสาร พระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุทยา ขอบพระไทย มายังพระเจ้ากรุงเวียตนาม ด้วยแต่งให้โฮโปเทียมชือ ราชทูต กรุงคุณภายโดย อุปทูต จำทูลพระราชสารคุมของเข้ามาช่วยในการพระบรมสภ โดยมีน้ำพระไทยคิดถึงทางพระราชไมตรี แลไมตรี มีความอาไลในสมเดจ์พระพุทธิเจ้าหลวงนั้น ได้ให้เจ้าพนักงานนำทูตานุทูต ขึ้นบนพระที่นั่งดุสิตมหาประสาท ซึ่งสถิตพระบรมสภ ทูตได้ถวายบังคมกระทำศักการบูชา ทูลถวายของตามในพระราชสารแล้ว สิ่งของนั้นก็ได้ให้เจ้าพนักงานจัดแจงสดับพระกร อุทิศถวายพระสงฆราชาขณะ แลพระสงฆ์อันดับเจตพันรูป ขออณุโมทนาส่วนบุญด้วยพระเจ้ากรุงเวียตนามเถิษ แลการซึ่งได้ฉลองพระเดช พระคุณถวายพระเพลิงนั้น ให้เจ้าพนักงานจัดแจงทำพระเมรใหญ่สูงสี่สิบวา กับพระเมรทองอยู่ในกลางพระเมรใหญ่องค์หนึ่ง แล้วตั้งพระเบญจาเจดชั้น สำรับรองรับพระบรมโกฎ ทั้งเมรทิศสาม ทร้างรอบทั้งแปดทิต แต่งเครื่องประดับพร้อมเสรจแล้ว ครั้น ณ วันขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๖ เวลาเช้า ได้เชิญพระบรมสภ ออกจากพระที่นั่งดุสิตมหาประสาท ขึ้นสู่พระมหาพิไชยราชรถ ตั้งกระบวนแห่โดยทางสถลมาศมาเข้าสู่พระเมร มีการมโหรสภต่าง ๆ สมโพชศักราชบูชาทั้งกลางวันกลางคืน

เฉลิมพระเกียรติ ตามราชประเพณีพระมหากระษัตสืบมา แล้วได้ถวายไชยทานแก่พระสงฆ์ในพระมหานครพระสงฆ์ซึ่งให้นิมลมาแต่หัวเมืองใหญ่น้อยคอบขันทเสมากรุงพระมหานครศรีอยุทยา ทั้งหัวเมืองประเทศราชทั้งปวง แลโปรยทิ้งทอง เงิน นาก ให้เปนทานแก่ข้าราชการข้างน่าข้างใน อนาประชาราษฎรชายหญิง ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทุกวัน แล้วให้เจ้าพนักงานภาทูตเข้าไปถวายบังคมพระบรมสภ ในพระเมรรุมาตก่อน ยังไม่ได้ถวายพระเพลิงสองครั้ง ครั้น ณ วันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๖ เปนคำรบศักการบูชาสมโพช เจตวัน เจตคืน พระญาติวงษาเสนาบดีข้าราชการ พญาประเทศราชพร้อมกัน กราบถวายบังคมกระทำศักการบูชา ฉลองพระเดชพระคุณ ถวายพระเพลิงพระบรมสภ ให้นำทูตานุทูตเข้าไปกราบถวายบังคม วันถวายพระเพลิงอิกครั้งหนึ่ง แล้วให้มีการสมโพชพระบรมอัฐิ ทำบุนให้ทานต่อไปอิกสามวันสามคืน เสรจ์การฉลองพระเดชพระคุณ ณ วันเดือนหก แรมสองค่ำ ครั้งหนึ่งแล้ว มีความอาไลคิดถึงพระเดชพระคุณสมเดจ์พระพุทธิเจ้าหลวงมิได้ขาด ด้วยมีพระเดชพระคุณยิ่งนัก ยังจะทำบุญให้ทานฉลองพระเดชพระคุณต่อไปอยู่อิก ฯ แลสินทานการกุศลซึ่งได้กระทำครั้งนี้ แผ่ส่วนบุญออกมาให้พระเจ้ากรุงเวียตนามจำเริญในสะริราชสมบัติมีเกียติยศยิ่ง ๆ ขึ้นไป พระญาติวงษา ข้าราชการ ผู้ใหญ่ ผู้น้อย แลไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินจะได้อยู่เยนเปนศุก ได้ให้เขียนสำเนาพระราชสารเปนอักษรญวนมาด้วย ฉบับหนึ่ง เรื่องความต้องกัน พระราชสารมา ณ วันศุกร แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๖ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีรกา สัพศก ฯะ

◎ พระราชสาร พระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุทยา จำเริญพระราชไมตรีมายังพระเจ้ากรุงเวียตนาม ด้วยกรุงพระมหานครศรีอยุทยา กับกรุงเวียตนามเปนทางพระราชไมตรีสนิจต่อกันมาเมือ ณ ปีรกาสัพศก พระเจ้ากรุงเวียตนามมีพระราชสาร แต่งให้ทูตานุทูตคุมของเข้าไปช่วยในการพระบรมสภ แลทรงยีนดีในราชสมบัตนั้น ทูตานุทูตได้ไปอยู่ณกรุงพระมหานครศรีอยุทยาช่วยในการฉลองพระเดชพระคุณ ถวายพระเพลิงพระบรมสภจนเสรจ์การ กรุงพระมหานครศรีอยุทยาก็มีความยินดี ขอบพระไทยพระเจ้ากรุงเวียตนามยิ่งนัก ได้มีพระราชสารส่งให้ทูตานุทูตกลับออกมากรุงเวียตนาม แจ้งอยู่แต่ก่อนนั้นแล้ว จึ่งให้เจ้าพนักงานทำหอพระอัฐิขึ้นใหม่องค์หนึ่ง ภายในตั้งบุศบกหุ่มทองคำประดับพลอย ครั้นทำเสรจ์แล้ว จึ่งให้เขียพระบรมอัฐิสมเดจ์พระพุทธิเจ้าหลวง ขึ้นสถิตไว้ในบุศบกทอง ตั้งเครื่องสำรับกระษัตรพร้อมทุกสิ่ง ทั้งเครื่องศักการบูชาเปนอันมาก ถึ่งเพลาเช้าเยนก็ไปกราบถวายบังคมบูชาพระเดชพระคุณเปนนิจทุกวันถึ่งเดือนกรุศสาทพระบรมวงษาณุวงษ ขุนนางผู้ใหญ่ ผู้น้อย พร้อมกันกราบถวายบังคมพระบรมอัฐิปีละสองครั้ง แล้วยังทำบุญให้ทานฉลองพระเดชพระคุณ ต่อมาได้ปีหนึ่งแล้ว ทุกวันนี้กรุงพระมหานครศรีอยุทยา ก็ราบคาบเหมือนแต่ก่อน คิดถึงทางพระราชไมตรีสองพระนครได้รักใคร่สนิตสืบต่อมา จึ่งแต่งให้พระอนุรักษภูธรราชทูต หลวงจำเนตอุปทูต ขุนพีทักนัทธีตรีทูต ขุนสนิจเสน่หา ขุนสาระวัตล่าม เชิญพระราชสารคุมสิงของ นำมันกระดังงาหนักสองชั่งจีน นำมันจันหนักชั่งจีน ภิมเสนหนักสองชั่งจีน แพรมังกรเล่นน้ำแปดม้วน แพรต่วนห้าม้วน แพรหลินปักเถาสี่สิบพับ

แพรเลติ่วสิบม้วน โหมดเมืองบนสิบม้วน กำมหยี่ห้าม้วน ศักลาดแดงพับหนึ่ง ศักลาดเขียวพับหนึ่ง ปัศตูแดงสิบพับ ผ้าแดงเทศห้ากุลี เสื่ออ่อนสองชั้นหากุลี ออกมาทรงยินดี ทางพระราชไมตรีจะได้จำเริญยืดยาวสืบไป ได้เขียนลำเนาพระราชสาร เปนอักษรญวนฉบับหนึ่ง เรื่องความต้องกันพระราชสารมา ณ วันศุกร เดือนหกขึ้นเจดค่ำ จุลศักราชพันร้อยแปดสิบแปด ปีจออัฐศก ฯๆ

◎ พระราชสาร พระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุทยา จำเริญพระราชไมตรี มาแจ้งแด่พระเจ้ากรุงเวียตนาม ด้วยกรุงพระมหานครศรีอยุทยา คิดถึงทางพระราชไมตรีสองพระนครเคยรักษาไคร่กันสนิทมา จึ่งมีพระราชสารแต่งให้ทูตานุทูต คุมสิ่งของออกมาจำเริญทางพระราชไมตรี กำหนดให้ทูตออกมาจากกรุงพระมหานครศรีอยุทยา ณ เดือนหกขึ้นเจดค่ำ ปีจออัฐศก ครั้น ณ วันเดือนหกขึ้นสองค่ำ สมเดจพระอำมรินทรามาศผู้เป็นใหญ่ ทรงพระประชวนเทือพระโรคฉราเหนพระอาการประชวนผิดกว่าแต่ก่อน เปนความทุขของกรุงพระมหานครศรีอยุทยาด้วยมีพระเดชพระคุณยิ่งนัก จึ่งให้ทูตงดรออยู่ ครั้น ณ วันศุกร์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๖ เพลากลางคืน สมเดจ์พระอำมรินทรามาต เสดจสวรรณคต กรุงพระมหานครศรีอยุทยากับกรุงเวียตนาม เปนทางพระราชไมตรีสนิจมาแต่ก่อนจนทุกวันนี้ มีการทุกศุกสิงใด ก็เคยบอกเหตุผลถึ่งกันทุกครั้ง สมเดจ์พระอำมรินทรามาตผู้เป็นใหญ่ ซึ่งเสดจ์สวรรณคตเป็นที่นับถือแห่งกรุงพระมหานครศรีอยุทยาครั้นจะมิบอกก็ไม่ควร จึ่งมีพระราชสารบอกมาให้พระเจ้ากรุงเวียตนามทราบ พระราชสารมา ณ วันพุธขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๗ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีจอนักสัตอัฐศก ฯๆ

◎ วันพุธ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๗ ปีจออัฐศก เจ้าพระยาธรรมาพระยาพิพัฒโกษา พระยาโชฎึก พระศรียสมบัต หลวงษรรประเสิฏขุนมหาสิทธิ ขุนทิพคลังวิเสศ พระอนุรักษภูธรราชทูต หลวงจ่าเนตอุปทูต ขุนพิทักนตทีตรีทูต พร้อมกัน ณ หอพระมลเทียรธรรม นายราชสารจาฦกพระราชสาร ฉบับ ๑ นายชำนิโวหารจาฦกพระราชสาร ฉบับ ๑ ครั้นจาฦกพระราชสารแล้ว หลวงพิพิทเชิญตราโลโตปัตพระราชสารประจำศก ฉบับละดวง ตรามังกรค่าบแก้ว ปัตประจำต่อพระราชสารจำเริญทางพระราชไมตรีดวงหนึ่ง แล้วม้วนพระราชสาร ๒ ฉบับเอาไหมแดงคาษแล้วเอาพระราชสารใสพระกล่อง เอาถุงไหมฎระบายแพรแดง หุ้มกล่อง เชิญตราอัยราพชตรามังกรหกปัตงบครั่งปากถุงกล่องค่างละดวง แล้วเชิญพระกล่อง พระราชสาร ลำเนาพระราชสารอักษรญวน ใส่ในภานแว้นฟ้า ๒ ชั้น ถุงแพรเหลืองระบายแพรแดงหุมภาน แล้วเอาตราอัยราพชตรามังกรหก ปัตงบครั่งค่างละดวง พระอาลักษณ์ปัตงบครั่งดวง ๑ ปัตประจำปากถุง ตราพระอาลักษณ์ปัตงบครั่ง ดวง ๑ ประจำถุงก้นภาน แล้วเชิญไปไว้ ณห่อพระเขตอุดอน

บัญชีชื่อข้าราชการหัวเมืองต่าง ๆ ที่ได้เลื่อนตำแหน่ง จ.ศ. ๑๑๘๗-๑๑๙๙

๏ วัน แรม ๗ ค่ำ เดือน ๔ ปีร่กาสัพศก ด้วยมีรับสั่งเสด็จกรมหมื่นสุรินทรักไสเกล้าฯ สั่งว่า พรราชทานเมืองเพชบุรีย พรษรสำแดงเปนพญาเพชบุริยเจ้าเมือง ไหถาษมากทองคนโททอง เมือเปนพรษรสำแดงสำรับ ๑ ลูกประคำทองสาย ๑ (รวม) ๒ เสือเขมคาบเกลษภีมเสน ๑ ตัว แพรขาวห่ม ๑ ผืน ผาปูป ๑ ผืน (รวม) ๓ ขุนทีพโวหารเปนหลวงปลัด กระบิบังทองเลม ๑ สัพทน-ปัตราคัน ๑ (รวม) ๒ (รวม) ๕ (รวม) ๗ ถาษมากคันโทเงินสำรับ ๑ เสืออัตลัด ๑ (รวม) ๒ (รวม) ๙ วัน-ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๔ ปีวอกอัฐศก พรราชทารทารไปสืบราชการเมืองเมาะตำเลิ่ม หลวงปลัดเมืองทาก่การ เสืออัตลัดราย ๑ หลวงยกกระบัดเมืองส่มิงข่บูริย เสืออริยา ๑ ตัว ขุนวิเสฎเมืองทอง-ภาภูม เสือแพรกิน ๑ ตัว (รวม) ๓ ตัว สืบราชการเมืองเกวือน ขุนจาเมืองลุมสุม เสือแพรกิน ๑ ตัว หลวงปลัดลุมสุม เสืออัตลัดราย ๑ ตัว (รวม) ๒ ตัว

๏ วันอาทิตยขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๖ ปีร่กานำพศก ดวยพญาศรีพิพัดรับพรราชอังการไสเกลาฯ ทรังพรกรุรณาโปรฎเกล้าฯ สังวาขเมรกองพญาภักดีณรังเมืองราชบุริยออกไปก่วารเมืองชุมภรไห พรราชทารเขมรราชบุริยออกไปเกบก่วารเมืองชุมภร หมืมสือเงิน ๑ ตำลึง เสือแพรกิน ๑ ตัว ไพร ๕ คัน เงินค่อ ๒ บาท เงิน ๒ ตำลึง ๒ บาท เสือผาดำคัลตัว ๕ (รวม) เงิน ๓ ตำลึง ๒ บาท

๏ วันอังคาร แรม ๓ ค่ำ เดือน ๖ ค่ำปีร่กานำพศก ดวยมีรับสังกรมหลวงรักร์ณเรฎไสเกลา สังว่า หลวงทุค่ราชเปนทีวพรษาคอรบรียได พรราชทารเมืองษคอรบูริย หลวงทุคราชเปนพรษาคอรบูริย ถาษมากกำไล คันโท กำไลสำรับ ๑ ลูกปะคำทองสาย ๑ สปะทันปัตตูคัน ๑ เสือมอกตุม ปี ๑ (รวม) ๔ เสือเขมคาบรีวเลว ๑ ตัว ส่านไทปักทอง ๑ ผืน แพรขาว หัม ๑ ผืน ผาปูม ๑ ผืน (รวม) ๔ สิ่ง (รวม) ๘ สิ่ง นายษาคอรเปนผูชวยราชการ เสืออัดลัดถือ ๑ ตัว แพรขาวห่ม ๑ ผืน ผาเชิงปูม ๑ ผืน (รวม) ๓ สิ่ง นายออนเปน่ทีวหลวงทุก่ราช เสืออัคลัดถื ๑ ตัว แพรขาวห่ม ๑ ผืน ผาเชิงปูม ๑ ผืน (รวม) ๓ สิ่ง (รวม) ๑๔ สิ่ง

วันศุกร์ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๙ ปีรกานพศก เจาพญาบ่อดินเดชาสังครัวมาเคามาโปรฎไหออกไปยูเมืองการบูริย นาย ๒ คัน เสื่อผาลาย ๒ ผืน ผาขาวห่ม ๒ ผืน ผาลายฉลอง ๒ ผืน (รวม) ๖ ผืน

๏ วันอังคาร ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีรกาน่พศก ดวยมีรับสังกรมหลวงรักร่ณเรฎไสเกล้า สังวาไหเสือผาออกมา พรราชทารเมืองณ่ครเคอินขัน พญาณ่คอนอินเปนพญาณคอรเขอินขัน เสือเขมคาบรีวเจากรม ๑ ตัว ส่านไทยปักทอง ๑ ผืน แพรขาวห่ม ๑ ผืน ผาปูม ๑ ผืน (รวม) ๔ สิ่ง หลวงยกระบัด เปนหลวงปลัด เสือเขมคาบแยง ๑ ตัว ผาดำปักทองมิทรบ ๑ ผืน แพรขาวห่ม ๑ ผืน ผาปูม ๑ ผืน (รวม) ๔ ผืน สมีงตีดส่เปนหลวงยกระบัด เสืออัตลัดกลาง ๑ ตัว ผาดำปักไหมมิทรบ ๑ ผืน แพรขาวห่ม ๑ ผืน ผาเชิงปูม ๑ ผืน (รวม) ๔ สิ่ง วันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๐ ค่ำ

เดือนยี่ ปีมเมียสัมฤทธิ์ศกเพลาบาย ๔ โมงเสดจ์ออกพรสิงหบันชอร เมืองนครเขอีนขัน พญานครเขอีนขันจุยเปลยีนเปนพญาดำรงราชพลขันผูสำเรจ์ราชการถวายบุตญิง ๒ คน เงินตรา ๓ ชั่ง เสือเขมราบริวมลิเลอียดีเขียว ๑ ตัว แพรขาวหงอนไกเพลาะ ๑ ผืน ผ้าปูมเขมร ๑ ผืน (รวม) ๑ สิ่ง หลวงยศโยธิผูชวยชื่อทองดีบุตพญาเดยีนฉิมทุกปีนตายคายชมปอย เปนหลวงชะยันสงครามปลัด เสือเขมราบริวชอ มอง ๑ ตัว แพรขาวหงอนไกเพลาะ ๑ ผืน ผ้าปูมไท ๑ ผืน (รวม) ๑ สิ่ง หลวงภูคามไจภักชื่อเรนเปลยีนเปนหลวงนีคมคามบริยรักยก่าบัดเสือจัดลัดดอกเลกถีมีดอกแซกแชมแดง ๑ ตัว หลวงภัดตีโยหาน้องพญาดำรงราชพลขันถวายบุตญิง เสือจัดลัดดอกเลกถีมอง ๑ ตัว แพรขาวหงอนไกเพลาะ ๑ ผืน ผ้าปูมเขมร ๑ ผืน เงินตรา ๑ ชั่ง ๕ ตำลึง (รวม) ๑ (รวม) ๔ คน

๏ วันขึ้น ๑ ค่ำ เดือนอ้าย ปีร่กาน่พศ่ก ดวยมีรับสังกรมหลวงรักรณเรฎไสเกลา สังวา หลวงปลัดเปนพรทาก่ดาร ขุนสดีเปนหลวงปลัดไหพรราชทารเมืองทาก่ดาร หลวงปลัดเปนพรทากะดาร ถาดมากเงิน คันโทเงิน สำรับ ๑ เสือจัดลัดคอกถี ๑ ตัว ผาดำปักทอง ๑ ผืน แพรขาวหม ๑ ผืน ผาปูม ๑ ผืน (รวม) ๔ สิ่ง (รวม) ๕ สิ่ง ขุนสัคดีเปนหลวงปลัด เสือจัดลดราย ๑ ตัว ผาดำปกไหม ๑ ผืน ผาเชิงปูม ๑ ผืน แพรขาวหม ๑ ผืน (รวม) ๔ สิ่ง (รวม) ๙ สิ่ง

๏ วันอังคาร ขึ้น ๑ ค่ำ เดือนอ้าย ปีร่กาน่พศ่ก ด้วยมีรับสังกรมหลวงรักรณ่เรฎไสเกลา สังวา หลวงปลัดเปนพญาพิทักทวยหารเจาเมืองประทุมทาณี ไหพรราชทาเมืองประทุมทาณี หลวงปลัดเปนพญาพิทักทวยหารเจาเมืองประทุมทาณี ถาดมากเงิน คันโทเงิน สำรับ ๑ เสือเขมคาบการแยง ๑ ตัว ผาดำปักทองมีทรบ ๑ ผืน แพรขาวหม ๑ ผืน ผาปูม ๑ ผืน (รวม) ๔ (รวม) ๕ สิ่ง หลวงยกระบัดเปนหลวงปลัด เสือจัดลัดราย ๑ ผืน แพรขาวหม ๑ ผืน ผาดำปกไหมมิทรบ ๑ ผืน ผาเชิงปูม ๑ ผืน (รวม) ๔ ผืน ขุนลาชษาลีเปนหลวงยกบัด เสือจัดลัดราย ๑ ตัว ผาเชิงปูม ๑ ผืน แพรขาวหม ๑ ผืน (รวม) ๓ สิ่ง (รวม) ๑๒ สิ่ง พญทองผาภูม เสือจัดลัดกลางใหญ่ ๑ ตัว ก่เรียงทองผาภูม หลวงชำนาญม่อร่คา นายกอง ๑ หลวงอิ่นพ่นม นายกอง ๑ เสือกบอนทอง ๒ ผืน ผาโภทคลิบเลก ๒ ผืน ผาลายฉลาง ๒ ผืน (รวม) ๖ ผืน หลวงกระเวน ศิริยบันพฺปลัดกอง ๑ หลวงปภัปปลัดกอง ๑ เสือโมฏกวางตุง ๒ ตัว แพรลินโภก ๒ ผืน ผาลายฉลาง ๒ ผืน (รวม) ๖ ผืน หมื่นรองปลัด หมีมอีนชิริย หมื่นรอง (รวม) ๓ คน เลือกบวนไหม ๓ ตัว (รวม) ๑๖ (รวม) ๒๗ ผืน วันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๘ ปีวอก อัฏศกไหพรราชทารขเมรเมืองราชปูชีนไปเกบก่หวาน หมื่นสื่อ ๑ ตัว หมื่นมาก ๑ ตัว หมื่นม ๑ ตัว หมื่นแมน ๑ ตัว หมื่นเผา ๑ ตัว หมื่นประ ๑ ตัว (รวม) ๖ ตัว เสือผาลาย ๖ ตัว ไพร ๑๒ คัล ๑ บาท นายไพร ๑๘ คน ๔ ตำลึง ๒ บาท

๏ วันเสาร์ แรม ๙ ค่ำ เดือน ๘๘ ปีวอกอัฏศก ดวยพญาศรีพีพัดรับพรราชองการไสเกล้าฯ ทรงพรกรุรณาโปรฎเกล้าฯ สังวาพญาเพ็ชบุรีย หลวงขุนหมื่นในกรุง ออกไปราชการเมืองเพชรบุรียให้พรราชทารเมืองเพชบูริย พญาเพชบุรีย เสือเขมคาบรีวบลีเลอีย ๑ ตัว หมื่นรองสุพ

มาตรา ๑ ตัว หมื่นรองจาเมือง ๑ ตัว หมื่นฉะอำ ๑ ตัว (รวม) เสืออัตลัดราย ๓ ตัว ขุนเทยิน ๑ ตัว ขุนสวัดภักดี นายกองลาวทองคำ (รวม) ๑ ตัว ขุนกาลดาร ๑ ตัว หมื่นราชเมษรร ๑ ตัว ขุนอักษรรเทพ ๑ ตัว หมื่นศรีสงคราม ๑ ตัว หมื่นเสมาพิทักลาวพอน ๑ ตัว (รวม) เสือแพรกิน ๗ ตัว หลวงจำเรินวานีจ ๑ ตัว หลวงทีพอักษอร เสมียรตราภาลโหม (รวม) ๑ ตัว (รวม) เสือ อัตลัดถึ๒ตัวเสือเกรยิมพญาเพชบูริย ในกรุงจีนสามเปนหมื่นศริษรรไตรชาง ล่อ๑เสือมังกอรบาง๑ ตัว ตวนกาลี ๑ เสืออะริยาคริงภับ ๑ ตัว เจะมัน ๑ ตัว หมื่นสัพาพ่ล สัศดี (รวม) ๑ ตัว (รวม) ๒ ตัว (รวม) ๖ ตัว (รวม) ๑๗ ตัว เสืออัตลัดราย ๕ ตัว เสือมงกรหนา ๑ ตัว เสือแพรตอน ๑ ตัว เสือแพรกิน ๒ ตัว เสือผาลาย ๑๐ ตัว (รวม) ๒๐ (รวม) ๓๗ ผืน หลวงณ่รังรานไพร ๑ เสือ มังกรหนา ๑ ตัว ผาเชิงปูม ๑ ผืนแพรขาวหม ๑ ผืน (รวม) ๓ ขุนประไลหกล้าน ๑ เสือแพรกิน ๑ ตัว ผาไหมนุง ๑ ผืน แพรขาวหม ๑ ผืน (รวม) ๓ พรราชทานกองลานเมืองเพชรบูรีย หมื่นชำ-นาระคำภี ๑ หมื่นราวีลาน ๑ (รวม) เสือแพรกิน ๒ ตัว (รวม) ๘ ขุนพรมนายกอง ๑ เสือมังกรบาง ๑ ผาไหมนุง ๑ แพรขาวหม ๑ รวม ๓ หมื่นอาฏ เสือแพรกิน ๑ (รวม) ๔ (รวม) ๑๒ ผืน

วันอังคาร ขึ้น ๑๓ ค่ำเดือน ๘ ๘ ปีวอกอัฏศก พรราชทาร นาย ๑ ไพร ๔ เมือง เพชบูริย ออกไปทำรง เมืองสงขลา นาย ๑ เสือผาลาย ๑ ตัว ไพร ๔ เสือผาดำ ๔ ตัว (รวม) ๕ ตัว เงินคล ๑ บาท เงิน ๑ ตำลึง ๑ บาท (รวม) พรราชทารนายดารของสแมสาร หลวงกำแหงนัด ที เสืออัตลัดลาย ๑ ตัว พญาภักดีณรง เสือมังกอรหนา ๑ ตัว พระราชทารเมืองราชบูรีย ขุนเสนา เทพ นายกองเมง เสืออรียา ๑ ตัว แพรขาวหม ๑ ผืน ผาเชิงปูม ๑ ผืน (รวม) ๓

วันอังคาร แรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีวอกอัฏศก ดวยพญาศรีพิพัดรับพรราชองการไสเกลาฯ ทรงพรกรุรณาโปรดเกลาฯ สังวาหลวงปลดเปนพรถาต่กัว สมิงไชสิทธิเปนพรทากดาร ไหพรราช ทานเมืองทาต่กัวพญาการบูรีย เสือเข่มคาบรีวดอกลอย ๑ ตัว หลวงปลัดเปนพรทาตะกัว เสือ-อัตลัดกลางดี ๑ ตัว แพรขาวหม ๑ ผืน ผาโภกคลีบ ๑ ผืน ผาปูม ๑ ผืน (รวม) ๔ เมือง ทาก่ดาร ส่มีงไชสีดธีเปนพรทาก่ดาร เสืออัตลัดกลางดี ๑ ตัว แพรขาวหม ๑ ผืน ผาโภกคลีบ ๑ ผืน ผาปูม ๑ ผืน (รวม) ๔ ส่มิงราชาพะละเปนพรทุค่ราช เสืออัตลัดราย ๑ ตัว แพรขาวหม ๑ ผืน ผาโภก คลีบ ๑ ผืน ผาหางกรอก ๑ ผืน (รวม) ๔ (รวม) ๘ เมืองเพชบูริย หมื่นรองจาเมือง เสือแพรกิน ๑ ตัว (รวม) ๑๗ ผืน ไหพรราชทาร หลวงทีพเมืองลุมสุม ขุนจ่าเมืองทองภาภูม (รวม) เสือแพร กิน ๒ ตัว

บัญชีสิ่งของพระราชทานงานศพเจ้าเมืองต่าง ๆ จ.ศ. ๑๑๘๗-๑๒๒๐

ข้าพพุทธิเจ้า ข่อพรราชทานทำหางว้าวทูลเกล้าฯ ถวาย ด้วยทรงพรกรรุณโปรดเกล้าไห พญาศรีษรรภาห พรสุเรนราชเสนา กุมสิงของขึ่นไปทำบุญให้ทานอัฏิ พญาเชียงไหม คำพันเมือ ณ เดือน ๕ ๘ คำ ปีรกา สัพศ์ก เปนของพระราชวังหลวง เงินปลีก ๔ ชั่ง ผ้าไตร ๕๐ ไตร ผ้าขาว ๕๐ ภัพ รัม ๕๐๐ ขัน รองเท้า ๕๐๐ คู เปนของพระราชวังบวรฯ ผ้าขาว ๒๐ ภับ รัม ๑๐๐ ขัน รองเท้า ๑๐๐ คู นำตานทราย ๔ ตำลึง กับของพรราชทาน พระเจ้าล่คอร พระราชวังหลวง เงิน ๑๔ ชั่ง ผาขาว ๒๐ ภับ พระราชวังบวร ยามลายวิลาด ๕๐ ไบ กาเคลือบ ๒๐ ไบ พญาลำพูน พระราชวังหลวง เงิน ๕ ชั่ง ผาขาว ๒๐ ภับ พระราชวังบวรฯ ยามลายวิลาด ๕๐ ไบ กาเคลือบ ๒๐ ไบ

เมือ ณ เดือน ๙ ปีรกา สัปตศ์ก โปรฎเกล้าฯ ไหจ่หมินสมุพิมาร ข้าหลวงคุมสิงของขึนไปทำการปลังศพ พระเจ้าล่คอรดวงทิพ เปนสิงของเงินปลีก ๔ ชั่ง ผาไตร ๕๐ ไตร ผาขาวเทษ ๖๐ ภับ พัชนี ๓๐ เล่ม ยามลายวิลาด ๓๐ ไบ รัม ๕๐๐ ขัน รองเท้า ๕๐๐ คู โกฎไสสพ ไบ ๑ ทองอังกฤษ ๑๐ ชาดห่อใหญ่ ๑๐ ห่อ เสน ๑๐ ห่อ มึก ๑๐๐ แทง กาวนัก ๑๐ ชั่ง กระดาษทอง ๑๐๐ ภับ กระดาษเงิน ๒๐๐ ภับ กระดาษแดง ๑๕ ภับ กระดาษเขียว ๑๕ ภับ กระดาษดำ ๑๐ ภับ กระดาษเสน ๑๕ ภับ ดินแดง ๑ หาบ นำตานทราย ๔ หาบ

๏ วัน ๕ ๗ ๗ คำ ปิ่มเมีย ฉ้อศ์ก โปรดเกล้าฯ ไหพญาพีพิทวัยสุนทรโนรีย์ มหาดเลก คุมสิงของขึ่นไปทำการสัพ พญาลคอรไชยวัง เปนเงินปลีก ๔ ชั่ง ผาไตร ๓๐ ไตร ผาขาว ๓๐ ภับ รัม ๓๐๐ ขัน รองท้าว ๓๐๐ คู นำตานทราย ๓ หาบ ทองอังกฤษ ๒๐ มวร กรดาษนำต่กูทอง ๕๐ ภับ กรดาษนำต่กูเงิน ๕๐ ภับ กรดาษเลือง ๑๐ ภับ กรดาษแดง ๑๐ ภับ กรดาษเขียว ๑๐ ภับ กรดาษดำ ๑๐ ภับ กรดาษเสน ๑๐ ภับ กรดาษฝาง ๔๐ ภับ กาวนัก ๑๐ ชั่ง ชาดห่อใหญ ๕ ห่อ เสน ๑๐ ห่อ ห่อรดาน ๔ ห่อ ฝุน ๕ ห่อ คราม ๒ ม้อ ดินแดง ๓๐ ชั่ง รัง ๑๐ ชั่ง กับชางเขียร ๒ คน ขุนหมินเจาพนักงาร (๑ คน)

๏ จำนวรคันขึนไปเผาสัพพญาเชียงไหมคำพัน คนกรมนา พญาศรีษรรภา ๑ ขุนอิน ๑ ขุนศรีมโนไม ๑ ขุนศรีกันทัด ๑ ขุนวิไชหัศเด็จ ๑ ขุนวิเสทหัศการ ๑ หมินจ่าชาติอาชาไน ๑ หมินไกร ๑ หมินราชพัลขัน ๑ ไพร ๔๐ (รวม) ๔๙ (คน)

คนพรราชวังหลวง ชางเขียนซ้าย หมินพิพิด ๑ หมินทิพมาลิ ๑ ชางเขียนขวา หมินเทวา ๑ หมินพรัม ๑ (รวม) ๔ (คน)

คลังวิเสท หมินพรัมสัมบัด ๑ ไพร ๒ (รวม) ๓

กรมวัง จาหมินจงขว้า ๑ นายภูมมหาดเลก ๑ ขุนหมิน ๔ ตำรวจวัง ๘ ไพร ๑๐ (รวม) ๒๔ (คน)

สนมพลเรือน หมินจอมใจไพร ๑ หมินฝาด ๑ (รวม) ๒

ทหารไพร ขุนจำนงไพรสาร ปลัดกรม ๑ พันชาน ๑ (รวม) ๒ นาย ๓๓ ไพร่ ๕๒ (รวม) ๘๕ (คน)

พรราชวังบวร พรสุเรนราชเสนา ๑ ชางเขียน ๒ ไพร ๑๐ (รวม) ๑๓ (รวมพระราชวังหลวงและพระราชวังบวรฯ) นาย ๓๖ ไพร ๖๒ (รวม) ๙๘ (คน)

เกนเลกขึนไปคอยข้าหลวง คนเมืองกำแพงเพช ๑๕ คนเมืองตากบ้านร่แหง ๑๕ (รวม) ๓๐ คน ไพรหลวง พญาษรรภาพ ๒๐ ไพรหลวงพรสุเรนราชเสนา ๑๐ (รวม) ๓๐ คน

◎ วันฯ ๑๒ คำ เจาคุณฝายเหนือ สงไหมาพร้อมขุนหมิน ด้วยพญามหาอำมาตรับพรราชโองการไสเกลาฯ ทร่งพรกรุรณาโปรฎเกลาฯ สังวา พญาอุปราช นายภิมสาร พญาราชว่งเมืองเชียงไหมบอกลงมาว่า พญาเชียงไหมป่วยเถิงแก่อนิจกรรม แล้วโปรฎเกลาฯ ไหหลวงพิมารไพรชัล ขุนหมินเจาพนักงาน คุมสิงของโกฎขึนไปจัดแจงทำการปลงสพพญาเชียงไหม เปนขุนหมิน กรมวังพญารักษมัลเทียร ๑ มหาดเลก ๑ ขุนยาม ๖ ไพร ๓๕ (รวม) ๔๓ หลวงพิมารไพรชัล ๑ ขุนหมิน ๑๒ ไพร ๑๖ (รวม) ๒๕

กรมหาดไทย หลวงพิทักสุรการ ๑ ขุนหมิน ๘ ไพร ๑๖ (รวม) ๒๕

นาย-มหาดเลกบุตพญารัต ๑ นายจำนง ๑ พันนิ้วรักษา ๑ หมินภักดิสุนธร ๑ หมินราชภักดิ ๑ หมินทิพอักษร ๑ ภูดาษจาร ๑ ไพร ๓๕ คัน

สนมพลเรียนชาย หมินตามใจไทย ๑ หมินทิพรักษา ๑ สนมพลเรือนขวา หมินโจมใจอาญ ๑ หมินตางเน็จ ๑ (รวม) ๔ ชางทหารในชาย หมินฉมัง ๑ พันรองจีณภัยริบ ๑ ชางทหารในขวา หมินฉมัง ๑ นายเรือง ๑ (รวม) ๔ นาย ๔๖ ไพรหลวงชาง ๔ ไพร ๖๓ (รวม) ๑๑๓ (คน)

ชางเขียนวังหลวงชาย หมินวิไลเลขา ๑ ชางเขียนวังหลวงขวา หมินอภัยพินิจ ๑ ชางเขียนวังหน้าชาย หมินจิตจำนง ๑ ชางเขียนวังหนาขวา หมินชำนาร ๑ (รวม) ๔

ผูษามาลา หมินจำเนียรผูษา ๑ นายเมือนกำนัน ๑ ไพรหลวงชาง นายษา ๑ นายรอด ๑ (รวม) ๔

คลังวิเสท หมินศรีโทราช ๑ หมินพินิจสมบัต ๑ ไพรหลวง นายเจ้ก ๑ นายจัน ๑ (รวม) ๔

(คนช่างเขียนวังหลวง-วังหน้า ภูษามาลาและคลังวิเสท) คุมโกฎขึ้นไป นายแยมเอาหางวาวไปญี่นคลังวิเสท หลวงศริทิพย์ วัน ๖ ๑๒ คำ กำนัญจะไดคุมโกฎแลสิงของขึนไปจากกรุงเทพฯ ณ เดือน ๑๒ คางแรม ปีมเมีย อัฎศก ไห เจากรม ปลัดกรม เรงทำหางวาวรายชื่อ ขุนหมินซึงจะขึนไปมาญีนกับนายเวนมหาดไทย แต ณ วัน ๖ ๑๒ คำ ไหพรอมกันจงทุก พนักงานตามรับสัง นายรอด ไปสัสดีซ้าย สัสดีขวา นายอยู่ไปสังกลาโหม เวนนายวิสุทธิมัลเทียร

๏ พวกเมืองเชียงไหมจชักชวรพวกรามัญขึนไป ณ เมืองเชียงไหม ชายเมเชนออก ๑ มะปุ ๑ มะโดม ๑ เมยชะมัน ๑ เม้ยสัน ๑ เม้ยเมาะ ๑ เม้ยเจม ๑ (รวม) ๗ ค่น หนีไป แต่ ณ วัน ๖ ๑๒ คำ ปีมเมีย อัฐศก

๏ กรดาษจดหมายสมิงพิทักเทวารับเอาไว

๏ วัน ๖ ๑๒ คำ ปีมเมีย อัฐศก ทานพรราชเสนา...มิรับสังกรัมหลวงรักรัณเรฎ ทรังจัดแจงสิงของขึนไปทำบุญไหทาน ในการสัพพญาเชียงไหม พุทธวงษ์

๏ จำนวรของจะไหนายนารสุริย ขึนไปกอร เปนของทองอังกฤษ ๒๐ มวร ก่ดาษนำตกู เงิน ๗๐ ภัพ ก่ดาษนำตกูทอง ๗๐ ภัพ ก่ดาษศริต่างกัน (คือ) สีเลือง ๑๐ ภัพ สีแดง ๑๐ ภัพ สีเขียว ๑๐ ภัพ สีเสน ๑๐ ภัพ กดาษฝาง ๔๐ ภัพ ขาดห่อใหญ ๕ ห่อ ห่อรดาน ๔ ห่อ เครืองเขียน ฝุน ๕ ห่อ ครามไห ๒ หม้อ มึก ๑๐๐ แทง กาวหนัก ๒๐ ชั่ง รังหนัก ๒๐ ชั่ง ดินแดงหนัก ๑ หาบ ๑๐ ชั่ง

๏ ข้าหลวงจ่คุมขึนไป ครังหลังเปนของ หิบศริลานาเพลิง ๑ เงินเพื่อง ๔ ชั่ง ผาไตร ๔๐ ไตร ผาขาว ๒๔ ศอก ๔๐ ภัพ รัม ๔๐๐ ขัน รองทาว ๔๐๐ คู กับเงินตราพระราชทาร พญาราชบุต ๆ พญาเชียงไหม ทำบุญให้ทาร

๏ วัน ๑ ๖ ๓ คำ ปีมโรง อัฐศก สมเด็จพระเจ้านองญาเธอเจ้าฟ้ามหามาลา ทรงเกร สิงของซึงพรราชทาน๑๓สัพพรลคอรเจ้าเมืองขอรแกน เปนหิบศริลานาเพลิง สำรับ ๑ ผาขาว ๓ ภัพ รัม ๓๐ ขัน รองท้าว ๓๐ คู ทองอังกฤษ ๒ กุลิ กดาษเงิน ๕ ภัพ กดาษทอง ๕ ภัพ กดาษศรี ตางกัน สิงละภัพ กาวนัก ๑ ชั่ง

๏ ด้วยพญามหาอำมาตรับพรราชโองการไสเกล้าฯ ทรังพรกัรรุณาโปรฎเกล้าฯ สังว่า พญาอุปราช นายภิมสาร พญาราชวังเมืองเชียงไหมบอกถึงมาว่า พญาเชียงไหมปวยเถิงแกอนิจกำแล้ว โปรฎเกล้าฯ ไหพรราชทาน เงินตรา ผาไตร ผาขาว รัม รองท้าวสิงของขึนไปทำบุญไหทาน ในการปลังสัพพญาเชียงไหมนันไหเจ้าพนักงารชาวพรคลังในชายจัด ทองอังกฤษ ๒๐ มวร ก่ดาษนำต่กูเงิน ๗๐ ภัพ ก่ดาษนำต่กูทอง ๗๐ ภัพ กรดาษตางศรี (คือ) สีเลือง ๑๐ ภับ สีแดง ๑๐ ภับ สีเขียว ๑๐ ภับ สีดำ ๑๐ ภับ สีเสน ๑๐ ภับ สีมัว ๑๐ ภับ กรดาษฝาง ๔๐ ภับ ขาดห่อใหญ ๕ ห่อ เสน ๑๐ ห่อ ห่อรดาน ๔ ห่อ ฝุน ๕ ห่อ ครามไทย ๒ ม้อ มึก๑๐๐แทง กาวนัก ๒๐ ชั่ง ดินแดงนัก ๑ หาบ ๑๐ ชั่ง รังหนัก ๒๐ ชั่ง แตสิงของทังนี้ ไหนายนารสรีย คุมขึน ไปกอร และไหเจ้าพนักงารทังนี้ เร่งจายสิ่งของไหกับ นายนารสุรีย์ นายขนารพรัม เมืองเชียง ไหม แต่ ณ วัน ๖ ๑๒ คำ ปีมเมีย อัฐศก ตามรับสั่ง นายแสงไปสัสดีข้ายปรแดง อินปัญา รับ

๏ วัน ๑๒ คำ ปีมเมีย อัฐศก ด้วยพญามหาอำมาตฯ รับพรราชโองการไสเกล้า ทรง พรกรรุณาโปรฎเกล้าฯ สังว่า พญาอุปราช นายภิมสาร พญาราชวัง เมืองเชียงไหม บอกลงมาว่า พญาเชียงไหมปวยเถิงแกอนิจกำแล้ว โปรฎเกล้าฯ พรราชทานเงินตรา ผาไตร ผาขาว รัม รอง-

ท้าว ไหพญารักษมัลเทียน คุมขึ้นไปทำบุญไหทานในการสพพญาเชียงไหม นันไหเจ้าพนักงาน ชาวพรคลังมหาสัมบัดจัดเงินเฟื้อง ๔ ชั่ง ชาวพรคลังสุพรัก จัดผาไตร ๔๐ ไตร ชาวพรคลังวิเสฏ จัดผาขาว ๒๔ ศอก ๔๐ ภับ ชาวพรคลังในชาย จัดร่ม ๔๐๐ ขัน รองท้าว ๔๐๐ คู แลไหเจ้าพนักงานทังนี้ จัดแจงเตรียมไวยไหพรอมจ่งทุกพนักงาน จ่เรียกเอาเมือใดไหไดเมือนันตามรับสัง นายคำ ไปสัสดีชายปแดง สัสดีขวาปแดง รับ ฯ

๏ จำนวรเครืองยัด พรราชทานพญาเชียงไหมพุทวัง ผูเถิงแกอ่นิจกำ พรราชทาน ณ วัน ๓ ๕ ๕ คำ ปีมเมีย จัตวาศก ๑๑๘๔ มาลาหุมกำมหญิ ๑ ทรังปรภาษเครืองทอง ๑ ตรารูปเทวดานังในประสาษ มิอถิอพรขัน ดวง ๑

กบิ่ บัวเลก ดวง ๑ กบีบังทองคา ๕ บาง กร่งมือทองคำ ๑ เลม หอกคู ต่อทองคำ ปลอกทองคำ ฝักเชียว ๔ เลม

เครืองไนกล่มทองคำ เครืองไนเฟืองทองคำ ภารทอง ๘ เลียม ๑ คันโททองคำ ๑ กะโถนทองคำ ๑ จอก ๒ ผอบ ๒ ต่ลับกลับ ๑ ของ ๑ มีด ๑ (รวม) ๑๐

ลูกประคำทองสาย ๑ แหวนเพชวง ๑ แหวนโกเมร ๑ จิตรเงิน ๔ ทาว ๒ เครืองรางสายทองคำ ไนกรมพรราชวังพรราชทาร สาย ๑ พรราชทานเมือเปนอุปราช ปืนคาบศิลา ต้นกล่ม เครืองกาไลทองจิน บอก ๑

๏ วัน ฯ ๑๐ คำ ปีมโรง อัฏศก พญารัตนอานาเขตเมืองเชียงราย นายนารสุริย นายนอยมโนรถ เมือง๊เชียงไหม แตงไหนายอุตะมะถือหนังสือบอกล่งมา ด้วยพญาอุปะราช ปวยเถิงแกอสัณกำ ณ่ วัน ๕ ๙ คำ ปีมโรง อัฏศก

๏ ครัน ณ วัน ๑๑ ๑๑ คำ สมเด็จพระเจานองญาเธ้อ เจ้าฟ้ามหาลาเสดีจอยู่ที่วังได เอารายจดหมายสิงของทิจ่พรราชทานทำการสพพญาอุปราชภีมสารเมืองเชียงไหมไปทูลเกล้าฯ ถวายแล้วทรงกะมาว่า กดาษเครืองเขียรไหเอาเมือรสพพญาเชียงไหมแต่เงินเฟื้อง ๔ ชัง ผาไตร ๔๐ ไตร ผาขาว ๒๔ ศอก ๔๐ ภับ ร่ม ๔๐๐ คัน รองทาว ๔๐๐ คู แบงครึ่งนึ่ง เปนสิงของทองอังกฤษ ๒๐ มวร กดาษนำตะกูเงิน ๗๐ ภับ กดาษนำตะกูทอง ๗๐ ภับ กดาษตางศรี (คือ) เหลือง ๑๐ ภับ แดง ๑๐ ภับ เขียว ๑๐ ภับ ดำ ๑๐ ภับ เสน ๑๐ ภับ ม้ว ๑๐ ภับ

กดาษฝาง ๔๐ ภับ เครืองเขียน ขาดห่อไหญ ๕ ห่อ เสน ๑๐ ห่อ ห่อรดาน ๔ ห่อ ฝุน ๕ ห่อ ครามไทย ๒ ม่อ มึก ๑๐๐ แทง กาวหนัก ๒๐ ชัง ดินแดง ๑๐ ชั่ง รงหนัก ๒๐ ชั่ง เงินเฟื้อง ๒ ชั่ง ผาไตร ๒๐ ไตร ผาขาว ๒๔ ศอก ๒๐ ภับ ร่ม ๒๐๐ คัน รองทาว ๒๐๐ คู

๏ ด้วย พรศริสหเทพฯ รับพรบรมราชโองการไสเกล้าฯ ทรังพรกรรุณาโปรฎเกล้าฯ สังว่า พญาลคอรลำปาง เจ้าอุปราช เจ้าราชบุต บุตหลานแสนทาวเมืองล่คอรลำปาง บอกหนังสือแตงไหนายนอยธรรมลังกา นายนอยหนอเมือง ถือลงมาว่า เจ้าราชวังเมืองล่คอรลำปาง ปวยถึงแก กำ แต ณ วัน ๕ ๑๒ ปีมแสง นพศก ยังหาไดเผาสัพไม่ โปรฎเกล้าไหพรราชทาร หีบศิลาหน้า

เพลิง ทูปเทียน สำรับ ๑ กับสิงของขึ้นไปทำการสัพ เจ้าราชวงเมืองล่คอรลำปาง นันไหเจ้าพนักงาน ชาวพรคลังในยชาย เปิดหีบกำม่ล่อ ต่อพรคลังคางไนยหีบ ๑ มาส่งไหพรคลังวิเสฏเยบถุงไสหีบ เรงเบิกแต ณ วัน ฯ ๒ ค่ำ
๕

อนิง ไหเชาวพรคลังวิเสฏรับหีบกำม่ล่อต่อพรคลังไนยชายมาเยบถุงไหญ่ไสหีบ ถุงเล็กไสศิลาหน้าเพลิงรับศิลาหน้าเพลิงต่อ กรมแสงรับทูปเทยีน ดอกไม้จัน ต่อท่านกองไนยไสหีบไหยพร้อมส่งไหยกรมวัง อนึงไหกลมวังรับหีบศิลาหน้าเพลิง ต่อพรคลังวิเสฏ ส่งไหมะหาดเลกทูลเกล้าฯ ถวายแล้วรับมาสงไหนายนอยธรรมลังกา นายนอยนอเมือง เมืองลคอรลำปาง แต ณ วันแรมสีค่ำ เดือนยี่ อะหนึ่งไหมหาดเลกรับหีบสินลาหนาเพลืองต่อกรมวังทูลเกล้าฯ ถวายจบพรหัดตามเคยแล้วส่งไหกรมวังแต ณ วันแรม ๔ ค่ำ เดือนยี่ อหนึ่งไหกรมแสงจัดสินลานาเพลิง ขุย.วางเพลิงไหพร้อมสงไหคลังวิเสทไสหีบ แต ณ วัน แรม ๔ ค่ำ เดือนยี่ อหนึ่งไหเจาพนักงานคางไนจัดหีบกำม่ล่อ ทุป เทยิน ดอกจัน สำรับหนึ่ง สงไหเชาคลังวิเสทในพรอบ แต ณ วัน แรม ๔ ค่ำ เดือนยี่

อหนึ่งไหเจาพนักงานเชาวพรคลัง สุพรัตจัดผาไตร ๑๐ ไตร ชาวพรคลังไนยชาย ร่ม ๑๐๐ คัน รองท้าว ๑๐๐ คู ทองอังกฤษ ๑๐ ปอร กะดาษนำต่โก เงิน ๓๐ ทอง ๓๐ รวม ๖๐ ภับ กระดาษเสน ๑๐ ภับ (สี) เขียว แดง ม่วง ดำ สิงล่ ๕ ภับ กระดาษฟาง ๒๐ ภับ ชาห่อไหญ่ ๕ ห่อ เครื่องเขยีน เสน ๑๐ ห่อ ฟุน ๕ ห่อ มิก ๕๐ แทง ดินแดงนัก ๑ บาท กาวหนัก ๑๐ ชั่ง คลังสินคา รังหนัก ๕ ชั่ง เอา ๕ ไตรร่ม ๕๐ รองท้าว ๕ เรงจายไหยแต่ณ่วันแรม ๔ ค่ำ เดือนยี่ จไดเอาสิงของส่งไหยนายนอยธรรมิลังกา (และ) นายนอยนอเทียง ขินไปยทำการเผาสพเจ้าราชวงเมืองล่ครลำปาง ญ่าไหยขาษไดยตามรับสังฯ

วันศุกร์แรม ๘ ค่ำ เดือน ๗ ปีมเมีย สัมฤทธิศก โปรฎเกล้าฯ ไหพรราชทานสิงของขินไปเผาสัพราชวังษเมืองแสนปาง (สิ่ง) ของหีบศิลาหนาเพลึง ทูปเทยีน สำรับ ๑ ผาขาวเดิม ๑ เพิม ๑ (รวม) ๒ ภับ ร่ม ๑๐ คัน รองทาว ๑๐ คู ทองอังกฤษ ๒ ทุลิ กระดาษนำตก่เงิน ๕ ทอง ๕ (รวม) ๑๐ ภับ กระดาษศรีตางกันสิงล่ภับ กาวนัก ๑ สลึง อุปหาตเมืองแสนปาง รับไป.

บัญชีกองส่วย

วันพุธ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๗ ปีฉลู เอกศก เวลาบ่ายโมง พอมงคลเทพ วัน ๒๙ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก

คงเกน ๑๑๐ (คน) ขน ๒๕๐ (คน) ยก ๑๗ (คน) ไพร ๒๓๓ (คน) ทาษ ๒๐ (คน)

ส่วย ขน ๒ (ไพร) สม ๓๓ ไหม ๑๐๘๐ ทาษ ๘๘ คละ ๔ บาท ๑๑๓ (คน) เสจ ๒๘ บาท นำ ๒๒ บาท คู ๑๐ บาท (รวม) ๕๐ บาท

◎ วัน ๑๒ ค่ำ ปีชวด สัมฤทธิศก พรบริบูรณส่งศรีผึ้ง ๓ หาบ ๕๓ ชั่ง คาง ๕๙ กอง เมืองพรหม ๑ กอง ขุนราชาจำรูญ ตาย หมื่นประมูลเรืองฤทธิ์ ปลัดกองรับชำระส่วยดินประสิว

จำหน่าย ไพร่ยก ๑ ไพรส่วย ๗ (รวม) ๘ คง ขุนหมื่นเดิม ๓ ขุนหมื่นขึ้น ๑ ยกไพร่ ๒ (รวม) ๖ คงทำส่วย เดิมไพร่ ๔ บวกขึนไพร่ ๖ (รวม) ๑๐ คน เงิน ๖๐ บาท (รวม) ๒๔ (คน) ยัง ส่วยค้าง ปีกุน นพศก ๖๐ บาท ส่งแล้ว

เมืองอินท ๑ กอง ขุนศรีสวางแสง ส่วยดินประสิวต้องเกณฑ์ทำการพรเมรุ

จำน่าย ยกไปกองขุนอุดมรัศมี ส่วยดินประสิว เมืองนครสวรรค์ ไพร่ขึ้น ๒ หนี ไพรขึ้น ๕ (รวม) ๗

คง ขุนหมื่น ๒ ยก เติมไพร่ ๔ บวกขึ้นไพร ๒ (รวม) ๘ คง ทำสวยเติม สม ๓ ไพร ๑๖ (รวม) ๑๙ บวกขึ้นไพร่ ๗ (รวม) สม ๓ ไพร ๒๓ (รวม) ๒๖ คน เงิน ๑ ชั่ง ๗๖ บาท (รวม จำหน่ายและคง) ๔๑ คน

ส่วยค้างปีกุน นพศก เงิน ๑ ชั่ง ๗๖ บาท ส่งแล้ว

หลวงจำเริญหิมเวศ ส่วยผึ้ง จำน่ายขุนหมื่น ๑ ทาษยก ๒ (รวม) ๓ ไพร่สวย ๑๑ ทาษ สวย ๓ (รวม) ๑๔ ไพร่ขึน ๒ (รวม) ๑๙ (คน)

คง ขุนหมื่น เติม ๘ บวกขึ้น๒ (รวม)๑๐ยก บุตรหมื่น ๑ยกไพร ๓ (รวม) ๔ (รวม)๑๔

คงทำสวยเติมไพร่ ๑๐ ทาษ ๑ บวกขึนไพร ๒ (รวม) ไพร่ ๑๒ ทาษ ๑ (รวม) ๑๓ คน เงิน ๗๕ บาท (รวม) ๒๗

ส่วยค้าง ปีจอ อัฐศก เงิน ๗๔ บาท ปีกุน นพศก เงิน ๗๕ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๖๙ บาท ส่งแล้ว (รวมจำหน่ายและคง) ๔๖ (คน) ศักขึ้น ปีกุน ไพร่ ๔

หนี ขุนพิรมสมบัตร ส่วยดินประสิว เดิม ขุนหมืน ๒ ยกไพร ๕ ยกทาษ ๑ (รวม) ๖ ทำสวย ไพร ๑๙ ทาษ ๓ (รวม) ๒๒ คน เงิน ๑ ชั่ง ๔๓ บาท (รวม) ๓๐

บวกขึ้นใน ยกไพร่ ๒ ส่วยไพร่ ๑๒ (รวม) ๑๔

ขุนหมื่น ๒ ยกไพร ๗ ยกทาษ ๑ (รวม) ๑๐ ทำส่วยไพร่ ๓๑ ทาษ ๓ (รวม) ๓๔ คน เงิน ๒ ชั่ง ๓๕ บาท (รวม)๔๔ คน

ส่วยค้าง ปีวอก ฉศก เงิน ๑ ชั่ง ๔๓ บาท ปีจอ อัฐศก เงิน ๑ ชั่ง ๔๓ บาท ปีกุนนพศก เงิน ๒ ชั่ง ๓๕ บาท (รวม) ๕ ชั่ง ๔๑ บาท หนีปีกุน

เมืองอุไทยธานี ๕ กอง ขุนอุดมรัศมี ส่วยดินประสิว จำน่าย ขุนหมื่น ๑ ไพรยก ๓ ไพร่ส่วย ๑๑ ทาษส่วย ๑ ไพร่ขึน ๗ (รวม) ๒๓

คง ขุนหมื่นเติม ๓ บวกขึน ๓ ยกเติมไพร ๓ ยกขึนไพร ๑ (รวม) ขุนหมืน ๖ ยกไพร ๔ (รวม) ๑๐

ทำสวยเติมไพร่ ๑๓ ทาษ ๒ บวกขึนไพร่ ๑ (รวม) ไพร่ ๑๔ ทาษ ๒ (รวม) ๑๖ คน เงิน ๑ ชั่ง ๑๐ บาท

ส่วยค้าง ปีกุนนพศก เงิน ๑ ชั่ง ๑๐ บาท ส่งแล้วเสมียรตรา (รับ)

ขุนพินิจวันนา ส่วย ผึ้ง จำน่าย ขุนหมื่น ๑ บุตรหมื่นยก ๑ ไพรยก ๑ ไพร่ส่วย ๓ ทาษ ส่วย ๓ (รวม) ๙ (คน)

คง ขุนหมืน ๓ ยกไพร่ ๔ (รวม) ๗ ทำส่วยเติมไพร่ ๑๖ บวกขึ้นไพร ๓ (รวม) ๑๙ คน เงิน ๑ ชั่ง ๓๔ บาท (รวมจำหน่ายและคง) ๓๕ คน

ส่วยค้าง ปีกุนนพศก เงิน ๑ ชั่ง ๓๔ บาท ส่งแล้ว

ขุนวิเสศโพคา ส่วยผึ้ง คง ยกไพร่ ๓ ทำส่วยไพร่ ๑๑ คน เงิน ๖๖ บาท (รวม) ๑๔ คน ส่วยค้าง ปีจออัฐศก เงิน ๖๖ บาท ปีกุนนพศก เงิน ๖๖ บาท

จำหนาย ขุนหมื่น ๓ ยก บุตหมื่น ๑ ยกไพร ๔ ยกทาษ ๒ สวยไพร ๒๕ สวยทาษ ๗ ส่วยชินไพร่ ๙ (รวม) ๕๑ (คน) คง ขุนหมื่น เติม ๑๖ ชิน ๕ (รวม) ๒๑ (คน) ยกเติมบุตหมื่น ๑ ยกเติมไพร ๑๘ ยกเติมทาษ ๑ ยกชินไพร ๓ (รวม) ๒๓ ส่วยเติมไพร่ ๖๙ ส่วยเติมทาษ ๖ สวยชินไพร่ ๑๘ (รวม) ไพร่ ๘๗ ทาษ ๖ (รวม) ๙๓ (คน) เงิน ๖ ชั่ง ๖๐ บาท (รวมจำหน่ายและคง) ๑๘๗ (คน)

เมืองนครสวรร ๔ กอง ยังไมได้ตัว ขุนสมบัตรภิรมย์ ส่วยดินประสิว คง ขุนหมื่น ๓ ยกไพร่ ๖ ยกทาษ ๑ ทำส่วยไพร่ ๓๒ คน เงิน ๒ ชั่ง ๓๒ บาท (รวม) ๔๒ คน ส่วยค้าง ปีวอก ฉศก เงิน ๑ ชั่ง ๓๔ บาท ปีจออัฐศก เงิน ๒ ชั่ง ๓๒ บาท ปีกุนนพศก เงิน ๒ ชั่ง ๓๒ บาท (รวม ๓ ปีเป็นเงิน) ๖ ชั่ง ๑๘ บาท ส่วยส่งปีวอก ๗๘ บาท

ขุนอุดมรัคมี ส่วยดินประสิว ต้องเกณฑ์ทำการพระเมรุมาศไพร่ส่วย ๘ เหลือเกน ขุนหมื่น ๒ ยกไพร่ ๓ (รวม) ๕ ทำส่วยไพร่ ๖ คน เงิน ๓๖ บาท (รวมเกณฑ์และเหลือเกณฑ์) ๑๙ คน ส่วยค้าง (ปี) จอ กุน

ขุนมธุรศเรืองศรี สวยผึ้ง วันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๓ ปีชวด สมฤทธิศก ขุนมธุรศ ตาย ต้องเกณฑ์ ทำการพระเมรุมาศไพร่ส่วย ๒๐ เหลือเกน ขุนหมื่น ๗ ยกเติมไพร่ ๙ ยกเติม ทาษ ๑ ยกบวกขึ้นไพร ๑ (รวม) ไพร่ ๑๐ ทาษ ๑ (รวม) ๑๑ ทำส่วยเติมไพร่ ๑๙ ทำส่วยเติมทาษ ๔ บวกขึนไพร่ ๑ (รวม) ไพร่ ๒๐ ทาษ ๔ (รวม) ๒๔ คน เงิน ๑ ชั่ง ๕๒ บาท (รวมต้องเกณฑ์และเหลือเกณฑ์) ๖๒ คน ส่วยค้าง ปีจออัฐศก ๑ ชั่ง ๗๖ บาท ปีกุนนพศก ๑ ชั่ง ๕๒ บาท

ขุนศรีพนมไพร ส่วยผึ้ง จำน่าย ขุนหมื่น ๒ ไพร่ยก ๑ ทาษยก ๑ ไพร่ส่วย ๕ ไพรชื่น ๒ (รวม) ๑๑ คงต้องเกณฑ์ทำการพระเมรุมาศไพร่ส่วย ๑๑ ขุนหมื่น ๓ ยกไพร่ ๔ (รวม) ๗ เหลือเกน ทำส่วย เติมไพร่ ๓ เติมทาษ ๒ บวกขึนไพร ๑ (รวม) ไพร่ ๔ ทาษ ๒ (รวม) ๖ คน เงิน ๓๐ บาท (รวมจำหน่ายและคง) ๓๕ (คน) ส่วยค้าง ปีจอ อัฐศก ๑ ชั่ง ๒๕ บาท ปีกุน ๓๐ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๕๕ บาท ส่งเสมียรตราแล้ว

จำหนายขุนหมื่น๒ยกไพร๑ ยกทาษ ๑ สวยไพร ๕ ชินไพร ๒ (รวม) ๑๑ ต้องเกนทำการพรเมรไพรส่วย ๓๙ คง ขุนหมื่น ๑๕ ยกเติมไพร ๒๒ ยกเติมทาษ ๒ ยกเติมชินไพร ๑ (รวม) ไพร่ ๒๓ ทาษ ๒ (รวม) ๒๕ ส่วยเติมไพร ๖๐ ส่วยเติมทาษ ๖ ส่วยชินไพร ๒ (รวม) ไพร่ ๖๒ ทาษ ๖ (รวม) ๖๘ (คน) เงิน ๔ ชั่ง ๗๐ บาท

เมืองพิจิต ๔ กอง ขุนจบพลขัน ส่วยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๒ ยกไพร่ ๒ (รวม) ๔ ทำส่วยเติมไพร่ ๑๐ ทำส่วยบวกขึนไพร่ ๑ (รวม) ๑๑ คน เงิน ๖๖ บาท (รวม) ๑๕ คน ส่วยค้าง ปีจออัฐศก ๖๖ บาท ปีกุน ๖๖ บาท

ขุนชำนารหิมเวศ ส่วยผึ้ง ต้องเกณฑ์ทำการพระเมรุมาศไพร่ส่วย ๖ เหลือเกน ขุนหมื่น ๗ ทำสวยไพร่ ๑ ทำส่วยทาษ ๒ (รวม) ๓ คน เงิน ๑๒ บาท (รวมต้องเกณฑ์และเหลือเกณฑ์) ๑๖ คน ส่วยค้าง ปีจอ อัฐศก ๕๔ บาท ปีกุน ๑๒ บาท (รวมเงิน) ๖๖ บาท ยกไปขึ้นไพร่ ๕

ขุนจบษาราไกร ส่วยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๘ ยกเติมไพร่ ๖ ยกเติมทาษ ๑ บวกขึ้นไพร่ ๓ (รวม) ไพร ๙ ทาษ ๑ (รวม) ๑๘ ทำส่วยเติมไพร่ ๒๗ ทำส่วยทาษ ๕ ทำส่วยบวกขึ้นไพร่ ๙ (รวม) ไพร่ ๓๖ ทาษ ๕ (รวม) ๔๑ คน เงิน ๒ ชั่ง ๗๑ บาท (รวม)๕๙ คน ส่วยค้างปีมแมเบญศก ๔๒ บาท ปีวอก ๒ ชั่ง ๑๗ บาท ปีจอ ๒ ชั่ง ๑๗ บาท ปีกุน ๒ ชั่ง ๗๑ บาท

ขุนภูมรินราชา ส่วยผึ้ง ต้องเกณฑ์ทำการพระเมรุมาศ ไพร่ส่วย ๑๐ เหลือเกน ขุนหมื่น ๑ ยกไพร่ ๓ ยกทาษ ๑ (รวม) ๕ ทำส่วย เติมไพร่ ๔ บวกขึ้นไพร ๓ (รวม) ๗ (คน) เงิน ๔๒ บาท (รวมต้องเกณฑ์และเหลือเกณฑ์) ๒๒ คน ส่วยค้าง ปีจออัฐศก ๑ ชั่ง ๔ บาท ปีกุน ๔๒ บาท

ต้องเกนทำการพรเมรไพร่ส่วย ๑๖ คง ขุนหมื่น ๑๘ ยกเติมไพร ๑๑ ยกเติมทาษ ๒ ยกชินไพร่ ๓ (รวม) ไพร ๑๔ ทาษ ๒ (รวม) ๑๖ สวยเติมไพร ๔๒ ทาษ ๗ (รวม) ๔๙ สวยชิน ไพร ๑๓ (รวม) ๖๒ คน เงิน ๔ ชั่ง ๓๑ บาท (รวมต้องเกณฑ์และคง) ๙๖ (คน)

เมืองพิศณุโลก ๑๐ กอง ขุนจำนงคภักดี ส่วยผึ้ง จำน่าย ยกไปกองขุนพิทักษภักดี ส่วยเงิน เมืองพิศณุโลกย์ ไพรขึ้น ๔ คง ขุนหมื่น ๓ ยกไพร่ ๕ ยกทาษ ๑ ทำส่วยเติมไพร่ ๒๐ ทำส่วยเติม ทาษ ๔ ทำส่วยบวกขึ้นไพร่ ๒ (รวม) ไพร่ ๒๒ ทาษ ๔ (รวม) ๒๖ คน เงิน ๑ ชั่ง ๖๔ บาท (รวม จำหน่ายและคง) ๓๙ (คน) ส่วยค้าง ปีจอ ๑ ชั่ง ๕๒ บาท ปีกุน ๑ ชั่ง ๖๔ บาท (ปีมะ) แม ๕๔ บาท (ปี) วอก ๑ ชั่ง ๒๒ บาท

ขุนสมบัติพิมล ส่วยผึ้ง คนขุนหมื่น ๑ ยก บุตรหมื่น ๑ ยกทาษ ๒ (รวม) ๔ ทำสวยไพร่ ๖ ทำส่วยทาษ ๓ (รวม) ๙ คน เงิน ๔๕ บาท (รวม) ๑๓ คน

ขุนภิรมยศรี ส่วยผึ้ง คนยกทาษ ๑ ทำส่วยไพร่ ๕ คน เงิน ๓๐ บาท (รวม) ๖ คน ส่วย ค้าง ปีจอ อัฐศก ๓๐ บาท ปีกุน ๓๐ (รวมเงิน) ๖๐ บาท

ขุนศรีไพรสาน ส่วยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๑ ยกไพร่ ๒ ทำส่วยไพร่ ๗ คน เงิน ๔๒ บาท (รวม) ๑๐ คน ส่วยค้าง ปีจอ ๔๒ บาท ปีกุน ๔๒ บาท (รวมเงิน) ๑ ชั่ง ๔ บาท

ขุนอารัญไพรจิต สวยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๓ ยกไพร่ ๑ ยกทาษ ๒ (รวม) ๖ ทำส่วยขุนหมื่น ๒ ไพร ๘ (รวม) ๑๐ คน เงิน ๕๖ บาท (รวม) ๑๖ คน

ขุนพิทักพลรบ ส่วยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๓ ยกไพร่ ๒ ทำส่วยไพร่ ๙ คน เงิน ๕๔ บาท (รวม) ๑๔ คน

ขุนภูมเรศนาวัน ส่วย ผึ้ง คง ขุนหมื่น ๒ ยกไพร่ ๒ ทำส่วยไพร่ ๑๑ ทำส่วยทาษ ๒ (รวม) ๑๓ คน เงิน ๗๒ บาท (รวม) ๑๗ คน

ขุนบำรุงมธุรา ส่วย ผึ้ง คง ขุนหมื่น ๓ ยกบุตรหมื่น ๓ ยกไพร่ ๒ (รวม) ๘ ทำส่วยไพร่ ๑๗ ทำส่วยทาษ ๓ (รวม) ๒๐ คน เงิน ๑ ชั่ง ๓๑ บาท (รวม) ๒๘ (คน) ส่วยค้าง

พระบำรุงสมบัติ จางวาง ตาย ขุนบรรชาชมพล ขุนสวัส ปลัดจางวางรับชำระส่งชิผึ้ง คง ขุนหมื่น ๒๓ ยกเดิมบุตรหมื่น ยกเดิมไพร่ ๑๒ ยกทาษ ๒ ยกบวกขึ้นไพร่ ๑ (รวม) บุตรหมื่น ๔ ไพร่ ๑๓ ทาษ ๒ (รวม) ๔๒ คงทำส่วยเดิมไพร่ ๗๑ ทาษ ๗ ทำส่วยบวกขึนไพร่ ๔ (รวม) ไพร่ ๗๕ ทาษ ๗ (รวม) ๘๒ คน เงิน ๕ ชั่ง ๗๑ บาท (รวม) ๑๒๔ คน

ขุนหิมเวศรักษา ส่วย ผึ้ง จำน่าย ไพร่ส่วย ๔ คง ขุนหมื่นเดิม ๑ ขุนหมื่นบวกขึ้น ๒ ยกไพร่ ๓ ทำส่วยเดิมไพร่ ๑๐ เดิมทาษ ๑ ทำส่วยบวกขึ้นขุนหมืนเดิมสมักศักเปนไพร่ ๒ (รวม) ไพร่ ๑๒ ทาษ ๑ (รวม) ๑๓ คน เงิน ๗๕ บาท (รวมจำหน่ายและคง) ๒๓ คน ส่วยค้าง

จำหน่ายไพร่สวย ๔ ชินไพร ๔ คง ขุนหมืนเดิม ๔๐ ขุนหมืนชิน ๒ ยกเดิม บุตหมืน ๘ ไพร่ ๒๙ ทาษ ๘ ชินไพร ๑ (รวม) บุตหมืน ๘ ไพร่ ๓๐ ทาษ ๘ (รวมจำหน่ายและคง) ๒๙๐ คน สวยเดิม ขุนหมืน ๒ ไพร ๑๖๔ ทาษ ๒๐ สวยชินไพร่ ๘ (รวม) ขุนหมื่น ๒ ไพร่ ๑๗๒ ทาษ ๒๐ (รวม) ๑๙๔ คน เงิน ๑๓ ชั่ง ๖๐ บาท

ส่ง (เงิน) ปืมแม ยัง ๑ ชั่ง ๒๗ บาท ปืวอก ส่งแล้ว ๕ ชั่ง ๔๗ บาท ปีจอ ส่งแล้ว ๒ ชั่ง ๖๗ บาท ค่าไม้ (ค่าไหม) ๓ ชั่ง ๑๔ บาท เงินอยู่พรอิน ส่งปีจอแล้ว ๕ ชั่ง ๔๗ บาท

เมืองพิไชย ๓ กอง ขุนพิทักษสมบัติ ส่วยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๕ ยกไพร่ ๓ คงทำส่วยไพร่ ๑๒ ทาษ ๑ (รวม) ๑๓ คน เงิน ๗๕ บาท (รวม) ๒๑ คน

ขุนพิทักษภูมรา ส่วยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๓ ยกเดิมไพร่ ๙ ยกเดิมทาษ ๑ ยกบวกขึนไพร่ ๒ (รวม) ไพร่ ๑๑ ทาษ ๑ (รวม) ๑๒ (รวม) ๑๕ คงทำส่วย เดิมไพร่ ๓๗ บวกขึนไพร่ ๓ (รวม) ๔๐ คน เงิน ๓ ชั่ง (รวม) ๕๕ คน

หมื่นอาจพิทักษ ส่วย ผึ้ง คง ขุนหมื่น ๓ ยกเดิม ไพร่ ๓ ยกบวกขึนบุตรหมื่น ๒ (รวม) ๘ คงทำส่วย เดิมไพร่ ๑๔ ทาษ ๑ บวกขึนไพร่ ๒ (รวม) ไพร่ ๑๖ ทาษ ๑ (รวม) ๑๗ คน เงิน ๑ ชั่ง ๑๙ บาท (รวม) ๒๕ คน ส่วยค้าง นายอ้น แดงโต บานเขาไท แขวงพิไช

ขนหมื่น ๑๑ ยกเดิมไพร ๑๕ ยกเดิมทาษ ๑ ยกบวกขินบุตหมิน ๒ ไพร ๒ (รวม) บุต ๒ ไพร่ ๑๗ ทาษ ๑ (รวม) ๒๐ สวยเดิมไพร่ ๖๓ ส่วยเดิมทาษ ๒ บวกขึนไพร่ ๕ (รวม) ไพร่ ๖๘ ทาษ ๒ (รวม) ๗๐ (คน) เงิน ๕ ชั่ง ๑๔ บาท (รวม) ๑๐๑ คน

เมืองอุตรดิฐ ๒ กอง ขุนภักดีภูมเรศ ส่วยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๑๔ ยกเดิมบุตรหมื่น ๕ ยกเดิม ไพร่ ๖ ยกบวกขึนไพร่ ๓ (รวม) บุตรหมื่น ๕ ไพร่ ๙ (รวม) ๒๘ คงทำส่วยเดิมไพร่ ๔๑ ทาษ ๑๐ ทำส่วยบวกขึ้นไพร่ ๑๐ (รวม) ไพร่ ๕๑ ทาษ ๑๐ (รวม) ๖๑ คน เงิน ๔ ชั่ง ๑๖ บาท (รวม) ๘๙ คน

ขุนเรณูพฤกษา สวย ผึ้ง จำหน่าย ทาษส่วยหนี ๒ คง ขุนหมื่น ๓ ยกไพร่ ๑ ยกทาษ ๑ (รวม) ๕ คงทำส่วยไพร่ ๕ ทาษ ๑ (รวม) ๖ คน เงิน ๓๓ บาท (รวมจำหน่ายและคง) ๑๓ คน

ส่วยค้าง ปีกุน

(รวม) จำหน่ายทาษส่วย ๒ คง ขุนหมื่น ๕ ยกเดิมบุตรหมื่น ๕ ไพร่ ๗ ทาษ ๑ ยกขึ้นไพร ๓ (รวม) บุตหมื่น ๕ ไพร่ ๑๐ ทาษ ๑ (รวม) ๑๖ ส่วย เดิมไพร่ ๔๖ ทาษ ๑๑ ส่วยบวกขึ้นไพร ๑๐ (รวม) ไพร่ ๕๖ ทาษ ๑๑ (รวม) ๖๗ คน เงิน ๔ ชั่ง ๔๙ บาท (รวมจำหน่ายและคง) ๑๐๒ คน

เมืองสวรรค์โลกย หลวงสวัสดิ์จงใจ ส่วยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๖ ยกเดิมไพร่ ๓ ยกบวกขึ้น ไพร่ ๒ ทาษ ๑ (รวม) ไพร่ ๕ ทาษ ๑ (รวม) ๑๒ ทำส่วยเดิมไพร่ ๑๑ บวกขึ้นไพร่ ๙ ทาษ ๕ (รวม) ไพร่ ๒๐ ทาษ ๕ (รวม) ๒๕ คน เงิน ๑ ชั่ง ๕๕ บาท (รวม) ๓๗ คน

(เมือง) ศุกโขไท ๙ กอง ขุนบำรุงภูมรา ส่วยผึ้ง จำหน่ายไหม ไพร่ยก ๒ ไพร่ส่วย ๔ ไพร่ขึน ๑ (รวม) ๗ คงขุนหมื่น ๓ ยกไพร่ ๔ ยกทาษ ๑ ทำส่วยไพร่ ๒๐ คน เงิน ๑ ชั่ง ๔๐ บาท (รวม) ๓๕ (คน)

ขุนขจรเจรการ ส่วย ผึ้ง จำหน่าย ไหม ไพร่ส่วย ๒ คง ขุนหมื่น ๔ ยกไพร่ ๒ คงทำส่วย ไพร่ ๗ ทาษ ๑ (รวม) ๘ คน เงิน ๔๕ บาท (รวม) ๑๖ คน

ขุนศรีสโมษร ส่วยผึ้ง จำหน่ายไหม ขุนหมื่น ๑ ไพร่ยก ๔ ไพร่สวย ๑๗ ทาษส่วย ๒ (รวม) ๒๔ (คน) คง ขุนหมื่น ๓ ยกไพร่ ๘ ทำส่วยไพร่ ๓๒ ทาษ ๑ (รวม) ๓๓ คน เงิน ๒ ชั่ง ๓๕ บาท (รวม) ๖๘ คน

ขุนประภาษราชฎร จำหน่ายไหม ไพร่ส่วย ๒ คง ขุนหมื่น ๓ ยกไพร่ ๒ คงทำส่วย ไพร่ ๘ ทาษ ๑ (รวม) ๙ คน เงิน ๕๑ บาท (รวม) ๑๖ คน

ขุนนารถบำรุง ส่วย ผึ้ง จำนายไหม ไพร่ส่วย ๕ ทาษยก ๑ คง ยกไพร่ ๕ ทำส่วย เดิม ไพร่ ๑๗ บวกขึนไพร่ ๒ (รวม) ๑๙ คน เงิน ๑ ชั่ง ๓๔ บาท (รวม) ๓๐ คน

พระวิเสศชุมพลจางวางส่วยผึ้ง จำหน่ายไหม ไพร่ยก ๑ ไพร่ส่วย ๒ คง เดิม ยกไพร่ ๒ ทำส่วยไพร่ ๑๑ คน เงิน ๖๖ บาท บวกขึน ขุนหมื่น ๑ ในยกไพร่ ๑ (รวม) ๑๕ (คน) ขุนหมืน ๑ ยกไพร่ ๓ ทำส่วย ไพร่ ๑๑ คน เงิน ๖๖ บาท (รวม) ๑๘ คน

ขุนพินิจสมบัตร ส่วยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๕ ยกไพร่ ๖ ทำส่วย ไพร่ ๒๘ เงิน ๒ ชั่ง ๘ บาท (รวม) ๓๙ คน

ขุนพิพัฒโภคา ส่วย ผึ้ง จำหน่ายไหม ขุนหมื่น ๒ ไพร่ยก ๓ ไพร่สวย ๑๑ (รวม) ๑๖ คง ขุนหมื่น ๒ ยกไพร่ ๗ คงทำส่วย เดิมไพร่ ๒๘ ทาษ ๑ บวกขึนไพร่ ๒ (รวม) ไพร่ ๓๐ ทาษ ๑ (รวม) ๓๑ คน เงิน ๒ ชั่ง ๒๓ บาท (รวม) ๕๖ คน

ขุนวันนาภูมรี ส่วย ผึ้ง จำหน่าย ไหม ขุนหมื่น ๑ ไพร่ส่วย ๔ (รวม) ๕ คง ขุนหมื่นเดิม ๑ บวกขึน ๑ ยกบุตรหมื่น ๑ ไพร ๒ ทำส่วยไพร่ ๗ ทาษ ๓ (รวม) ๑๐ คน เงิน ๕๑ บาท (รวม) ๒๐ คน

(รวม) จำหน่าย ขุนหมื่น ๔ ยกไพร่ ๑๐ ยกทาษ ๑ ส่วยไพร่ ๔๗ ส่วยทาษ ๒ ขึนไพร่ ๑ (รวม) ๖๕ (คน)

(รวม) คง ขุนหมื่นเดิม ๒๑ ขึน ๒ ยกเดิม บุตหมืน ๑ ไพร่ ๓๘ ทาษ ๑ บวกขึนไพร ๑ (รวม) บุตหมืน ๑ ไพร่ ๓๙ ทาษ ๑ (รวม) ๔๑ ส่วย เดิมไพร่ ๑๕๘ ทาษ ๗ บวกขึนไพร ๔ (รวม) ไพร ๑๖๒ ทาษ ๗ (รวม) ๑๖๙ คน เงิน ๑๒ ชั่ง ๓๓ บาท (รวมจำหน่ายและคง) ๒๙๘ คน

ตามไพร่ยก ๑ หนิไพร่ ๑ พิการไพร ๑ (รวม) ๓

เมืองกำแพงเพช ๕ กอง พระสวัสดิภักดี ส่วย ผึ้ง คง ขุนหมื่น ๒๗ ยกเดิมไพร่ ๓๐ บวกขึนไพร่ ๑ (รวม) ๕๘ ทำส่วย เดิมไพร่ ๑๒๕ ทาษ ๗ บวกขึนไพร่ ๕ (รวม) ไพร่ ๑๓๐ ทาษ ๗ (รวม) ๑๓๗ คน เงิน ๑๐ ชั่ง ๑ บาท (รวม) ๑๙๕ คน

ขุนประมูลโภไคย์ ส่วย ผึ้ง คง ขุนหมื่น ๑ ยกเดิมไพร่ ๒ บวกขึ้นไพร่ ๓ (รวม) ๖ ทำส่วย เดิมไพร่ ๙ บวกขึ้นไพร่ ๑๒ (รวม) ๒๑ คน เงิน ๑ ชั่ง ๔๖ บาท (รวม) ๒๗ คน

ขุนชำนารนาวัน ส่วย ผึ้ง คง ขุนหมื่น ๑ ยกไพร่ ๔ ทาษ ๑ (รวม) ๖ ทำสวยไพร่ ๑๘ ทาษ ๕ (รวม) ๒๓ คน เงิน ๑ ชั่ง ๔๓ บาท (รวม) ๒๙ คน

กองไหม หลวงจำเริญพลภักดี ตาย นายปิร่ม ขุนทรมาทีบ กรมการรับชำรส่วย ผึ้ง คง ขุนหมื่น ๙ ยกไพร่ ๖ ยกทาษ ๒ ทำส่วยไพร่ ๒๕ ทาษ ๑๐ (รวม) ๓๕ คน เงิน ๒ ชั่ง ๒๐ บาท (รวม) ๕๒ คน ส่วยค้าง (ปี) มแม เบญศก

ขุนศรีชุมพล ส่วย ผึ้ง คง ขุนหมื่น ๑ ยกไพร่ ๓ ทำส่วย ไพร่ ๑๕ ทาษ ๒ (รวม) ๑๗ คน เงิน ๑ ชั่ง ๑๖ บาท (รวม) ๒๑ คน ส่วยส่งปีมแม ปีวอก---ค้างปีจอ ๑ ชั่ง ๑๖ บาท ปีกุน ๑ ชั่ง ๑๖ บาท (รวม) ๒ ชั่ง ๓๒ บาท

(รวม) ขุนหมื่น ๓๙ ยก เดิมไพร่ ๔๕ ทาษ ๓ บวกขึนไพร่ ๔ (รวม) ไพร ๔๙ ทาษ ๓ (รวม) ๕๒ ส่วยเดิมไพร่ ๑๙๒ ทาษ ๒๔ บวกขึนไพร ๑๗ (รวม) ไพร่ ๒๐๙ ทาษ ๒๔ (รวม) ๒๓๓ คน เงิน ๑๖ ชั่ง ๔๖ บาท (รวม) ๓๒๔ (คน)

เมืองตาก ๖ กอง ต้องเกนไปรักษาสายโทรเลข หลวงสมักชุมพล ส่วย ผึ้ง จำน่าย ขุนหมื่น ๘ ยกไพร่ ๔ ส่วยไพร่ ๒๒ ทาษ ๓ (รวม) ๓๗ คง ขุนหมื่น ๑๐ ยก บุตรหมื่น ๑ ไพร่ ๑๐ ทาษ ๒ ทำส่วยไพร่ ๔๔ ทาษ ๗ (รวม) ๕๑ คน เงิน ๓ ชั่ง ๔๕ บาท (รวม) ๑๑๑ คน

ขุนยศพิบูล ส่วยผึ้ง จำน่าย ไพร่ยก ๒ ไพร่สวย ๖ (รวม) ๘ คง ขุนหมืน ๒ ยกไพร่ ๒ ทำสวยไพร่ ๑๐ คน เงิน ๖๐ บาท (รวมจำหน่ายและคง) ๒๒

เงินตาก อยูเรา ๓ ชั่ง ๑๘ บาท แดงพัน ๖ ชั่ง ๓๘ บาท

ขุนวิชิตโยธา ส่วยผึ้ง คง ขุนหมืน ๔ ยกทาษ ๒ ทำสวย ไพร่ ๗ คน เงิน ๔๒ บาท (รวม) ๑๓ บาท ส่วยค้าง--

เงินอยูแดงพัน (ปี) มแม ๑ ชั่ง ๑๖ บาท (ปี) วอก ๑ ชั่ง ๑๖ บาท (ปี) จอ ๑ ชั่ง ๑๖ บาท (ปี) กุน ๓๒ บาท (รวม) ๔ ชั่ง ขุนยุคส่งเราปีกุน ๒๘ บาท

ขุนพิทักษ ผู้เปนที่หลวงพินิจสมบัตร สวยผึ้ง คง ขุนหมื่น ๓ ยกไพร่ ๓ ทำส่วยไพร่ ๑๔ คน เงิน ๑ ชั่ง ๔ บาท (รวม) ๒๐ คน ส่วยค้าง ปีจอ ๑ ชั่ง ๔ บาท ปีกุน ๑ ชั่ง ๔ บาท

(รวม) ๒ ชั่ง ๘ บาท สงเสมิยรตรา

ขุนทิพประทีป ส่วยผึ้ง จำหน่าย ขุนหมื่น ๑ ยกไพร่ ๒ ทาษ ๑ ส่วย ขุนหมื่น ๑ ไพร ๗ ทาษ ๑ (รวม) ๑๓ (คน) คง ขุนหมื่น เติม ๕ บวกขึ้น ๑ ยกไพร่ ๔ ทำส่วยเติม ขุนหมิน ๑ ไพร่ ๑๖ ทาษ ๒ บวกขึ้น ๑ (รวม) ขุนหมื่น ๑ ไพร่ ๑๗ ทาษ ๒ (รวม) ๒๐ คน เงิน ๑ ชั่ง ๓๔ บาท (รวมจำหน่ายและคง) (๔๓ คน)

เงินอยู่แดงพัน (ปี) มแม ๑ ชั่ง ๗๙ บาท (ปี) วอก ๑ ชั่ง ๗๙ บาท (ปี) จอ ๑ ชั่ง ๕๔ บาท (รวม) ๕ ชั่ง ๕๒ บาท ขุนทิบ สงเรา ปีจอ ๒๕ บาท ปีกุน ๑ ชั่ง ๓๔ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๕๙ บาท

ขุนสนันสารสิทธิ ส่วยผึ้ง ตาย นาย รับ ขุนหมื่น ๕ ยกไพร่ ๒ ทำส่วย ไพร่ ๙ ทาษ ๓ (รวม) ๑๒ คน เงิน ๖๓ บาท (รวม) ๑๙ คน ส่วยค้าง ปีจอ ๖๓ บาท ปีกุน ๖๓ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๔๖ บาท สงเสมิยรตรา

(เมือง) สุพรรณ ๔ กอง หลวงพิทักพลขัน ส่วยดีนประสิว ตองเกณฑ์ทำการพรเมร ไพรสวย ๓๐ ขุนหมื่น ๕ ยกไพร่ ๘ ทำส่วย ไพร่ ๔ คน เงิน ๒๔ บาท (รวม) ๔๗ คน ส่วยคาง--

ขุนสางสวางฟ้า ส่วยดินประสิว ต้องเกณฑ์ทำการพรเมรไพรสวย ๑๕ ขุนหมื่น ๑ ยกไพร่ ๔ ทำส่วยไพร่ ๔ คน เงิน ๒๔ บาท (รวม) ๒๔ คน ส่วยคาง--

ขุนจำเริญรัศมี สวยดินประสิว ต้องเกณฑ์ทำการพระเมร ไพร่ ๑๐ ขุนหมื่น ๑ ยกไพร ๓ ทำสวยไพร ๓ คน เงิน ๑๘ บาท (รวม) ๑๗ คน

(รวม) ตองเกณทำพรเมร ไพรส่วย ๕๕ เหลือเกณขุนหมื่น ๗ ยกไพร ๑๕ ทำส่วยไพร ๑๑ คน เงิน ๖๖ บาท (รวม) ๘๘ คน

(เมือง) พนมษารคาม ๑ กอง ขุนทวีส่องแสง ส่วยดินประสิว ขุนหมื่น ๑๓ ยกเติมไพร่ ๑๐ บวกขึ้น ๖ (รวม) ๑๖ ทำสวย เติม ไพร่ ๖๐ บวกขึ้นไพร่ ๘ (รวม) ๖๘ คน เงิน ๕ ชั่ง ๘ บาท (รวม) ๙๗ (คน)

(เมือง) นครราชสีหมา ๒ (กอง) หลวงพิพิรมภุมเรศ สวยผึง ขุนหมื่น ๕ ยกไพร่ ๑๒ ทำส่วยไพร่ ๕๐ คน เงิน ๓ ชั่ง ๖๐ บาท (รวม) ๖๗ คน ส่วยค้าง--

ขุนฤทธิกำแหง สวยผึ้ง ยกไพร่ ๗ ทำสวยไพร่ ๓๐ คน เงิน ๒ ชั่ง ๒๐ บาท (รวม) ๓๗ คน ส่วยค้าง--

(รวม) ขุนหมื่น ๕ ยกไพร ๑๙ ทำส่วยไพร่ ๘๐ คน เงิน ๖ ชั่ง (รวม) ๑๐๔

เมืองเดชอุดม ๑ กอง หลวงภักดีผู้เบศ สวยสัพเหตุ ยกไพร่ ๑๕ ทำสวยไพร่ ๖๐ คน เงิน ๓ ชั่ง ๗๕ บาท ส่วยค้าง -

เมืองอุบลราชธานี ๑ กอง หลวงจำเริญวันนาเวศสวยสัพเหตุคล ๔ บาท ขุนหมื่น ๒๗ ยกไพร่ ๑๒ ทำสวย เติมไพร่ ๔๙ บวกขึ้นไพร่ ๔ (รวม) ๕๓ คน เงิน ๒ ชั่ง ๕๒ บาท (รวม) ๙๒ คน สวยค้าง --

◎ จำนวนอากรป่าผึ้ง แบ่งขึ้นมาแต่พระบรมหาราชวัง ๕ เมือง ฝ่ายพระราชวังบวรฯ ๑ เมือง มีแจ้งอยู่ในนี้

เมืองพิศณุโลกย์ หลวงรักษอุดมนายอากรป่าผึ้ง ส่งขี้ผึ้งหนัก ปิละ ๓ ภารา ๓ หาบ

เมืองพิจิต ขุนศรีสมบัต นายอากรป่าผึ้ง ส่งขี้ผึ้งหนัก ปิละ ๒ หาบ

เมืองกำแพงเพช พระยากำแพงเพชเจ้าเมือง ส่งขี้ผึ้งอากร หนัก ปิล ๒ หาบ

เมืองตาก พรอินทศิริ ส่งขี้ผึ้งอากร หนัก ปิล ๒ หาบ

เมืองศุกโขไทย ขุนภักดิรักษา นายอากรป่าผึ้ง ส่งขี้ผึ้งหนัก ปิล ๒๐ ชั่ง

เมืองนครสวรรค์ พรบริบูรรณภูมราจางวาง กองอากรสวยผึ้ง คุมเลขรักษา ปาผึ้ง คนขุนหมื่น ๓๐ คนไพร่ ๒๕๓ คนทาษ ๑๐ (รวม) ๒๙๓ คน ส่งขี้ผึ้ง หนักปิล ๖ หาบ

จำนวนทองคำ กำนัล ๙ เมือง

เมืองหนอง พระยาประทุมเทวาพิบาล เจ้าเมือง ส่งทองคำกำนัน หนัก ปิล ๓๒ บาท

เมืองภูเวียง พระศริทงไช ส่งทองคำ หนัก ปิล ๑๐ บาท

เมืองชลบท พระจันทรประเทศ ส่งทองคำหนัก ปิล ๒๐ บาท

เมืองโพนพิไลย พรพิไสสารเดช ส่งทองคำกำนันหนัก ปิล ๔๐ บาท

เมืองปากเหือง พระอนุมาพินาถ ส่งทองคำ กำนัน หนักปิล ๔๒ บาท

เมืองภูเขียว พรไกรสิงหนาถ ส่งทองคำ กำนัน หนัก ปิล ๒๖ บาท ๒ สลึง

เมืองอัตบือ พระราชวงษา ส่งทองคำ กำนัน หนัก ปิล ๔๐ บาท

เมืองล่มศักดิ พระสุริยะวงษษา ส่งทองคำ กำนัน หนัก ปิล ๑๒ บาท

เมืองนครราชสิมา หลวงภักดิสุวรรณ ส่งทองคำ กำนัน ปิล ๑๖ บาท ขุนชำนารกุญชอร ส่งทองคำกำนัน หนัก ปิล ๗ บาท (รวม) ๖ กอง

◎ จำนวรกองจำหนาย ตาย ๖ หนี ๘ รักษาสายโทรเลข ๖ (รวม) ๒ กอง มีจำนวรคน จำนวรกอง มิแจงอยู่ในนี้

ตาย เมืองพิจิต ขุนอภัยภูมรีนนายกองสวยผึง ตายไพรรบาย ขุนหมื่น ๒ ยกไพร่ ๕ ส่วยไพร่ ๒๓ (รวม) ๓๐ คน

ตาย (เมือง) พิศนุโลก ขุนวิเสศบุบผา นายกองสวยผึงตาย ไพรรบาย ขุนหมื่น ๓ ยกบุตรหมื่น ๒ ยกทาษ ๓ สวยไพร ๑๒ (รวม) ๒๐ คน

ตาย ขุนสิภักดินายหมวด สวยดิน ตายไพรรบาย ยกไพร ๒ สวยไพร ๕ (รวม) ๗ คน

ตาย เมืองกำแพงเพช ขุนจงไพรสาร นายกอง สวยผึงตาย ไพรรบาท ยก ไพร่ ๒ ทาษ ๖ (รวม) ๘ ส่วยไพร่ ๑๑ ทาษ ๔ (รวม) ๑๕ (รวม) ๒๓ คน

ตาย ขุนไพรทนาร นายกองส่วยผึ้งตาย ไพรรบาย ขุนหมื่น ๑ ยกไพร ๒ ทาษยก ๑ ส่วยไพร ๗ (รวม) ๑๑ คน

ตายเมืองลพบุรี หลวงประชาชุมพล สวยดินประสิว ตาย ไพรรบาย ยกไพร ๖ ส่วยไพร ๑๑ (รวม) ๑๗ คน

หนี (เมือง) นครสวัน ขุนวิเสฎรัศมี นายกองสวยดินประสิว ยกไพร่ ๑๑ ทาษ ๑ ส่วยไพร่ ๒๓ (รวม) ๓๕

หนี (เมือง) ศุกโขไทย หลวงโยทาพิพัด ผู้เปนทิพรประมูลภุมรา จางวาง สวยผึ้ง หนี ไพรรบาท ขุนหมื่น ๕ ยกไพร ๑๕ ทาษ ๓ ส่วยไพร ๔๓ (รวม) ๖๖ คน

หนี กรุงเทพ หมื่นแรงฤทธิรง สวยเงินหนีไพรรบาท ขุนหมิน ๓ ยกไพร ๑ สวยไพร ๗ (รวม) ๑๑ คน

หนี (เมือง) นครสวัน ขุนประเวศไพรวัน สวยน้ำมันยางหนีไพรธบาย ยกไพร ๔ ส่วยไพร่ ๑๖ ทาษ ๑ (รวม) ๒๑ คน

หนี (เมือง) พิศนุโลกย ขุนนราภักดิสวยผึ้ง หนีไพรรบาย ขุนหมืน ๓ บกบุตรหมืน ๑ ยกไพร ๓ ส่วยไพร ๑๗ (รวม) ๒๔ คน ขุนนรงไพรสาน สวยผึ้ง หนี ไพรรบาย ขุนหมืน ๒ ยกบุตหมืน ๓ ยกไพร ๑ ส่วยไพร ๑๔ ทาษ ๔ (รวม) ๒๔ คน

หนี (เมือง) สุพรรณ ขุนแสวงพฤกษา สวยเสา หนี ไพรรบาย ขุนหมิน ๒ ยกไพร ๑๐สวย ไพร ๔๒ (รวม) ๕๔

เมืองอุไทย ขุนพิรมสมบัด ส่วยดินประสิว หนี ไพรรบาท ขุนหมืน ๒ ยกไพร ๗ ทาษ ๑ (รวม) ๘ ส่วยไพร ๓๑ ทาษ ๓ (รวม) ๓๔ (รวม) ๔๔ คน (รวม) ๘ กอง

รักษาสายโทรเลข ๖ กอง ขุนสมักชุมพล สวยผึ้ง ขุนหมื่น ๑๐ ยก บุตหมืน ๑ ไพร ๑๐ ทาษ ๒ สวยไพร ๔๔ ทาษ ๗ (รวม) ๗๔ คน ๑ (กอง)

ขุนยศพิมลสวยผึ้ง ขุนหมืน ๒ ยกไพร่ ๒ สวยไพร ๑๐ (รวม) ๑๔ คน ๑ (กอง)

ขุนวิชิตโยธา สวยผึ้ง ขุนหมื่น ๔ ยกไพร ๒ สวยไพร ๗ (รวม) ๑๗ คน ๑ (กอง)

หลวงพิทักษผูเปนทิ หลวงพินิจสมบัต สวยผึ้ง ขุนหมืน ๓ ยกไพร่ ๓ สวยไพร ๑๔ (รวม) ๒๐ คน ๑ (กอง)

ขุนทิบประทีป สวยผึ้ง ขุนหมิน ๖ ยกไพร ๔ ส่วย ขุนหมืน ๑ ไพร ๑๗ ทาษ ๒ (รวม) ๓๐ คน ๑ (กอง)

ขุนสนันปาริสท ส่วยผึ้ง ขุนหมืน ๕ ยกไพร ๒ ส่วยไพร่ ๙ ทาษ ๓ (รวม) ๑๙ คน ๑ (กอง) (รวม) ๖ กอง

เมืองกำแพงเพชร กองพระสวัดภักดี นายกองส่วยผึ่งคง ยก ขุนหมืน ๔ ไพร่ ๒๖ ทาษ ๔ (รวม)๓๔ ทำสวยไพร ๗๐คน ศรีผึง หนัก๔ หาษ ๒๐ชั่ง(รวม) ๑๐๔(คน) ส่วยค้าง จำนวน ปีขวด อัฐศก ๔ ชั่ง ๑๐ ตำลึง ปีฉลู นพศก ๔ ชั่ง ๑๐ ตำลึง ปีขาร สำฤทธิศก ๔ ชั่ง ๑๔ ตำลึง ปีเถาะ เอกศก ๔ ชั่ง ๑๗ ตำลึง ปีมโรงโทศก ๕ ชั่ง ๓ ตำลึง ๒ บาท ปีมแสง ตรีศก ๕ ชั่ง ๒ บาท

หนังสือ นายกองคชกัน นาย เวนมหาดไทย ฝ่ายพระราชวังบวรฯ แจ้งมายัง พระ หลวง ขุนหมื่น นายด่าน ด้วยทุกตำบล ด้วยขุนพินิจสมบัติ นายกองส่วยผึ้ง เมืองศุกโขไท นำเงินส่วยลงไปส่งเจ้าพนักงานทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว บัดนี้ขุนพินิจสมบัติ จะกลับขึ้นไปบ้านเมือง ขุนพินิจสมบัตรมาด้วยเรือเปด ๖ แจว ยาว ๖ วาเสศ มีปืน ๑ บอก กันสุน ๑ กัน กับเสื่อกระจูต ๒๘ ผืน กับเสื่อออม ๓ ผืน กระแชงเตย ๓๐๐๐ ผืน กระบิ ๒ ถัง เกลือ ๑๐๐ ถัง กับเครื่องสะเบียงอาหารต่าง ๆ นายหนึ่ง ไพรชาย ๔ หญิง ๑ (รวม) ๖ คน กับขุนพินิจสมบัตร มาถึงด่านตำบลใด ให้นายด่านตรวจตราดู ถ้าไม่มีผู้แปลกปลอม และสิ่งของที่ต้องหามก็อย่าให้เกาะกุมหน่องเหนียวไว้ในเนิ่นช้า ปล่อยให้ขุนพินิจสมบัตรไปโดยสดวก จะได้รีบขึ้นไปเกบเงินส่วยมาส่งให้ทันกำหนดอัตรา อย่าให้เสียราชการได้

ประทับตรา รูปช้างมาเปนสำคัญ

วันเดือน ๑ คำ ปีชวด สำฤทธิศก แจ้งความขุนพิทักภุมรา นายกองส่วยผึ้ง เมืองพิไชย ด้วยขุนทักษภุมรา มิหนังสือให้ หมื่นประเสิฏไพรสีน หมื่นพิบาญจำนง หมื่นพินิตบัญจง นำเงินส่วยลงไปลงนั้น ข้าพเจ้าได้ทราบความตามหนังสือทุกปรการแล้ว ฯข้าฯ ได้มิจตหมายให้หมื่นประเสิตไพรสิน นำเงินส่วยไปส่งกับพรอินทรารักษสางชิงชาดสิบแปตบาตแล้ว แต่ยังหาครบตามจำนวนไม่ หมื่นพิบาลได้สงเงินไว้กับ ฯข้าฯ ๑๒ บาท แจ้งอยู่ในฎีกานิ พระอินทรารัก แล ฯข้าฯ นำมอบให้หมื่นพิบาลมาแล้ว แต่เงินส่วยทอง หมื่นอาจพิทักนั้นว่า ตัวไพร่ขัดขืนเกบเงินส่วยหาได ไม่ ให้หมื่นอาจพิทักษ เอาตัวไพรทิขัดขืนไมส่งเงินส่วยนั้น คุมตัวลงมาส่งยังเจ้าพนักงานกรุงเทพ อย่าได้มีความเกรงขามสิงใด ซึ่งหมื่นอาจจุร้องว่าเกบเงินส่วยกับตัวไพรไม่ได้นัน ไม่เปนราชการ เพราะกำนดอัตราส่งส่วยกองหมินอาจ จำนวรปีกุนฯ ๑๑ ก็ล่วงไปแล้ว หมื่นอาจพิทักก็มิความผิดอยู่ ให้หมื่นอาจพิทัก รีบจัดการเอาเงินส่วยลงไปส่งโดยเรว ถ้าชาอยูมีข้าทูลอองขึ้นมาเกาะตัวจต้องเสียค่าทำเนียมต่าง ๆ เปนแน่

อนึ่ง ความของขุนพิทักษ์ภุมรานัน ให้ขุนพิทักภุมราริบตักเตือนผู้รักษาเมืองกรมการให้เร่งชำระตัษสินให้แล้วโดยเรว ถ้าเหนว่าผู้รักษาเมือง กรมการ เกิกเอยแขเชือนไปประการใดก็ให้อุธรมาโรงได้ แล้วให้รีบลวงลงไปฟ้องอุธร ณ กรุงเทพจได้ช่วยกันให้สำเรจโดยเรว

ประทับตรารูปช้างมาเปนสำคัน

วัน เดือน ๒ ปีชวด สำฤทธิศก ๑๒๕๐ ฯข้าฯ นายกวด คชกัน คำนับมายังท่านพรอินทรารักษ์ ทราบ

ด้วยเจ้าพนักงานหอรัษฎาเร่งให้ ฯข้าฯ นำเงินส่วยไปส่งแต่ ฯข้าฯ จะนำเงินไปส่งยังหาได้ไม่ ฯข้าฯ ได้ให้ นายราชาอัศวมาแทนตัว ฯข้าฯ ขอรับเอาเงินส่วยทีนายกองส่งฝากไว้กับท่านนันขอทานได้มอบเงินรายนี้ให้นายราชาอัศว ไปรวมกับเงินทีอยู่กับ ฯข้าฯ นำไปส่งเจ้าพนักงานหอรัษฎากรพิพัฒน์นัน ฯข้าฯ ได้มอบนำไว้อยูกับนายราชาอัศว์ มาขอประทับตราทานแล้ว

ขุนศรีไพรสาร ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๔๒ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๔๒ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๔ บาท

ขุนบำรุงมัทธุราชา ปีมแม เบญศก เงิน ๑ ชั่ง ๓๗ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๑ ชั่ง ๓๗ บาท (รวม) ๒ ชั่ง ๗๔ บาท

ขุนสมบัติภิมล ค้าง ปีมแม เบญศก เงิน ๔๕ บาท ค้างปีวอก ฉศก เงิน ๑๘ บาท (รวม) ๖๓ บาท ส่งปีจอ ฉศก เงิน ๒๗ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๑๐ บาท ส่งแล้ว

ขุนอรัญไพรจิต ค้าง ปีมแม เบญศก เงิน ๕๖ บาท ค้างปีวอก ฉศก เงิน ๔๓ บาท ส่งปีวอก ฉศก เงิน ๑๓ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๓๒ บาท ส่งแล้ว

ขุนพิทักพลรบ ค้าง ปีมแม เบญศก เงิน ๔๐ บาท ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๑๔ บาท ส่งปีวอก ฉศก เงิน ๕๔ บาท (รวม) ๖๘ บาท (รวมค้างและส่ง) ๑ ชั่ง ๒๘ บาท ส่งแล้ว

ขุนภูมเรศนาวัน ค้างปีมแม เบญศก เงิน ๔๘ บาท ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๒๔ บาท ส่งปีวอก ฉศก เงิน ๗๒ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๑๖ บาท (รวมค้างและส่ง) ๑ ชั่ง ๖๔ บาท ส่งแล้ว

ขุนประชาจมพล ลงปีวอก ฉศก เงิน ๕ ชั่ง ๔๗ บาท

เมืองพิไช ๑ กอง ขุนพิทักภูมรา ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๒๔ บาท ค้าง ปีมแม เบญศก เงิน ๒ ชั่ง ๒๖ บาท ค้างปีวอก ฉศก เงิน ๒ ชั่ง ๒๖ บาท (รวมค้าง) ๔ ชั่ง ๗๖ บาท (รวมค้างและส่ง) ๕ ชั่ง ๒๐ บาท ฎีกาส่ง (ปี) มแม ๒ ชั่ง ๖๒ บาท (ปี) วอก ๒ ชั่ง ๖๘ บาท

เมืองอุตติฐ ๒ กอง ขุนเรนูพฤกษา ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๓๙ บาท ส่งปีวอก ฉศก เงิน ๓๙ บาท (รวม) ๗๘ บาท

ขุนภักดีภูมเรศ ค้าง ปีมแม เบญศก เงิน ๓ ชั่ง ๓๖ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๓ ชั่ง ๓๖ บาท (รวม) ๖ ชั่ง ๗๒ บาท

เมืองสวรรคโลก ๑ กอง หลวงสวัตจงใจ ค้างปีมแม เบญศก เงิน ๓๔ บาท ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๓๒ บาท ส่งปีวอก ฉศก เงิน ๖๖ บาท (รวมส่ง) ๑ ชั่ง ๑๘ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๕๒ บาท ส่งแล้ว--เหลือ ๒ ชั่ง ๕๓ บาท

เมืองศกโขไท ๖ กอง ขุนนาดบำรุง ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๑ ชั่ง ๕๒ บาท ค้างปีวอก ฉศก เงิน ๑ ชั่ง ๕๒ บาท (รวม) ๓ ชั่ง ๒๔ บาท

ขุนพินิจสมบัต ค้างปีมแม เบญศก เงิน ๒ ชั่ง ๘ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๒ ชั่ง ๘ บาท (รวม) ๔ ชั่ง ๑๖ บาท

ขุนประภาษราษฎร ส่ง ปีมแม เบญศก เงิน ๖๖ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๖๓ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๔๖ บาท

ขุนจรเจนการ ค้าง ปีมแม เบญศก เงิน ๕๗ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๕๗ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๓๔ บาท ส่งแล้ว

ชั่ง ๓๔ บาท (รวม) ๑๓ ชั่ง ๓๔ บาท ปีจอ ๓ ชั่ง ๖๓ บาท (รวมปีจอและปีกุน) ๑๗ ชั่ง ๑๗ บาท ฎีกาแล้ว

ปีกุน ขุนภูมเรศนาวัน ๑ ชั่ง ๓๒ บาท ขุนอารัญไทจิต ๕๖ บาท ขุนพิทักพลรบ ๕๔ บาท ขุนมธุรศเรืองศรี ๒ ชั่ง ๒๘ บาท (รวม) ๕ ชั่ง ๑๐ บาท ปลัดเกศ ๔ ชั่ง ขุนจำนง ๓ ชั่ง ๔๐ บาท (รวม) ๗ ชั่ง ๔๐ บาท มธุรศ ๑ ชั่ง ๗๙ บาท จำนง ๑ ชั่ง ๓๗ บาท ปลัดเกษ ๔ ชั่ง ๕๘ บาท นาค ๑ ชั่ง ๒๘ บาท วันทา ๗๘ บาท (รวม) พรวิเสศ ๓ ชั่ง ๖๐ บาท นาค ๔ ชั่ง ๕๘ บาท วันนา ๓ ชั่ง ๑๘ บาท (รวม) ๘ ชั่ง ๓๘ บาท

เมืองอุไทยธานี ๕ กอง ขุนพินิจวัน ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๑ ชั่ง ๔๓ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๑ ชั่ง ๔๓ บาท (รวม) ๓ ชั่ง ๖ บาท

ขุนอุดมรัศมี ส่งปีวอก ฉศก เงิน ๑ ชั่ง ๗๓ บาท

ขุนวิเสศโพคา ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๖๖ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๖๖ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๕๒ บาท

หลวงจำเริญหิมเวศ ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๑ ชั่ง ๕๘ บาท ค้างปีวอก ฉศก เงิน ๑ ชั่ง ๕๘ บาท (รวม) ๓ ชั่ง ๓๖ บาท

ขุนสมบัติภิรม ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๑ ชั่ง ๓๔ บาท ค้าง ปีมแม เบญศก เงิน ๙ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๑ ชั่ง ๔๓ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๕๒ บาท

เมืองนครสวรรค ๓ กอง ขุนมัทธุรศเรืองศรี ส่ง ปีมแม เบญศก เงิน ๓ ชั่ง ๖ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๓ ชั่ง ๖ บาท (รวม) ๖ ชั่ง ๑๒ บาท

ขุนสมบัติภิรม ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๒ ชั่ง ค้างปีมแม เบญศก เงิน ๓๒ ชั่ง ค้างปีวอก ฉศก เงิน ๒ ชั่ง ๓๒ บาท (รวม) ๔ ชั่ง ๖๔ บาท

พรศรีพนมไพร ปีมแม เบญศก เงิน ๑ ชั่ง ๔๐ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๑ ชั่ง ๔๐ บาท (รวม) ๓ ชั่ง

เมืองพิจิต ๔ กอง ขุนจบพลขันตาย อำแดงอินภรรยา ส่ง ปีมแม เบญศก เงิน ๖๐ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๖๐ บาท เงิน ๑ ชั่ง ๔๐ บาท

ขุนชำนานหิมเวศ ส่ง ปีมแม เบญศก เงิน ๕๔ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๕๔ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๒๘ บาท

ขุนจบษารใตร ส่งปีมะแม เบญศก เงิน ๑ ชั่ง ๕๖ บาท ค้างปีมแม เบญศก เงิน ๔๔ บาท ค้างปีวอก ฉศก เงิน ๒ ชั่ง ๑๗ บาท (รวม) ๒ ชั่ง ๕๘ บาท (รวมส่งและค้าง) ๔ ชั่ง ๓๔ บาท

ขุนภูมรินราชา ส่ง ปีมแม เบญศก เงิน ปีวอก ฉศก เงิน....

เมืองพิษนุโลก ๘ กอง ขุนภิรมศิริ ส่งปีมแม เบญศก เงิน ๓๐ บาท ปีวอก ฉศก เงิน ๓๐ บาท (รวม) ๖๐ บาท

ประทับตรามาเปนสำคัญ

วัน-คำ ปีชวด สำฤทธิศก ๑๒๕๐ นายกวดคชกัน แจ้งความมายังพรวิเสศชุมพลจางวาง กองส่วยเมืองศุกโขไทยด้วย นายอิม ตัวเลขกองขุนพิพัฒโภคา ลงไปแจงความกับ ฯข้าฯ ว่า นายอิมได้ไปกรุงเทพฯ กับขุนพิพัฒนไปหาพระเสนาพิพิต ขุนพิพัฒ ได้บอกบาญชีปลดชราตัวนายอิมไว้ต่อ พระเสนาพิพัฒ ตั้งแต่ปีแล้ว มาบัดนี้ ขุนพิพัฒกลับคิดเอาส่วยกับนายอิมอีกนัน ฯข้าฯ ได้ตรวจดูหางว่าวขุนพิพัฒหามีไม่ มีแต่หางว่าวที่ขุนพิพัฒลงไปจำหน่ายเมือปีกุน นพศก ว่า นายอิม ชราแล้ว ฯข้าฯ จึงใมทำหางว่าวยืนต่อเจ้าพนักงาน ขุนพิพัฒว่าท่านพระเสนาพิพิต รับว่าสองลงไปเที่ยวหลัง จึงทำหางว่าวจำหน่าย แต่พระเสนาพิพิตก็ไปราชการทับ ฯข้าฯ ก็ไปชำระส่วยอยู่เมืองเหนือ

ครั้นเมือปีรกา สัปตศก กรมพรราชวังบวรฯ ทิวงคต เจ้าพนักงานหอรัษฎากรพิพัฒน์ เร่งให้นายเวรเว้นจำนวนส่วยทำบาญชี กองสวย ยืนให้สิ้นเชิง เสมียรจึงทำบาญชีจำนวรเลข ยืนแตมตามจำนวรเลข การที่นายกองไปบอกบาญชี จำหน่ายไว้มากน้อยเท่าใด แต่ยังไม่ได้ทำหางว่าวยืนต่อเจ้าพนักงานนั้น เจ้าพนักงานหายอมให้เปนจำหน่ายไม่ บังคับให้ยืนบาญชีให้เตมตามจำนวรเดิม จงทุกหมวด ทุกกอง แล้วก็เรียกเอาเงินสวยตามจำนวนเลข การเปนเชนนี้ เหมือนกับทุกหมวดทุกกอง และ ฯข้าฯ ได้มีหนังสือให้ นายอิม ถือไปให้นายจางวางฉบับหนึงแล้ว ให้ท่านจางวางหาตัวขุนพิพัฒ นายอิม มาชำระไปตามควร ถ้าชำระไม่ตกลงให้ส่งตัว ขุนพิพัฒ นายอิม ลงไปยังกรุงเทพฯ จะได้ลงให้เจ้าพนักงานชำระเอาพรราชทรับ ของหลวงตามให้ครบตามจำนวน

ประทับตรารูปช้างมาเปนสำคัญ

วัน แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๓ ปีชวด สัมฤทธิศก

◎ หนังสือ นายกวดคชกัน นายเวรกรมหาดไทย ฝายพรราชวังบวรฯ มาถึงนายปรีมผู้เปนที่ขุนทรมาธิ กรมการเมืองกำแพงเพช ด้วยขุนธรมาทีพ ทำหางว้าวรับเลขค้างหลวงจำเริญพลภักดิที่ถึงแกกรรมนัน เงินส่วยค้างขุนธรมาทีพ หลายจำนวร เจ้าพนักงานหอรัษฎากรพิพัฒน์ ตักเตือนเร่งรัดจเอาเงินส่วยอยู่เนือง ๆ ให้ขุนธรมาทีพรีบนำเงินส่วยลงไปส่งให้ครบตามจำนวรค้างพร้อมด้วย พันอัศฎรการ ถ้าชาไปหามิช้าหลวงขึ้นมาชำระส่งส่วยขุนธรมาทิปจะต้องเสียเงินค่าทำเนียมต่าง ๆ

อนึ่ง ลูกหมู่แขนขาวในกองมีมากน้อยเท่าใด ก็ให้ขุนธรมาทิบ ภาตัวลงไปศักให้สิ้นเชิง แล้วจได้ทำหางว้าวจำหน่ายจำนวรเลขและบอกขึ้นตามจำนวรปี อย่านิ่งนอรใจให้เสียราชการได้

ประทับตรารูปช้างมาเปนสำคัน

ส่งเงินปีกุน นพศก พระวิเสศชุมพล ๖๖ บาท ขุนศรีสโมษร ๒ ชั่ง ๓๕ บาท ขุนพิพัฒโภคา ๒ ชั่ง ๒๙ บาท ขุนพินิจสมบัตร ๒ ชั่ง ๒๐ บาท ขุนวันนาภุมริ ๑ ชั่ง ๑๐ บาท ขุนประภาดราษฎร ๕๑ บาท ขุนขจรเจนการ ๔๕ บาท ขุนบำรุงภุมรา ๑ ชั่ง ๖๔ บาท ขุนนาดบำรุง ๑

ขุนพิพัฒโภคา ค้าง ปีมแม เบญศก เงิน ๒ ชั่ง ๗๑ บาท ค้างปีวอก ฉศก เงิน ๗๗ บาท (รวม) ๕ ชั่ง ๘ บาท ส่งปีมแม เงิน ๖๖ บาท (รวม) ๕ ชั่ง ๗๔ บาท

ขุนวันนา ภูมิ ค้าง ปีมแม เบญศก เงิน ๗๕ บาท ค้างปีวอก ฉศก เงิน ๕๗ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๕๒ บาท ส่งปีวอก ฉศก เงิน ๑๘ บาท (รวม) ๑ ชั่ง ๗๐ บาท

วันศุกร์ที่ ๓ พฤศภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๐๘ หนังสือ นายกวดศชกัน นายเวรกรมหาดไทย ฝ่ายพรราชวังบวรฯ มาถึงขุนหมื่น ตัวเลข กองมัธุรศเรืองศรีให้รู้จงทั่วกัน

ด้วยขุนมัธุรศเรืองศรี นายกองล่องลงไปกรุงเทพฯ ป่วย ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ไม่มีผู้ใดจะควบคุมว่ากล่าว ขุนหมื่นตัวเลข แลเกบสวยส่งไปนั้นได้นำความขึ้นกราบเรียนเจ้าคุณอธิบดี กรมหาดไทยแล้ว มีบัญชาว่าให้ นายเภา ปลัดกอง นายเทียน ขุนหมื่น ช่วยกันควบคุมว่ากล่าว ขุนหมื่น ตัวเลข รายนี้แล เกมสวยส่งต่อไป และให้ขุนหมื่น ตัวเลข ฟังบังคับบัญชาหมื่นภักดิ ปลัดกอง แลหมื่นอภิบานภูมรี แต่ที่เปนยุติธรรม และชอบด้วยราชการจงทุกคน อย่าถือเปรียบแก่งแย่งให้เสียราชการได้ ถ้าถึงกำหนดปี หมื่นภักดิ หมื่นอภิบาล จะเกบส่วยก็ให้ตัวเลขรายนี้ส่งเงินส่วยให้ตามกำหนดหมายประกาศ และให้ขุนหมื่นผลัดเปลี่ยนกันช่วย หมื่นภักดิ ปลัดกอง หมื่นอภิบาล เกบส่วยแลคุมเงินส่วนล่องลงไปส่ง จงทุกคาบ ทุกปี ถ้าขุนหมื่นตัวเลข คนใดขัดขืนให้คุมตัวลงไปส่งยังกรุงเทพฯ จะได้ส่งให้เจ้าพนักงานทำโทษ

วันพุธ ที่ ๑๒ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๘

◎ หนังสือ นายกวดศชกัน นายเวรกรมหาดไทย ฝ่ายพรราชวังบวรฯ มาถึงขุนหมื่น ตัวเลข กองขุนแสวงพฤกษาให้รู้จงทุกคน ด้วยขุนแสวงพฤกษา นายกองหนีไปช้านาน แล้วได้จ้างบลผู้มีชื่อให้สืบจับตัวขุนแสวงพฤกษาก็ยังไม่ได้ เหนว่าขุนหมื่น ตัวเลข รายนี้รบาทอยู่ไม่มีผู้ใดจควบคุมว่ากล่าว แลเก็บส่วยทูลเกลาฯ ถวายต่อไป ได้นำความขึ้นกราบเรียน เจ้าคุนอธิบดี กรมหาดไทย ทราบแล้ว จึ่งให้ขุนจำนง และขุนหมื่น ตัวเลขเลานี้ก็เปนค่าแผ่นดิน จะมาเที่ยวรบาทหลบหลี่แอบแฝงอยู่ไม่รับราชการดังนี้หาชอบไม่ ปลัดกอง กองหลวงพิทักพลขันชื่อหนังสือมาชำรวจรวบรวม ขุนหมื่น ตัวเลข ให้ไว้คงมวดคงกอง และเกบเงินส่วยส่งต่อไปให้ขุนหมื่น ตัวเลขรายนี้ฟัง บังคับบัญชา ขุนจำนง แต่ที่เปนยุติธรรม และชอบด้วยราชการ อย่าถือเปรียบแก่งแย่งให้เสียราชการแต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ จงทุกคน

(๑) แลขุนจำนงชำระได้จำนวนคนมากน้อยเท่าใด ก็ให้เอาจำนวนคนมากน้อยเท่าใดก็ให้เอาจำนวนคนไปแจ้งยังเจ้าเมือง กรมการ ขอให้มีใบบอกเข้าไปยังกรุงเทพฯ จะได้นำใบบอกขึ้นกราบเรียนเจ้าคุณอธิบดี กรมหาดไททราบแล้ว จะได้ให้เจ้าพนักงานบอกส่วยขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเปนความชอบสืบไป

(๒) ข้าขุนหมื่น ตัวเลข คนใดขัดขืนประการใด ให้ขุนจำนงภาตัวไปให้เจ้าเมือง กรมการชำระว่ากล่าว ไม่ตกลงให้ส่งตัวผู้นั้นเข้าไปยังกรุงเทพฯ จะได้ส่งให้เจ้าพนักงาน

ส่งเมื่อเดือน ๒ คุณพร ขุนศรีพนมไพร (ปี) จอ ๑๕ บาท ขุนภูมเรศ ปีจอ ๓๐ บาท ขุนอุดมรัศมี...จอ ๕๐ บาท ขุนอรัญ (ปี) วอก ๑ บาท ปีจอ ๕๖ บาท (รวม) ๕๗ บาท ขุนพิทักพลรบ (ปีป มแม ๒ บาท (ปี) จอ ๕๔ บาท (รวม) ๕๖ บาท ขุนประภาษ (ปี) จอ ๓๔ บาท (รวม) ๓ ชั่ง ๒ บาท กับค่าทำเนียมส่งคลัง ส่งแล้ว

เสมียรตรา ขุนศรีพนมไพร (ปี) จอ ๑ ชั่ง ๔๐ บาท (ปี) กุน ๑๕ บาท (รวม)๑ ชั่ง ๕๕ บาท ขุนอรัญ ๑ ชั่ง ๑๙ บาท ขุนภูมเรศ ๔๘ บาท ขุนพิทักพลรบ ๔๐ บาท (รวม) ๒ ชั่ง ๒๗ บาท ค่าทำเนียม ส่งแล้ว

เรา ขุนอรัญ ๕๖ บาท ขุนภูมเรศ (ปี) จอ (ปี) กุน ๑ ชั่ง ๓๔ บาท (รวม) ๕ ชั่ง ๕๘ บาท ส่งแล้ว

ส่งเดือน ๓ นคร ขุนพิทักคุน ๕๔ บาท ขุนประภาษ (ปี) จอ (ปี) กุน ๑ ชั่ง ขุนอุดมร ๒ ชั่ง ๗๔ บาท เรา ขุนภูมรีน ๑ ชั่ง ๔๖ บาท ขุนราชาจำรุญ ๑ ชั่ง ๔๖ บาท (รวม) ๓ ชั่ง ๑๒ บาท

เสมียรตรา ขุนสมบัดพิมล ๖๓ บาท ขุนจรเจนการ ๑ ชั่ง ๓๔ บาท หลวงสลักจงใจ ๓๖ บาท ขุนภักภูมเรศ ๒ ชั่ง ๗๔ บาท (รวม) ๕ ชั่ง ๔๗ บาท (รวม) ๘ ชั่ง ๕๙ บาท เผื่อ ๓๘ บาท ส่งแล้ว

ส่ง ๔ ค่ำ ปีวอก พรอิน ขุนพินิจวันนา ๑ ชั่ง ๔๓ บาท ขุนศรีไพรสาน ๔๒ บาท ขุนพาภูมรี ๑ ชั่ง ๑๖ บาท ขุนจรเจนการ ๕๓ บาท (รวม) ๓ ชั่ง ๗๔ บาท

เรา ขุนนาด ๓ ชั่ง ๒๔ บาท ขุนจันนาภูมรี ๑ ชั่ง ๓๑ บาท (รวม) ๕ ชั่ง ๒๔ บาท (รวม) ๙ ชั่ง ๑๘ บาท เผื่อ ๓๖ บาท

เดือน-วันจันทร์ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๖ พระอิน ขุนประชาชุมพล ๖ ชั่ง ๑ บาท ขุนสมบัดรพิมล ๓๙ บาท (รวม) ๖ ชั่ง ๔๐ บาท

เสมียรตรา ขุนอุดมรัศมีอุไท ๑ ชั่ง ๑๐ บาท

เรา ขุนมธุรศเรืองศรี ๓ ชั่ง ๖ บาท ขุนจำเริญรัศมี ๑๘ บาท (รวม) ๓ ชั่ง ๒๔ บาท (รวม) ๑๐ ชั่ง ๗๔ บาท เหลือ ๓๔ บาท

ดรรชนีชื่อเรื่องคัดจากต้นฉบับเอกสารโบราณ

การชำระคดีเลกหมู่ไพร่หลวงกองละว้า คัดจาก "ร้างตราออกไปชำร่มูล่วา ปีรกาสัพศก"...เลขที่ ๔.

การสักเลกใน จ.ศ. ๑๑๘๗ คัดจาก "ร่างตรา จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)."...เลขที่ ๗.

คำแปลพระราชสารกรุงปักกิ่ง จ.ศ. ๑๑๘๗ คัดจาก "พระเจ้าเต้ากวง มีพระราชสารฉบับหนึ่ง หองฉบับหนึ่ง สองฉบับ ปีจออัฐะศก."...เลขที่ ๒๓.

คำแปลพระราชสารกรุงปักกิ่ง จ.ศ. ๑๑๘๘ คัดจาก "คำแปลพระราชสาสน์ พระเจ้าเตากวงหองมาแต่ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว."...เลขที่ ๒๒.

คำแปลอักษรสารเจ้าเมืองมังคล่า จ.ศ. ๑๑๘๘ คัดจาก "สำเนาแปลอักษรสาสน์หลอดอัมเฮิดเจ้าเมืองมังกล่า จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)."...เลขที่ ๒.

คำให้การ จ.ศ. ๑๑๘๘ คัดจาก "สำเนาพระราชสาสน์ จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)."...เลขที่ ๑.

บัญชีกองส่วย คัดจาก "บัญชีกองส่วย จ.ศ. ๑๑๘๙."...เลขที่ ๘.

บัญชีเงินจ้างกวาดตีบุกประจำเดือน ๙ ถึงเดือนยี่ จ.ศ. ๑๑๘๘ คัดจาก "บาญชีเงินกวาดตีบุกเดอือนสิบสองปีจออัฐะศก."...เลขที่ ๑๗.

บัญชีชื่อข้าราชการหัวเมืองต่าง ๆ ที่ได้เลื่อนตำแหน่ง จ.ศ. ๑๑๘๗-๑๑๙๙ คัดจาก "บาญชีเปลี่ยนชื่อใหม่เจ้าเมือง ปลัด ยกรบัตร เมืองนครเชื่อนขันธ์."...เลขที่ ๑๙.

บัญชีชื่อปืนใหญ่ คัดจาก "พระสมุดชื่อปืนใหญ่."...เลขที่ ๑๐/ก.

บัญชีผ้าพระกฐินและไตรปี จ.ศ. ๑๑๘๗ คัดจาก "พระสมุดบาญชีย์ผ้าพระกะถินและไตรปี ๆ ระกาสัพศก."...เลขที่ ๒๒.

บัญชีพระแสงปืนต้นจำหน่ายและคง คัดจาก "พระสมุดบาญชียพระแสงปืนโรงต้นเตีมแลขึ้นจำหน่ายแลคง ณ ปีมะโรงสำเรธิศก มาถึงปีมะแมเบญศก."...เลขที่ ๑๘.

บัญชีเรือพระที่นั่งและเรือกระบวน คัดจาก "บัญชีพระนิพนธ์ทรงขนานชื่อเรือพระที่นั่งและเรือกระบวน จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)."...เลขที่ ๑๘.

บัญชีเลกไพร่หลวงฝ่ายทหารและพลเรือน คัดจาก "บัญชีเลกไพร่หลวงฝ่ายทหารและพลเรือน จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)."...เลขที่ ๑๑.

บัญชีสิ่งของพระราชทานงานศพเจ้าเมืองต่าง ๆ จ.ศ. ๑๑๘๗-๑๒๒๐ คัดจาก "บัญชีสิ่งของ จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)."...เลขที่ ๔.

พระราชโอวาทานุสาสน์ คัดจาก "สำเนาพระราชโองการ จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)."... เลขที่ ๑๔.

ระยะทางเสด็จพระราชดำเนินกรีฑาทัพ จ.ศ. ๑๑๘๘ คัดจาก "ระยะทางเสด็จทัพหลวง จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)."...เลขที่ ๔.

ร่างสารตราถึงพระยาอุทัยธานี สั่งให้รักษาด่านโดยเคร่งครัด คัดจาก "สำเนาร่างสารตราถึง พระยาอุทัยธานี จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)."...เลขที่ ๒๑.

สำเนาพระราชสารถึงพระเจ้ากรุงปักกิ่ง จ.ศ. ๑๑๘๗ คัดจาก "สำเนาพระราชสาสน์ จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)."...เลขที่ ๑.

สำเนาพระราชสารไทย-เวียดนาม จ.ศ. ๑๑๘๖-๑๑๘๘ คัดจาก "พระราชสาสน์กรุงศรีมีออกไป ๓ ฉบับ พระราชสาสน์กรุงเวียดนามมีเข้ามา ๒ ฉบับ จ.ศ. ๑๑๘๖-๑๑๘๘."...เลขที่ ๔๒.

สำเนาพระราชโองการกำหนดให้ตีทุ่มโมงบอกเวลา คัดจาก "สมุดบาญชีพระราชสารจีนยวน เรียกเข้าไปข้างในปีจออัฐศก."...เลขที่ ๑๔/ก.

สำเนาพระราชโองการให้รวมพระราชสารส่งให้ท่านข้างในเก็บรักษา คัดจาก "สำเนาพระ-ราชโองการ จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)."...เลขที่ ๑๔.

สำเนาหนังสือเจ้าเวียงจันทน์ จ.ศ. ๑๑๘๘ คัดจาก "สำเนาจดหมายเจ้าอนุเวียงจันทน์ จ.ศ. ๑๑๘๘."...เลขที่ ๑๙.

สำเนาหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างไทยกับอังกฤษ จ.ศ. ๑๑๘๘ (สำเนาที่ ๑) คัดจาก "หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีกรุงสยามกับกรุงอังกฤษ จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)."... เลขที่ ๖.

สำเนาหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างไทยกับอังกฤษ จ.ศ. ๑๑๘๘ (สำเนาที่ ๒) คัด จาก"สัญญากรุงเทพฯ ทำต่อกรุงอังกฤษคฤสตสกราช ๑๘๒๖."...เลขที่ ๑๓.

สำเนาหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ไทย-พม่า จ.ศ. ๑๑๘๗ คัดจาก "หนังสือสัญญาอังกฤษ ๑๕ ข้อ."...เลขที่ ๑๖.

หนังสือเกณฑ์เลกเมืองสงขลา จ.ศ. ๑๑๘๘ ฉบับที่ ๑ คัดจาก "สำเนาแปลอักษรสาสน์หลอดอัมเฮิด เจ้าเมืองมังกล่า จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)."...เลขที่ ๒.

หนังสือเกณฑ์เลกเมืองสงขลา จ.ศ. ๑๑๘๘ ฉบับที่ ๒ คัดจาก "หนังสือเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดี จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)."...เลขที่ ๓.

หนังสือเกณฑ์เลกเมืองสมุยทำเรือ จ.ศ. ๑๑๘๘ คัดจาก "หนังสือหมื่นสักพลเสพ จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)."...เลขที่ ๕.

บรรณานุกรมต้นฉบับเอกสารโบราณ

"คำแปลพระราชสาสน์พระเจ้าเตากวงหองมาแต่ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๒๒.

"คำให้การ จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๑.

"บาญชีเปลี่ยนชื่อใหม่เจ้าเมือง ปลัด ยกรบัตร เมืองนครเชื่อนขันธ์." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๗-๑๒๐๐ (พ.ศ. ๒๓๖๘-๒๓๘๑). เลขที่ ๑๙.

"บัญชีกองส่วย จ.ศ. ๑๑๘๙ (พ.ศ. ๒๓๗๐)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๙, ๑๒๕๐ (พ.ศ. ๒๓๗๐, ๒๔๓๙). เลขที่ ๘.

"บัญชีพระนิพนธ์ทรงขนานชื่อเรือพระที่นั่งและเรือกระบวน จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๑๘.

"บัญชีเลกไพร่หลวงฝ่ายทหารและพลเรือน จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๑๑.

"บัญชีสิ่งของ จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๔.

"บาญชีเงิ่นกวาดตีบุกเดอีนสิบสองปีจออัฐะศก." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙) เลขที่ ๑๗.

"พระเจ้าเต้ากวงมีพระราชสารฉบับหนึ่ง หองฉบับหนึ่ง สองฉบับ ปีจอ อัฐะศก." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๒๓.

"พระสมุดชื่อปีนใหญ่." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๑๐/ก.

"พระสมุดบาญชีพระแสงปืนโรงต้นเดิมแลขึ้น จำหน่ายแลคง ณ ปีมะโรง สำเรธิศก มาถึงปีมะแมเบญศก." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๑๘.

"พระราชสาสน์กรุงศรีมีออกไป ๓ ฉบับ พระราชสาสน์กรุงเวียดนามมีเข้ามา ๒ ฉบับ จ.ศ. ๑๑๘๖-๑๑๘๘." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๖-๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๖๙) เลขที่ ๔๒.

"พระราชโองการ จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๑๔.

"พระสมุดบาญชีย์ผ้าพระกะถินและไตรปี ๆ ระกาสัพศก." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๒๒.

"ระยะทางเสด็จทัพหลวง จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๔.

"ร่างตรา จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๗.

"ร้างตราออกไปชำร่มล่วา ปีรกาสัพศก." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๘.

"สมุดบาญชีพระราชสารจีนยวนเรียกเข้าไปข้างในปีจออัฐศก." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๑๔/ก.

"สัญญากรุงเทพฯ ทำต่อกรุงอังกฤษคฤสตสกราช ๑๘๒๖." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยขาว. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นหมึก จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๑๓.

"สำเนาจดหมายเจ้าอนุเวียงจันทน์ จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๘-๑๑๘๙ (พ.ศ. ๒๓๖๙-๒๓๗๐). เลขที่ ๑๙.

"สำเนาแปลอักษรสาสน์หลอดอัมฮิด เจ้าเมืองมังกล่า จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)." หอสมุดแห่งชาติ. กระดาษฝรั่ง. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นพิมพ์ดีด. จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๒.

"สำเนาพระราชสาสน์ จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๑.

"สำเนาพระราชโองการ จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๑๔.

"สำเนาร่างสารตราถึงพระยาอุทัยธานี จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๒๑.

"หนังสือเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดี จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)." หอสมุดแห่งชาติ. กระดาษเพลา. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๒.

"หนังสือเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดี จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)." หอสมุดแห่งชาติ. กระดาษเพลา. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๓.

"หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีกรุงสยามกับกรุงอังกฤษ จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๖.

"หนังสือสัญญาอังกฤษ ๑๕ ข้อ." หอสมุดแห่งชาติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นรงค์ (ดินสอ, หรดาล). จ.ศ. ๑๑๘๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘). เลขที่ ๑๖.

"หนังสือหมื่นสักพลเสพ จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)." หอสมุดแห่งชาติ. กระดาษเพลา. อักษรไทย. ภาษาไทย. เส้นดินสอ. จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙). เลขที่ ๕.